

28. ULUSAL ÖZEL EĞİTİM KONGRESİ BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

11-13 Ekim 2018

28. ULUSAL ÖZEL EĞİTİM KONGRESİ BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

www.egitenkitap.com

Mutlu Mah. İmam Alim Sultan Cad. 103/15-A • Türközü/Ankara
T: 0312 433 08 93 (pbx) • F: 0312 433 07 92
www.egitenkitap.com • egitenkitap@gmail.com
<https://www.facebook.com/Egiten>

egiten kitap

**28. ULUSAL
ÖZEL EĞİTİM
KONGRESİ BİLDİRİ
ÖZETLERİ KİTABI**

**11-13 Ekim 2018
Eskişehir**

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

28. ULUSAL ÖZEL EĞİTİM KONGRESİ BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

ISBN
978-605-2234--

© Copyright 2018, Eğiten Kitap Yayıncılık Org. Tic. Ltd. Şti.

Bu kitabın basım, yayın, satış hakları Eğiten Kitap Yayın Organizasyon Ltd. Şti.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri fotokopi yoluyla, mekanik, elektronik, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Genel Yayın Yönetmeni, Aydın TEKİN
Genel Yayın Koordinatörü, Özgür DOĞAN
Grafik Tasarım, Yeter KARAÇAM
Baskı, Eğiten Matbaacılık
Ankara, 2018
Yayınevi Sertifika No, 29377
Matbaa Sertifika No, 29377

Eğiten Kitap

Mutlu Mah. İmam Alim Sultan Cad. 103/15-A • Türközü/Ankara
T: 0312 433 08 93 (pbx) • F: 0312 433 07 92
www.egitenkitap.com • egitenkitap@gmail.com
<https://www.facebook.com/Egiten>

KONGRE SPONSORLARI VE DESTEKÇİLERİ

TÜBİTAK DESTEĞİ

28. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 2223-B Yurt İçi Bilimsel Etkinlik Düzenleme Desteği Programı kapsamında desteklenmektedir.

KONGRE ALTIN SPONSORU

DESTEKLEYENLER VE DİĞER SPONSORLAR

Özel Eğitim
Hizmetleri
Uygulama ve
Araştırma Merkezi
(ÖZHUAM)

İçindekiler

DAVET	1
KURULLAR	3
Kongre Onursal Başkanları	3
Kongre Başkanı	3
Kongre Başkan Yardımcıları	3
Kongre Bilim Kurulu	3
Kongre Düzenleme Kurulu	5
Kongre Grafik Tasarım	5
Kongre Sekreteryası	5
Kongre Mali İşler Sorumluları	5
MAZİDEN GELECEĞE ÖZEL EĞİTİME DEĞER KATANLAR	6
GEÇMİŞ ULUSAL ÖZEL EĞİTİM KONGRELERİ VE	32
KONGRE BAŞKANLARI	32
DAVETLİ KONUŞMACILAR	33
SÖZLÜ BİLDİRİLER	39
Geçmişten Günümüze Ulusal Özel Eğitim Kongresi	40
Son Beş Yılda Oyun Temelli Müdahaleler ve Otizm: Sistemik Betimsel Analiz Çalışması	41
Otizm Spektrum Bozukluğunda Erken Dönem Belirtileri: Annelerin Görüşlerinin İncelenmesi	42
Okul Öncesi Dönem Gömülü Öğretim Çalışmalarının Meta-Analizi	43
Otizmlili Çocuğa Sahip Anne ve Babaların Yaşam Kalitelerinin Belirlenerek Karşılaştırılması	45
Eskişehir İlinde Hizmet Veren Özel Eğitim Kurumlarının Fiziksel Koşullarının Evrensel Tasarım İlkeleri Doğrultusunda İncelenmesi	46
Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler İçin Fen Bilimleri Eğitimi: Son On Yıl İçinde Yapılan Çalışmaların Betimsel Olarak İncelenmesi	47
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bir Çocuğa Temel Matematik Becerilerinin Öğretiminde Baba Tarafından Sunulan Öğretimin Etkililiği	48
Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerin Aile Yükünün Belirlenmesi	49
Zihnin Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi	50

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Sembolik Oyun Becerilerinin Kazandırılmasında Ailelere Sunulan Eğitim Programının Etkililiği	51
Kaynaştırma Ortamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilere Sunulan Destek Özel Eğitim Hizmetlerinin Araştırmalar Işığında İncelenmesi	52
Öğretmen Adayları Gözünden Kaynaştırma Eğitimi	54
Manşet: Özel Gereksinimli Bireylerin Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitimi (Basından Yansımalar)	55
İşitme Engelli Bireylerin Eğitiminde Öğretimsel Düzenlemeler ve Türk İşaret Dili Kullanımı Hakkında Öğretmen Görüşleri	56
Gelişimsel Yetersizlik Gösteren Çocuklar İçin Akuaterapi	58
Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Çocuğu Olan Annelere Sunulan Koçluk Uygulamalarının Annelerin Öğretim Becerilerini ve Çocukların Ortak Dikkate Tepki Verme Becerilerini Edinmeleri Üzerindeki Etkileri	58
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerle Gerçekleştirilmiş Aile Merkezli Uygulamalar: Literatür Taraması	60
Özel Gereksinimli Çocuğu Olan İki Yakın Akrabanın Gereksinimlerinin Belirlenmesi ve Karşılansması	62
Özel Gereksinimli Çocukların Ailelerinin Gelişimsel Geçiş Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri	63
Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Çarpma İşleminde Gösterdikleri Performans Düzeylerinin İncelenmesi	64
Özel Öğrenme Güçlüğü Riski olan Öğrencilerin İlkokullarda Görölme Sıklığının Belirlenmesi	65
İlkokul Öğretmenlerinin Özel Öğrenme Güçlüğü olan Öğrencilere Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi	66
Tek-Denekli Deneysel Araştırmalarda Örtüşmeyen Veriye Dayalı On İki Etki Büyüklüğü Hesaplama Yönteminin Karşılaştırılması	67
Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerilerinin Geliştirilmesinde Tekrarlı Okuma ve Öykü Haritası Stratejilerinin Karşılaştırılması	68
Nokta Belirleme Tekniği (Touch Math) Kullanılarak Gerçekleştirilen Matematik Öğretimi Araştırmalarının Gözden Geçirilmesi	70
Davranışsal Beceri Öğretimi (Behavioral Skills Training)	71
Akranlarca Sunulan Sosyal Öykülerin Gelişimsel Yetersizliği Olan İlkokul Öğrencilerinin Güvenlik Becerilerine Etkisi	72
Otizimli Kaynaştırma Öğrencilerinin Okulöncesi Dönemden İlkokula Geçişte Yaşadıkları Sosyal Uyum Problemlerinin Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi	73
Özel Gereksinimli Çocukların Erken Müdahaleden Okulöncesine Geçiş Süreçlerinin Biyoeolojik Sistemler Kuramına Dayalı Olarak İncelenmesi: Bir Geçiş Modeli Önerisi	74
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Okulöncesi Çocuklarda Ortamlararası Geçişlerdeki Problem Davranışların Azaltılmasında Videoyla Model Olmanın Etkililiği	75
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireyler Sağlık Hizmetlerinden Yararlanırken Ebeveynlerinin Karşılaştıkları Güçlüklerin Belirlenmesi	76

Türkiye’de Özel Gereksinimli Bireyler Toplumsal Hayata Nasıl Hazırlanıyorlar? Geçiş Süreçlerine İlişkin Bir Metasentez Çalışması	77
Özel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Bulunan Özel Eğitimde Geçiş Uygulamalarına Yönelik Bir Değerlendirme	78
Özel Gereksinimli Bireylerin Yetişkinliğe Geçiş Süreci İle İlgili Kurum Görüşleri	79
Özel Eğitimde Rehberlik Öğretmenleri ve Özel Eğitim İhtiyacı Koordinatörlerinin Yeri: Türkiye ve İngiltere Karşılaştırmalı Durum Çalışması	80
Devlet Okullarında Hazırlanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Kalite Göstergelerinin İncelenmesi	81
Özel Eğitim Gereksinimli Bireylere Verilen Hizmetlerle İlgili Danışmanlık Becerileri Eğitim Programı	82
Ortaokula Devam Eden Yetersizliği Olmayan Öğrencilerin Sınıflarındaki Kaynaştırma Öğrencisine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi	85
Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Bilimsel Dayanaklı Uygulamalar Hakkındaki Görüşleri	86
Aile Eğitimi: Uygun Davranışları Artırma, Uygun Olmayan Davranışları Önleme	87
Otizm Spektrum Bozukluğu Çocuğu Olan Ailelere Nitelikli Hikâye Bakma Becerisinin Kazandırılmasına Yönelik Aile Eğitim Programının Etkililiği	88
Otizmli Çocuğa Sahip Ailelerin Aldıkları Sosyal Desteğin Toplumsal Entegrasyonlarına Etkisi	89
Anneye Sunulan Aile Eğitim Programının Çocuğun Ön Akademik Becerileri Genelleme Düzeyine Etkisi	90
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Robot Görünümüyle Sunulan Öğretimin Ortak Dikkat Becerileri Üzerindeki Etkililiği	92
Otizmli Çocuklara Duygusal Yüz İfadelerini Tanımanın Öğretiminde Video Modelin Etkililiği	93
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Yönelik Müdahalelerde Kardeş Katılımı: Sistematik Bir Derleme	94
Kaynaştırma/Bütünleştirme Uygulamalarına Yönelik Geliştirilen Müdahale Programlarının Etkililiğini İnceleyen Araştırmaların Betimsel Analizi	95
Okuma Güçlüğüne Sahip Bireylere Sunulan Eğitimde Video Teknoloji ve Bilgisayar Desteğinin Kullanıldığı Çalışmaların İncelenmesi	97
İşitme Kayıplı Çocuklarda Gelişen Okuryazarlığı Öğretmeni Güçlendirme Yoluyla Desteklemek: Bir Öğretmen İle Uzmanın Gelişim Yolculuğu	98
Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilere Uygulanan Etkinlik Temelli Saat Okuma Becerisi Öğretiminin Etkililiği	99
Zihin Engelli Kız Öğrencilere Cinsel İstismarı Önleyici Bilgilendirme Eğitimi	101
(Otizmli 6-18 Yaş Bireylerin Beslenmeye Yönelik Algılarının İncelenmesi	102
Okuma, Yazma ve Matematik Öğrenme Güçlüğü Yaşayan İlkokul Öğrencilerinin Öğrenme Problemlerinin Sağaltımında Çevre Tutumlarının Değiştirilmesinin Sağaltım Sürecine Etkisi	103
Meslek Lisesi Kaynaştırma Uygulamalarında Öğretmenlerin Yaşadıkları Sorunların ve Sorunların Çözümlerine Yönelik Önerilerinin İncelenmesi	104

Özel Eğitim Meslek Okullarında Görev Yapan Meslek Grubu Öğretmenlerinin Mesleki Yeterlilik ve Tükenmişlik Özelliklerinin İncelenmesi	106
Görme Yetersizliği Olan Öğrencilerin Benlik Saygısı Düzeyleri ve Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	108
Zihin Yetersizliği Olan Bireylerin Cinsel Eğitimi İçerikli Çalışmaların İncelenmesi	109
Zihinsel/Gelişimsel Yetersizliği Olan Yetişkinlerin İstihdamında Güncel Yaklaşımlar: Doğal Destekler ve Çalışma Koşulları	110
Bakım ve Koruma Altında Bulunan Zihin Yetersizliği Olan Bireylere Yönelik Günlük Yaşam Eğitimi Programı Geliştirilmesi	111
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yiyecek-İçecek Hazırlama Becerilerinin Öğretildiği Çalışmaların İncelenmesi	112
Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Öğrencilere Seslendirilebilir Kartlar Aracılığıyla Söz içi Becerilerin Öğretimi	114
Otizmlı Çocuklarda Uyku Sorunları ve Öneriler	115
İlköğretim 1.Sınıfa Kaynaştırma Öğrencisi Olarak Devam Eden Otizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Çocuklar İle Normal Gelişim Gösteren Çocukların Grup Çalışması-Bir Örnek Uygulama	116
Okul Öncesi Sınıflarında Özel Gereksinimli Çocukların Arkadaşlık İlişkileri	117
Kaynaştırma Uygulamasına Devam Eden Özel Gereksinimli Çocukların Ebeveynleri ve Kaynaştırma Sınıflarındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Ebeveynleri İle Yapılmış Araştırmaların İncelenmesi	119
Özel Eğitimde Erken Okuryazarlık Çalışmalarının İncelenmesi	120
Gelişimsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Toplama İşlemi Öğretiminde Video İpucuyla Sunulan Sayı Doğrusu İle Nokta Belirleme Tekniklerinin Etkililiklerinin Karşılaştırılması	121
Normal Gelişim Gösteren Çocukların Gelişimsel Yetersizlik Gösteren Akranlarıyla Oyun Etkinlikleri Sırasında Akran Aracılı Uygulamaları Kullanmalarının Sosyal Etkileşim Davranışları Üzerindeki Etkileri	122
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarla Çalışan Okulöncesi Öğretmenlerine Sosyal Becerilerinin Öğretiminde Gömülü Öğretime Dayalı Web Ortamında Sunulan Koçluk Uygulamasının Etkililiğinin Belirlenmesi	123
Otizmlı Çocukların Eğitiminde Doğal Gelişimsel Davranışsal Müdahaleler	124
İlköğretim ve Ortaöğretim Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerinin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu ve Özgül Öğrenme Güçlüğü Hakkındaki Bilgi Düzeyleri	125
Gelişim Yetersizliği Olan Yetişkin Bireylerin Yaşam Etkinliklerindeki Destek Gereksinimleri Yoğunluk Düzeylerinin Belirlenmesi	127
Türkiye’de Özel Eğitim Alanında Problem Davranışlarla İlgili Yapılan Lisansüstü Eğitim Tezlerinin Çok Boyutlu Olarak İncelenmesi	129
Çocuğu Kaynaştırma Öğrencisi Olan ve Normal Gelişim Gösteren Annelerin Aile Yaşam Kalitelerinin Farklı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi	130

Resim ve Müzik Öğretmen Adaylarının Engelli Öğrencilere Yönelik Metaforik Algıları	131
Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Oyunlaştırmaya İlişkin Görüşleri	132
Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Meslek Elemanlarının Veri Toplama Araçlarını Kullanma ve Veriye Dayalı Karar Verme Süreçlerinin İncelenmesi	133
Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Öğretmen Yeterliliklerini Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi Bir Mix Tip Çalışması	134
Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Matematik Öğretimine Yönelik Öz Yeterlik İnançlarının İncelenmesi	135
Alan Dışı Özel Eğitim Öğretmenlerinin Ders Verme Yeterliliklerine İlişkin Çalışmaların İncelenmesi	136
Özel Gereksinimli Çocukların Kültür ve Sanata Erişimi	137
Özel Gereksinimli Bireylerin Hakları Temelinde Eğitime Erişim	138
Matematik Öğretmenlerine Üstün Yetenekli Çocuklara Yönelik Öğretim Stratejilerinin Kazandırılması	139
Özel Yeteneklilerin Kişilik Özellikleri: Bir Literatür Taraması	140
STEM Eğitimi Uygulanan Özel Yetenekli Ortaokul Öğrencilerinin Bilimsel Yaratıcılık Düzeylerinin İncelenmesi	142
İki Kere Farklı Özel Yetenekli Bireylere Yönelik Özel Eğitim Alan Öğretmenleri İle Metaforik Algı Çalışması	143
Genel Eğitim Okullarındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Öğretim Öncesi, Sırası ve Sonrası Eğitsel Değerlendirilmelerine İlişkin Öğretmen Görüşleri	144
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar İçin Öğretmenler Tarafından Doldurulan Tekrarlayıcı Davranışlar Ölçeği-R-Türkçe Versiyonunun Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi	145
Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Almış 24-72 Aylık Çocukların Ailelerine Uygulanan Anne Baba Eğitim Programının Etkililiği	147
Aile Tepkileri Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Ön Geçerlilik ve Güvenilirlik İncelemesi	148
Okuma Kazanım Sürecinde Dil Temelli Becerilerin Önemi	149
Özel Öğrenme Güçlüğü ve/veya Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Öğrencilerde Öz Düzenleme Stratejileri	150
Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerde Not Tutma Becerilerinin Geliştirilmesi	151
Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Çocuklara Yönelik Dans Hareket Terapisi Uygulamaları	152
Özel Eğitim Okullarında Görev Yapan Servis Personellerinin Yetersizlikten Etkilenmiş Bireylere Yönelik Tutumlarına Farkındalık Eğitiminin Etkisi	154
Özel Eğitim Bölümü Öğrencilerinin Akademik Öz-Yeterliliklerinin ve Özel Eğitim Mesleki Yeterliliklerin İncelenmesi	155
Özel Eğitime Gereksinim Duyan Öğrencilere Yönelik Hazırlanan Okul Rehberlik Programının Planlanmasında ve Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar	156

Zihin Yetersizliği Olan Öğrenciye Fen Bilimleri Dersinde Uygulanan Tanılayıcı Dallanmış Ağaç Tekniğinin Etkililik ve Verimliliklerinin İncelenmesi	158
Özel Eğitimde Aile Savunuculuğunu Ele Alan Nitel Araştırmalara Bir Bakış	159
Erken Çocukluk Döneminde Öz-Belirleme Becerilerinin Desteklenmesi Amacıyla Hazırlanan Aile Eğitimi Programına İlişkin Ebeveynlerin Görüşlerinin İncelenmesi	160
Özel Eğitime İhtiyacı Olan Çocukların Annelerinin Fiziksel Aktivite Düzeyleri ile Yaşam Kaliteleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	161
Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Aile Katılım Çalışmaları	162
Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Olan Öğrencilere Akademik Becerilerin Öğretiminde Verimliliği Arttırma	163
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Ayrık Denemelerle Öğretim Sunularak İki Farklı Hata Düzeltmesi Türünün Karşılaştırılması	164
Ayrımlı Pekiştirme Kullanılarak Problem Davranışların Azaltıldığı Çalışmaların İncelenmesi	166
Otizmlı Çocukların Sosyal Becerilerini Geliştirmede Uygulanan Müdahalelerin Etkililiği: Bir Derleme Çalışması	167
Özel Eğitim Öğretmenlerinin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Dil Gelişimlerini Desteklemek Amacıyla Kullandıkları Yöntemler	167
Özel Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkezlerinde Özbakım Becerilerinin Öğretimine Yönelik Öğretmen Yeterlilikleri ve Görüşleri	169
İşitme Kayıplı ve Tipik Gelişen Çocukların Zihin Kuramı ve Dil Becerileri Bakımından Karşılaştırılması	170
24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Genel Seçimlerde Yetersizliği Olan Bireylere Yönelik Vaatlerin İncelenmesi	171
Erken Çocukluk Döneminde Özel Öğrenme Güçlüğü Erken Tanı ve Müdahale Yöntemlerine İlişkin Yapılan Boylamsal Araştırmalarının İncelenmesi	172
Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Okuduğunu Anlama Becerilerine İlişkin Çalışmaların İncelenmesi	172
YİDYÖ Yetişkinler İçin Destek Yoğunluğu Ölçeği Türkçe Formu Çeviri ve Uyarlama Çalışması-SIS-A	173
Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ailelerin Yaşadıkları Deneyimlere Göre Geçmişten Günümüze Çocuğu Değerlendirme Süreci	174
Otizm Farkındalık Düzeyinin Kimi Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi	175
Beceri Öğretiminde Video İpucu Kullanılan Araştırmaların İncelenmesi	176
Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Almış Ergen Erkek Annelerinin Çocuklarının Cinsel Gelişimi Hakkındaki Deneyimleri	177
Özel Eğitime İhtiyacı Olan Çocuklara Sahip Ailelerinin Çevresi İle Kurdukları İlişkilerin İncelenmesi	178

POSTER BİLDİRİLER**180**

Hastane Arkadaşım Olur musun?: Üniversite öğrencilerinin Otizm Spektrum Bozukluğuna yönelik bir gönüllülük çalışması deneyimleri	181
Otizimli Öğrencilere Yemek Yapma Becerilerinin Öğretiminde Sabit Bekleme Süreli Öğretimin Etkililiği	182
Zihin Yetersizliği Olan Öğrenciye Ayrar Yapma Becerisini Kazandırmada Kendine Ön Uyarar Sunma ve Kendini İzleme Stratejilerinin Birlikte Kullanımının Etkisi	183
0-3 Yaş Ebeveyn-Çocuk Oyun Grubu Programı Nedir, Nasıl Uygulanır?	184
Özel Gereksinimli Bireylerin İstihdamına Avrupa Penceresinden Bir Bakış	185
Zihin Yetersizliği Olan Bireylerde Tek Denekli Araştırmalar: Bir Meta Analiz Çalışması	187
Teknoloji İle Zenginleştirilmiş Özel Eğitim Uygulama Sınıfı Projesi	187
Gel Bize Katıl Bize (Okulöncesi Farkındalık Çalışması)	188
Speech and Language Test Mobile Application for Teacher at Initial Education	190
Özel Gereksinimli Çocuklarda Akran Zorbalığı	191
Dünyada ve Türkiye’de Geçişin Yasal Temelleri	192
Zihinsel Engelli Bireylere Toplumsal Uyum Becerilerinin Öğretiminde Sanal Gerçeklik Teknolojisinin Etkililiği	193
Antalya İlinde Özel Gereksinimli Bireylerin Velilerine Yönelik Hazırlanması Planlanan Geçiş Oryantasyon Programının, Özel Gereksinimli Bireylerin İlk İnceleme ve Kademeler Arası Geçişlerinde Programın Kapsamını ve Konu Başlıklarını Belirleme	194
Otizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Bireylerde Bisiklet Sürme Becerisine İlişkin Bir Çalışma: Otizme Pedal Çevir	195
Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Bir Öğrenciye Kuaför İle İş Birliği Yapma Becerisinin Öğretimi	196
Engelli Bireylerin İş Hayatında Yaşadıkları Sorunlar	197
Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Çocuklar ve Dikkat Güçleri	198
Türk İşaret Dili Dersi Kapsamındaki İşaret Dili Öğretim Programındaki Fen Bilgisi Eğitimi İle İlgili Temaların Belirlenmesi	199
Sembolik Okuma ile Günlük Etkinlik Çizelgesi Takibi	199
Hayat Boyu Öğrenme (Yaygın Eğitim) Kurumlarında Özel Eğitim Çalışmaları	200
Otizimli Bireylerle Çalışan Eğitimcilerin Otizmi ve Tipik Gelişim Gösteren Bireylere Yönelik Metaforik Algılarının İncelenmesi	201

ULUSLARARASI SÖZLÜ BİLDİRİLER**203**

Kendi Kültürünüze ve Sosyal Sisteminize Dayalı “Başarılı Geçiş Çıktıları” Elde Etmek için Neler Göz Önünde Bulundurulmalı?	204
[What to Consider to Make “Successful Transition Outcomes” Based on Your Own Culture and Social System]	204
Tayvan’da Yetersizliği Olan Öğrenciler için Okulöncesi, İlköğretim ve Ortaöğretimde Geçiş Hizmetleri	205

[Transition Services in Preschool, Elementary School and Secondary School for Students with Disabilities in Taiwan]	205
Tayland'da Eğitim Eşitliği ve Kaynaştırma: Erişilebilir İdealler?	205
[Educational Equity and Inclusion in Thailand: Attainable Ideals?]	205
Porto Riko'da Özel Eğitim Gereksinimi Olan Kişiler için Yetişkinliğe ve Yetişkinlik İçerisinde Geçiş	207
[Transition to and within Adulthood for People with Special Educational Needs in Puerto Rico]	207

PANELLER 209

Özel Gereksinimli Öğrencilere Eğitim Sunan Öğretmenlerin Mesleki Gelişiminde Öğretmen Koçluğu Yaklaşımı ve Üç Farklı Uygulama Örneği	210
Özel Gereksinimli Bireylerde Tanı Süreci	214
Özel Gereksinimli Bireylerde Duygusal Sorunlar	214
Özel Gereksinimli Bireylerde Davranışsal Sorunlar	214

ÇALIŞTAYLAR 217

ÇALIŞTAY #1	218
Gelişimsel Geriliği Bulunan Çocuklara Yönelik Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı	218
ÇALIŞTAY #2	219
Pekiştireç Belirleme ve Sistematik Pekiştireç Değerlendirme Yöntemleri	219
ÇALIŞTAY #3	219
Çocuk Tanımada Uluslararası Bir Araç: Uluslararası İşlevsellik, Yetiştirimi ve Sağlığın Sınıflandırılması Sistemi	219
ÇALIŞTAY #4	221
Uygulamalı Aile Eğitimi: Aile Eğitimi Programı Geliştirme ve Uygulama	221
ÇALIŞTAY #5	222
Davranışsal Yaklaşım: Özellikler ve Uygulamalar	222
ÇALIŞTAY #6	223
Geleneksel İşlevsel Analiz Uygulama Oturumlarının Düzenlenmesi	223
ÇALIŞTAY #7	223
Sesli Okuma Becerisi ve Okuduğunu Anlama Testi – II (SOBAT – II) Uygulayıcı Sertifika Eğitimi	223
ÇALIŞTAY #8 (Bu çalıştay İngilizce olarak gerçekleştirilecektir.)	224
Publishing in American Journals	224
ÇALIŞTAY #9	225
EREGÖM (Bir Doğal Öğretim Stratejisi Olarak Gömülü Öğretim)	225
ÇALIŞTAY #10	225

Tek Denekli Araştırmalarda Meta Analiz ve Etki Büyüklüğü Hesaplamaları	225
ÇALIşTAY #11	226
S.O.S. Erken Müdahale Programı (Küçük Çocuklarda Sosyal-Duygusal Gelişimi Destekleyici ve Problem Davranışları Önleyici Stratejiler)	226
ÇALIşTAY #12 (Bu çalıştay İngilizce olarak gerçekleştirilecektir.)	228
Using Social Capital to Strengthen Transitions	228
28. ULUSAL ÖZEL EĞİTİM KONGRESİ BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABINDA YER ALAN KATILIMCILAR	229
Uluslararası Davetli Konuşmacılar	229
Uluslararası Katılımcılar	229
Ulusal Katılımcılar	229
28. ULUSAL ÖZEL EĞİTİM KONGRESİ	238
TAM METİN BİLDİRİ KİTABI	238
28. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Tam Metin Bildiri Yazım Kuralları	238

www.trsped.com - dergipark.gov.tr/trsped
srakaptr@gmail.com - info@trsped.com
+90 0362 312 1919 - 5387

DergiPark
AKADEMİK

TRSPED

Turkish Journal of Special Education

Turkish Journal of Special Education (TRSPED) is an international peer-reviewed journal published quarterly in January, April, July, October. TRSPED addresses issues concerning with the development, education and rehabilitation of infants, toddlers, children, youths, and adults with exceptionalities.

TRSPED publishes empirical research, systematic reviews, meta-analysis, position papers, literature reviews, theoretical papers, research-to-practice papers, policy analysis and book/software review on special education. The aim of the journal is to present up-to-date information about special education to scholars, clinicians, educators, families, caregivers, administrators, and policy makers.

Makale kabulüne başlanmıştır.
İlk sayı Ocak 2019'da yayımlanacaktır.

DAVET

Değerli Meslektaşlarım ve Özel Eğitime Gönül Vermiş Değerli Paydaşlar,

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü ve Özel Eğitimciler Derneği (ÖZDER) iş birliğiyle düzenlenecek olan 28. Ulusal Özel Eğitim Kongresi 11-13 Ekim 2018 tarihleri arasında Eskişehir’de gerçekleştirilecektir. 28. Ulusal Özel Eğitim Kongresi uluslararası katılımlı bir kongredir. Türkiye’de özel eğitim alanının oluşumunda ve gelişiminde ilk öncü kişi olarak kabul edilen Doç. Dr. Mitat ENÇ anısına ilk kez 1991 yılında ‘Özel Eğitim Günleri’ başlıklı bilimsel bir toplantı ile başlayan Ulusal Özel Eğitim Kongresi’nin 28.’sine ev sahipliği yapacak olmanın gurur ve heyecanını yaşıyoruz. 28. Ulusal Özel Eğitim Kongresi’nin bilimsel programı Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kongre Kültür Merkezi’nde gerçekleştirilecektir.

Kongre düzenleme kurulu olarak 28. Ulusal Özel Eğitim Kongresi’nin ana temasını “Erken Çocukluktan Yetişkinliğe: Özel Eğitimde Geçiş” olarak belirledik. Kongremiz kapsamında Amerika Birleşik Devletleri New York University’den Doç. Dr. Audrey TRAINOR davetli konuşmacı olarak özel eğitimde geçiş konusunda ‘From Early Childhood to Adulthood: Transition in Special Education’ başlıklı bir konuşma gerçekleştirecektir. Ayrıca bir başka davetli konuşmacı olarak University of Florida’dan Doç. Dr. Joseph Calvin GAGNON öğrenme güçlüğü konusunda ‘Evidence-Based vs. Best Available Evidence: Approaching Instruction for Youth with Learning Disabilities’ başlıklı bir konuşma gerçekleştirecektir. Bunun yanı sıra, uluslararası oturum kapsamında Kore Cumhuriyeti, Tayvan, Tayland ve Porto Riko gibi ülkelerden konuşmacılar sunumlarını gerçekleştirecektir. Özel eğitim alanında güncel konuları, gelişimleri, değişimleri ve yenilikleri paylaşmak için sizleri Eskişehir Osmangazi Üniversite’sine ve Eskişehir’e davet ediyoruz.

Bu kongre kapsamında ele alınacak konular; erken müdahale ve erken çocuklukta özel eğitim, aile eğitimi ve katılımı, tanılama ve değerlendirme, geçiş süreci/planlama, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları, bilimsel dayanaklı uygulamalar/etkili uygulamalar, özel gereksinimli yetişkin bireylerin eğitimi/istihdam, özel eğitimde öğretmen yetiştirme ve özel yetenekliler gibi özel eğitimle ilgili birçok farklı konuyu içermektedir. Kongremizde bildiri özetleri hakem değerlendirmesinden geçecektir ve kör hakemlik değerlendirmesi sonucunda kabul edilen bildiriler sunulacaktır. Kongre kapsamında tüm özel gereksinim alanlarına yönelik sunumlar gerçekleştirilecektir. Özel eğitimin tüm paydaşları olarak akademisyenleri, genç araştırmacıları, öğretmenleri, öğrencileri, ilgili uzmanları ve aileleri aramızda görmeyi ümit ediyoruz. Ayrıca özel eğitim alanıyla ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarının, özel kurumların, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin, sivil toplum örgütlerinin ve yayınevlerinin katılımları bizleri mutlu edecektir.

Bu davetimiz özel eğitim alanıyla ve özel gereksinimli bireylerle ilgili bilimsel çalışmalar gerçekleştiren ve bilimsel uygulamaları kendilerine rehber edinen tüm paydaş kişi ve kurumlara yöneliktir. Siz değerli katılımcıları üniversitemizde

ve bir kültür başkenti ve turizm merkezi olan Eskişehir’de ağırlamak bizler için bir onurdur. Tüm katılımcılarımız için verimli bir kongre olmasını dileriz.

Kongre Başkanı

Doç. Dr. Macid Ayhan MELEKOLU

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Eğitim Fakültesi, zel Eğitim Bölümü

KURULLAR

Kongre Onursal Başkanları

Prof. Dr. Kemal ŞENOCAK – Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Kamil ÇOLAK - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Dekan V.

Kongre Başkanı

Doç. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLU - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim
Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

Kongre Başkan Yardımcıları

Dr. Öğr. Üyesi Mine SÖNMEZ KARTAL- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Derya GENÇ TOSUN- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Meral MELEKOĞLU- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Kongre Bilim Kurulu

Prof. Dr. Ahmet KONROT - Üsküdar Üniversitesi

Prof. Dr. Arzu ÖZEN - Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR - Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşegül ATAMAN - Lefke Avrupa Üniversitesi

Prof. Dr. Berrin BAYDIK - Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Binyamin BİRKAN - Biruni Üniversitesi

Prof. Dr. Bülbin SUCUOĞLU - Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Dilek ERBAŞ - Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. E. Sema BATU - Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Elif TEKİN İFTAR - Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Funda ACARLAR - Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Prof. Dr. Gönül AKÇAMETE - Yakın Doğu Üniversitesi

Prof. Dr. Gönül KIRCAALİ İFTAR - Maltepe Üniversitesi

Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN - Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Kimber L. WILKERSON - University of Wisconsin-Madison

Prof. Dr. Mehmet ÖZYÜREK

Prof. Dr. Mustafa BALOĞLU - Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Rüya GÜZEL ÖZMEN - Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Selda ÖZDEMİR - Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Sezgin VURAN - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Süleyman ERİPEK - Lefke Avrupa Üniversitesi
Prof. Dr. Tevhide KARGIN - Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Prof. Dr. Uğur SAK - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Yıldız UZUNER - Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Audrey A. TRAINOR - New York University
Doç. Dr. Banu ALTUNAY ARSLANTEKİN - Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Bekir Fatih MERAL - Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Burcu ÜLKE KÜRKÇÜOĞLU - Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Cevriye ERGÜL - Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Çıgıl AYKUT - Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Elif SAZAK - Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. H. Pelin KARASU - Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Hasan GÜRGÜR - Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Hatice BAKKALOĞLU - Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. İlknur ÇİFTÇİ TEKİNARSLAN - Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Jeffrey B. KRITZER - University of Nebraska Kearney
Doç. Dr. Joseph Calvin GAGNON - University of Florida
Doç. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLU - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Necdet KARASU - Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Nur AKÇİN - Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Nurgül AKMANOĞLU - Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Onur KURT - Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Orhan ÇAKIROĞLU - Trabzon Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem DİKEN - Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Salih RAKAP - Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Serhat ODLUYURT - Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Şerife YÜCESOY ÖZKAN - Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Ümit ŞAHBAZ - Ege Üniversitesi
Doç. Dr. Yasemin ERGENEKON - Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Yeşim GÜLEÇ-ASLAN - İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Janette FERRER MONTES - University of Puerto Rico-Mayaguez
Dr. Öğr. Üyesi Mine SÖNMEZ KARTAL- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Derya GENÇ TOSUN- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Meral MELEKOĞLU- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Tracy A. MCLEOD - Westfield State University

Kongre Düzenleme Kurulu

Doç. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLU - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mine SÖNMEZ KARTAL - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Derya GENÇ TOSUN - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Meral MELEKOĞLU - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Araş. Gör. Dr. Ayşe TUNÇ PAFTALI - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Araş. Gör. Özge Sultan BALIKÇI - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Araş. Gör. Tüncay TUTUK - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Araş. Gör. Erman KAYIŞDAĞ - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Araş. Gör. Gözde TOMRİS - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Araş. Gör. Büşra YILMAZ - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Araş. Gör. Esra ORUM ÇATTIK - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Araş. Gör. Turgut BAHÇALI - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Araş. Gör. İsmail OKATAN - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Araş. Gör. Nefize ARACI - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Araş. Gör. Esra AKTAR - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Araş. Gör. Asuman SAĞLAM - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Ercan KARACA - Özel Eğitimciler Derneği (ÖZDER) Genel Başkanı

Kongre Grafik Tasarım

Öğr. Gör. Yıldırım TOSUN- Anadolu Üniversitesi

Kongre Sekretaryası

Araş. Gör. Tüncay TUTUK - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Kongre Mali İşler Sorumluları

Doç. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLU - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Araş. Gör. Erman KAYIŞDAĞ - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

MAZİDEN GELECEĞE ÖZEL EĞİTİME DEĞER KATANLAR

DOÇ. DR. MİTAT ENÇ

1909 yılında Gaziantep'te doğmuş ve ilköğrenimini burada bitirmiştir. 1923 yılında İstanbul Erkek Lisesine yazılmış, 1929 yılında mezun olarak İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine girmiştir. Birinci ders yılı sonunda sınavlara hazırlanırken tutulduğu göz hastalığı yüzünden öğrenimine ara vermiştir. Üç yıl süre ile İstanbul ve Viyana'da tedavi çaresi aramış, sonuç sağlayamayınca Viyana Yüksek Pedagoji Enstitüsü'nde özel eğitim alanında öğrenime başlamıştır.

1936 yılında kazandığı bursla ABD'ye gidip bir yıl Harvard Üniversite Eğitim Fakültesi'nde eğitim almış, daha sonra da Columbia Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ne geçmiştir. 1938 yılında özel eğitimde lisansını, 1939'da ise yüksek lisansını tamamlamıştır. 1939'da Ülkeye dönen ENÇ, Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümüne "Marazi Ruhiyat" (Patolojik Psikoloji) okutmak üzere atanmış, daha sonra programa eklenen "Özel Eğitim, Ruh Sağlığı, Eğitim Psikolojisi" gibi dersleri de okutmuştur. 1942 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü İngilizce Öğretmenliğinden mezun olan Sabahat hanımla evlenmiştir. Bir kız, bir erkek iki çocuğu ve dört torunu bulunmaktadır.

1950 yılında Ankara Körler Okulunu (ilk körler okulu) kurmuş, 1956 yılına kadar Müdür olarak görev yapmıştır. 1952 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü'nde de Türkiye'de ilk kez engellilere öğretmen yetiştirmek üzere Özel Eğitim Bölümü'nü kurmakla görevlendirilmiş ve 1956 yılına kadar bu bölümün başkanlığını yapmıştır. Özel Eğitim Bölümü'ndeki çalışma arkadaşlarıyla bu süre içinde Ülkenin çeşitli yerlerinde "Körler, Sağırılar Okulları Ağır Öğrenenler İçin Alt Özel Sınıf ve Rehberlik Araştırma Merkezleri'nin" açılmasını gerçekleştirmiştir. 1956-1958 yılları arasında kazandığı bursla ABD'de Illinois Üniversitesi'nde doktora çalışmasını sonuçlandırarak yeniden Yurda dönmüştür.

1960-1965 yılları arasında, ek ya da esas görev olarak ODTÜ Eğitim Fakültesi Kuruculuk- Dekanlık ve Ankara Yüksek Öğretmen Okulu'nda, Sosyal Hizmetler Akademisi'nde, Hacettepe Üniversitesi Temel Bilimler Fakültesi'nde Öğretim Üyeliği, beş yıl süreyle de MEB Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği görevlerinde bulunmuştur. 1965 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin kuruluşunda görev almış ve Özel Eğitim Bölümünü kurmuştur. 1974 yılında, Üstün Beyin Gücü adlı eseri ile üniversite doçenti unvanını almıştır. 1978 yılında yaş haddinden

emekliye ayrılarak Yalova'ya yerleşmiştir. 1980 yılında TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ yeni bir bilim dalının kuruluşu gerçekleştirdiği ve öğretmen yetiştirmede temel disiplinlerin yer almasını sağladığı için Eğitim Bilimi ödülünü vermiştir.

1985 yılında eşini trafik kazasında kaybetmiştir. 12 Kasım 1992 tarihinde Yalova'da vefat etmiştir.

Çeşitli gazete, meslek dergilerinde çıkan makalelerinden başka telif ve çeviri eserlerinden bazıları; Ruh Sağlığı Bilgisi, Eğitim Psikolojisi (ortak yazar), Körlerin Psikolojisi ve Eğitimleri, Üstün Beyin Gücü, Görme Özürlüler, Özel Eğitime Giriş (ortak yazar), Tenasül Psikolojisi (Freud'dan çeviri), Allahaismarladık Mr. Chips (çeviri), Mikrop Avcıları (çeviri), Çocuklarda Yemek Yeme Sorunları, Çocuklarda Korku, Uyku ve Abdest Kontrolü Alışkanlıkları üzerinde üç broşür, Otobiyografisi olan Bitmeyen Gece ve Gaziantep'te görme gücünü yitirmeden önce tanıdığı kişilerin portrelerinin yer aldığı Uzun Çarşının Uluları kitaplarından bir seçkidir. Uzun Çarşının Uluları kitabındaki Hacivatçı portresi İsveç Kraliyet Akademisi tarafından ödül kazanan edebi çalışmalarından birisidir.

Selamlık sohbetleri, Bitmeyen Gece ve Uzun Çarşının Uluları kitapları bin temel eser arasında yer almaktadır. Uzun Çarşının Uluları kitabından Hacivatçı portresi İsveç Kraliyet Akademisi Ödülü kazanmıştır. Selamlık Sohbetleri kitabının müsveddeleri ölümünden sonra kızı tarafından yayına hazırlanmıştır.

Prof. Dr. Ayşegül Ataman

PROF. DR. YAHYA ÖZSOY

Prof. Dr. Yahya Özsoy, 1926 yılında Eskişehir'in bozkırında küçük bir köy olan Aktepe köyünde doğdu. Özsoy ilk ve orta öğrenimini Çifteler Köy Enstitüsü'nde tamamladı.

Öğretmenlik yaşamına köy öğretmeni olarak başlayan Özsoy üç yıl köy öğretmenliği, 6 yıl gezici başöğretmenlik görevlerinde bulundu. 1954 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Bölümü'nü tamamladı. 1963 yılında ABD George Peabody College for Teachers'da Lisans (B.S.); 1964 yılında aynı kurumda Yüksek Lisans (M.A.) derecelerini aldı. Daha sonra 1971 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ne öğretim görevlisi olarak atandı.

Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde 1975 yılında Doktora yapan Özsoy, 1979 yılında "Üniversite Doçenti", 1988 yılında Profesör oldu. 1981 yılında Anadolu Üniversitesi'ne atanan Özsoy 1993 yılına kadar bu üniversitede görev yaptı. 1993 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı yapan Özsoy, daha sonra son görev yeri olan Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektör Yardımcılığı'na atandı.

Prof. Dr. Yahya Özsoy 1964-1996 yılları arasında başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere ondan fazla bakanlık ve kuruluşun eğitim çalışmalarında öğretim üyesi olarak görev yapmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü'nde şube müdürlüğü, Devlet Personel Dairesi şube müdürlüğü gibi birimlerde de yöneticilik yapmıştır. Bunların yanında, Türkiye Körler Vakfı (Kuruculuk, Danışmanlık, Yönetim Kurulu Üyeliği, Genel Başkan Yardımcılığı, Genel Başkanlık), Türkiye İşitme ve Konuşma Rehabilitasyon Vakfı (mütevellit), Türkiye Okul Öncesi Eğitimini Geliştirme Derneği, Eğitim Araştırmaları Derneği gibi, alanıyla ilgili gönüllü kuruluşlarda da etkin olarak görev yapmıştır.

Prof. Dr. Yahya Özsoy, doktora ve doçentlik tezleri dâhil 5 araştırma, 15 kitap ve 60'tan fazla makale olmak üzere 80'i aşan yayına sahiptir. Prof. Dr. Yahya Özsoy 1962-1996 yılları arasında (dördü yurtdışında, biri yurtiçinde) beşi uluslararası olmak üzere yirmiyi aşkın bilimsel toplantıya katılmış, çoğunda bildiri sunmuştur. Prof. Dr. Yahya Özsoy'un araştırmaları, makaleleri, kitapları ve bildirileri ülkemizde eğitim bilimleri alanında etkileri görülen ve sıkça başvurularak referans verilen yayınlar durumundadır.

Prof. Dr. Atilla Cavkaytar

PROF. DR. DOĞAN ÇAĞLAR

1927 yılı Mart ayında Gaziantep'in Burç köyünde doğdu. İlköğrenimini aynı köy okulunda tamamladı. 1944 yılında Adana Düziçi Köy Enstitüsü'nden mezun olarak öğretmenliğe başladı. Ardından 1947 yılında Ankara Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nden ve 1954 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Bölümü'nden mezun oldu. Bu dönemde yedi yıl kadar ilkokul öğretmenliği ve müdürlüğü yaptı.

1964-1967 yıllarında ABD New York Columbia Üniversitesi'nde Özel Eğitim Programları Yönetimi alanında lisans ve yüksek lisans öğrenimini tamamladı. Türkiye'ye dönüşünde sırasıyla İzmir Buca Kız Yetiştirme Yurdu Müdür Yardımcılığı, Gaziantep Körler Okulu Kurucu Müdürlüğü, Sakarya İlköğretim Müfettişliği, Maraş Millî Eğitim Müdür Yardımcılığı ve Vekilliği görevlerinde bulundu. Ankara'da Öğretmen Okulu ve orta dereceli okullarda öğretmenlik yaptı. Millî Eğitim Bakanlığı merkez örgütünde Özel Eğitim Şube Müdür Yardımcılığı, Hizmet İçi Eğitim Dairesinde Özel Eğitim ve Yabancı Diller Uzmanlığı, Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nde Psikometrist ve Sosyal Araştırmacı olarak görevlerde bulundu. Sosyal Hizmetler Akademisi'nde ve Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'nda dersler okuttu.

1972 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Bölümü'ne Öğretim Görevlisi kadrosuna atandı. 1974 yılında aynı Bölümde Doktora derecesi aldı. 1979 yılında Doçent oldu. Bu süre içerisinde Bölümde Öğretim Üyesi, Bölümü Başkanlığı görevlerinde bulundu. 1982 yılında geçici olarak Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Öğretim Üyesi olarak görev yaptı. Dönüşte Eğitim Bilimleri Fakültesi'ndeki öğretim üyeliği görevine devam etti.

1987 yılında Türkiye'de Özel Eğitim alanının ilk Profesörü oldu ve Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ne atandı. Burada Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı olarak görev yaparken, 1991 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'na Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Bakan Danışmanı olarak atandı. 1993 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Düzce Eğitim Fakültesi'nde göreve başladı ve emekli olduğu 1996 yılına kadar bu Fakültede Dekan olarak görev yaptı.

52 yılı bulan meslek yaşamına 14 kitap ve 54 makaleyi sığdırdı. 4 Ağustos 2012'de aramızdan ayrıldı. Adı, öğrenci ve dostlarının anılarında, yayınlarında ve Ankara'daki Doğan Çağlar Ortopedik Engelliler İlköğretim Okulu'nda yaşamaktadır.

Hocamızı önce öğrencisi, sonra oğlu ve daha sonra inişli çıkışlı da olsa sevgisini kazanmış bir kişi olarak yakından tanıdığımı söyleyebilirim. İniş ve çıkışları, rahmetli annem ile olan koşulsuz sevgiye dayanan ilişkilerime benzetirim. Öğlum niçin beni aramıyorsun?

Hocamızın en önde gelen özelliği görevine, üniversite hocalığına olan olağanüstü motivasyonu idi. Bu nedenle zaman zaman çevresine karşı kırıcı olabiliyordu. Eğitim Bilimleri Fakültesi ve odasıyla o kadar özdeşleşmişti ki, benim için ahrette de olsa o odanın tapusu hocamızdadır. Benzer duyguları çalışma arkadaşı Yahya Özsoy hocamın Anadolu Üniversitesi Altıgen Binadaki odası için de yaşarım...

O dönemlerde derslerde tepegözün kullanılması bile yaygın değil, onun power point yansılarını, bir tür şövale üzerine ilâştirdiği çarşaf çarşaf kâğıtların üzerine aldığı notlardı... Dostlarına köşesinde fotoğrafının olduğu çok özel bayram mesajları gönderirdi. Öyle ki aramızda "Sana geldi mi?", "Bana geldi." diye konuşulurdu. Ziyaret ettiği her şehirde ne yapar eder aynı şehirde olup da birbirleriyle görüşemeyen dostlarını bir araya getirirdi. Çok renkli bir kişiliğe sahipti, bugün dahi özel eğitimin konu olduğu her mecliste mutlaka hocamıza ilişkin neredeyse klasikleşmiş anılar konuşulur.

Son derecede üretkendi. 1980, hatta 1990'lı yıllarda, özel eğitim kurumlarında kullanılan kaynaklar onun kitaplarıydı.

O kuşak Özel Eğitimin üç silahşoru idi. Başlarında beyaz atıyla Mitat Enç ve yanında Doğan Çağlar ve Yahya Özsoy hocalarımız. Her birini sevgi ve saygıyla anıyorum.

Prof. Dr. Süleyman Eripek

DR. ATILLA TAZEBAY

1942 yılında Kilis'te dünyaya gelen Atilla Tazebay, Gazi Üniversitesi ve Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi (UKÜ) Eğitim Fakültelerinde uzun yıllar öğretim üyeliği yaparak ülkemize pek çok değerli zihin engelliler öğretmeni yetiştirmiş önemli bir bilim insanıydı.

Vakfımıza yaptığı hizmetlerin yanı sıra, Gaziantep'te Oya Bahadır Rehabilitasyon Merkezi'nin kurulmasında büyük emeği geçen Dr. Atilla Tazebay, Gazi Üniversitesi'nden emekli olduktan sonra kendini gönüllü hizmetlere vermişti.

Yabancı dili Fransızca olan Dr. Atilla Tazebay'ın, ZİÇEV Eğitim Koordinatörü, Özel Eğitim Uzmanı Meryem Şahin ile birlikte yazdığı "Destek Eğitim – Sosyal Hayat" adlı yedi ciltlik eserinin yanı sıra, Hasan Gülerüz, Emre Ünal, Ergin Erginer, Burhan Korkmaz tarafından kaleme alınan ve Süleyman Çelenk'le birlikte editörlüğünü üstlendiği "Türkçe Öğretimi" ve "İlköğretim Programları ve Gelişmeler" adlı eserleri bulunmaktadır.

ZİÇEV

PROF. DR. AHMET KONROT

1948 yılında Eskişehir'de doğdu. Eskişehir Maarif Koleji'ni 1967 yılında bitiren Konrot 1971 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü İngilizce Bölümü'nden İngilizce Öğretmeni olarak mezun oldu. Siirt Batman Lisesi'nde İngilizce öğretmenliği, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde İngilizce Okutmanlığı yaptı. Bu sırada Milli Eğitim Bakanlığı'nın açtığı sınavı kazanarak İngiltere'ye gönderildi. Essex Üniversitesi'nde Uygulamalı Dilbilimi ve Fonetik alanında Mezuniyet Sonrası Diploma aldı. Yine aynı üniversitede Dilbilimi (Deneysel Sesbilimi) alanında Doktora yaptı (1982). Doktorasının ardından İngiliz Hükümeti Teknik Yardımlaşma bursunu kazanarak Londra'da Dil ve Konuşma Terapistliği Lisansı alarak Türkiye'ye döndü (1984). Dönüşünde Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde göreve başlayarak fakültede Özel Eğitim Bölümü'nün kurulmasında görev aldı.

Özel Eğitim alanında 1984'de Yardımcı Doçent, 1988'de Doçent, 1993'de Profesör oldu. Anadolu, Abant İzzet Baysal, Ankara ve Osmangazi Üniversitelerinde lisans ve lisansüstü düzeyde dersler verdi. 1998'de Başbakanlığa bağlı Özürlüler Yüksek Kurulu'nda dönemin Başbakanı tarafından Üniversiteleri temsilen üye olarak atandı ve emekli olması nedeniyle bu görevinden ayrıldı. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün Bilimsel Danışma Kurulu'nda üyelik yaptı. 1982-2000 yılları arasında Büyük Britanya Dil ve Konuşma Terapistleri Birliği üyeliğinde bulundu. Nisan 1999 yılında kendi isteği ile üniversitedeki görevinden emekliye ayrıldı; Eskişehir'de Dil ve Konuşma Terapisti olarak serbest çalışmaya başladı. 2000 yılında Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü öğretim üyesi olarak tekrar Anadolu Üniversitesi'ne döndü. Aynı zamanda Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim, Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde (DİLKOM) görev yaparken, 2003 yılında Engelliler Entegre Yüksekokulu müdürlüğüne atandı. 2005-2014 yılları arasında KKTC Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü'nde öğretim üyeliği yaptı. Bu üniversitede Fen ve Edebiyat Fakültesi Dekan Vekili ve Rektör Yardımcısı olarak yaptığı idari görevleri de olmuştur.

2014 yılı Haziran ayında tam zamanlı öğretim üyesi olarak Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü'nde göreve başladı ve bu bölümün başkanlığına atandı.

Ahmet Konrot 1987-2010 yılları arasında gerek İngilizce bölümü gerekse Özel Eğitim ve Dil ve Konuşma Terapisi'nden 26 yüksek lisans ve 3 doktora tezinin danışmanlık yapmıştır. Kendisinin çeşitli ulusal ve uluslararası yayınlarda pek çok bildiri ve makalesi bulunmaktadır. 2000'li yıllarda Anadolu Üniversitesi Hastanesinde, birlikte çalıştığı Dr. Bekir Atalay'ın operasyonları sonrasında,

Koklear İmplantlı çocukların terapilerinde görev alarak bu alanda çalışan öncü terapistlerden biri olmuş, bu nedenle, Türkiye’de Koklear İmplant uygulamalarını başlatmaları nedeniyle CİD tarafından 2003’te Onur Ödülü’ne layık görülmüştür. Günümüzde, Dil ve Konuşma terapisi alanına, İşitme-Konuşmanın Akustiği ve Sesbilimi ve Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemleri’ne ilişkin çalışmalarının yanı sıra, özellikle, kekemelik/akıcılık bozuklukları alanında yürüttüğü çalışmalarla da katkı vermektedir.

Kurulduğu zamanki adı ile Dil ve Konuşma Bozuklukları Uzmanları Derneği’nin kurucu üyesi, halen Dil ve Konuşma Terapistleri Derneği’nin Etik Kurul Başkanı ve Özel Eğitimciler Derneği üyesi olan Prof. Konrot, evli ve bir çocuk babasıdır.

Doç. Dr. İlknur Maviş

PROF. DR. AYŞEGÜL ATAMAN

20 Nisan 1946'da doğan Prof. Dr. Ayşegül Ataman, 1969 yılında Özel Eğitim ve Okul Psikologluğu ve Rehberlik Bölümlerinden mezun olmuştur. Özel eğitim alanındaki genel bilgisi ile okul psikologluğu ve rehberlik konusundaki bilgilerini birleştiren Ataman, yüksek lisans döneminde üstün yetenekliler alanına yönelmiştir. 1976 yılında tamamladığı "Üstün Zekâlı Çocukların Eğitsel Sorunları: Ankara Fen Lisesinde Bir araştırma" isimli doktora tezi ile de bu alanda Türkiye'de öncü olmuştur. 1970-1984 yılları arasında Anka-

ra Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümünde öğretim elemanı olarak çalışan Ataman, 1983 yılında doçent olmuş, 1986 yılında Gazi Üniversitesi'ne geçmiştir. Burada, 1986-87 öğretim yılında Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanlığı yapmış ve aynı dönemde Özel Eğitim Öğretmenliği Anabilim Dalını kurmuştur. Aynı dönemde İngiltere ve ABD'de alan incelemeleri ve misafir öğretim üyeliği yapmıştır. 1989 yılında profesör olan Ataman, 1992- 1993 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Kuruculuğu ve Müdürlüğü görevini sürdürmüştür, 1992-1995 yılları arasında da Gazi Eğitim Fakültesi'nde Dekanlık yapmıştır. Üniversitelerin birikimlerini kamu ile paylaşması gerektiğine inanan Ataman, bürokrasiye katkı sağlamasıyla tanınan bir akademisyendir. Bu kapsamda 1976 yılından bu yana Milli Eğitim Bakanlığı'nın çeşitli hizmet-içi kurslarında öğretim üyeliği ve birçok projede danışmanlık da yapmıştır. 1998-2004 yılları arasında Gazi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, Görme Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığı görevini sürdüren Ataman, 2005 yılında Görme ve Öğrenme Yetersizliği Olan Çocuklar Eğitim Merkezi (GÖYÇEM) kuruculuğu ve müdürlüğünü yapmıştır.

1960 yılında Altı Nokta Körler Derneği Üyesi olan Ataman, daha sonra Türkiye Körler Vakfı Kurucu üyesi, 1987'de GROOTS International Kurucu üyeliği, 1989-1992 yılları arasında CEC üyeliği, 1993'te WCGTC üyeliği, 1990-1992 yılları arasında New York'taki Türk Okulu Danışmanlığı, 1992-1995 yılları arasında UNESCO Milli Komisyonu Eğitim Komitesi üyeliği, 1997- Balkan Forum in Pedegogy & Education kurucu üyeliği gibi birçok uluslararası sivil toplum organizasyonunda görev almıştır. Özel eğitim, eğitim bilimleri ve psikoloji alanlarında onlarca kitabı olan Ataman, birçok kitabın da editörlüğünü yapmıştır. Yine aynı alanlarda 1970'li yıllardan bu yana onlarca makalesi, bildirisi ve araştırma projeleri bulunan Ataman, son yıllarda kamuoyunu bilgilendirici panel, konferans vb. etkinliklere yönelmiştir. 2013 yılının Nisan ayında Gazi Üniversitesi'nden emekli olan Ataman, Ankara'da AADEM'i kurarak başta Üstün yetenekli/zekâlı çocuklar olmak üzere özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ve aileleri için danışmanlık ve eğitim hizmetleri sunmaya başlamıştır. Yine aynı yıldan itibaren Lefke Avrupa Üniversitesi'nde öğretim üyesi ve özel eğitim bölüm başkanı olarak görevini sürdürmektedir. Kariyeri boyunca birçok ödül alan Ataman, son olarak 2017 yılında Anadolu Eğitim Sendikası tarafından Başöğretmenlik Onur Ödülü'ne layık görülmüştür.

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Çitil

PROF. DR. FUNDA ACARLAR

Prof. Dr. Funda Acarlar, 22 Şubat 1965 yılında İzmir’de üç çocuklu bir ailenin en küçük çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Ailesi doğduğu yıl babasının işi nedeniyle önce Ankara’ya, daha sonra 7 yaşındayken tekrar İzmir’e taşınmıştır. İlkokul birinci sınıfa Ankara’da başlayan Funda Acarlar, ikinci sınıftan itibaren eğitimine İzmir’de devam etmiştir.

Funda Acarlar, 1984 yılında Hacettepe Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Bölümü’nde lisans eğitimine başlamıştır. Lisans eğitimi süresince normal gelişim gösteren ve özel gereksinimli çocuklarla uygulamalı çalışmalar gerçekleştirmiştir. Mezuniyetinden sonra bir yıl süreyle yüksek lisans derslerine

devam etmiş ve özel gereksinimli çocuklarla ev ziyaretleri şeklinde bireysel çalışmalar yürütmüştür. 1990-1996 yılları arasında araştırma görevlisi olarak çalıştığı Hacettepe Üniversitesi’nde lisansüstü eğitime devam etmiş, bunun yanı sıra anaokuluna ve konuşma bozuklukları birimine devam eden çocuklarla çalışmalar gerçekleştirmiştir.

1996 yılında Ankara Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü’nde Araştırma Görevlisi olarak göreve başlamıştır. Yardımcı Doçent unvanını aldığı 2000 yılına kadar Ankara Üniversitesi Özel Eğitim Birimi’nde dil bozukluğu olan çocuklarla uygulamalar yürütmüş ve dersler vermiştir. Ardından Finans Vakfı doktora sonrası araştırma bursunu kazanarak 2001 yılında Kanada British Columbia Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapistliği Programı’na konuk öğretim elemanı olarak katılmıştır. Kanada British Columbia Üniversitesinde Prof. Dr. Judith Johnston’la çalışmalar yürütmüş, Türkiye’ye döndükten sonra da bu çalışmalarını devam ettirmiş ve bu sürecin sonunda ülkemize Türkçe SALT programını ve Türkçe konuşan çocuklar için dil örneği veri tabanını kazandırmıştır. Meslek hayatının devamında dil gelişimi ve bozuklukları alanında akademik çalışmaların yanı sıra uygulama çalışmaları yapmış, bölüm başkanlığı, Engelsiz Ankara Üniversitesi Koordinatörlüğü, fakülte kurulu üyeliği gibi çeşitli idari görevlerde bulunmuş ve 2006 yılında doçent, 2011 yılında profesör unvanını almıştır.

Araştırmalarını uzun yıllar “dil gelişimi ve dil becerilerinin değerlendirilmesi” konusunda yürütmüş olan Prof. Dr. Funda Acarlar çalışmalarında, Otizm Spektrum Bozukluğu olan çocukların dil becerileri, gelişimsel dil bozuklukları, sözel dilin ve söz öncesi iletişim becerilerinin değerlendirilmesi ve desteklenmesi konularına yoğunlaşmıştır. Çok sayıda yüksek lisans ve doktora öğrencisinin yetişmesine katkı sağlayan Acarlar, öğrencileri tarafından, sabırlı, minik ipuçlarıyla öğrencilerinin kendi yollarını bulmasını sağlayan, bilimsel bakış açısı ile bakabilmeleri için onları destekleyen ve sorgulayarak ilerlemelerini sağlayan bir hoca olarak tanımlanmaktadır. Funda Acarlar, Hasan Kalyoncu Üniversitesi’nde dil bozuklukları alanında akademik çalışmalarına devam etmektedir.

Öğr. Gör. Dr. Meral Çilem Ökcün-Akçamuş

PROF. DR. GÖNÜL AKÇAMETE

Değerli hocam 1947 yılında Muğla, Yatağan'da dünyaya gelmiştir. Hocam, 1964 yılında Nevşehir Kız İlköğretmen Okulu'nu, 1974 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Eğitim Bölümü'nü sonra Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde lisans eğitimini tamamlamıştır. 1965-1971 yılları arasında ilköğretmenliği yaparak çalışma hayatına başlayan hocam 1974-1978 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı Planlama, Araştırma ve Koordinasyon Dairesi'nde uzman yardımcılığı görevini yerine getirmiştir.

Akademik yaşamına 1978 yılından itibaren Ankara Üniversite'sinde başlamış olan değerli hocam bu süreçte uzmanlıktan başlayarak anabilim dalı ve bölüm başkanlığı görevleri ile birlikte Eğitim Bilimleri Fakültesi dekanlığı gibi idari görevler yerine getirmiştir. 1976-1986 yılları arasında Ankara Üniversitesi'nde lisansüstü eğitimini tamamlamıştır. Hocam 1989 yılında yardımcı doçentlik, 1992 yılında doçentlik ve 1999 yılında ise profesörlük unvanlarını almıştır. Ankara Üniversitesi'nde çalışırken Anadolu Üniversitesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi gibi birçok kurumda dersler vermiş, Başbakanlık Özürölüler İdaresi, Milli Eğitim Bakanlığı, TED Koleji gibi birçok kuruma destek vermiştir. Ayrıca Eğitim Araştırmaları Derneği, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Derneği gibi sivil toplum örgütlerine destek vermiş ve aktif olarak görev almıştır.

Temel ilkesi akademik bilgi üretme ve insan yetiştirme olan değerli hocam toplam 21 yüksek lisans, 11 doktora tezinin danışmanlığını yürütmüştür. Hocam ayrıca oldukça çok sayıda uluslararası ve ulusal makaleler, kitap ve kitap bölümleri yazmıştır. Benzer şekilde uluslararası ve ulusal düzeyde bilimsel toplantılarda bildiriler sunmuş ve konuşmacı olarak davet edilmiştir. Hocamın gerçekleştirdiği çalışmalar; özel eğitim, öğretmen yetiştirme, öğretmen geliştirme, kaynaştırma uygulamaları, okuma yazma, işitme yetersizliği olan öğrenciler gibi çeşitli alanlarda olmuştur.

Görülebileceği gibi çalışma azmi, enerjisi, disiplini, dünya görüşüyle örnek aldığım değerli hocam özel eğitim alanına her yönüyle katkılar sağlamıştır. Hocamın burada değinemediğin pek çok katkıları bulunmaktadır ve son yıllarda emekli olmasına rağmen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yakındoğu Üniversitesi'nde bu katkılarına devam etmektedir. Hocam ile farklı ortamlarda bir araya geldiğimizde her seferinde yaptığı işleri büyük bir heyecanla anlattığına ve yapılabilecek işler konusunda önemli fikirler verdiğine halen şahit oluyorum. Hocamın unutmadığım bir sözü "akademik çalışma bilgi üretme önemli ama insani

duygularını kayıp etmemek” şeklindeydi. 1999 yılından beri birlikte çalıştığım, sistematik disiplinli çalışma ile birlikte insani değerler konusunda örnek aldığım değerli hocama buradan tekrar şükranlarımı ve saygılarımı sunuyorum.

Doç. Dr. Hasan Gürgür

PROF. DR. GÖNÜL KIRCAALİ İFTAR

3 Ekim 1962’de Eskişehir’de doğan Hocam Gönül Kırcaali-İftar lise öğrenimini Eskişehir Anadolu Lisesi’nde tamamladıktan sonra Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji bölümünü bitirmiş ve Anadolu Üniversitesi’nde çalışmaya başlamıştır. Kendisi, Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim alanında yüksek lisansını tamamladıktan sonra Toronto Üniversitesi’nden Özel Eğitim alanında Doktora derecesini alarak tekrar Anadolu Üniversitesi’ndeki görevine dönmüştür. Hocam, 1985-2007 yılları arasında Anadolu Üniversitesi’nde çalışmış 1993-2007 yılları arasında kurucusu olduğu Engelliler Araştırma Enstitüsü’nün Müdürlüğünü yapmıştır. 2007 yılında emekli olan Kırcaali-İftar

değişik sürelerle farklı özel üniversitelerde görev alarak dersler yürütmüş ve halen ders vermeye devam etmektedir.

Gönül Hocam’ı ilk kez 1992 yılında Yüksek Lisans yapmak üzere İngiltere’ye gitmeden önce evraklarımın hazırlanmasında bana yardımcı olmasını istemek için odasına gittiğimde tanıdım. Daha sonra Doktora ders dönemimde kendisinden aldığım dersler benim özel eğitim alanına bakışımın şekillenmesinde çok rol sahibidir. Daha sonra Hocam benim Doktora tez danışmanım oldu. Burada başlayan birlikte çalışma serüvenimiz, 1998 yılında doktoramın bitmesinin ardından Hocamın bana Engelliler Araştırma Enstitüsü’nde müdür yardımcılığı görevini teklif etmesiyle, Hocam emekli olana kadar sürdü. Gönül Hocamın ilk doktorantı olmam bana hep gurur yaşattı. Kendisinin öğrencisi olarak gittiğim yerlerde hep övgüler aldım.

Gönül Hocamın çalışkanlığı çevresindeki herkese örnek olmuştur. Kendisinin yakınlarında olup da az çalışan kimse olmak zordur. Bildiklerini sonuna kadar çevresindekilere aktararak, elindeki kaynaklar, aklındaki bilgiler, geliştirdiği fikirleri çevresindekilerle paylaşarak örnek bir bilim insanı olma özelliğini hepimize göstermiştir.

Ne kadar deneyimli olursa olsun, nerede sunu yapacak olursa olsun, her zaman sunusunu güncelleyerek, en son bilgileri de sunularına dâhil ederek, defalarca prova yaparak, kendi kendini denetleyerek yaptığı sunularını dinlemek ayrı bir keyif ve önemli bir ayrıcalıktır. Aslında sizin de o alanda yaptığınız okumalar, çalışmalar vardır ancak, Gönül Hocamın sunusundan sonra kendi bilgilerinize ekleyeceğiniz şeyleri mutlaka bulursunuz.

Gönül Hocamın titizliğine de vurgu yapmadan geçemeyeceğim. Kendisinden ders aldığımız dönemlerden başlayarak, hazırladığımız ödevlerde dilbilgisi kurallarına dikkat etmemizde, yapacağımız sunularda slaytlarımızın düzgün görünmesinde, bir dönem tepegöz yansımalarının daha sonra bilgisayarda yansıtılmalarının perdede düzgün görünmesinde, birlikte çalıştığımız dönemlerde hazırlanan her bir evrakın kontrolünün defalarca yapılarak teslim edilmesinde

hep Hocamdan öğrendiğimiz titiz çalışmanın etkileri olmuştur.

Aslında yazacak, anlatacak çok söz var...

Gönül Hocamın özel eğitim alanına olan çok önemli katkılarının, Türkiye’de özel eğitimin gelişmesini olumlu anlamda çok çok etkilediğini söylemek mümkün. Alanyazının takip edilmesinde, yurt dışındaki uygulamalara paralel çalışmaların yapıyor olmasında Gönül Hocamın biz öğrencilerine yol göstermiş olmasının etkisinin çok büyük olduğunu söyleyebilirim.

Hocam, iyi ki varsınız...

Ailenizle birlikte sağlık, mutluluk, verimlilik dolu emeklilik yılları diliyorum...

Prof. Dr. E. Sema Batu

PROF. DR. LATİFE BİYIKLI

Hocam Profesör Dr. Latife Biyıklı 1941 yılında Sungurlu'da doğmuştur. Lisans öğrenimini Cenevre-Fribourg Üniversitesi'nde, Piaget'in de öğrencisi olma şansını yaşayarak 1969 yılında tamamlamıştır. Aynı yıl Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde araştırma görevlisi olarak göreve başlamıştır. Yüksek lisans diplomasını 1972 tarihinde, doktora diplomasını ise 1976 tarihinde Ankara Üniversitesi'nden özel eğitim alanında almıştır. Özel Eğitim Bölümü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümünün anabilim dalı iken bölüm başkan yardımcılığı ile anabilim dalı başkanlığı yapmıştır. Uzun bir süre Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi

Özel Eğitim Bölüm Başkanlığını yürütmüş, 1993 ile 1996 yılları arasında ise Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi dekan yardımcılığı, 1998'den itibaren bir dönem Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü müdürlüğü görevlerini yürütmüştür. Ayrıca Ankara Üniversitesi Araştırma Fonu ile Senatosunda da görev yapmıştır. Hocamızın başlıca çalışmaları öğrenme güçlüğü olanların eğitimleri olmak üzere alanda birçok yayını bulunmaktadır. Yapmış olduğu çalışmalar ve danışmanlığını yürütmüş olduğu yüksek lisans ve doktora tezleri ile Ankara Üniversitesi Özel Eğitim bölümünün gelişmesine ve özel eğitim alanında pek çok akademisyenin yetişmesine katkı sağlamıştır. Şu an Hasan Kalyoncu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü'nde güzel enerjisini ve ışığını öğrencilerine yansıtmaya devam eden Hocamın benim de insani, akademik ve mesleki gelişimimdeki rolü çok büyüktür. Öğrencilerini her zaman önceleyen ve değer veren, meslektaşlarıyla her zaman olumlu ilişkiler kuran, iyi bir yöneticilik örneği sergileyen, başarılı bir akademisyen olan Hocama bana her şeyden önce dost biriktirmenin, güzel hatırlanmanın ve "is bırakanlardan değil, iz bırakanlardan olmanın" önemi ve değerini öğrettiği ve gösterdiği için minnettarım.

Prof. Dr. Berrin Baydık

PROF. DR. MEHMET ÖZYÜREK

Prof. Dr. Mehmet Özyürek 15 Mart 1948 yılında Mestanlı'da doğmuştur. İlk, orta ve lise öğrenimini Eskişehir'de tamamlamıştır. Lisans öğrenimini 1970 yılında Ankara Üniversitesi'nde özel eğitim ve okul psikoloğu alanında, yüksek lisans öğrenimini ise 1974 yılında Amerika Birleşik Devletleri George Peabody College for Teachers'da özel eğitim alanında tamamlamıştır. University of Northern Colorado'dan 1977 yılında özel eğitim doktora derecesini aldı. 1977'de özel eğitim bölümünde doktor asistan olarak göreve başlamıştır. University of Leeds'te bedensel engellilerin eğitimi konusunda çalışmalar yürütmek üzere 1981-1982 yıllarında misafir öğretim üyesi olarak bulunmuştur. Boston College'da ise Hilton Perkins Vakfı bursu ile 1992-1993 yıllarında görme engelliler ve çok özürölüler için yeterliliğe dayalı öğretmen yetiştirme konularında çalışmalar yapmak üzere misafir öğretim üyesi olarak bulunmuştur.

1970 yılında Samsun Rehberlik Araştırma Merkezi'nde görev yapmıştır. Ankara Üniversitesi'nde 1971-1971 ve 1977-1984, Anadolu Üniversitesi'nde 1984-1989, Gazi Üniversitesi'nde 1989-2010, Uludağ Üniversitesi'nde 2010-2014 ve Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi'nde 2014-2017 yılları arasında çalışmıştır. Alanda uygulamalı davranış analizi, engellilerin eğitimi, engellilere yönelik tutumların değiştirilmesi, eğitim ve öğretimi uyarlama, öğretmen yetiştirme alanları başta olmak üzere birçok kitap ve yayını bulunmaktadır. Farklı üniversitelerde özel eğitim bölümlerinin kurulması, programlarının hazırlanması ve gelişmesine, ayrıca danışmanlığını yürüttüğü lisansüstü tez çalışmaları ile özel eğitim alanında pek çok akademisyenin yetişmesine katkı sunmuştur.

Öğrencisi olmaktan büyük mutluluk ve gurur duyduğum müstesna insan çok değerli hocam Prof. Dr. Mehmet Özyürek, özel eğitim alanında mesleki profesyonellik, etik, alanda karşıt görüş ve yaklaşımları nesnel veriye dayalı ölçülebilir ve somut kriterlere dayalı eleştirme konularında daima örnek olmuştur. Öğrencilerine her zaman başta davranışsal öğrenme yaklaşımı olmak üzere özel eğitimin tüm inceliklerini en detaylı şekilde öğretme gayreti içinde olmuş, onları saha çalışmalarına ve bilimsel araştırmalara yönlendirerek özel eğitimin gelişmesine ve yaygınlaşmasına büyük katkı sağlamıştır

Prof. Dr. Binyamin Birkan

PROF. DR. NİHAL VAROL ÖZYÜREK

1958, Safranbolu doğumlu olan Prof. Dr. Nihal Varol Özyürek, 1980 yılında Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü'nde lisans; 1985 yılında Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Özel Eğitim Dalında yüksek lisans; 1992 yılında Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Zihinsel Engelliler Dalında doktorasını tamamlamıştır. 1986-1992 yılları arasında Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü'nde öğretim görevlisi; 1993-1996 yıllarında ise Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü'nde yardımcı doçent, 1996 yılında ise aynı bölümde doçent ünvanını almıştır. 2009 yılından itibaren Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü'nde profesör olarak çalışan Nihal Varol Özyürek, 2015 yılında emekli olmuştur.

Aile Eğitimi, Beceri ve Kavram Öğretimi, Yeterliliğe Dayalı Öğretmen Yetiştirme, Erken Çocukluk Özel Eğitimi konuları başta olmak üzere özel eğitimin pek çok alanında uzmanlaşan Prof. Dr. Nihal Varol Özyürek'in makale ve kitapları dışında, danışmanlığı ile gerçekleştirmiş çok sayıda yüksek lisans tezi ve doktora tezi bulunmaktadır.

Prof. Dr. Nihal Varol Özyürek, profesyonel yaşamında disiplinli çalışması, bilimsel esaslara adanmış yaklaşımı, özverisi, etik anlayışı ve özel eğitim alanına çocuklar, aileler, öğretmen adayları ve öğretmenler için bir savunucu olarak sergilediği tavır ve davranışlarıyla kuşaklara örnek oluşturan bir akademisyen olarak tanınmıştır.

Doç. Dr. Çıgıl Aykut

DR. ÖĞR. ÜYESİ OĞUZ GÜRSEL

Hayatımda çok önemli izler bırakan ve tanıdığım günden bu yana geçen 23 yıl boyunca kendisinden pek çok şey öğrendiğim sevgili hocam Oğuz Gürsel, 1946'da Eskişehir'in Kayı köyünde dünyaya gelmiştir. İlk ve ortaöğrenimini Eskişehir'de tamamlayan sevgili hocam, 1969'da Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Okul Psikologluğu ve Rehberlik ile Eğitim Yönetimi, Teftişi, Ekonomisi ve Planlaması programlarından iki lisans derecesi almıştır. Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü'nden 1987'de yüksek lisans, 1993'te doktora derecelerini

alan hocam, "Eskişehir ilkokulları Alt Özel Son Sınıf Öğrencilerinin Ritmik Sayma, Doğal Sayılar, Toplama ve Çıkarma İşlemlerindeki Amaçları Gerçekleştirme Düzeyleri" başlıklı yüksek lisans tezini Prof. Dr. Mehmet Özyürek danışmanlığında; "Zihinsel Engelli Çocukların Doğal Sayıları Gerçek Nesneleri Kullanarak Eşleme, Resimleri İşaret Ederek Gösterme, Rakamlar Gösterildiğinde Söyleme Becerilerinin Gerçekleştirilmesinde Bireyselleştirilmiş Öğretim Materyalinin Basamaklandırılmış Yöntemle Sunulmasının Etkililiği" konulu doktora tezini ise Prof. Dr. Yahya Özsoy danışmanlığında tamamlamıştır.

Yarım asırlık meslek yaşamında 7'den 70'e herkesin öğretmeni olan ve öğreticilik kimliğinden hiçbir zaman ödün vermeyen sevgili hocam, 1969-1980 yılları arasında Erzurum, Malatya ve Denizli'de öğretmen olarak, 1981-1987 yılları arasındaysa Eskişehir Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nde psikometrist olarak görev yapmıştır. 1988'de göreve başladığı Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü'nde 1988-1992 yılları arasında öğretim görevlisi olarak; yardımcı doçent unvanını aldığı 1993'ten 2013'e kadar 20 yılı aşkın bir süre ise yardımcı doçent olarak çalışmıştır. 1994-1998 yılları arasında Özel Eğitim Bölüm Başkanı Yardımcılığı, 1998-2002 yılları arasında Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı Başkanı Vekilliği ve 1998-2004 yılları arasında Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdür Yardımcılığı görevlerini yürütmüştür. 2013'te Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü'nden emekli olan hocam, 2014'ten bu yana Lefke Avrupa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü'nde Dr. Öğr. Üyesi olarak çalışmaktadır.

Lisans eğitimine başladığım yıllarda tanıştığım, kendisinden hem akademik hem de kişilik anlamında çok şey öğrendiğim ve kendisine hayran olduğum sevgili hocamın bilimsel dergilerde yayımlanmış birçok makalesi ve kitap bölümü ile ulusal ve uluslararası konferanslarda sunulan çok sayıda bildirisi bulunmaktadır. Hocam Oğuz Gürsel, meslek yaşamı boyunca ulusal projelerde görev almış, pek çok kurs, çalıştay ve hizmet içi eğitime katılmıştır. Hem yüksek lisans hem de

doktora eğitimim sırasında danışmanlığımı üstlenerek bugünlere gelmemde çok emek harcayan sevgili hocam, benim tezlerim dışında 14 yüksek lisans ve bir doktora tezinin daha danışmanlığını yapmıştır. Hocam Dr. Oğuz Gürsel'in çalışma konuları arasında; ölçme ve değerlendirme, eğitsel ve davranışsal değerlendirme, bireyselleştirilmiş eğitim planları, öğretimin bireyselleştirilmesi, etkili öğretim ve yetersizliği olan çocuklara matematik öğretimi yer almaktadır.

Yaşamı boyunca el ele yürüdüğü ve her anlamda kendisine destek olan Gülten Hanım'ın eşi, başarıları ve güzel kişilikleriyle babalarına layık olan Burcu ve Duygu'nun babası, çok tatlı ve sevimli Oğuz ve Feride'nin dedesi olan Oğuz Gürsel, aynı zamanda yaşamlarında unutulmaz izler bıraktığı sayısız öğrencisi ile işini seven bir akademisyen olma konusunda örnek olduğu pek çok meslektaşının Oğuz Hoca'sıdır. Oğuz Hoca özel eğitim camiasının zihninde; çaba, emek, çalışma ve öğrenmenin; kalbinde ise sevgi, saygı, sabır ve hoşgörünün bir temsilidir. Sevgili hocam, tüm emekleriniz ve kazandırdıklarınız için başta kendim olmak üzere bütün öğrencileriniz ve meslektaşınız adına size ne kadar teşekkür etsem azdır. Sizi çok özlüyoruz...

Sevgi ve Saygılarımla...

Doç. Dr. Şerife Yücesoy-Özkan

PROF. DR. SEMA KANER

Lisans eğitimini 1973 yılında Hacettepe Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümünde tamamlamış ve 1981 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalından yüksek lisans diploması almıştır. Doktora eğitimini ise 1991’de aynı üniversitede Özel Eğitim Anabilim Dalında tamamlamıştır. Meslek yaşamında pek çok idari görevde bulunmuş, ayrıca 1997-2006 yılları arasında Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünde Adli Psikoloji Lisansüstü Programının yürütücülüğünü yapmıştır. 2012 yılından beri Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Zihin Engelliler Öğretmenliği Programının yürütülmesinden sorumlu olan Kaner’in çalışmalarını ağırlıklı olarak özel gereksinimli çocukların aileleri, duygusal davranışsal bozuklukları olan çocuklar, suça yönelmiş çocuklar oluşturmaktadır. Ayrıca pek çok ölçme aracı geliştirerek ve uyarlatma çalışmaları yaparak özel eğitim alanında katkılar sağlamıştır.

Kongre Düzenleme Kurulu

PROF. DR. SEYHUN TOPBAŞ

Prof. Dr. Seyhun Topbaş, 1956 yılında Ankara'da doğmuştur. 1980 yılında Hacettepe Üniversitesi Dilbilim Bölümü'nden lisans, 1987 yılında Anadolu Üniversitesi İngiliz Dili Eğitimi'nde yüksek lisans, YÖK bursu ile İngiltere'de City University of London'da Klinik İletişim Bozuklukları alanında ikinci yüksek lisans derecesini almıştır. 1994 yılında Anadolu Üniversitesi'nde Özel Eğitim Bölümü Konuşma Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı'nda doktorasını tamamlayarak yardımcı doçent, 1997 yılında doçent, 2005'te profesör olmuştur.

Anadolu Üniversitesi'nde 1999 yılında Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi (DİLKOM) müdürlüğüne atanan Topbaş, 14 yıl bu görevi yürütmüş, Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde ilk Dil ve Konuşma Terapisi yüksek lisans ve doktora programlarının başlatılmasına; 2012-2014 yılları arasında Anadolu Üniversitesi'nde Sağlık Bilimleri Fakültesi'nin kurucu Dekanlığını üstlenmiş ve Türkiye'deki ilk lisans programının açılmasına öncülük etmiştir.

Ulusal ve uluslararası çok sayıda makalesi, kitapları ve testleri, uluslararası ve ulusal bilimsel toplantılarda sunulmuş çok sayıda bildiri ve davetli konferans konuşması vardır. Bugüne kadar 15 yüksek lisans, 9 doktora tezi yönetmiştir. Topbaş, 17 adet uluslararası ve ulusal projede görev almıştır. Topbaş ASHA-Amerikan Konuşma, Dil ve İşitme Birliği; Avrupa Birliği Dil ve Konuşma Terapistleri/Logopedler Delegasyon Birliği üyesidir. 2005 yılında Ulusal Dil ve Konuşma Terapistleri Derneği'ni kurmuştur ve halen Başkanlığını yürütmektedir.

10 adet uluslararası bilimsel yayınları teşvik desteği almıştır. 2012 yılında hizmetleri ve bilimsel çalışmaları ile TGC-Sedat Simavi Vakfı Sağlık Bilimleri Övgü ödülüne layık görülmüştür. Anadolu Üniversitesi'nde 32 yıl çeşitli idari pozisyonlarda ve akademisyen olarak hizmet verdikten sonra 2015 yılında emekli olmuştur. Halen İstanbul Medipol Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölüm Başkanlığı'nı yürütmekte ve klinik çalışmalarını son 10 yılda yoğunlaştığı ses ve yutma bozuklukları alanında sürdürmektedir.

Türkiye'de dil ve konuşma terapisti yetiştirilmesine öncülük eden, dil ve konuşma terapisi alanının duayen hocalarından Prof. Dr. Seyhun Topbaş'ın öğrencisi olduğum, kendisi ile birlikte çalışma fırsatı bulduğum için kendimi çok şanslı buluyorum ve hem kişisel hem de mesleki gelişimime yaptığı katkılar, verdiği destek için kendisine minnetle teşekkürlerimi sunuyorum.

Doç. Dr. Elçin Tadihan Özkan

PROF. DR. SÜLEYMAN N. ERİPEK

Lisans öğrenimini 1970 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim ve Eğitim İdaresi, Ekonomisi ve Planlaması bölümünde tamamlamıştır. Daha sonra aynı Fakültenin Özel Eğitim Bölümü'nde 1977 yılında yüksek lisans ve 1980 yılında doktora derecelerini almıştır. 1970-1976 yılları arasında çeşitli kurumlarda çalıştıktan sonra 1976 yılında, o tarihte Özel Eğitim Yüksek Lisans Programı öğrencisi olduğu Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Bölümünde Asistan olarak çalışmaya başlamıştır. 1980 yılında fakültenin inceleme ve araştırma bursu ile sekiz ay süreyle Cambridge, İngiltere'de incelemeler ve çalışmalar gerçekleştirmiştir.

1982 yılında çalışmaya başladığı Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde 1989 yılında kurulan Özel Eğitim Bölümü'nde uzun yıllar görev yapmıştır. Emekliye ayrıldığı 2011 yılına kadar 16 yıl Özel Eğitim Bölümü Başkanlığını yürütmüştür.

2011-2014 yılları arasında Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı Bölümünde görev yapan Eripek, Ağustos 2014'ten bu yana Lefke Avrupa Üniversitesi Dr. Fazıl Küçük Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümünde tam zamanlı olarak görev yapmaktadır.

Özel eğitim, zihinsel yetersizliği olan çocuklar ve eğitimleri alanlarında pek çok kitap ve yayını bulunmaktadır. Özel eğitim alanında danışmanlığını yürüttüğü lisansüstü tez çalışmaları ile pek çok akademisyenin yetişmesine katkı sunmuştur.

Kongre Düzenleme Kurulu

PROF. DR. TEVHİDE KARGIN

Prof. Dr. Tevhide Kargin, 8 Eylül 1965 tarihinde Yozgat Boğazlıyan'da dört çocuklu bir ailenin en küçük çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. İlkokul birinci sınıfa Kayseri'de başlamış, ikinci sınıftan itibaren eğitimine Ankara'da devam etmiştir. Bu surede Çizmecı İlkokulunda (1971-1976), Hüseyin Güllüoğlu Ortaokulunda (1976-1979) ve Ankara Atatürk Lisesinde (1979-1982) öğrenim görmüştür.

1982 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler (EPH) Bölümüne başlamış ve 1987 yılında mezun olmuştur. Yine aynı yılın Eylül ayında Ankara Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Fakültesi EPH Bölümünde yüksek lisans programına başlayan Prof. Dr. Tevhide Kargin, 1988 yılında ilan edilen araştırma görevlisi kadrosuna kabul edilerek 1 Nisan 1988 tarihinde EPH Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak göreve başlamıştır. 1990 yılında yüksek lisans tezini tamamlayan hocamız, aynı yıl doktora eğitimine başlamış ve 1996 yılında doktora programından mezun olmuştur. Ardından 1999 yılında Doktora sonrası Araştırma Bursu ile Amerika Birleşik Devletleri Oregon Üniversitesi Erken Eğitim Programında bir yıl süre ile çalışmalarda bulunmuştur. Bu süre içerisinde Prof. Dr. Jane Squires ve Prof. Dr. Diane Bricker ile birlikte çalışma fırsatı yakalamış ve bu süreci başarılı bir şekilde tamamlamıştır. ABD dönüşü 2000 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Bölümünde yardımcı doçent unvanını alan hocamız, 2005 yılında Doçent, 2010 yılında Profesör unvanını almıştır.

2009 yılında ABD National Scientific Foundation tarafından desteklenen Galaudet Üniversitesi VL2 Center ile Haifa Üniversitesince yürütölen uluslararası projenin Türkiye Koordinatörlüğünü yürütmüş olan hocamız, proje görevi süresince başta VL2 Center olmak üzere, Friburg Üniversitesi, Sevilla Üniversitesi, Bükreş Üniversitesi, Humbolt Üniversitesinde misafir öğretim üyesi olarak görevlerde bulunmuş ve çeşitli konferanslar vermiştir.

2012 yılında Ankara Üniversitesi Özel Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü olarak görevlendirilen Prof. Dr. Tevhide Kargin, öncelikle fiziksel açıdan gereksinimleri karşılayamaz durumda olan merkezi sponsor desteğiyle yenilemiş ve 2012 yılından başlayarak emekliliğine kadar merkezin yeniden aktif bir yapıya kavuşmasına ve araştırma ve uygulama faaliyetlerini gerçekleştirmesine önderlik etmiştir.

2010-2015 yıllarında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi Editörlüğü yapan hocamız, birden fazla dönemde bölüm başkanlığı, Fakülte Yönetim Kurulu, Enstitü Yönetim Kurulu üyelikleri gibi çeşitli görevler ile Ankara Üniversitesi Senatosu Fakülte temsilciliği görevlerini üstlenmiştir.

Ayrıca hocamız 2017 yılında YÖK Üstün Başarı Ödülleri kapsamında danışmanlığını yapmış olduğu bir doktora tezi ile Yılın Doktora Tezi Ödülüne layık görülmüştür. Akademik yaşamı boyunca ulusal ve uluslararası birçok makale, kitap ve kitap bölümleri yayınlamış olan hocamız, aynı zamanda Özel Eğitim alanında birçok akademisyenin yetişmesine katkıda bulunmuştur.

Erken yaşta emeklilik kararı alan hocamızın etkin akademik yaşamı, 2017 yılında başladığı Hasan Kalyoncu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümünde lisans ve lisansüstü dersler ile ulusal ve uluslararası projeler ve araştırmalar kapsamında devam etmektedir.

Doç. Dr. Birkan Güldenoğlu

PROF. DR. UMRAN TÜFEKÇİOĞLU

İşitme kayıplı çocukların eğitimi alanında uygulamaya ve alanyazına önemli katkılar sağlayan Prof. Dr. Umran Tüfekçioğlu, 1947 yılında İstanbul'da doğdu. 1970 yılında Anadolu Üniversitesi'nde İşletme ve Muhasebe alanında lisans, 1990 yılında Eğitim İletişimi ve Planlaması alanlarında yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamladı. 1991 yılında yardımcı doçent, 1992 yılında doçent ve 1999 yılında profesör unvanlarını aldı. 1979 yılında Anadolu Üniversitesi bünyesinde kurulan İşitme Engelli Çocuklar Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne (İÇEM) müdür olarak atandı. İÇEM'in kuruluş aşamasında ulusal ve uluslararası platformlarla işbirliği kurarak işitme kayıplı çocukların eğitimi alanında yabancı uzmanlardan destek alınmasını sağladı. İlerleyen yıllarda, alanında model teşkil eden İÇEM'in gelişiminde, işitme kayıplı çocuklara bebeklik döneminden itibaren çağın gereklerine uygun odyolojik tanılama, cihazlandırma, aile eğitimi, işitme ve konuşmaya dayalı eğitim olanaklarının sunulmasında önemli katkılar sağladı.

Bununla birlikte Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü İşitme Engelliler Öğretmenliği Anabilim Dalı'nın kurulmasında aktif rol aldı. 2012 yılına kadar İÇEM Müdürlüğü ve İşitme Engelliler Öğretmenliği Anabilim Dalı Başkanlığı görevlerini yürüttü. Anadolu Üniversitesi bünyesinde bulunan Engelliler Entegre Yüksekokulu projesini hazırlayarak işitme kayıplı gençlerin yükseköğretime dâhil olmalarını sağladı ve 1993-2002 yılları arasında yüksekokul müdürlüğünü yürüttü. 2014 yılında emekli olan Prof. Dr. Umran Tüfekçioğlu, 2013 yılında Anadolu Üniversitesi Hizmet Ödülüne layık görüldü. Halen Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dil ve Konuşma Terapisi Bölüm Başkanlığını yürütmektedir.

Türkiye'de işitme kayıplı çocukların eğitimi alanında ilklere imza atan, ulusal ve uluslararası yayınlarla alana katkı sağlayan ve sayısız öğrenci yetiştiren Sayın Prof. Dr. Umran Tüfekçioğlu hocamıza saygılarımızı ve teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Doç. Dr. H. Pelin Karasu

PROF. DR. ÜMİT DAVASLIĞİL

1941 yılında dünyaya gelen Prof. Dr. Ümit Davaslıgil, 1980 yılında İstanbul Üniversitesi'nde Pedagoji alanında doktora eğitimini tamamlamıştır. 1989'da doçent ve 1996'da profesör unvanlarını almıştır. Üstün yetenekli çocukların eğitimi alanında çalışan ve çok sayıda yüksek lisans ve doktora tezleri yürüten Davaslıgil'in çok sayıda ulusal ve uluslararası yayını bulunmaktadır ve emeklilik sonrası lisansüstü tezler yönetmeyi sürdürmektedir. Üstün Yetenekli Çocuklar Dünya Konseyi Türkiye Delegesi olan Davaslıgil, Eğitim Bilimleri Derneği Kurucu Üyesidir.

Kongre Düzenleme Kurulu

GEÇMİŞ ULUSAL ÖZEL EĞİTİM KONGRELERİ VE KONGRE BAŞKANLARI

27. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Doç. Dr. Salih RAKAP
26. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR
25. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Ahmet KONROT
24. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Yrd. Doç. Dr. Selmin ÇUHADAR
23. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Yrd. Doç. Dr. Ahmet YIKMIŞ
22. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Yrd. Doç. Dr. Mehmet PALANCI
21. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Ahmet KONROT
20. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Ayşegül ATAMAN & Prof. Dr. Rüya GÜZEL ÖZMEN
19. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Funda ACARLAR & Prof. Dr. Tevhide KARGIN
18. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Hakan SARI
17. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Sezgin VURAN, Doç. Dr. Yasemin ERGENEKON & ÖZDER Genel Başkanı Vedat KÖKÇÜ
16. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Bilal DİMDAR
15. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Mehmet ÖZYÜREK
14. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Yrd. Doç. Dr. Ahmet YIKMIŞ
13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Ahmet KONROT
12. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Latife BİYIKLI
11. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Hakan SARI
10. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Sezgin VURAN
9. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Gönül KIRCAALİ İFTAR
8. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Kemal KUTLU
7. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Ahmet KONROT
6. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Cemil ÇELİK
5. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Latife BİYIKLI
3. Ulusal Özel Eğitim Kongresi - Prof. Dr. Erol BELGİN

• Özel Eğitim Kongresini “Özel Eğitim Günleri” adı altında Doç. Dr. Mitat ENÇ’in birinci ölüm yıl dönümünde başlatan Merhum Prof. Dr. Yahya ÖZSOY’a (1., 2. ve 4. Ulusal Özel Eğitim Kongresi) teşekkür ederiz.

DAVETLİ KONUŞMACILAR

Doç. Dr. Audrey TRAINOR

**Amerika Birleşik
Devletleri, New York
University**

Konuşmacının Biyografisi:

Audrey A. Trainor, PhD, New York Üniversitesi Öğretim ve Öğrenim Bölümü'nde özel eğitim doçentidir. Audrey Trainor'ın çalışmalarının odak noktası, öğrenme, sosyo-duygusal ve davranışsal güçlükleri olan öğrenciler için ortaöğretim sonrası eğitime geçiş, istihdam ve topluma katılım gibi özel gereksinimli öğrenciler için eşit derecede okul sonrası çıktılardır. Özel gereksinimli ergenlerle ve aileleriyle birçok görüşme yaparak genellikle gömülü teori ve etnografik yaklaşımları kullanarak çok sayıda nitel çalışma gerçekleştirmiştir. Ayrıca, boylamsal verilerin ikincil analizleri ve zihin yetersizliği ve diğer yetersizlikleri olan öğrenciler için geçiş fırsatlarını artırmak üzere tasarlanmış randomize deneyler de dâhil olmak üzere geniş çaplı karma yöntemlerin kullanıldığı araştırma ekiplerinin bir üyesidir.

Audrey Trainor ayrıca, tüm öğrenciler için adil eğitim fırsatlarının şekillendirilmesinde araştırmanın rolünü incelemektedir. Araştırma yapmak, kültürel ve dilsel çeşitliliğin sorunlarını ve özel eğitim süreçlerinin kültürlerini incelemek için sıklıkla eleştirel teoriler kullanmaktadır. Bir üniversite öğretim üyesi olarak öğretmen yetiştirme programlarında dersler vermekte ve özel eğitim konusunda bölüm programlarına yön vermektedir. Aynı zamanda nitel araştırma deseni ve veri analizi konularında lisansüstü dersler vermektedir. Audrey Trainor, Özel Çocuklar Konseyi [Council for Exceptional Children, CEC]'nin Kariyer Geliştirme ve Geçiş Birimi [Division of Career Development and Transition, DCDT] tarafından verilen Patricia L. Sitlington Geçiş Araştırmaları Ödülünü 2015 yılında aldı. 2012-13 yıllarında DCDT Başkanı olarak görev aldı. Audrey Trainor'ın araştırma makaleleri, kitaplar ve kitap bölümleri de dâhil olmak üzere 60'dan fazla yayını bulunmaktadır. Özel Eğitim Dergisi [Journal of Special Education] ve İyileştirme ve Özel Eğitim Dergisi'nin [Remedial and Special Education] yardımcı editör kurullarının bir üyesidir.

2004-2015 yılları arasında hem araştırma hem de öğretim yaptığı Wisconsin Üniversitesi'nde yükseköğrenim kariyerine başlamadan önce, Audrey Trainor Kuzey Carolina eyaletinde bir lisede yaklaşık on yıllık bir özel eğitim öğretme-

niydi. İlk öğretmenlik görevini Japonya Değişim Eğitimi programının bir parçası olarak Japonya'nın Osaka kentinde aldı.

Konuşmanın Başlığı:

Erken Çocukluktan Yetişkinliğe: Özel Eğitimde Geçiş

Konuşmanın Özeti:

Başarılı bir geçişin anahtarı, okuldan ayrılmadan önce iyi plan yapmaktır. Bununla birlikte, geçiş eğitimi sadece planlamadan daha fazlasıdır. Son zamanlarda yapılan araştırmalarla, lise sonrası eğitime ve istihdama geçiş için başarılı müdahaleler belirlenmiştir. Tüm öğrencilerin etkili eğitime erişebilmelerini sağlamak için geçiş eğitimi ve planlamanın gerçekleştiği bağlamları anlamak önemlidir. Bu konuşmanın odak noktası, müdahaleler hakkında bildiklerimizi ve gençlerimizin yaşadığı, öğrendiği ve çalıştığı yerel bağlamlar hakkında bildiklerimizi birleştirmektir.

Doç. Dr. Joseph Calvin GAGNON

**Amerika Birleşik Devletleri,
University of Florida**

Konuşmacının Biyografisi:

Joseph Gagnon Florida Üniversitesi'nde Özel Eğitim Doçentidir. Dr. Gagnon'un araştırmaları eğitsel, davranışsal ve sosyal başarısızlık için yüksek risk altındaki gençlerin okulda ve toplumda uzun vadeli başarıları için gerekli olan destekleri sağlamaya odaklanmaktadır. Özellikle, hapsedilmiş veya ıslah evlerinde bulunan duygu davranış bozukluğu ve öğrenme güçlüğü olan gençlerin ihtiyaçlarını ele almaktadır. Araştırma konu alanları şunlardır: (a) okul düzeyinde politikalar (ör., eğitim programı, değerlendirme ve hesap verebilirlik); (b) matematik ve okuma öğretimi; ve (c) zihinsel sağlık ve davranışsal destekler. Bugüne kadar Dr. Gagnon araştırmalarını desteklemek için 2,5 milyon doların üzerinde fon aldı.

Ayrıca Dr. Gagnon sahada hizmet vermekte ve marjinal gençlik için bir savunucu olarak çalışmaktadır. Yedi tanesi ABD Adalet Bakanlığı, Sivil Haklar Dairesi Başkanlığı için olmak üzere toplam 14 davada Mahkeme İzleme ve /veya Özel Eğitim uzmanı olarak görev almıştır. Ayrıca, tüm ABD'de ve Tayland, Mısır, Çin, Venezuela, Güney Afrika ve Azerbaycan dâhil olmak üzere 10 ülkede eğitim toplantıları gerçekleştirdi.

Konuşma Başlığı:

Kanıtı Dayalı Olmaya Karşı Mevcut En İyi Kanıt: Öğrenme Güçlüğü Olan Gençlere Yönelik Öğretim Yaklaşımları

Konuşmanın Özeti:

Öğrenme güçlüğü olan ve olma riski taşıyan gençler için kanıtı dayalı öğretim müdahaleleri için yaygın çağrılar bulunmaktadır. Ancak, belirli yaş grupları ve içerik alanları için, araştırma oldukça azdır. Kanıtı dayalı uygulamanın kullanımını teşvik etmenin yanı sıra, araştırmacılar ve savunucular, "mevcut en iyi kanıt" olarak kabul edilen müdahaleleri teşvik etme kararı ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu oturumda bu ikilem incelenecek ve ileriye doğru bir yol önerilecektir.

INVITED SPEAKERS

**Assoc. Prof. Audrey
TRAINOR**

New York University, USA

Biography of the Keynote Speaker:

Audrey A. Trainor, PhD, is an associate professor of special education, Department of Teaching and Learning, New York University. The focus of Audrey's work is equitable postschool outcomes for students identified with disabilities, such as transitions to postsecondary education, employment, and community engagement for students with learning and socioemotional, and behavioral challenges. She has conducted numerous qualitative studies, most frequently using grounded theory and ethnographic approaches to interviewing, with adolescents with disabilities and their families. She has also been a member of research teams on large-scale mixed methods studies including the secondary analyses of longitudinal data and randomized experiments designed to increase transition opportunities for students identified with intellectual and other disabilities.

Audrey also studies the role of research in shaping equitable education opportunities for all students. She often uses critical theories to conduct research, examining issues of cultural and linguistic diversity and the cultures of special education processes. In her role as a university faculty, she teaches courses in teacher preparation and she leads her departmental programs in special education. She has also taught graduate courses in qualitative study design and data analysis. Audrey received the 2015 Patricia L. Sitlington Research in Transition Award from the Council for Exceptional Children's Division of Career Development and Transition (DCDT). She served as the 2012-13 DCDT President. Audrey has authored more than 60 publications including research articles, books, and chapters. She is member of the associate editorial boards for the *Journal of Special Education* and *Remedial and Special Education*.

Prior to beginning her career in higher education at the University of Wisconsin where she researched and taught from 2004-2015, Audrey was a high school special educator in the state of North Carolina for nearly a decade. Her first teaching position was in Osaka, Japan, as part of the Japan Exchange Teaching program.

Title of the Speech: From Early Childhood to Adulthood: Transition in Special Education

Abstract of the Speech:

One key to successful transition is to plan well in advance of leaving school. Transition education, however, is more than just planning. Through recent research successful interventions for postsecondary transition to education and employment have been identified. To ensure all students have access to effective education, it is essential to understand the contexts in which transition education and planning occur. The focus of this keynote is merging what we know about intervention and what we know about the local contexts in which our youth live, learn, and work.

Assoc. Prof. Joseph Calvin GAGNON

University of Florida, USA

Biography of the Keynote Speaker:

Joseph Gagnon is an Associate Professor of Special Education at the University of Florida. Dr. Gagnon's research focuses on ensuring youth at the greatest risk for educational, behavioral, and social failure are provided the supports necessary for long-term success in school and society. In particular, he addresses the needs of youth with emotional disturbance and learning disabilities who are incarcerated or in treatment facilities. Topical areas of his research include: (a) school-level policies (e.g., curriculum, assessment, and accountability); (b) mathematics and reading instruction; and (c) mental health and behavioral supports. To date, Dr. Gagnon has received over 2.5 million dollars in funding to support his research.

Dr. Gagnon also provides service to the field and works as an advocate for marginalized youth. He has served as Court Monitor and/or Special Education expert on 14 lawsuits, including 7 for the U. S. Department of Justice, Office of Civil Rights. He has also presented and conducted training sessions across the U.S. and in 10 countries including Thailand, Egypt, China, Venezuela, South Africa, and Azerbaijan.

Title of the Speech: Evidence-Based vs. Best Available Evidence: Approaching Instruction for Youth with Learning Disabilities

Abstract of the Speech:

There are widespread calls for the use evidence-based instructional interventions for youth with and at-risk for learning disabilities. Yet, for certain age groups and content areas, the research is rather sparse. In addition to promoting the use of evidence-based practice, researchers and advocates are faced with the decision to promote interventions that are considered the "best available evidence". This session will explore this dilemma and recommend a path forward.

SÖZLÜ BİLDİRİLER

Geçmişten Günümüze Ulusal Özel Eğitim Kongresi

MACİD AYHAN MELEKOĞLU ¹, MİNE SÖNMEZ KARTAL ¹, MERAL MELEKOĞLU ¹, DERYA GENÇ TOSUN ¹, ESRA ORUM ÇATTIK ¹, AYŞE TUNÇ PAFTALI ¹, GÖZDE TOMRİS ¹, ÖZGE SULTAN BALIKÇI ¹, TUNCAY TUTUK ¹, ERMAN KAYIŞDAĞ ¹, BÜŞRA YILMAZ ¹, ESRA AKTAR ¹, İSMAİL OKATAN ¹, TURGUT BAHÇALI ¹, NEFİZE ARACI ¹, ASUMAN SAĞLAM ¹

¹ ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

macidayhan@gmail.com

Türkiye’de özel eğitimin geçmişi 1970’li yıllara dayanmaktadır. Alanyazın incelendiğinde, Enç (1975), Özsoy (1971), Çağlar (1975) ve Eripek (1984)’in özel eğitim ile ilgili ilk bilimsel çalışmaları gerçekleştirdikleri görülmektedir. Ülkemizde özel eğitim ile ilgili çalışmaların artması bilim insanlarının bu çalışmaları bilimsel kongrelerde sunarak paydaşlarla paylaşma gereksinimini oluşturmuştur. Bu nedenle özellikle Prof. Dr. Yahya ÖZSOY yönetiminde 1991 yılında ilk olarak özel eğitim günleri olarak toplantı şeklinde özel eğitim kongresinin başladığı görülmektedir. Ulusal Özel Eğitim Kongresi ilk olarak 1994 yılında kongre olarak düzenlenmiş ve sunulan bildiriler kitapçık haline getirilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, geçmişten günümüze kadar olan özel eğitim kongrelerinde sunulan bildirilerin nicelik ve nitelik açısından analizini yaparak Türkiye’de özel eğitimdeki eğilimleri belirlemektir. Bu amaçla toplam 20 kongrenin bildiri kitapçıklarında yer alan bildiriler belirli değişkenler açısından incelenmiştir.

Araştırma bir alanyazın taramasıdır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma olarak desenlenmiştir. Veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Toplam 20 kongre bildiri kitapçığına ulaşılmış ve 1944 bildirinin analizi yapılmıştır. Elde edilen veriler 12 farklı değişken açısından incelenmiştir. Veriler tüm araştırmacılar tarafından internet üzerinden elektronik ortamda girilmiştir. Veri girişi güvenilirliği çalışmalarında toplam verinin %20’si incelenmiş ve veri girişi güvenilirliği %98 olarak tespit edilmiştir.

Araştırma sonucuna göre, bildiri kitapçıklarının bazılarının tam metin şeklinde basıldığı, özellikle tek denekli araştırma yöntemlerinin kullanıldığı, araştırma katılımcılarının çoğunlukla otizm spektrum bozukluğu ve zihin yetersizliği olan çocukların olduğu görülmüştür.

Bu araştırmanın ileride yapılacak kongrelerin düzenlenmesine ve yapılacak araştırmalara fikir vereceği düşünülmektedir. Kongre standartlarının artırılması, bildiri özetlerinin belirli ölçütleri içermesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim kongresi, özel eğitim, alanyazın taraması

Son Beş Yılda Oyun Temelli Müdahaleler ve Otizm: Sistematik Betimsel Analiz Çalışması

D. MERVE TUNA¹, GÖZDE TOMRİS², AHMET TURAN ACUNGİL³

¹ NIÇDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ

² ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

³ ANKARA ÜNİVERSİTESİ

dmervetuna@gmail.com

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) sosyal iletişim becerileri ve kendini tekrar eden stereotipik davranışlarla karakterize edilmektedir. Oyun, gelişimsel büyümenin kaynağı olarak görülmektedir. Oyun ve oyun temelli müdahale yaklaşımları sosyal iletişim becerilerinin geliştirilmesi açısından birçok destekleme fırsatı sunmaktadır. Bu çalışmada, erken çocukluk dönemindeki otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarla gerçekleştirilen oyun temelli müdahale uygulamalarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada araştırmacılar birbirlerinden bağımsız olarak “autism”, “play”, “play based intervention”, “early childhood” anahtar sözcüklerini kullanarak Web of Science veri tabanından 2012-2017 yıllarında gerçekleştirilmiş olan çalışmaları taramışlardır. Bu taramalar sonucunda araştırmacılar, toplam 72 araştırmaya ulaşmışlardır. Betimsel analize dâhil etme ölçütleri olarak, (a) oyun temelli müdahalenin gerçekleştirilmiş olması (b) otizmlili olan çocuklarla gerçekleştirilmiş olması, (c) etkililik çalışması olması (d) 2012-2017 yıllarında SSCI indexli ve hakemli dergide yayımlanmış olması, (e) İngilizce dilinde yayımlanmış olması olarak belirlenmiştir. Çalışmada incelenmesi planlanan çalışmaları değerlendirmek üzere bir kodlama tablosu geliştirilmiştir. Bu kodlama tablosundaki her bir değişkenin tanımında araştırmacılar arasında uzlaşma sağlanmış ve ardından araştırmacılarından üçü birbirlerinden bağımsız olarak çalışmaları kodlamıştır. Betimsel analiz sonucunda otizmlili çocuklara sunulan oyun temelli müdahale uygulamalarının yıllar içerisinde arttığı ve ortak dikkat, iletişim, sosyal beceri alanlarında etkililiğine ilişkin bulguların olduğu belirlenmiştir. Belirlenen bulgular doğrultusunda uygulamacı ve araştırmacılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Otizm, oyun, erken çocukluk

Otizm Spektrum Bozukluğunda Erken Dönem Belirtileri: Annelerin Görüşlerinin İncelenmesi

CEYHUN SERVİ ¹, YUNUS EMRE BAŞTUĞ ²

¹ İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ

² İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA

emre.bastug@istanbul.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) ilk kez Kanner (1943) tarafından tanımlanmasından itibaren henüz etiyojisi tam olarak belirlenmemiş olsa da; belirtileri yaşamın ilk yıllarında ortaya çıkan ve yaşam boyu devam eden, sosyal etkileşim ve iletişim alanında belirgin gecikme, sapmalar ve kısıtlayıcı ilgi alanları ile karakterize edilmiş karmaşık nörogelişimsel bir bozukluk olarak tanımlanmıştır (İnglese & Elder,2009; Hebert ve Koulouglioti,2010; Mandell ve Novak,2005). OSB'nin dil ve iletişim becerilerinde sınırlılık, sohbet başlatma ve sürdürmede sınırlılık, ortak dikkat eksikliği, sınırlı göz kontağı, jest ve mimiklerin kullanımında güçlük gibi bir takım erken belirtilerinin olduğu belirtilmektedir (Landa, 2007; Tekin-İftar,2012; Töret, 2014; Zwaigenbaum Bryson, Rogers, Roberts, Brian ve Szatmari,, 2005). OSB olan çocukların tanılanma yaşı dünyada ortalama 3 yaş civarındayken, Türkiye’de OSB olan çocukların çoğunlukla 3 yaşından daha geç bir yaşta tanılandığı belirtilmektedir (Al-Qabandi ve diğ., 2011).

OSB olan çocuklar için erken tanı ve müdahalenin hayati önem taşıdığı bilinmekle beraber erken tanılama ile OSB’li birey için olumlu katkıların olduğu çalışmalar mevcuttur (Samms-Vaughan ve Franklyn-Banton, 2008; Shattuck ve diğ., 2009). Annelerin OSB olan çocuklarında gözlemledikleri belirtilerin Amerikan Psikiyatri Birliğinin yayınladığı tanı ölçütleri el kitabında (DSM-IV) yer alan tanı ölçütleriyle büyük oranda uyumluluk gösterdiği bulunmuştur (Töret, 2014). Dolayısıyla OSB tanısına dair erken dönemde ortaya çıkabilecek belirtilerin annelerin görüşlerinden yararlanılarak belirlenmesi, OSB’nin erken tanılanması açısından önemli olacağı gibi ilgili alanyazına katkı sağlayacağı da düşünülmektedir.

Bu nedenle bu çalışmada biri OSB tanılı diğeri normal gelişim gösteren ikiz çocuk sahibi annelerin, iki çocuğu arasındaki tanıyla ilişkili olabileceğini düşündüğü özelliklerin incelenmesi hedeflenmiştir. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Araştırmanın modeli nitel araştırma yöntemlerinden görüşmeye dayalı tümevarım analiz modeli olarak belirlenmiştir. Bu amaçla betimsel olarak planlanan bu çalışmada nitel yöntemlerden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır (Patton, 1990; Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmada yürütülecek yarı yapılandırılmış görüşmelerde, ilgili alanyazın incelenerek görüşme soruları önceden hazırlanmış, çocuk ve ergen psikiyatrisi anabilim dalında görevli akademisyenlerden uzman görüşü alınarak oluşturulmuş açık uçlu sorular veri toplama aracı olarak kullanılacaktır. Araştırmanın katılımcıları İstanbul ve Malatya illerinde yaşayan, biri OSB tanısı almış, diğeri normal gelişim gösteren ikiz çocuğa sahip 10 anneden oluşmaktadır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilecektir ve bulgular alanyazın doğrultusunda tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm, erken dönem belirtileri, anne görüşleri

Okul Öncesi Dönem Gömülü Öğretim Çalışmalarının Meta-Analizi

EMRAH GÜLBOY¹, ŞERİFE YÜCESOY-ÖZKAN¹, SALİH RAKAP²

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

² ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

emrahgulboy@anadolu.edu.tr

Gömülü öğretim, özel gereksinimi olan çocukların gün içerisinde doğal olarak gelişen sınıf etkinliklerine, rutinelere ve geçişlere katılımını sağlamak ve bu etkinlikler içerisinde öğrenmelerini desteklemek amacıyla geliştirilmiş bir doğal öğretim yaklaşımıdır. Kapsamlı ve çok bileşenli bir doğal öğretim yaklaşımı olarak gömülü öğretimin son yıllarda okulöncesi dönemde yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, yaşları 0-72 ay arasında değişen özel gereksinimi olan çocukların kaynaştırma ortamlarında gelişim ve öğrenmelerini desteklemeyi amaçlayan, gömülü öğretim çalışmalarının; (a) What Works Clearinghouse tarafından tek denekli deneysel desenler için yayımlanan desen standartlarını ve tek denekli deneysel araştırmalar için önerilen nitelik göstergelerini ne ölçüde karşıladığını belirlemek, (b) betimsel özelliklerini tanımlamak (c) etki büyüklüğü değerlerini belirlemek ve (d) tek denekli deneysel araştırmalar için geliştirilmiş ölçütler doğrultusunda kanıta dayalı bir uygulama olup olmadığını ortaya koymaktır. Kapsamlı ve sistematik bir alanyazın taraması sonucunda 257 çalışmaya erişilmiş, bu çalışmaların özetleri ya da tam metni okunarak gömülü öğretim yaklaşımı açısından değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda gömülü öğretim yaklaşımı ile ilgili 65 çalışma belirlenmiştir. Bu 65 çalışmanın kaynakçası ayrıntılı olarak incelenmiş, inceleme sonucunda, 7 farklı çalışmaya daha erişilerek toplam 72 çalışma meta-analiz için dahil etme ölçütleri kapsamında değerlendirilmiştir. Çalışmanın dahil etme ölçütleri; çalışmanın (a) hakemli bilimsel bir dergide yayımlanması, (b) İngilizce özetinin erişilebilir olması, (c) kaynaştırma ortamında yürütülmüş olması, (d) tek-denekli deneysel araştırma desenlerinden biri kullanılarak yürütülmüş olması; katılımcılardan (e) herhangi birinin yetersizlik tanısının olması ve (f) yaşlarının 0-72 ay arasında değişiyor olması (g) bağımsız değişkenin gömülü öğretim yaklaşımı olmasıdır. Bu ölçütler kullanılarak 72 çalışma değerlendirilmiş ve 48 çalışmanın sıralanan ölçütleri karşılamadığı belirlenmiştir. Dahil etme ölçütlerini karşılamayan çalışmalar kapsam dışında tutulmuş ve kalan 24 çalışma ilk olarak WWC tarafından tek denekli deneysel araştırmalar için önerilen desen standartları açısından incelenmiştir. Analiz edilen 24 çalışmanın 7'sinin WWC tarafından tek denekli deneysel araştırmalar için önerilen desen standartlarını karşıladığı, 9'unun koşullu karşıladığı ve 8'inin desen standartlarını karşılamadığı belirlenmiştir.

Desen standartlarını en az koşullu olarak karşılayan 16 çalışma tek denekli deneysel araştırmalar için önerilen nitelik göstergeleri dikkate alınarak kodlanıp çeşitli değişkenler açısından betimsel olarak analiz edilmiştir. Son olarak her bir çalışma için görsel analiz ve etki büyüklüğü

hesaplaması yapılmıştır. Tarama, kodlama, betimsel analiz, görsel analiz ve etki büyüklüğü hesaplama aşamalarına ilişkin değerlendiriciler arası güvenirlik hesaplanmış ve değerlendiriciler arası güvenirlik %95 ve üzeri bulunmuştur.

Desen standartlarını karşılayan ve koşullu karşılayan toplam 16 çalışmadan yalnızca üçünün tek denekli deneysel araştırmalar için önerilen nitelik göstergelerinin tamamını karşıladığını, diğer çalışmaların ise 16-20 arasındaki niteliksel göstergelyi karşıladı belirlenmiştir. Meta-analiz kapsamına alınan 16 çalışma; yaş grubu, yetersizlik türü, araştırma deseni, uygulamacı, etkinlik/rutin/geçiş, öğretim süreci, hedef davranış/beceri, ortam, gözlemciler arası güvenirlik, uygulama güvenirliği, kalıcılık, genelleme ve sosyal geçerlik açısından betimsel olarak analiz edilmiştir. On altı çalışmanın tamamına ilişkin elde edilen ortalama Tau-U değerinin 0,78; ilerleme oranı farkı (İLOF) değerinin 0,78; tüm örtüşmeyen çiftler (TÖÇ) değerinin 0,88'dir. Meta-analiz bulgularına dayalı olarak, gömülü öğretim yaklaşımının kaynaştırma ortamlarına devam eden yaşları 36-66 ay arasındaki gelişimsel yetersizliği olan çocuklar için kanıta dayalı bir müdahale olduğunu söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Gömülü öğretim, meta-analiz, özel gereksinimli çocuklar, okul öncesi dönem

Otizmli Çocuğa Sahip Anne ve Babaların Yaşam Kalitelerinin Belirlenerek Karşılaştırılması

MAHİR UĞURLU ¹

¹ BARTIN ÜNİVERSİTESİ

mugurlu@bartin.edu.tr

Otizm spektrum bozukluğu, bireyin hayatının ilk dönemlerinde başlayıp hayatı boyunca devam eden; sosyal ve duygusal ilişkilerdeki yetersizlik, iletişimsel becerilerdeki sınırlılık, yineleyici ve kendini uyarıcı uyumsuz davranışlarla karakterize olan nörogelişimsel bir bozukluktur. Otizm spektrum bozukluğuna sahip bireylerin oranının ilk başlarda 2000’de 1 olduğu bildirilmekle birlikte son yıllarda bu oranın 68’de 1’e kadar düştüğü belirtilmektedir. Otizm spektrum bozukluğuna sahip bireylerin sayısının bu denli artmasıyla beraber otizmi ortaya çıkaran nedenlerin tam ve kesin olarak saptanamaması da otizmin önceden tahmin edilebilir bir durum olmasının önüne geçmekte bu da otizm spektrum bozukluğunu daha karmaşık bir hale getirmektedir. Otizm spektrum bozukluğunun ırk, etnik yapı, ekonomik gelir, sosyokültürel seviye gibi etmenlerle arasında bir ilişkinin olmaması her anne babanın otizmli bir çocuğa sahip olabileceği ihtimalini doğurmakta; anne ve babaların otizmli bir çocuğa sahip olduklarını öğrendikleri andan itibaren ise yaşamları farklılaşmaktadır. Otizm spektrum bozukluğu gösteren bireylerin dil ve iletişimsel sınırlılıkları, sosyal etkileşimlerindeki yetersizlikleri, akademik ve bilişsel düzeydeki eksiklikleri, duygusal özelliklerindeki farklılıkları ve olağan dışı davranış kalıpları hem kendisinin hem de başta anne-babası olmak üzere yakın çevresinin yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Otizmli çocuğa sahip olan anne ve babaların yaşadıkları stres, çocuklarındaki davranış problemleri, ailedeki ekonomik sıkıntılar, çocuklarının eğitimiyle ilgili meydana gelen sorunlar, ilgili kurumlarla gerekli işbirliğinin oluşturulamaması, çocuklarında ortaya çıkan yıkıcı, zarar verici davranış kalıpları, sosyal etkileşim ve iletişim becerilerindeki sınırlılıktan ötürü çocuklarının toplumla gerekli adaptasyonunun sağlanamaması ve bununla beraber ortaya çıkan ayrıştırmalar, çocukların öz bakım becerilerinde ve rutin işlerde sürekli desteğe ihtiyaç duyması, ailelerin çocuklarının geleceğiyle ilgili yoğun kaygılar taşıması yaşam kalitelerini düşüren etmenler arasında gösterilebilir. Araştırmada otizmli çocuğa sahip anne ve babaların yaşam kalitesi düzeylerinin belirlenmesi ve karşılaştırılması amaçlanmaktadır. Araştırma nicel araştırma yöntemiyle planlanmış olup, veriler Özgür, B.G., Aksu, H. ve Eser, E. (2017) tarafından geliştirilen Otizmde Yaşam Kalitesi Anketi Anne-Baba Sürümü ile elde edilmiştir. Araştırmanın örneklemini İstanbul ilinde bulunan Özel Eğitim Uygulama Okulları’nda otizmli çocuğu eğitim gören 139 anne ve baba oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılacak olup; verilerin çözümlenme süreci devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, yaşam kalitesi, anne-baba

Eskişehir İlinde Hizmet Veren Özel Eğitim Kurumlarının Fiziksel Koşullarının Evrensel Tasarım İlkeleri Doğrultusunda İncelenmesi

GAMZE KAPLAN¹, VEYSEL AKSOY¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

gamzekaplan175@gmail.com

İnsan haklarının gelişim süreciyle beraber, insan hak ve onuruna yakışır yaşam kalitesinin önemi ortaya çıkmakta ve herkes için ulaşılabilir ve erişilebilir imkan ve koşulların önemi gündeme gelmektedir. Herkes için ulaşılabilir ürün ve hizmetlerin tasarlanması bireylerin toplumsal olarak dışlanması önlenmesi, toplumsal gelişmişlik düzeyinin artışı, sosyal adaletin ve demokrasinin sağlanması açısından büyük önem arz etmektedir. Yapılan tasarım ve düzenlemelerin efsanevi “ortalama” insana göre yapılıyor olması toplumda eşitsizlik ve adaletsizlik sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bu adaletsizliği ortadan kaldırmak amacıyla evrensel tasarım kavramı ortaya çıkmıştır. Evrensel tasarım, uyarlama ve kişiye özel tasarım ihtiyacı olmaksızın tüm insanlar tarafından mümkün olan en geniş ölçüde kullanılabilen ürün, hizmet ve ortamların tasarımı olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırmada Eskişehir ilinde yer alan özel eğitim kurumlarının fiziksel koşullarının evrensel tasarım ilkeleri doğrultusunda incelenmesi amaçlanmaktadır. Veriler, araştırmacılar tarafından evrensel tasarım ilkelerine ve alanyazına dayalı olarak geliştirilmiş olan kontrol listesi ile toplanmış ve bulgular verilere dayalı olarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulguların kamusal düzende evrensel tasarımın uygulanmasının önemini gündeme getireceği ve konu üzerine çalışan uygulamacılar ve araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Evrensel tasarım, ulaşılabilirlik, erişilebilirlik, eşit erişim

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler İçin Fen Bilimleri Eğitimi: Son On Yıl İçinde Yapılan Çalışmaların Betimsel Olarak İncelenmesi

GAMZE KARAER¹, MACİD AYHAN MELEKOĞLU¹

¹ ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

gmzkaraer26@gmail.com

Bu araştırmada, Türkiye’de ve dünyada özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilere fen bilimleri öğretiminde kullanılan müdahale yöntemlerini içeren 2008-2017 yılları arasında yapılan çalışmalarının gözden geçirilmesi hedeflenmektedir. Bu amaç doğrultusunda alan yazında yer alan çalışmaların betimsel olarak taraması gerçekleştirilmiştir. Taramada Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (TÜBİTAK ULAKBİM), EbscoHost, SAGE ve SpringerLink, Sciencedirect veritabanları kullanılarak konuyla ilgili hakemli dergilerde yayınlanmış 21 makaleye ulaşılmıştır. Taramada anahtar kelime olarak “öğrenme güçlüğü”, “fen bilgisi öğretimi”, “learning disability”, “learning disable”, “science classroom” ve “intervention” kelimeleri kullanılmıştır. Çalışmalar araştırmacının amacı, kullanılan araştırma yöntemi, katılımcılar ve özellikleri, fen konu/kavramları, öğretiminde kullanılan yöntem (bağımsız değişken), bağımlı değişkenler, veri toplama araçları ve bulgular kapsamında incelenmiştir. Araştırmaya dâhil edilen çalışmaların seçilmesinde; (a) 2008-2017 yılları arasında yayınlanmış olma, (b) hakemli dergilerde yayınlanmış makaleler olma, (c) müdahale çalışmaları olma, (d) özel öğrenme güçlüğü olan öğrencileri içermesi ve (e) fen öğretimi ile ilgili olma özellikleri dikkate alınmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular tartışılarak öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Fen bilgisi öğretimi, özel öğrenme güçlüğü, müdahale, 2008-2017

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bir Çocuğa Temel Matematik Becerilerinin Öğretiminde Baba Tarafından Sunulan Öğretimin Etkililiği

ORHAN AYDIN¹, ATILLA CAVKAYTAR¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

aydinorhan25@gmail.com

Çocukların erken matematik becerilerini edinmeleri ileriki matematik becerilerinde gösterecekleri başarının önemli bir yordayıcısıdır. Örneğin, çocukların küçük yaşlarda şekillerin adlarını bilmesi geometri ve diğer matematiksel becerilere ilişkin temel bir fikir edinmelerinin başlangıcıdır. Benzer şekilde, küçük yaşlarda tane kavramını edinen çocuklar sayma becerisini öğrenecek ve ileriki süreçte toplama ve çıkarma becerilerinde başarılı olacaktır. Örüntü oluşturma becerileri gelişmiş bir çocuk dönüştürme gibi bir matematiksel beceriyi edinebilecektir. Ancak normal gelişim gösteren çocuklar dahil atipik gelişim gösteren çocuklar da erken yaşlarda matematik becerilerinin ediniminde zorlanabilmektedirler. Bir gelişimsel gerilik türü olan otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanılı çocuklar ise normal gelişim gösteren akranlarına kıyasla matematik becerilerinde birtakım zorluklar yaşamaktadırlar. Araştırmalara göre OSB olan çocukların yaklaşık %25 ile %32'sinde matematiksel öğrenme güçlüğü'nün görüldüğü ve birçok matematiksel becerinin ediniminde zorlandıkları belirtilmektedir. Alanyazındaki çalışmalar dikkate alındığında erken çocuklukta temel matematik becerilerinin ediniminde yukarıda sıralanan söz konusu araştırmalarda olduğu gibi formal yollarla becerilerin kazandırılması olabileceği gibi informal olarak da becerilerin kazandırılma süreçleri yer alabilmektedir. Özellikle erken çocukluk döneminde ailelerin çocuklarıyla temel matematik beceriler için formal ya da informal yolla etkileşim kurmaları çocukların erken sayma becerilerini, temel hesaplama becerilerini, sınıflama gibi becerilerini olumlu yönde etkilediği araştırma bulgularınca ortaya konmuştur. Bu çalışmada OSB olan bir çocuğa temel matematik becerilerinin öğretiminde (geometrik şekilleri tanıma, tane kavramı ve örüntü oluşturma) formal bir öğretim süreci benimsenerek ebeveyn tarafından sunulan eş zamanlı ipucuyla öğretim uygulamasının etkililiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları 7 yaşında OSB tanılı bir kız ve 37 yaşında olan babasıdır. Öğretim çocuğun ev ortamında gerçekleştirilmiş olup baba tarafından yoklama, uygulama ve izleme oturumları düzenlenmiştir. Baba önce yoklama sürecine ilişkin hazırlanan sunu içeriğiyle bilgilendirilmiş, rol oynama, model olma ve prova yapma süreçleri ile eğitilmiş ardından, babaya kontrol listesi de verilerek çocuğundan yoklama alması istenmiştir. Baba çocuğunun performansına ilişkin başlama düzeyi yoklamalarını aldıktan sonra, eş zamanlı ipucuyla öğretim yapmasına ilişkin rol oynama, model olma, prova yapma gibi süreçlerle eğitilmiştir. Ardından, babaya öğretim sürecinde model olması düşünülen her bir beceri öğretimine ilişkin önceden hazırlanmış video modeller (geometrik şekiller ve tane kavramı için) verilmiştir. Öğretim ve yoklama süreçlerinin büyük bir kısmı baba tarafından kameraya kaydedilmiş, araştırmacı incelediği öğretim

videoları üzerinden babanın performansına dair dönütler sunmuştur. Beceriler arası çoklu yoklama modeline göre tasarlanmış araştırmacının bulguları çocuğun temel akademik becerileri baba tarafından sunulan öğretim yöntemiyle edinebildiği ve kalıcı bir şekilde sürdürüldüğünü göstermektedir. Ayrıca babanın yoklama ve uygulama süreçlerini güvenilir bir şekilde bağımsız olarak yürütmesi araştırma modelinin son katmanında yer alan beceriyi öğretiminde ve yoklama alımında sergilediği performansla görülmüştür. Aile çocuğun birinci öğretmeni olduğu gerçeğinden yola çıkarak tasarlanan bu araştırmaya benzer şekilde farklı özelliklerdeki çocuk gruplarıyla ve diğer aile fertleriyle yeni çalışmaların tasarlanması ve bulguların genellenabilirliğinin artırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile eğitimi, eş zamanlı ipucuyla öğretim, temel matematik becerileri, otizm spektrum bozukluğu

Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerin Aile Yükünün Belirlenmesi

GAMZE KAPLAN¹, EMRE ÜNLÜ¹

¹ BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ

kplngamze@gmail.com

Bakım hizmetleri üzerine yürütülen araştırmalarda, son yıllarda sıkça telaffuz edilen kavramlardan biri de aile yüküdür. Aile yükü kavramı ilk kez Grad ve Sainsbury tarafından kullanılmış ve zihinsel rahatsızlıkları olan bireylerin aile yaşantısına getirdiği olumsuz maliyetler olarak tanımlamışlardır. Özel gereksinimli bir çocuğa sahip olmak tüm aile bireylerini olumsuz yönde etkileyen bir durumdur. Çocuğun özel gereksinimli olduğunun fark edilmesiyle birlikte, aile içindeki rollerin değişmesi, özel yaşam alanları, sosyal çevre, geleceğe ilişkin beklenti ve planlar, iş yaşamı gibi pek çok alanda değişimler yaşanmaktadır. Ailenin ekonomik düzeyi, eğitim düzeyleri, meslekleri, eşlerin ilişkileri, sosyal desteğin azalması, yetersizliğin derecesi, çocuğun yaşı, sağlık yardımı gereksinimi gibi pek çok değişken ebeveynlerin stres durumunu etkilemektedir. Bu durum ailelerin kaygıları ile baş etmelerini zorlaştırmakta ve aile yükünü arttırmaktadır.

Araştırma, Karadeniz Ereğli’de yaşayan ve özel gereksinimli çocuğa sahip olan ailelerin aile yükünün çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yürütülmüştür. Araştırmada 301 özel gereksinimli çocuk ebeveynine ulaşılmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından alanyazın incelenmesi sonrasında oluşturulan “Aile Tanıtım Formu” ve Sarı ve Başbakkal (2008) tarafından geliştirilmiş olan “Aile Yükü Değerlendirme Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Aile Yükü Değerlendirme Ölçeği; 6 alt ölçek, 43 maddeden oluşan 5’li likert tipinde (1-5 puan) bir değerlendirme aracıdır. Çocuk ve ebeveynlere ait özellikler için sayı ve yüzde dağılımı kullanılırken, ölçek alt faktörleri ile çocuğa ait özellikler arasındaki ilişkiyi incelemek için korelasyon analizi kullanılmıştır. Bulgular ekonomik, sosyal, fizik-

sel ve duygusal yük, yetersizlik algısı, zaman gereksinimi boyutları ebeveynlerin yaşı, eğitim durumu, gelir düzeyi, diğer ebeveynin çocuğa ilişkin tutumu, engelin türü ile ilişkileri bakımından değerlendirilecek ve sonuçlar paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Aile yükü, özel eğitim, özel gereksinimlilik

Zihin Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Yaşam Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi

DENİZ ÖZLEM KARA SEZGİN¹, SEZGİN VURAN²

¹ GÜLBAĞ SELİM SİRRI TARCAN İLKOKULU

² ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

deniz.ozlem.kara@gmail.com

Araştırmanın amacı, zihin yetersizliği gösteren çocuk annelerinin yaşam doyumu düzeylerini belirlemektir. Zihin yetersizliği olan çocuğa sahip ailenin eğitim, çalışma ve gelir durumu, yetersizliği olan çocuğun yaşı, özür derecesi, hane tipi ve eşlerin akrabalık dereceleri gibi değişkenlerin annenin yaşam doyumunu etkileme düzeyini belirlemek çalışmanın önemli amaçlarındandır.

Çalışma zihin yetersizliğine sahip çocuk (n=97) anneleri üzerinde yapıldı. Çalışma grubunun yaş ortalaması = 42,70, SS=7,13 Veri toplama araçları olarak Sosyo-Demografik Aile Bilgi Formu ve Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ) kullanıldı.

Elde edilen bulgularla zihin yetersizliği gösteren çocuk sahibi annelerin yaşam doyumu algıları; gelir durumu ve engelli çocuğun yaşı değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Zihin yetersizliği olan çocuk annelerinin gelir düzeyi ve engelli çocuğunun yaşı arttıkça yaşam doyumu düzeninde arttığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaşam doyumu, zihin yetersizliği, zihin yetersizliği olan çocuk annesi

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Sembolik Oyun Becerilerinin Kazandırılmasında Ailelere Sunulan Eğitim Programının Etkililiği

GİZEM ERGİN¹, ATILLA CAVKAYTAR¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

gizem_ergin@anadolu.edu.tr

OSB olan çocuklara gereksinim duydukları becerilerin öğretimi amacıyla alanyazında sistematik öğretim uygulamalarının doğal düzenlemeler içerisinde sunulması önerilmektedir. OSB olan çocuklara hedef becerilerin öğretilmesi amacıyla doğal bağlam oluşturan düzenlemelerden biri de oyundur. Fakat OSB olan çocukların sosyal etkileşim ve iletişim becerilerindeki sınırlılıklardan dolayı normal gelişim gösteren akranlarına göre oyun alanlarının sağlamış olduğu etkili öğrenme fırsatlarından yeterince yararlanamamaktadırlar. Bu nedenlerle öncelikli olarak OSB olan çocuklara oyun becerilerinin öğretimi bir gereksinim haline gelmektedir. Alanyazında OSB olan çocukların ailelerinin bir aile eğitimi programı kapsamında öğretici olarak yetiştirildiği, OSB olan çocuklara oyun becerilerinin ebeveynler tarafından öğretildiği araştırmalar oldukça sınırlıdır. Bu noktadan hareketle araştırmanın amacı OSB olan çocuklara sembolik oyun becerilerinin kazandırılmasında ailelere sunulan eğitim programının etkililiğini incelemektir. Pilot çalışma olarak gerçekleştirilen bu çalışmada Ailenin programa ilişkin bilgi düzeyi, yoklama ve öğretim oturumlarındaki uygulama güvenilirliği verileri, Çocuğun sembolik oyun becerilerini edinim, genelleme ve izleme verileri, Güvenirlik verileri ve sosyal geçerlik verileri olmak üzere yedi boyuta ilişkin veri toplanmıştır. Araştırmaya katılan baba katılımcının aile eğitim programından sonra pekiştirme, kayıt tutma, aşamalı yardımla öğretim ve sembolik oyun becerilerinin öğretilmesine ilişkin bilgi düzeyinin attığı, çocuğuyla gerçekleştirdiği yoklama ve öğretim oturumlarına ilişkin uygulama güvenilirliği düzeyinin yükseldiği görülmüştür. Araştırmaya katılan çocuk katılımcının ise sembolik oyun becerilerini edindiği, edindiği beceriyi öğretim oturumları sonlandıktan sonraki 1. 2. ve 4. haftalarda sürdürebildiği ve kişiler arasında genelledebildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Baba katılımcıdan toplanan sosyal geçerlik verileri ise babanın katıldığı aile eğitim programından memnun olduğunu, aile eğitim programı kapsamında öğrendiği aşamalı yardımla öğretim, pekiştirme, kayıt tutma gibi öğretim süreçlerinin basamaklarını farklı becerilerin öğretimi için de kullandığını, çocuğuna farklı becerilerin öğretimi amacıyla başka bir aile eğitimine katılmayı düşündüğünü, benzer bir çalışmaya katılmak için oldukça istekli olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, aile eğitimi, sembolik oyun becerilerinin öğretimi

Kaynaştırma Ortamındaki Özel Gereksinimli Öğrencilere Sunulan Destek Özel Eğitim Hizmetlerinin Araştırmalar Işışında İncelenmesi

ÇİĞDEM KOL¹, HÜSEYİN KOÇ¹, HASAN GÜRGÜR²

¹ KARAMANOĞLU MEHMET BEY ÜNİVERSİTESİ

² ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

chedem87@hotmail.com

Geçmişten günümüze özel gereksinimli öğrencilerin eğitim-öğretim hayatlarını sürdürdükleri eğitim ortamları ile ilgili birtakım sorgulamalar ve tartışmalar yaşanmaktadır. Sorgulama ve tartışmaların odağında; özel gereksinimli öğrencilerin toplumsal hayata katılımlarının sağlanarak bağımsız yaşam becerilerinin kazandırılması, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması gibi konular yer almaktadır. Bunlarla birlikte insan hakları, ulusal ve uluslararası yapılan yasal düzenlemeler, en az kısıtlayıcı eğitim ortamı ilkesi özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim aldıkları kaynaştırma ortamlarını ön plana çıkarmıştır. Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma ortamlarında nitelikli eğitim alabilmeleri için ise destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanmasının önemli bir koşul olduğu alanyazında vurgulanmaktadır. Destek özel eğitim hizmetleri okul içinde ve okul dışında sunulan hizmetler olarak iki şekilde ele alınmaktadır. Okul içinde sunulan destek özel eğitim hizmetleri; a) destek eğitim odası (kaynak oda) b) işbirliği ile öğretim (sınıf içi yardım) c) özel eğitim danışmanlığıdır. Okul dışında sunulan destek özel eğitim hizmetleri ise Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde (ÖERM) sunulmaktadır. Ülkemizde kaynaştırma ortamlarında destek özel eğitim hizmetleri ile ilgili hizmetin yıllardır ÖERM'ler tarafından karşılandığı görülmektedir.

Gerçekleştirilen alanyazın taraması ile kaynaştırma ortamlarında eğitim alan özel gereksinimli öğrencilere okul içinde sunulan destek özel eğitim hizmeti yeni yaygınlaşmaya başlayan hizmet olduğu ortaya çıkmaktadır. Ülkemizdeki yapılan yasal düzenlemelerde ise destek özel eğitim hizmet türlerinden destek eğitim odasının ön plana çıktığı görülmektedir. 2008 yılında destek eğitim odası açılması için ilk adım atılmış, 2015 yılında ise kaynaştırma ortamlarında destek eğitim odası açılması zorunlu hale getirilmiştir.

Yaygınlaştırma çabaları ile birlikte kaynaştırma ortamında eğitimine devam eden özel gereksinimli öğrencilere okul içinde sunulan destek özel eğitim hizmetleri ile ilgili belirsizliklerin olduğu görülmektedir. Alanyazında kaynaştırma ortamında okul içinde sunulan destek özel eğitim hizmetleri ile ilgili çalışmaların olduğu görülmekte ancak bu çalışmaların derlenerek değerlendirildiği çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı kaynaştırma ortamında okul içinde sunulan destek özel eğitim hizmetleri çerçevesinde Türkiye'de yürütülmüş tezleri belirleyerek kapsamlı betimsel analizler yoluyla çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Çalışma kapsamında kaynaştırma ortamında eğitim alan özel gereksinimli öğrencilere okul içinde sunulan destek özel eğitim hizmetleri-

nin türünü, etkilerini, yaşanan belirsizlikleri ortaya koyarak ve belirlenen değişkenler açısından değerlendirerek elde edilen bulgular ışığında ulusal alanyazına ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulacaktır.

Amaç doğrultusunda Yüksek Öğretim Kurumu'nun (YÖK) ulusal tez merkezi veri tabanında 30 Haziran 2018'e kadar tüm yıllarda "destek özel eğitim, destek eğitim, destek eğitim odası, kaynak oda, işbirliği ile öğretim, sınıf içi yardım, özel eğitim danışmanlığı" anahtar sözcükleri girilerek taramalar gerçekleştirilmiştir. Tarama sonucunda 152 teze ulaşılmıştır. Bazı tezler birkaç anahtar sözcük içinde tekrarlı bir şekilde yer almıştır. Bu tezler çıkartıldığında 128 tez elde edilmiştir. Tezler; kaynaştırma ortamında eğitim alan özel gereksinimli öğrencilerin olması, okul içinde sunulan destek özel eğitim hizmetlerinin verilmesi ve hizmeti sağlayanların yer alması gibi dahil etme kriterleri doğrultusunda gözden geçirilmiştir. Sonuç olarak çalışma kapsamında 24 tez betimsel analiz sürecine dahil edilmiştir. Çeşitli değişkenler (Örneğin, engel grupları, ortam özellikleri, sonuçlara ilişkin özellikler) açısından değerlendirilen çalışmalardan elde edilen bulgular ortaya konularak tartışılacak alana ve uygulamalara katkı sunacak birtakım öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, destek özel eğitim, destek eğitim odası, işbirliği ile öğretim, özel eğitim danışmanlığı.

Öğretmen Adayları Gözünden Kaynaştırma Eğitimi

ÇİĞDEM KOL¹, HÜSEYİN KOÇ¹, HASAN GÜRGÜR²

¹ KARAMANOĞLU MEHMET BEY ÜNİVERSİTESİ

² ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

chedem87@hotmail.com

Özel gereksinimli bireylerin normal gelişim gösteren bireylerle aynı haklara sahip oldukları ve bu haklardan yararlanabilmeleri gerektiği birçok uluslararası anlaşmayla ifade edilmiştir. Bu anlaşmalar; yaşama hakkı, barınma hakkı, hukuksal haklar gibi birçok hakka vurgu yaptıkları gibi, eğitim hakkına da vurgu yapmaktadırlar. Özel gereksinimli bireylerin eğitim hakları konusunda en büyük vurguyu yapan ve en güncel olanı ise 2007 yılında 81 ülke tarafından imzalanan Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesidir. Bu sözleşme Türkiye Cumhuriyeti tarafından da imzalanmış ve 2009 yılında ulusal mevzuattaki yerini almıştır. Bu sözleşme, özel gereksinimli öğrencilerin bütünleştirici bir bakış açısıyla evlerine en yakın okullarda normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim almaları gerektiğini vurgulamıştır. Türkiye’de ilk olarak 90’lı yıllarda başlayan birlikte eğitim uygulamaları, bu sözleşmenin de etkisiyle süreçte artarak devam etmektedir. Özel gereksinimli öğrenciler için en az kısıtlayıcı ortam olarak kabul edilen kaynaştırma uygulamasının etkili şekilde yürütülebilmesi için alanyazında çeşitli koşullardan söz edilmektedir. Bu koşullar; sınıf mevcudu, fiziksel düzenlemeler, öğretmen yeterlilikleri, aile iş birliği ve ekip çalışması olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de gerçekleştirilen araştırmalarla, bahsedilen bu koşullardan bir çoğunun eğitim sistemine entegre edilemediği ve süreçte bazı problemin olduğu ortaya konmuştur. Bu araştırma, sınıflarında özel gereksinimli öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin, eğitim öğretim süreçlerinde gerçekleştirdikleri çalışmaları betimlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin yürüttükleri eğitim öğretim süreçlerini gözlem yoluyla detaylı bir şekilde betimlemek için bu araştırma önem arz etmektedir. Araştırma nitel araştırma paradigması çerçevesinde yürütülmüştür. Eskişehir ilinde 7 okulda görev yapan ve sınıflarında özel gereksinimli öğrenci bulunan 16 genel eğitim öğretmen ve 3 destek eğitim odasında eğitim veren öğretmen olmak üzere toplam 19 öğretmen dört hafta boyunca gözlenmiştir. Bu gözlemleri Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü İşitme Engelliler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı 4. Sınıf öğrencileri gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda toplam 77 öğrenciden 77 gözlem elde edilmiştir. Bu gözlemler sırasında yapılandırılmış bir gözlem formu kullanılmış ve bu form üzerine notlar alınmıştır. Bu form; derse başlamadan önce, dersin başında, ders boyunca ve dersin sonuna doğru gözlenecek davranışlar olarak dört gruptan ve 33 maddeden oluşmaktadır. Elde edilen veriler tümevarımsal ve betimsel olarak analiz edilmektedir. Araştırma sonunda öğretmenlerin; sınıf içi uyarlamalarına, eğitsel uyarlamalarına, bireysel farklılıklara ilişkin sınıf içinde gerçekleştirdikleri uygulamalara ve öğrencilere verilen ödevlere ve bu ödevlerin değerlendirilmesine ilişkin uyarlamaların olup olmadığına ilişkin sonuçlara ulaşılabacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli öğrenci, kaynaştırma, sınıf öğretmeni, bireysel farklılıklar, uyarlama

Manşet: Özel Gereksinimli Bireylerin Kaynaştırma/ Bütünleştirme Yoluyla Eğitimi (Basından Yansımalar)

HÜSEYİN KOÇ¹, ÇİĞDEM KOL¹, HASAN GÜRGÜR²

¹ KARAMANOĞLU MEHMET BEY ÜNİVERSİTESİ

² ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

chedem87@hotmail.com

Dünya genelinde özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinin en iyi şekilde nasıl sağlanabileceğine ve uygulanabileceğine ilişkin tartışmalar güncelliğini korumaktadır. Bu tartışmaların sonucunda ortaya çıkan ve yaygın şekilde gerçekleştirilen uygulama biçimlerinden birisi de kaynaştırma/bütünleştirme eğitimidir. Genel eğitim ortamlarında özel gereksinimli olan ve olmayan öğrencilerin destek özel eğitim hizmetlerin sunulması koşuluyla birlikte eğitim almaları anlamına gelen kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları; yasalarla, ulusal düzenlemelerle, fırsat eşitliği, toplumsal yaşama tam katılım gibi fikir akımlarıyla Türkiye’de de oldukça yaygınlaşmış durumdadır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı özel gereksinimli bireylerin eğitiminde yaygınlaşan kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının basında nasıl yer aldığını ve yansımalarını incelemektir. Amaç doğrultusunda çalışmanın; Türkiye bağlamında kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının hem yerel hem de ulusal boyutta ortaya konması, yerel yönetimlerin, yetkililerin, ailelerin, öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına ilişkin düşüncelerinin incelenmesi açısından önemli görülmektedir. Bu çalışmada özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim ortamlarına dâhil oldukları uygulamalar kaynaştırma/bütünleştirme şeklinde ele alınmıştır. Ancak alanyazında kaynaştırma ve bütünleştirme kavramlarının birbirleriyle aynı mı yoksa farklı mı olduğuyla ilgili kavram kargaşası bulunmaktadır. Hatta bu iki kavrama ek olarak kapsayıcı eğitim ifadesinin de alanyazında kullanıldığı görülmektedir. Kavram kargaşasının varlığı göz önünde bulundurulduğunda internette yer alan haberlerde “kaynaştırma”, “bütünleştirme” ve “kapsayıcı eğitim” ifadelerinin yer aldığı üç anahtar sözcükle taramalar yapılmıştır. Ancak “bütünleştirme” ve “kapsayıcı eğitim” kavramlarının genel eğitim ortamlarında özel gereksinimli olan ve olmayan bireylerin birlikte eğitim aldıkları uygulamaları içermediği, içerenlerin de “kaynaştırma” anahtar sözcüğü içerisinde haber başlıklarında tekrarlı bir şekilde yer aldığı görülmüştür. Bu sebeple çalışmaya “kaynaştırma” anahtar kelimesi geçen haberler dahil edilmiştir. Taramalar; medya ve reklam ajanslarına, yayıncılara ve işletmelere pazarlama verileri ve analizleri sağlayan bir Amerikan medya ölçüm ve analiz şirketi olan comScore’un Temmuz-Ağustos 2017 raporu-na göre webde en çok tıklanan ilk üç haber sitesi üzerinden yapılmıştır. Bu siteler sırasıyla; Hürriyet, Milliyet ve Haber7’dir. Ancak Haber7 sitesinde arama kriterlerine uygun sonuçlar elde edilemediği için dördüncü en çok takip edilen Sözcü sitesine bakılmıştır. Bu site içerisinde de arama butonu bulunmadığı için beşinci sırada yer alan Sabah sitesinde arama gerçekleştirilmiştir. Bu sitelerde haber yoğunluğunun 2016, 2017 ve 2018 yıllarında olduğu belirlenmiş ve bu yıllar çalışmaya dahil edilmiştir. Hürriyet Gazetesi’nde 05.01.2016-23.06.2018 tarihleri

arasında 183, Milliyet Gazetesi'nde 05.01.2016-26.06.2018 tarihleri arasında 282, Sabah Gazetesi'nde ise 11.01.2016-11.06.2018 tarihleri arasında 61 haber olmak üzere toplam 477 habere ulaşılmıştır. Ulaşılan haberlerin içerikleri; kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarıyla eğitim alan özel gereksinimli bireylerin olması, bu bireylere yönelik gerçekleştirilen uygulamaların yer alması, haber kaynaklarının kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarıyla ilgili görüş ve düşüncelerini belirtmesi gibi dahil etme kriterleri doğrultusunda derinlemesine incelenerek bu kriterlere uygun belirlenecektir. Elde edilen veriler içerik ve söylem analizi ile analiz edilecek, elde edilen bulgular ortaya konularak tartışılarak alana ve uygulamalara katkı sunacak birtakım öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, destek özel eğitim, destek eğitim odası, işbirliği ile öğretim, özel eğitim danışmanlığı.

İşitme Engelli Bireylerin Eğitiminde Öğretimsel Düzenlemeler ve Türk İşaret Dili Kullanımı Hakkında Öğretmen Görüşleri

PELİN PİŞTAV AKMEŞE ¹, NİLAY KAYHAN ²

¹ EGE ÜNİVERSİTESİ

² HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ

nilaykayhan@gmail.com

Akranlarından farklı gelişim özelliklerine sahip özel gereksinimli bireyler için "erken tanı ve "erken müdahale oldukça önemlidir. Doğuştan veya sonradan oluşan işitme kaybına bağlı olarak işitme engelli bireylerin bilişsel, sosyal, duygusal, dil ve iletişim becerileri açısından destek gereksinimleri bulunmakta; öğrencilerin öğretime tam ve hak temelli katılımları noktasında öğretmenlere büyük rol ve sorumluluk düşmektedir. İşitme kaybı, öğrencilerin iletişim ve etkileşim süreçlerini doğrudan etkilediğinden, öğretmenlerin işitme engelli bireylerin eğitiminde kullanılan yöntemleri bilmesi ve etkili öğretim becerilerine sahip olmaları gerekmektedir. İşitme engeli olan bireylerin iletişim kurmak amacıyla kullandığı yöntemlerden biri olan işaret dili, tam ve kapsayıcı bir dildir. Dolayısıyla işitme engelli bireylerin eğitimlerinde görevli öğretmenlerin işaret dilini biliyor ve öğretimde kullanıyor olmaları, derslerin akademik erişilebilirliği ve öğrencilerin katılımı açısından önem taşımaktadır.

Amaç

Araştırmamanın genel amacı işitme engelli öğrencilerin devam ettiği bir ortaokulda görevli öğretmenlerin eğitim öğretim uygulamalarında işaret dili kullanımı ile ilgili süreçte yaptıkları öğretimsel düzenlemelere yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda, şu sorulara cevap aranmıştır:

İşitme engelliler ortaokulunda görev yapan öğretmenlerin;

- a) öğretimi planlama
- b) öğretimi uygulama ve

c) öğretimi, işitme engelli öğrenciyi ve kendisini öğretimsel düzenlemeler, dersin sunumu açısından değerlendirmesine ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Çalışma betimsel desenlenmiş, nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yüz yüze görüşmeler sırasında veri toplama aracı olarak uzman görüşüne dayalı hazırlanan 9 demografik bilgi, 15 açık uçlu sorunun yer aldığı görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmanın her iki yazarı da özel eğitim alanında doktora derecesine sahip, yükseköğretim kurumunda akademisyen olarak çalışmaktadır. İki yazar da Türk İşaret Dili eğitimi almış olup lisans ve yüksek lisans düzeyinde dersler yürütmektedirler. Verilerin analizinde, betimsel analiz tekniği kullanılmıştır.

Bulgular

Çalışmaya katılan 8 branş öğretmeninin demografik bilgileri incelendiğinde yaş ortalaması 37.5, 6'sı kadın, 2'si Türkçe ve diğerlerinin bilişim teknolojileri, sanat alanına yönelik ders öğretmeni oldukları, tümünün lisans mezunu olduğu belirlenmiştir. 8 öğretmenenden 2'si 40 saat, 2'si 80 saat ve 4'ü işaret dilini 120 saatlik bir kurs ile öğrenmişlerdir. Müzik öğretmeni (12 yıl) ve Fen Bilgisi (8 yıl) öğretmenlerinin uzun süredir işaret dili ile öğretim yaptıkları dikkati çekerken, tüm öğretmenlerin sanat, spor etkinliklerini, materyal kullanımında somut örnekleri, internette app uygulamalarının kullanımında yeterlik sahibi olduğu, ayrıca işitme engelliler ve eğitimlerine yönelik akademik makale ve bilimsel çalışmaları oldukça yakından takip ettikleri belirlenmiştir. Çalışmanın bulguları "Erken müdahale, okul öncesi eğitim ve aile katılımı"; Yönlendirme, değerlendirme ve yerleştirme süreçleri-işbirliği", "Mesleki uygulamalar izleme çalışmaları ve nitelik" son olarak "Öğretmen eğitiminde mesleki yeterlik ve kanıt temelli uygulamalar" olmak üzere dört (4) ana temada betimlenmiştir. Bulguları oluşturan ana ve alt temalar, alan yazın eşliğinde tartışılacaktır.

Sonuç ve Öneriler

İşitme engelli öğrencilerin devam ettiği okullarda görev yapan öğretmenlerin öğretimi planlama ve uygulama ile TİD kullanımına yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim gereksinimleri olduğu, Türkçe, matematik, fen bilgisi derslerinde akademik olarak daha çok zorlandığı belirlenmiştir. Katılımcılar, TİD'i etkin kullanan öğretmenlerin mesleğe başladıklarında işitme engelli öğrenciler ile etkili iletişim kurabildiklerine, öğretimsel düzenleme ve BEP hazırlama konusunda yeterli olabileceklerine vurgu yapmışlardır. Özel eğitim, dil gelişimi, BEP hazırlama, etkili öğretim becerileri konusunda eğitim gereksinimleri olduğunu, aile ve öğretmenlere uygulamalı olarak eğitimlerin verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim-öğretim, işitme engelliler, Türk İşaret Dili (TİD), işaret dili kullanımı ve öğretimsel düzenleme

Gelişimsel Yetersizlik Gösteren Çocuklar İçin Akuaterapi

MEHMET YANARDAĞ¹, CANER ÖZBÖKE¹, FİSUN YANARDAĞ², İLHAN ÇAMURSOY¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

² GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI

yanardagm@gmail.com

Motor gelişim ve hareket güçlüğü olan çocuklara yönelik müdahale yaklaşımlarından birisi olan Akuaterapi konusunda, özel gereksinimli çocuklarla çalışan araştırmacı, uzman, öğretmen ve ailelere yönelik farkındalık oluşturma, mevcut bilgi düzeylerini güncelleme ve klinik pratiğe ilişkin bilgi ve beceriler kazandırma havuzda gerçekleştirilecek olan bu uygulamalı sözlü sunumun amaçlarını oluşturmaktadır. Suyun dinamik özellikleri, uyarlanmış su içi müdahalede modeller, bireyselleştirilmiş eğitim programı, öğretimsel stratejiler ve uyarlama, su içi teknikler, transfer teknikleri & tutuşlar, bireysel & grup eğitimi ve akuterapi dersini yürütme konularında katılımcılara teorik ve pratik bilgiler sunularak gelişimsel yetersizlik gösteren çocuklarla havuzda çalışma deneyimi sağlanacaktır. Havuzda gerçekleştirilen sözlü ve uygulamalı sunumun sonunda katılımcılara daha detaylı bilgi için yazara ait çeşitli makale ve kitap önerilerinde bulunarak sözlü sunum tamamlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Akuterapi, motor müdahale, gelişim.

Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Çocuğu Olan Annelere Sunulan Koçluk Uygulamalarının Annelerin Öğretim Becerilerini ve Çocukların Ortak Dikkate Tepki Verme Becerilerini Edinmeleri Üzerindeki Etkileri

AYNUR GICI VATANSEVER¹, EMİNE AHMETOĞLU¹, ELİF TEKİN-İFTAR²

¹ TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

² ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

aynurgvatansever@trakya.edu.tr

Bu araştırmanın amacı araştırmacı tarafından Otizm Spektrum Bozukluğuna (OSB) sahip çocuğu olan annelere sunulan Koçluk uygulamalarının, annelerin ipucunun giderek arttırılmasıyla öğretim uygulaması basamaklarını sunma becerilerini ve anneler tarafından sunulan öğretim uygulamasının çocukların ortak dikkate tepki verme becerilerini edinmeleri üzerindeki etkilerini incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 4-7 yaş arası OSB tanısı almış üç çocuk ve anneleri oluşturmaktadır. Araştırma, iki adet çiftler arası çoklu başlama düzeyi modelinin iç içe tasarlanmasıyla gerçekleştirilmiştir. Uygulama sürecine geçilmeden önce OSB tanısı almış olan bir çocuk ve annesi ile pilot çalışma yapılmıştır. Araştırma süreci başlama düzeyi, anne eğitimi, öğretim uygulamaları ve izleme oturumlarından oluşmaktadır. Annelerin, ipucunun giderek arttırılmasıyla öğretim uygulaması sunma becerisi, öğretim uygulaması beceri analizi formu

kullanılarak; çocukların ortak dikkate tepki verme davranışları ise araştırmacılar tarafından Yapılandırılmamış Ortak Dikkat Değerlendirme Aracı'ndan (Unstructured Joint Attention Assessment Tool; Loveland ve Landry, 1986) uyarlanmış olan bir form ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonunda etkililik amaçları doğrultusunda ulaşılan veriler grafiklerle gösterilerek analiz edilmiştir. Genelleme verileri öntest-sontest uygulaması şeklinde ölçülmüş ve bulgular görsel olarak sunulmuştur. Ayrıca annelerin çalışmanın sosyal geçerliliğine ilişkin görüşleri çalışma öncesinde, sırasında ve sonrasında yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmış ve analiz edilmiştir.

Araştırma sonunda, katılımcıların edinim düzeyleri ile ilgili bulgular incelendiğinde çalışma grubundaki üç annenin ve OSB'li çocuğun uygulama evresi sonunda, uygulama evresi öncesine göre hedef becerileri edinim düzeylerinde artış olduğu belirlenmiştir. Araştırma süresince yapılan izleme oturumlarında ise tüm anne-çocuk katılımcıların hedef becerileri edinim düzeylerini, uygulama evresinin birinci, üçüncü ve beşinci hafta sonrasında da korudukları gözlenmiştir. Genelleme oturumları öntest-sontest sonuçlarında ise toplanan kişiler ve ortamlar arası genelleme verilerine göre tüm annelerin edindikleri hedef beceriyi uygulama sonunda %100'lük doğru performans düzeyinde sergiledikleri; çocukların ise ortak dikkate tepki verme becerisini katılım sırasına göre %80, %96 ve %85'lik doğruluk düzeylerinde genelledikleri görülmüştür. Ayrıca sosyal geçerliğe ilişkin annelerin araştırmaya başlamadan önce çocuklarına bir beceri öğretecek olmanın heyecanını taşıdıkları, araştırma sırasında uygulamayı doğru yapıp yapmadıklarının endişesini duydukları ve araştırma sonrasında bu çalışmanın kendileri ve çocuklarına yönelik olumlu sonuçları olduğu görüşünde oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucunda, araştırmacı tarafından sunulan Koçluk uygulamalarının, annelerin ipucunun giderek arttırılmasıyla öğretim uygulamasını edinmeleri ve anneler tarafından sunulan öğretim uygulamasının, OSB'li çocukların ortak dikkate tepki verme becerisini edinmeleri üzerindeki etkililiği belirlenmiş olup; buna yönelik ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılarak, öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Koçluk uygulamaları, aile koçluğu, otizm spektrum bozukluğu, ortak dikkate tepki verme, ipucunun giderek arttırılmasıyla öğretim uygulaması.

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerle Gerçekleştirilmiş Aile Merkezli Uygulamalar: Literatür Taraması

TURGUT BAHÇALI¹, SERHAT ODLUYURT¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

tbahcali@gmail.com

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireyler sıklıkla sosyal iletişim, sosyal etkileşim, sözel olmayan iletişim, sosyal bağlama uygun davranış gösterme davranışlarında sınırlılıklara sahiptir. Bu bireyler sınırlı ve tekrarlayıcı davranış örnekleri sergilemektedir. Aile müdahaleli uygulama modelleri OSB olan bireylerle sıklıkla kullanılmaktadır. Yapılan birçok çalışmada aileler otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarına etkili öğretim yapabilmektedirler. IDEA'da uzmanların çocuklar için doğal öğretim zamanlarını artırarak ailelere öğretim için fırsat sunmaları gerektiğinden bahsedilmektedir. Bu yolla aileler gömülü öğretim teknikleriyle haftada 25 saate kadar çocuklarına eğitim sunabilmektedirler. Aile merkezli uygulamalar bilimsel dayanaklı uygulamalar arasında gösterilmektedir. Araştırma sonuçlarına göre aileler çocuklarına bilimsel dayanaklı uygulamalar kullanarak birçok beceriyi öğretebilmektedir. OSB olan bireyler tanı aldıktan sonra aileler bu çocukların eğitiminde önemli bir rol oynayabilir, eğitim planlaması ve müdahalelerde bulunabilir. Ailelerin çocuklarının eğitim sürecine dahil olmaları çocukların problem davranışlarında önemli oranda azalma sağlayabilmektedir.

Bu çalışmada OSB olan bireylerle gerçekleştirilmiş aile merkezli uygulamalar çalışmaya dahil edilmiştir. Ayrıca sadece tek denekli uygulama araştırmalarına yer verilmiştir. Araştırmada aileler tarafından çocuklarına hangi müdahaleler uygulanmaktadır, uygulamada hangi yöntemler tercih edilmektedir, uygulama ortamları nedir ve daha çok hangi yaş grubundan OSB'li bireylere eğitim sunulmuştur gibi sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır. Bu araştırmada sistematik literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya dahil edilecek makaleleri belirlemek için sistematik bilgisayar taraması yapılmıştır. Anadolu üniversitesi kütüphanesinin veri kaynakları toplu arama butonu kullanılmıştır. Bunun dışında google arama motoru ve google akademik arama motorlarından da yararlanılmıştır. Arama motorlarına araştırma için uygun anahtar sözcükler yazılarak tarama yapılmıştır. Taramalarda anahtar sözcük olarak "family, parent, autism, autism spectrum disorders, pervasive developmental disorders" yazılmıştır. Araştırmaya dahil edilecek çalışmalarda otizm spektrum bozukluğu olan bireylerle gerçekleştirilmiş olması ve aile merkezli uygulamalar olmasına bakılmıştır. Araştırmalarda sadece hakemli dergilerde yayınlanan makalelere yer verilmiştir. Tarama yılı olarak 2010-2017 yılları esas alınmıştır. Tarama sonunda ölçütü sağlayan toplam 86 makaleye ulaşılmıştır. Bulunan makaleler incelendikten

sonra araştırma kapsamına sadece tek denekli araştırma yöntemiyle yapılmış makaleler alınmıştır. Toplam 16 tek denekli araştırma makalesi çalışma kapsamına alınmıştır. Bulunan makalelerin kaynak, amaç, bağımlı değişken, bağımsız değişken, yöntem, ortam, katılımcılar, sosyal geçerlik, gözlemciler arası güvenirlik (GAG), uygulama güvenirliği (UG), izleme ve bulguları özetlenmiştir.

Bu araştırma otizm spektrum bozukluğu olan bireylerle gerçekleştirilmiş aile merkezli araştırmaların incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırmalarda ele alınan konuların dağılımına baktığımız zaman 4 araştırma problem davranışların azaltılmasını, 3 araştırma davranış değiştirme, 4 araştırma iletişim becerileri, 1 araştırma sosyal beceri, 1 araştırma taklit becerisi, 1 araştırma tuvalet öğretimi, 1 araştırma temel tepki öğretimi ve 1 araştırmada oyun becerisi çalışılmıştır. Ayrıca araştırma modeli olarak araştırmaların büyük çoğunluğunda denekler arası çoklu başlama modelinin kullanıldığı ve ABA gibi modellerin ise çok sınırlı sayıda kullanıldığı bulgusu göze çarpmaktadır. Araştırma bulguları genel olarak otizm spektrum bozukluğu olan bireylere aileler tarafından sunulan öğretim uygulamalarının sonuçlarının olumlu yönde ve etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırma bulguları kongre sunumunda detaylı olarak paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, aile merkezli uygulamalar, literatür taraması.

Özel Gereksinimli Çocuğu Olan İki Yakın Akrabanın Gereksinimlerinin Belirlenmesi ve Karşılanması

NURCAN KAYA¹, AYŞEGÜL ATAMAN¹

¹ LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ

nurcan_ertu@hotmail.com

Bu çalışmada iki kız kardeşin yetersizliğe sahip çocuklarının temel gereksinimleri, araştırmacıya deneklerin verdiği samimi cevaplarla belirlenmiştir. Bu samimi cevapların gereksinimlerin ortaya çıkarılmasında, programların hazırlanması ve uygulanmasında özel gereksinimli çocuğa sahip ailelere ve aile eğitimi verecek uzmanlara yol göstereceği beklenmektedir.

Çalışmaya iki aile ve özel gereksinimi olan çocukları katılmıştır. Bu iki ailede bulunan anneler kız kardeşlerdir. Kız kardeşlerden ilkinin çocuğu 17 yaşındadır ve CP tanısı bulunmaktadır. Diğer kız kardeşin çocuğu ise 6 aylıktır ve Down Sendromu tanısı bulunmaktadır.

Çalışmada öncelikle ebeveynler ile görüşülerek Aile Gereksinimi Belirleme Formu doldurulmuş ve ebeveynlerin gereksinimleri belirlenmiştir. Daha sonra bu doğrultuda çocukların ihtiyaç duyduğu alanlar için bir eğitim programı hazırlanmış ve uygulama yapılmıştır.

Bailey ve Simeonsson (1988) tarafından geliştirilen Aile Gereksinimi Belirleme (AGB) aracı kullanılarak birinci ailenin (CP'li çocuğa sahip aile) temel gereksiniminin bilgi kaynaklı olduğu, ikinci ailenin (Down Sendromlu çocuğa sahip aile) ise tüm alanlara yönelik gereksinimleri olduğu belirlenmiştir.

Birinci aile ve CP tanılı çocuğu için öz bakım becerilerinden bağımsız olarak tuvaletini yapma becerisi birincil gereksinim olarak belirlenmiş ve bu becerinin video modelle öğretim yöntemi kullanılarak çocuğa öğretilmesi hedeflenmiştir. Video model yöntemi için kullanılacak video görüntülerinde CP'li olan çocuğun ikizi model olarak yer almıştır. Video modelle öğretim yönteminin nasıl kullanılacağı aileye öğretilmiş ve uygulaması sağlanmıştır. İkinci aile ve çocuğu için Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı kullanılarak aileye gereksinim duyduğu tüm konular ile ilgili eğitim verilmiştir. Çalışmanın sonucunda her iki aile ve çocuğu için belirlenen gereksinimlerin yapılan uygulamalar sonucunda karşılandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Aile eğitimi, özel gereksinimli çocuklar, video öğretimi.

Özel Gereksinimli Çocukların Ailelerinin Gelişimsel Geçiş Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

KADRIYE YILDIZ¹

¹ İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ

kadriye.yildiz@izu.edu.tr

Gelişimsel geçişler, özellikle erken çocukluk döneminde yaşa odaklı, sıralı/ ardışık geçişler şeklindedir. Özel gereksinimi olan bir çocuk, erken çocukluk döneminde aldığı hizmetlerde değişime neden olacak birkaç geçiş deneyimi yaşamaktadır. Bu geçişler; hastaneden eve, evden erken müdahale programına, erken müdahale programından okulöncesine, okulöncesinden anasınıfına ve/veya ilkokula geçişi içermektedir. Bu geçiş süreci çocukların hızlı bir şekilde geliştiği yaşam dönemidir. Bu dönemde özel gereksinimli çocuğun gelişimlerinin temelini oluşturan davranışları ve becerileri edinmeleri açısından kritik bir öneme sahiptir. Özel gereksinimli çocuğun gelişimsel geçiş sürecinde yanında en fazla ailesi yer almaktadır. Bu süreçte ailenin yaptığı uygulamalar ve yaşadığı sorunlar özel gereksinimli çocuğun gelişimsel sürecini anlamak için önem taşımaktadır. Buradan hareketle bu çalışmada 0-6 yaş aralığında özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerle özel gereksinimli çocuğun yaşadığı gelişimsel geçiş süre incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Uzmanlardan görüş alınarak oluşturulan soru formu ile özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin görüşlerinin neler olduğu belirlenmiştir. Görüşmeler İstanbul'da yaşayan özel gereksinimli çocuğa sahip 10 aile ile yapılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin gelişimsel geçiş sürecinde yaşadıkları zorluklar ortaya konularak bu zorluklara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli çocuk, aile, özel eğitim, gelişim, geçiş.

Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Çarpma İşleminde Gösterdikleri Performans Düzeylerinin İncelenmesi

OĞUZ GÜRSEL ¹, KUDRET İSPİR ¹

¹ LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ

kudretispir@gmail.com

Matematik öğretim sürecinin her aşamasında öğrencilerin beceri ve kavramlara ilişkin performans düzeylerini belirlemenin pek çok yararı bulunmaktadır. Öğretim öncesinde performans düzeyinin belirlenmesi matematik öğretim planlarının hazırlanmasında, öğretim anında performans düzeyinin bilinmesi öğrencilerin yaptıkları hataların türünü ve nedenlerini belirlemede ve tam öğrenmeyi gerçekleştirmede öğretmene yol gösterici olmaktadır.

Bu araştırmanın temel amacı öğrenme güçlüğü olan 3. 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin çarpma işlemlerindeki gösterdikleri yazılı ve sözlü performans düzeylerini belirlemektir. Bu temel amaç doğrultusunda yazılı ve sözlü çarpma işlemine ilişkin gösterdikleri performans düzeylerine bakarak hata türlerini açıklamaktır. Çarpma işlemi ile ilişkili kolay çarpma, eldeli çarpma, çarpmanın özellikleri, sözlü çarpma işlemi ve problem çözme sürecinde öğrencilerin gösterdikleri hata türlerini tespit etmektir. Ayrıca öğretmenlerin araştırmaya katılan öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin çarpma işlemlerindeki davranışlarına ilişkin görüşleri incelemektir. Öğretmen görüşleri ve öğrencinin performansı tutarlılık düzeyleri incelenmiştir. Araştırmanın yöntemi tarama modelinde, betimsel bir araştırmadır. Araştırma Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Gazimağusa, Lefkoşa ve İskele bölgesinde bulunan 3. 4. ve 5. Sınıfa devam eden 15 öğrenme güçlüğü olan öğrenci ve 10 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada kullanılan 'Çarpma İşlemi Değerlendirme Formu' ve 'Öğretmen Görüşme Formu' araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Öğretmenler ve öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşmelerle veri toplanmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmelerin analizinde hata analizi yöntemi kullanılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerin analizi için betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda bulgular frekans tabloları oluşturulup yorumlanmıştır.

Araştırmanın sonucunda öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin soruları yapabilme düzeyleri incelenmiştir. En çok zorlandıkları soru türleri problem çözme ve iki basamaklı çarpma işlemleridir. En az zorlandıkları ise eldesiz çarpma ve kolay çarpım sorularıdır. Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler yazılı çarpma işleminde 17 farklı hata türü, sözlü çarpma işleminde yapılan 4 yazı hata türü, kolay çarpım yaparken 6 hata türü, çarpmanın değişmezlik özelliğini içeren sorularda 4 hata türü ve çarpma işlemi içeren problem çözümünde 8 hata türüne rastlanmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde, öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin performansları ile öğretmenlerin performansları algılayışı arasında bir tutarlılık olmadığı belirlenmiştir.

Araştırmada verilen öneriler ise uygulamaya yönelik ve ileri araştırmalara yöneliktir. Uygulamaya yönelik öğretmenlere verilen öneriler ise öğrencinin hata örüntülerini tanımlayabilir, işlem analizi yapılabilir ve hata türlerini belirlenebilir. Bununla beraber öğrencinin hatalarını düzeltmeye yönelik uygun öğretimsel program hazırlanabilir. Öğretim somutlaştırılabilir. Öğrenciler eldeli hatalar sık-

lıkla yapmıştır. Buna yönelik basamak öğretimi yapılabilir. Öğretmenler yeterli beceri ve anlayış ile donatılmasında yarar vardır. İleri araştırmalara yönelik öneriler ise bu çalışma farklı yetersizliği olan öğrencilere uygulanabilir. Matematikğin diğer alanlarına uygulanabilir. Çarpma hatalarına bakıldığı için öğretimin etkisine bakılabilir. Çarpma işleminde nokta belirleme tekniğinin öğretime bakılabilir. Öğrenme güçlüğü olan öğrencilere çarpma öğretiminde içerik uyarlaması, performans belirleme, BEP hazırlama, ortam uyarlamaları, yöntem ve materyal uyarlamaları, sınav ve değerlendirme uyarlamaları konularında ayrı ayrı araştırmalar yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü, matematik öğrenme güçlüğü, çarpma işlemi.

Özel Öğrenme Güçlüğü Riski olan Öğrencilerin İlkokullarda Görülme Sıklığının Belirlenmesi

ORHAN ÇAKIROĞLU¹, EBRU ÜNAY¹

¹ TRABZON ÜNİVERSİTESİ

cakirogluorhan@gmail.com

Özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG), sözlü veya yazılı dili anlama ya da kullanma, matematiksel işlemleri yapma, hareketleri koordine etme ya da dikkati yöneltme becerilerini olumsuz etkileyen bir yetersizlik olarak kabul edilmektedir. ÖÖG gösteren bireyler özellikle akademik alanlarda pek çok zorluk yaşamaktadırlar. ÖÖG bireyin okuma, yazma, konuşma, heceleme, matematiksel işlemleri yapma ve muhakeme becerilerini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca ÖÖG olan öğrenciler dikkat, hafıza, koordinasyon, sosyal beceriler ve duygusal olgunlaşma alanlarında sorun yaşayabilmektedirler.

Ülkemizde son yıllarda ÖÖG olan öğrencilerin sayısında her geçen gün artış yaşanmaktadır. Ancak ÖÖG olan veya bu riski taşıyan öğrencilerin ülkemizde görülme sıklığı henüz tam olarak bilinmemektedir. Bu nedenle, özellikle ÖÖG riski olan çocuklarının oranının belirlenerek bu oran doğrultusunda gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Bu çalışmada ÖÖG riski taşıyan öğrencilerin ilkokullarda görülme sıklığı belirlenmiştir. Araştırma kapsamında Trabzon ilindeki ilkokullarda eğitim gören öğrenciler seçkisiz yöntemle belirlenmiştir. ABD’de National Center for Learning Disabilities tarafından geliştirilen Öğrenme Güçlüğü Kontrol Listesi proje ekibindeki akademisyenler tarafından Türkçe’ye çevrilmiştir. Sonrasında, hazırlanan kontrol listesi kullanılarak ilkokullarda eğitim gören risk altındaki çocuklar belirlenmiştir. Bu kontrol listesi toplam 8 alt başlıktan oluşmaktadır. Bu alt başlıklarda ÖÖG riski taşıyan öğrencilerin belirlenmesine yönelik okuma, aritmetik, yazma gibi alanlardaki hazırbulunuşluk seviyesini belirlemek için kullanılacak maddeler bulunmaktadır. Kontrol listesinde işaretlenen maddelerin sayısı arttıkça, hedef öğrencinin ÖÖG geliştirme riski de artmaktadır. Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar katılımcılarla paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, ilkokul, görülme sıklığı

İlkokul Öğretmenlerinin Özel Öğrenme Güçlüğü olan Öğrencilere Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi

ORHAN ÇAKIROĞLU¹, EBRU ÜNAY¹

¹ TRABZON ÜNİVERSİTESİ

cakirogluorhan@gmail.com

Özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler (ÖÖG) özel eğitim alanında uzun bir geçmişe sahip olmasına rağmen eğitimciler tarafından sınırlı bilgiye sahip olunan bir özel eğitim alanıdır. ÖÖG, sözlü veya yazılı dili anlama ya da kullanma, matematiksel işlemleri yapma, hareketleri koordine etme ya da dikkati yöneltme becerilerini olumsuz etkileyen bir yetersizlik olarak kabul edilmektedir. ÖÖG gösteren bireyler özellikle akademik alanlarda pek çok zorluk yaşamaktadırlar. Bu bireylerin öğrenme potansiyeli ile gerçek öğrenme performansları arasında tutarsızlık bulunmaktadır. Öğrenme problemleri çevresel yoksunluklardan/dezavantajlardan, zihinsel yetersizlikten ya da duygusal bozukluklardan kaynaklanmamaktadır. ÖÖG bireyin okuma, yazma, konuşma, heceleme, matematiksel işlemleri yapma ve muhakeme becerilerini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca ÖÖG olan öğrenciler dikkat, hafıza, koordinasyon, sosyal beceriler ve duygusal olgunlaşma alanlarında sorun yaşayabilmektedirler.

ÖÖG olan öğrencilerin sayısı her geçen yıl artmaktadır. Ayrıca ÖÖG, özel eğitim alanında görülme sıklığına göre yapılan sınıflandırmada, sık rastlanan yetersizlikler grubunda yer almaktadır. Türkiye’de tanılama problemlerinden dolayı resmi olarak ÖÖG olan öğrenci sayısı oldukça az görülse de ÖÖG gösteren öğrencilerle okullarda sıklıkla karşılaşmaktadır. Ülkemizde de her geçen yıl bu öğrencilerin sayısında artış görülmesine rağmen ülkemizde ÖÖG olan veya bu riski taşıyan öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin öğrenme güçlüğü olan öğrencilere yönelik görüşlerini inceleyen kapsamlı bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada ÖÖG olan veya bu riski taşıyan öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin öğrenme güçlüğü olan öğrencilere yönelik görüşleri paylaşılacaktır. Araştırma kapsamında Trabzon ilindeki ilkokullarda görev yapan öğretmenlerle bireysel görüşmeler yapılmıştır. Bu bireysel görüşmeler sonucunda öğretmenlerin ÖÖG olan çocuklara yönelik görüşleri, ÖÖG’ye yönelik bilgi düzeyleri ve tutumları paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, öğretmen görüşleri

Tek-Denekli Deneysel Araştırmalarda Örtüşmeyen Veriye Dayalı On İki Etki Büyüklüğü Hesaplama Yönteminin Karşılaştırılması

ŞERİFE YÜCESOY-ÖZKAN ¹, SALİH RAKAP ², EMRAH GÜLBOY ¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

² ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

emrahgulboy@anadolu.edu.tr

Alanyazında, tek-denekli deneysel araştırmalarda etki büyüklüğü hesaplamak amacıyla kullanılan birbirine çok benzeyen; fakat küçük ayrıntılarla birbirinden farklılaşan örtüşmeyen veriye dayalı birçok yöntem olduğu bilinmektedir. Bu çalışmanın amacı, örtüşmeyen veriye dayalı 12 yöntemin (Örtüşmeyen Veri Yüzdesi [ÖRVEY], Medyanı/Ortancayı Aşan Veri Yüzdesi [MAVY], Tüm Örtüşmeyen Veri Yüzdesi [TÖVEY], Örtüşmeyen Düzeltilmiş Verilerin Yüzdesi [ÖDVEY], Tüm Örtüşmeyen Çiftler [TÖÇ], İlerleme Oranı Farkı [İLOF], Medyan/Ortanca Eğilimini Aşan Veri Yüzdesi [MEAVY], Örtüşen Veri Çiftleri [ÖVEÇ], Örtüşen Veri Çiftleri-Karesi Alınmış [ÖVEÇ-KA], TauÖrtüşmeme, Tau-U ve Phi) gömülü öğretim yaklaşımı (16 çalışma) ile şemaya dayalı öğretimin (9 çalışma) alanyazınından elde edilen toplam 25 çalışmadan elde edilen 101 grafik kullanılarak incelenmesidir.

Çalışmada ilk olarak, 101 grafiğe ait veriler PlotDigitizer programı yardımıyla dijitalleştirilmiş, dijitalleştirilen veriler Excel dosyasına aktararak grafikleri yeniden çizilmiş ve orijinal grafiklerle karşılaştırılmıştır. Veri değerleri kullanılarak her bir etki büyüklüğü hesaplama yöntemi ile etki büyüklüğü değerleri hesaplanmış ve her bir grafik üzerinde görsel analiz yapılmıştır. Veri analizi yapmak amacıyla da etki büyüklüğü değerleri SPSS programına girilmiş, her bir etki büyüklüğü hesaplama yöntemi için ayrı ayrı ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmış, hesaplanan etki büyüklüğü değerleri arasındaki korelasyon incelenmiştir. Ek olarak, görsel analiz yoluyla etkili ve etkisiz olduğu belirlenen grafikler için hesaplanan etki büyüklüğü değerleri birbirleriyle karşılaştırılarak görsel analiz sonuçları ile etki büyüklüğü değerleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Görsel analizin ve etki büyüklüğü hesaplamalarının güvenilir bir şekilde yapıp yapılmadığını belirlemek amacıyla dört ek değerlendirci tarafından 101 grafiğin tamamı (%100) için görsel analiz gerçekleştirilmiş; 50 grafik (%50) içinse etki büyüklüğü hesaplamaları yapılmıştır. Görsel analiz için gözlemciler arası güvenilirlik ortalama %98'in üstünde ve etki büyüklüğü hesaplamaları için gözlemciler arası güvenilirlik ortalama %97'nin üstünde bulunmuştur.

Görsel analiz sonuçlarına göre gömülü öğretim yaklaşımı ile şemaya dayalı öğretim çalışmalarına ilişkin toplam 101 grafiğin 80'inde etki olduğu 9'unda ise etki olmadığı bulunmuştur. Toplam 12 grafik üzerinde görsel analiz yapan değerlendircilerin tamamı görüş birliğine ulaşamamışlardır. Etki büyüklüğü hesaplama yöntemleri yoluyla 101 grafiğin her biri için bulunan etki büyüklüğü değerlerinin ortalamalarının .76 (ÖDVEY) ile .92 (TÖVEY) arasında değiştiği gözlemlenmiştir. Görsel analiz sonuçları ile etki büyüklüğü değerleri arasındaki

korelasyon incelendiğinde, ham veriler bağlamında görsel analiz ile en uyumlu sonuçlar veren üç etki büyüklüğü hesaplama yönteminin ÖRVEY ($r = .743$), Tau ($r = .715$), ve Tau-U ($r = .715$) olduğu bulunmuştur. Kategorize edilmiş veriler bağlamında ise görsel analiz ile en uyumlu sonuçlar veren üç etki büyüklüğü hesaplama yönteminin Tau ($\kappa = .823$), ÖRVEY ($\kappa = .645$) ve TÖÇ ($\kappa = .586$) olduğu bulunmuştur. Bu bulgular bağlamında, Tau, ÖRVEY, Tau-U ve TÖÇ yöntemlerinin tek-denekli deneysel araştırmalarda etki büyüklüğü hesaplamak için kullanılabilceği söylenebilir. Bu yöntemlerden hangisinin kullanılacağına karar verirken tek-denekli deneysel çalışmalardan elde edilen verilerin örüntüleri ve özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Çalışmanın dış geçerliğinin arttırılması için farklı veri setleriyle yinelenmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Tek-denekli deneysel çalışmalar, etki büyüklüğü, görsel analiz, Tau, ÖRVEY

Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerilerinin Geliştirilmesinde Tekrarlı Okuma ve Öykü Haritası Stratejilerinin Karşılaştırılması

GÖKSEL CÜRE¹, ŞERİFE YÜCESOY-ÖZKAN¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

gokselcure@hotmail.com

Bu araştırmada zihin yetersizliği olan öğrencilerin öykü yapısına göre düzenlenmiş öyküleyici metinleri anlama becerilerinin geliştirilmesinde, tekrarlı okuma ve öykü haritası stratejilerinin etkililiklerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmada ayrıca, zihin yetersizliği olan öğrencilerin yanıtı doğrudan metinde geçen ve çıkarım yapmayı gerektiren öykü öğelerini yanıtlama düzeylerinin tekrarlı okuma ve öykü haritası stratejilerinin kullanıma göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek, öğrencilerin geliştirdikleri okuduğunu anlama becerilerini farklı uzunluktaki öykülere genelleme düzeylerini belirlemek ve araştırmanın sonunda öğrencilerin araştırmada kullanılan tekrarlı okuma ve öykü haritası stratejilerinin kabul edilebilirliğine ve bu stratejiler kullanılarak elde edilen sonuçların anlamlılığına ilişkin görüşlerini saptamak amaçlanmıştır. Bu araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir özel eğitim ortaokulu ve mesleki eğitim merkezine devam eden hafif düzeyde zihin yetersizliği tanısı almış, yaşları 13-18 arasında değişen dört öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada tek denekli deneysel araştırma desenlerinden, dönüşümlü uygulamalar deseni kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular, zihin yetersizliği olan öğrencilerin öykü yapısına göre düzenlenmiş öyküleyici metinleri anlama becerilerinin geliştirilmesinde hem tekrarlı okuma stratejisinin hem de öykü haritasını stratejisinin etkili olduğunu ancak öykü haritası stratejisinin tekrarlı okuma stratejisine göre daha etkili olduğunu göstermektedir. Araştırma bulguları zihin yetersizliği olan öğrencilerin yanıtı doğrudan metinde geçen soruları yanıtlama düzeylerinde tekrarlı okuma stratejisinin ve öykü haritası stratejisinin önemli ölçüde etkili olduğunu ve iki stratejinin kullanımına göre soruları yanıtlama düzeyleri arasında

belirgin bir farklılık olmadığını, çıkarım yapmayı gerektiren soruları yanıtlama düzeylerinde ise öykü haritası stratejisinin önemli ölçüde etkili olduğunu, tekrarlı okuma stratejisinin düşük düzeyde etkili olduğunu ve çıkarım yapmayı gerektiren soruları yanıtlama düzeylerinde öykü haritası stratejisinin tekrarlı okuma stratejisine göre daha etkili olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra araştırma bulguları, zihin yetersizliği olan öğrencilerin öykü haritası stratejisini kullanarak geliştirdikleri okuduğunu anlama becerilerini farklı uzunluktaki öykülere genelle-yebildiklerini göstermektedir. Son olarak araştırmadan elde edilen bulgular zihin yetersizliği olan öğrencilerin tekrarlı okuma ve öykü haritası stratejilerinin, kabul edilebilirliğine ve araştırmada elde edilen sonuçların anlamlılığına ilişkin önemli ölçüde olumlu görüşe sahip olduğunu ve iki öğrencinin tekrarlı okuma stratejisini iki öğrencinin ise öykü haritasını stratejisini daha çok sevdiğini göstermektedir. İleride yapılacak araştırmalarda, aynı stratejiler karşılaştırılarak bu araştırmadan elde edilen bulguların genellenme düzeyine bakılması, karşılaştırma sırasında öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerinin farklı ölçü araçlarıyla değerlendirilmesi (anlatım yaptıma, çoktan seçmeli sorular sorma), yalnızca yanıtı doğrudan metinde geçen veya çıkarım yapmayı gerektiren soruları yanıtlama becerilerinin geliştirilmesinin hedeflenmesi önerilebilir. Bunun yanı sıra ileride yapılacak araştırmalarda bu araştırmada kullanılan stratejiler farklı okuduğunu anlama stratejileri ileri birleştirilerek çok ögeli strateji paketleri oluşturulabilir ve bu strateji paketlerinin öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerinin geliştirilmesinde etkililiğine bakılabilir.

Anahtar Kelimeler: Zihin yetersizliği, okuduğunu anlama, tekrarlı okuma, öykü haritası, dönüşümlü uygulamalar deseni

Nokta Belirleme Tekniği (Touch Math) Kullanılarak Gerçekleştirilen Matematik Öğretimi Araştırmalarının Gözden Geçirilmesi

GÖKHAN BAYKAL ¹, MİNE SÖNMEZ KARTAL ¹

¹ ESKİşEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

minesonmezkartal@gmail.com

Çoklu duyuşal yaklaşımlardan biri olan nokta belirleme yöntemi (Touch Math), temel matematik becerilerinde öğrencilerin sayıların değerini hatırlamalarına yardımcı olmak için 1-9 rakamlarındaki ilgili noktaları kullanan öğretim yöntemi- dir. İlk kez 1973 yılında Terence Kramer ve David Krug tarafından, özel gereksi- nimli bireylere aritmetik becerileri öğretmek için kullanılmıştır. Bullock ve çalış- ma arkadaşları 1989'da Kramer ve Krug'un tasarımını geliştirerek matematikte dört temel işlem öğretiminde kullanmaya başlamışlardır. Nokta belirleme tekni- ği, öğrencinin sayıyı görmesiyle başlar. Daha sonra öğrenci rakamlar üzerindeki noktalara dokunup bu noktaları sayarak sonuca ulaşır. Tekniğin farklı özel eğitim gereksinimleri olan öğrencilere çeşitli matematik becerilerinin öğretilmesinde etkili biçimde kullanıldığını gösteren araştırma bulgularına ulaşılabilir.

Bu çalışmanın amacı nokta belirleme tekniğinin kullanıldığı araştırmaların incelenmesi ve elde edilen bulgulara dayalı olarak tekniğin en fazla hangi yeter- sizlik gruplarına öğretim sunarken kullanıldığı ve sıklıkla hangi matematik bece- rilerinin öğretiminde bu teknikten yararlanıldığını belirlemektir. Böylelikle nokta belirleme tekniği konusunda ne tür yeni çalışmalara gereksinim duyulduğunu ortaya koyabilmek amaçlanmaktadır.

Çalışma kapsamında nokta belirleme tekniğinin kullanıldığı 35 araştırma in- celenmiş; ulaşılan araştırmalar (a) katılımcı özellikleri, (b) öğretimi yapılan ma- tematik becerileri, (c) öğretim ortamı ve (d) araştırma deseni başlıkları açısından içerik analizine tabi tutulmuştur. Analiz sonuçlarına göre nokta belirleme tekni- ğinin; (a) en fazla zihin yetersizliği, özel öğrenme güçlüğü ve otizm spektrum bo- zukluğu olan öğrencilere öğretim sunmak üzere kullanıldığı, (b) en fazla toplama işleminin öğretiminde kullanıldığı, (c) çoğunlukla bire-bir öğretim düzenlemesi ile kullanıldığı belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara dayalı olarak, nokta belirleme tekniği hakkında araştırma yürütmek isteyen araştırmacılara önerilerde bulunul- muştur.

Anahtar Kelimeler: Nokta belirleme tekniği, Touch Math, matematik öğretimi

Davranışsal Beceri Öğretimi (Behavioral Skills Training)

GAMZE İNCİ ¹, MİNE SÖNMEZ KARTAL ²

¹ DÜMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ

² ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

minesonmezkartal@gmail.com

Davranışsal Beceri Öğretimi (DBÖ), çeşitli yöntemlerin kombinasyonundan oluşan bir öğretim paketi olup, bu yöntemler birlikte kullanıldığında bireylere yeni beceriler öğretmek için etkili bir teknik oluştururlar. Daha önce paraprofesyonellere ve profesyonellere davranışsal hizmetler sunmak için önemli beceriler kazandırmayı öğretmek için kullanılmıştır. DBÖ, "a) yönergeler, b) modelleme, c) uygulama ve d) geribildirimden oluşan etkili bir eğitim paketi" olarak tanımlanmaktadır. DBÖ'nün yönergeler ögesi yazılı veya sözlü olabilmektedir. Bu adımın amacı, uygulayıcının öğretilecek beceri veya davranışları nasıl tamamlayacağına ilişkin bir açıklama vermesidir. İkinci aşama olan model olma aşamasında beceri, öğretilecek kişiye uygun bir şekilde gösterilir. Uygulama veya prova, öğrenciye beceriyi uygulama fırsatının verildiği zamandır. Uygulama bileşeni, DBÖ'nün önemli bir parçası olarak görülmektedir. Prova bileşeni geribildirim sağlayan son bileşene izin verir. Öğrenci, beceriyi uyguladıktan sonra, beceriyi doğru bir şekilde tamamlayıp tamamlayamadığı hakkında geribildirim verilir.

Bu çalışmada araştırmacılar DBÖ'nün kullanıldığı araştırmaları temel alarak, tekniğin kullanımını örneklerle açıklamayı ve öğretim ortamlarında nasıl kullanılabileceğine hakkında detaylı kılavuz bilgi sunmayı amaçlamaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Davranışsal beceri öğretimi, beceri öğretimi

Akranlarca Sunulan Sosyal Öykülerin Gelişimsel Yetersizliği Olan İlkokul Öğrencilerinin Güvenlik Becerilerine Etkisi

MEHMET BIÇAKCI¹, SERAY OLÇAY GÜL²

¹ MİLLÎ EĞİTİM VAKFI İLKOKULU

² HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

mtbkcd@gmail.com

Bu araştırmada, geliştirilen Akran Eğitimi Programı'nın ilkokula devam eden gelişimsel yetersizliği olan (otizm spektrum bozukluğu [OSB] ve zihin yetersizliği) öğrencilerin akranlarının, sosyal öyküleri yazma ve uygulama bilgi ve becerisi kazanmaları ve programı tamamlayan akranlar tarafından sunulan sosyal öykülerin gelişimsel yetersizliği olan öğrencilerin karşıdan karşıya geçme becerisini edinmeleri, bu beceriyi uygulamalar sona erdikten iki hafta sonra korumaları, farklı bir cadde ile genellemeleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada akranlardan ve gelişimsel yetersizliği olan katılımcılardan öznel değerlendirme ile sosyal geçerlik verisi toplanmıştır.

Araştırma, Bingöl ilindeki bir ilkokula devam eden, yaşları 7-9 arasında değişen, ikisi OSB ve biri hafif düzeyde zihin yetersizliği tanısı olan üç öğrenci ve bu öğrencilerin normal gelişim gösteren üç akranı olmak üzere toplam altı katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Akranlara sosyal öyküleri nasıl yazacakları ve sunacakları birebir öğretim düzenlemesiyle Powerpoint sunumu, model olma, deneme, geri bildirim sunma, öğretimi planlama akışı içinde öğretilmiştir. Akranlar 4-6 saat arasında sosyal öykü yazma bilgi ve becerisini edinmişler; yöntemi güvenilir bir biçimde uygulamayı öğrenmişlerdir.

Araştırmada akranlar tarafından sunulan sosyal öykülerin gelişimsel yetersizliği olan katılımcıların karşıdan karşıya geçme becerisini öğrenmeleri üzerindeki etkisini değerlendirmek amacıyla tek-denekli araştırma modellerinden "yoklama evreli çiftler (gelişimsel yetersizliği olan katılımcı-akran) arası çoklu yoklama modeli" kullanılmıştır. Araştırmanın sosyal geçerlik verileri betimsel olarak analiz edilmiştir.

Araştırma bulguları, akranların sosyal öyküleri %100 doğru olarak yazma ve kabul edilebilir düzeyde güvenilir olarak uygulama becerisini edindiğini göstermiştir. Sosyal öykü yazma ve uygulama becerisini edinen akranlar tarafından sunulan öğretim sonrasında ise gelişimsel yetersizliği olan katılımcıların karşıdan karşıya geçme becerisini edindikleri ve farklı bir caddeye genelleylebildikleri, OSB tanısı olan iki katılımcının edindikleri bu beceriyi araştırma sona erdikten iki hafta sonra %100 düzeyinde doğru olarak sergilemeye devam ettikleri görülmüştür. Okulların kapanması sebebiyle üçüncü katılımcıdan izleme verisi toplanamamıştır. Akranlar ve gelişimsel yetersizliği olan katılımcılardan öznel değerlendirme yaklaşımı ile toplanan sosyal geçerlik verileri katılımcıların hedef beceriye, sosyal öykülere, öğretim süreçlerine ve araştırma sonuçlarına ilişkin görüşlerinin olumlu olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulguların ileri araştırma-

larla desteklenmesine ve sosyal öykülerin ebeveynler, kardeşler, alanda çalışan uzmanlar ve öğretmenler tarafından güvenlik becerilerinin öğretiminde kullanımının yaygınlaştırılmasına gereksinim olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal öyküler, yaya becerileri, otizm spektrum bozukluğu, zihin yetersizliği, akran aracı uygulamalar

Otizmli Kaynaştırma Öğrencilerinin Okulöncesi Dönemden İlkokula Geçişte Yaşadıkları Sosyal Uyum Problemlerinin Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi

CANSU PARLAK¹, YEŞİM FAZLIOĞLU², MELTEM ACAR GÜVENDİR²

¹ ÖZEL ARDA ÖZİLKE ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ

² TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

cansuuparlak@gmail.com

Bu araştırmada otizmli kaynaştırma öğrencilerinin okul öncesi dönemden ilkokula geçişte yaşadıkları sosyal uyum problemlerinin öğretmen görüşleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmada ölçme aracı olarak, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Edirne İl Merkezi'nde erken çocukluk eğitimi almış ilkokul birinci kademeye geçiş yapan farklı okullara devam eden otizmli kaynaştırma öğrencilerinin öğretmenleri (sekiz öğretmen) oluşturmaktadır. Araştırmaya konu olan dokuz öğrencinin altısı aynı okulda, diğer üç öğrencinin her biri farklı okullarda eğitim almaktadır. Dokuz öğrencinin sadece bir tanesi özel okulda eğitim almakta diğer sekiz öğrenci devlet okuluna devam etmektedir. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin ikisi kız yedisi erkektir. Araştırmaya dâhil olan sekiz öğretmenin üçü kadın beş öğretmen ise erkektir. Veriler, nitel veri analiz yöntemlerinden betimsel analiz ve içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgular öğretmen görüşleri için "kaynaştırma ve kaynaştırma öğrencilerine yönelik", "sosyal uyum problemlerine yönelik" ve "sosyal uyum problemlerinin çözümüne yönelik" olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcı öğretmenlerin tamamı öğrencilerinin okul öncesi dönemde kaynaştırma eğitimi almasının ilkokula geçişteki sosyal uyumunu olumlu etkilediğini ifade etmiştir. Öğrencilerindeki sosyal uyum problemlerinin ortaya çıkmasının sebebi olarak katılımcı öğretmenlerin %50.00'si 'otizmin genel özellikleri', %37.50'si "sosyal ortam-arkadaş kabulü-zihinsel yaşam", %12.50'si "aile kabulü" ile bağdaştırmıştır. Katılımcı öğretmenlerin %50.00'si sosyal uyum problemlerinin çözümüne ilişkin çözüm önerisi olarak 'ailenin kabulü, bilinci ve aile okul iş birliği' yanıtını vermiştir. Elde edilen bulgular, otizmli kaynaştırma öğrencilerinin okul öncesi dönemden ilkokula geçişte yaşadıkları sosyal uyum problemlerine yönelik çalışmalar yürütülmesi konusundaki gerekliliği ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Otizm, kaynaştırma, okul öncesi dönem, ilkokula geçiş, sosyal uyum, öğretmen

Özel Gereksinimli Çocukların Erken Müdahaleden Okulöncesine Geçiş Süreçlerinin Biyoekolojik Sistemler Kuramına Dayalı Olarak İncelenmesi: Bir Geçiş Modeli Önerisi

SÜLEYMAN ÇELİK¹, YASEMİN ERGENEKON²

¹ ÖZEL BESMER ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ

² ANADOLU ÜNİVERSİTESİ ÖZEL EĞİTİM BÖLÜMÜ

psksuleyman_celik@hotmail.com

Bu araştırmanın amacı, biyoekolojik sistemler kuramına dayalı olarak özel gereksinimli çocukların erken müdahaleden okulöncesine geçiş sürecinin incelenmesi ve bir model önerisi geliştirilmesidir. Araştırmanın katılımcıları, biyoekolojik sistemler kuramına dayalı olarak geçiş sürecindeki paydaşlar olan “doktorlar, Rehberlik Araştırma Merkezi’ndeki Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu üyeleri, özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile okulöncesi eğitim kurumlarındaki yöneticiler, öğretmenler ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri’ndeki özel eğitim şube müdürleri”dir. Fenomenoloji desenin kullanıldığı araştırmada 70 paydaşla yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Yapılan içerik analizi sonunda “olumlu yönler, sorunlar, öneriler, beklentiler” olmak üzere dört ana temaya ulaşılmış ve araştırmanın bulguları oluşturulmuştur. Araştırmanın “olumlu yönler” temasında paydaşlar bilgi alışverişi yaptıklarını söyleseler de “sorunlar” temasında tüm paydaşlar iletişim ve iş birliği sağlanmadığını ortak sorun olarak ifade etmişlerdir. “Öneriler” temasında tüm paydaşların bu yönde ortak bir öneri dile getiriyor olması, paydaşlar arasında iletişim ve iş birliği sorunu olduğunu göstermektedir. “Olumlu yönler” temasında tanı konma, yönlendirme ve geçiş sürecindeki ilgili paydaşlar aileleri bilgilendirdiklerini söyleseler de “sorunlar” temasında aileler bunun tam tersini ifade etmektedirler. “Öneriler” temasında paydaşların bilgi ve becerilerini arttırmaya yönelik çalışmalar yapılması ve geçiş süreci yönelik düzenlemeler yapılması öne çıkarken “beklentiler” temasında maddi destek, eğitim sürelerinin arttırılması ve çocukların geçiş sürecine hazırlanması paydaşlar tarafından ortak noktalar olarak dile getirilmiştir. Bulgulara ilişkin ayrıntılı bilgi ve model önerisi sunum sırasında paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Erken müdahaleden okulöncesine geçiş, özel gereksinimli çocuklar, biyoekolojik sistemler kuramı, paydaş görüşleri

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Okulöncesi Çocuklarda Ortamlararası Geçişlerdeki Problem Davranışların Azaltılmasında Videoyla Model Olmanın Etkililiği

ELİF SANAL ÇALIK¹, YASEMİN ERGENEKON²

¹ ALGI ABA TERAPİ MERKEZİ

² ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

e.sanal87@gmail.com

Videoyla model olma, gözleyerek öğrenmeyle ilgili alanyazından ortaya çıkmış etkili ve kanıt temelli bir öğretim uygulamasıdır. Videoyla model olmada, hedeflenen beceriler model aracılığıyla gerçekleştirilerek videoya kaydedilir. Bu uygulamada öğretim, videodaki modelin gerçekleştirdiği hedef davranışların gözlemci tarafından izlenerek tekrar edilmesiyle elde edilir. Videoyla model olma, gerek tek başına gerekse diğer davranışsal tekniklerle birlikte son 30 yıldır otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocukların eğitiminde etkin biçimde kullanılmaktadır. Bu çalışmanın amacı, videoyla model olma uygulamasının OSB olan çocukların ortamlararası geçişlerdeki problem davranışlarının azaltılmasındaki etkilerini incelemektir. Araştırmaya okulöncesi dönemde, yaşları 3 ile 6 arasında değişen OSB tanılı üç erkek çocuk katılmıştır. Araştırmacının amacı doğrultusunda etkililik, izleme, genelleme ve araştırmaya katılan çocukların annelerinden araştırmacının sonuçlarına ve seçilmiş becerilerin işlevselliğine ilişkin sosyal geçerlilik verisi toplanmıştır. Araştırmada tek-denekli araştırma modellerinden yoklama denemeli katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular tüm katılımcıların ortamlararası geçişler sırasında sergiledikleri problem davranışların azaldığını, katılımcıların uyumlu bir şekilde ortamlararası geçişi gerçekleştirdiklerini, öğrendikleri davranışları uygulama tamamladıktan bir, üç, beş hafta sonra da sürdürdüklerini ve bu davranışları farklı kişilerle genelleyeabildiklerini göstermiştir. Araştırmadan elde edilen sosyal geçerlik bulguları da araştırma sonuçlarının katılımcıların anneleri açısından memnuniyet verici olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu (OSB), ortamlararası geçiş, problem davranış, videoyla model olma, okulöncesi çocuklar

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireyler Sağlık Hizmetlerinden Yararlanırken Ebeveynlerinin Karşılaştıkları Güçlüklerin Belirlenmesi

YASEMİN ERGENEKON ¹, AYSUN ÇOLAK ¹, CANDAN HASRET ŞAHİN ¹, ÖZGÜL ALDEMİR FIRAT ², CANER KASAP ³

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

² ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

³ KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ

can.erkasap@hotmail.com

Tipik gelişen bireyler günlük yaşam içerisinde gerçekleştirilen etkinliklere ve rutinelere ilişkin pek çok beceriyi diğer bireyleri gözleyerek doğal yollarla öğrenebilmektedirler. Ancak Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerin yetersiz iletişim ve etkileşim becerileri, alışılmadık ya da uygun olmayan davranışları çevreleriyle ilişkilerini oldukça olumsuz biçimde etkileyebilmektedir. Dolayısıyla, bu bireyler toplumsal ortamlara girdiklerinde ve bu ortamlardan yararlanmaları gerektiğinde ciddi engellerle karşılaşabilmektedirler. OSB olan bireylerin bulunduğu toplumsal ortamlardan biri de sağlık hizmeti veren kuruluşlardır. OSB olan bireylerin bu ortamlara katılamaması ya da sınırlı katılımı tüm aileyi birçok yönden olumsuz etkileyebilmekte ve ailelerin kendilerini toplumdan soyutlanmış hissetmelerine neden olabilmektedir. Bu nedenle, OSB olan bireyler sağlık hizmetlerinden yararlanırken ebeveynlerinin gereksinimlerinin belirlenmesi ve bu gereksinimlerinin etkili eğitim programlarıyla giderilebilmesi oldukça önemlidir. Sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi ve bu alanda çalışan personelin OSB olan bireyler hakkında bilgilendirilmesi bu açıdan gereklidir. Bu gereklilik doğrultusunda bu araştırma planlanmıştır.

Bu araştırmanın amacı, OSB olan bireyler sağlık hizmetlerinden yararlanırken ebeveynlerinin gereksinimlerinin belirlenmesidir. Betimsel tarama modeliyle desenlenen bu araştırmanın katılımcıları Türkiye’de yedi coğrafi bölgede yaşayan ve 0-18 yaşları arasında OSB olan çocuğu bulunan ebeveynlerdir. Araştırma verileri, araştırma ekibi tarafından geliştirilen “Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireyler Sağlık Hizmetlerinden Yararlanırken Ebeveynlerinin Karşılaştıkları Güçlükleri Belirleme Anketi” kullanılarak toplanmıştır. Üç bölümden oluşan anketin ilk bölümünde OSB olan bireye ilişkin demografik bilgiler, ikinci bölümünde OSB olan bireyin ebeveynine ilişkin demografik bilgiler ve üçüncü bölümünde sağlık kontrollerinde yaşanan güçlüklerin bulunduğu anket maddeleri yer almaktadır. Uygulanan anket sonucunda elde edilen verilerle belirlenen araştırma soruları arasında ilişki olup olmadığını ortaya koymak için t testi yapılmış, verilerin frekans ve yüzdelik dağılımları yapılmıştır. Araştırmanın veri analizi ve raporlaştırma süreci devam etmektedir. Araştırma bulguları ve ilgili öneriler kongrede katılımcılarla paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: OSB olan bireyler, OSB olan bireylerin ebeveynleri, sağlık hizmetleri, ebeveyn gereksinimleri

Türkiye’de Özel Gereksinimli Bireyler Toplumsal Hayata Nasıl Hazırlanıyorlar? Geçiş Süreçlerine İlişkin Bir Metasentez Çalışması

ŞULE YANIK ¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

yaniksule89@gmail.com

Giriş

Özel gereksinimli bireyler (ÖGB) doğumlarından itibaren sağlık, eğitim, sosyal ve iş hayatı olmak üzere bir dizi geçiş sürecinden geçmektedirler. Geçiş süreçleri, “hizmetleri sağlayan ve hizmetleri koordine eden personel veya hizmetlerdeki değişim noktaları” olarak tanımlanmaktadır ve bir program türünden diğerine şeklinde değişebilmektedir. Bu bağlamda geçiş süreçleri, aynı zaman içerisinde bir ortamdan diğerine ise yatay geçiş; bir zamandan diğer bir zamana veya bir ortamdan başka bir ortama ise dikey geçiş olarak ifade edilmektedir.

Bu noktada ÖGB için toplumsal hayata geçiş planlamasının amacı; kurumlar arasında işbirliği sağlanarak bireye sağlanacak olan hizmet ve desteklerin sürekliliğini sağlamak, hizmetler, kurumlar ve personelden kaynaklanabilecek sorunları en aza indirmek ve birey ve ailelerin yaşayabileceği kaygıları azaltmaktır.

Ancak alan yazın incelendiğinde son zamanlarda yapılan çalışmalarda ÖGB’nin toplumsal hayata geçiş sürecinde çeşitli sorunlarla karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. ÖGB’nin topluma uyum sağlamaları ve bağımsız olarak yaşamlarını sürdürebilmeleri için yalnızca okulların müfredat programları yeterli olmamakta, toplumsal ve mesleki hayata ilişkin becerileri çoğunlukla kazanamamaktadırlar. Bu bağlamda ÖGB’nin bağımsız olarak yaşamlarını sürdürebilmeleri için bir işe yerleştirilmelerine hizmet edecek becerilerin öğretilmesi, mesleki rehberliğin yapılması ve işyerinde uyum çalışmalarına yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle önerilen bu bildirinin amacı Türkiye’de ÖGB için toplumsal hayata geçiş süreçlerinin nasıl gerçekleştiği ile ilgili mevcut durumu bu alanda gerçekleştirilen çalışmalar bağlamında alanyazından yararlanarak ortaya koymaktır.

Araştırma Yöntemi

Türkiye’de ÖGB’nin toplumsal hayata geçiş süreçlerinin nasıl gerçekleştiği ile ilgili mevcut durumu bu alanda gerçekleştirilen çalışmalar bağlamında alanyazından yararlanarak ortaya koymak ve alanyazında var

olan durumu tekrar analiz ederek derinlemesine betimlemek amacıyla önerilen bu çalışma nitel araştırma paradigmasına dayalı metasentez şeklinde desenlenmiştir. Bu bağlamda nitel araştırma yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilen tez ve makalelerden 4 çalışma araştırma kapsamına alınacaktır. Elde edilen araştırma bulguları analiz-sentez süreçlerinden geçirilerek temalara ulaşılabilecektir. Meta-sentez deseni ile edilen araştırma bulgularından yola çıkarak Türkiye’de ÖGB’nin geçiş süreçleri ile ilgili mevcut durum, yaşanan sorunlar ve çözüm önerilerinden yola çıkarak çıkarımlara varılacaktır.

Beklenen/Geçici Sonuçlar

Elde edilen bulgular ışığında konu ile ilgili yapılan çalışmaların toplumsal hayata geçiş başlığı altında toplandığı söylenebilir. Bu bağlamda eğitim hayatından mesleki hayata geçiş süreci ile ilgili olarak işe başlamadan önce ÖGB için iş alanlarının belirlenmediği ve kendilerine uygun becerilerin öğretilmediği öngörülmektedir. Mesleki hayata geçiş süreci ve sonrasında ÖGB’in ve kurumların izlenmediği ve mevcut yasaların bu bağlamda uygulanması aşamasında sorunlar yaşandığı şimdiden söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli bireyler, özel eğitim, geçiş süreci, metasentez

Özel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Bulunan Özel Eğitimde Geçiş Uygulamalarına Yönelik Bir Değerlendirme

MERİH YANGIN¹, AYŞE TUBA CEYHUN²

¹ PERA ÖZEL EĞİTİM KURUMLARI

² BİRÜNİ ÜNİVERSİTESİ

damla.ozdemir@pe-ra.com

Alan yazında özel eğitimde geçiş programlarından, yapı olarak yatay ve dikey geçiş programları olarak bahsedildiği görülmektedir. Özel gereksinimli birey, gelişimiyle ilişkili olarak zamanla erken müdahaleden, okul öncesine, okul dönemi-ne ya da yetişkinliğe geçişi gibi dikey geçiş süreci yaşayabildiği gibi; aynı zaman dilimi içinde hizmet bazında bir özel eğitim hizmetinden, başka bir özel eğitim hizmetine geçiş gibi yatay geçiş süreci yaşayabilmektedir. Bu geçiş süreçlerinde özel gereksinimli bireye ve ailesine uygun desteklerin sağlanması sürecin sağlıklı tamamlanması ve hizmetin devamlılığı için önem arz etmektedir. Bu bağlamda özel gereksinimli bireyin devam ettiği eğitim kurumunun geçiş planlanmasını yapması ve ailenin de bu sürece katılımını dikkate alması gerekmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından yapılan

eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda destek eğitimine ihtiyacı olduğu belirlenen engelli bireylere destek eğitimi hizmeti veren özel öğretim kurumları olarak tanımlanan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin kuruluş amacından biri de engelli bireylerin Bakanlıkça belirlenmiş destek eğitim programları ile özel yöntem, personel, araç ve gereç kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda hayata hazırlanmasını sağlamaktır (1739 sayılı Kanun). Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde özel gereksinimli bireyler için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen destek eğitim modülleri kullanılmaktadır. Ülkemizde özel gereksinimli çocukların özel eğitim hizmetlerine erişilebilirlik bağlamında ve gelişimsel gereksinimlerine uygun eğitim hizmetlerine ulaşmalarında özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin önemli bir rolü bulunmaktadır. Bununla birlikte bu kurumlarda özel gereksinimli bireylerin geçiş süreçlerinde bir takım sorunların yaşandığı bilinmektedir. Bu araştırma, özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde özel eğitimde geçiş programlarına yönelik yapılan uygulamaları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmanın evrenini 2018 yılında Türkiye genelinde Özel Özel Eğitim Merkezleri Derneği üyesi kurumlar oluşturmakta; örneklemini ise evren içerisinden tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 100 özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında uzman görüşü alınarak hazırlanan online görüşme formu uygulanmış olup açık uçlu sorulara ilişkin sonuçlar nitel analiz yöntemiyle çoktan seçmeli sorular ise nicel analiz yöntemleriyle değerlendirilerek uygulamaya yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, rehabilitasyon, geçiş planlaması

Özel Gereksinimli Bireylerin Yetişkinliğe Geçiş Süreci İle İlgili Kurum Görüşleri

EBRU ÜNAY¹, ORHAN ÇAKIROĞLU¹

¹ **TRABZON ÜNİVERSİTESİ**

unayebru@gmail.com

Özel gereksinimli bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecinde hem sosyal yaşama hem de çalışma hayatına katılmaları ilgili kurumların işbirliği ve düzenlemelerine bağlıdır. Özel gereksinimli bireylerin sosyal imkânlara ulaşan ve çalışıp kendilerine yeten bireyler olmaları için desteklenmeleri toplumsal yaşamın bir gereği-dir. Bu nedenle İş-Kur, Halk Eğitim Merkezleri, Dernekler, Özel Eğitim Kurumları, vb. gibi kurumların yetişkinliğe geçiş sürecinde görev ve sorumlulukları vardır.

Bu araştırmanın amacı özel gereksinimli bireylere yetişkinliğe geçiş sürecinde kurumlarda yapılan çalışmaların incelenmesidir. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşmeler ile toplanmıştır. Araştırmaya farklı kurumlarda görev yapan 15 personel katılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilecek olup şu anda verilerin dökümü aşamasında bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli bireyler, yetişkinlik, geçiş

Özel Eğitimde Rehberlik Öğretmenleri ve Özel Eğitim İhtiyacı Koordinatörlerinin Yeri: Türkiye ve İngiltere Karşılaştırmalı Durum Çalışması

FATMA KORKMAZ¹

¹ UNIVERSITY OF BATH

fk352@bath.ac.uk

Bütünleştirme/kaynaştırma eğitimi, fikrin ilk ortaya çıktığı günden itibaren, eğitim sistemlerini pek çok yönde etkilemiş ve hatta değiştirmiştir. Bu değişim öncelikle ülkelerin eğitim mevzuatlarında daha sonra da okul sistemleri ve profesyoneller üzerinde etkili olmuştur. Okul sistemleri, tüm öğrencilerin ihtiyaçlarını düzenleyecek ve karşılayacak, onların eğitimden mahrum kalmalarını engelleyecek şekilde yeni düzenlemelerle geliştirilmiş; bununla birlikte yasal hükümleri okul düzeyinde uygulamak için öğretmenlere düşen sorumluluklar da zaman içinde değişmiştir. Türkiye’de kaynaştırma eğitiminin uygulanmasından sorumlu uzman gruplarından biri de rehberlik öğretmenleridir. Bireysel eğitim planlarından, aile ile iletişim, tanılama ve değerlendirme, geçiş planı ve okul içindeki bütünleştirme/kaynaştırma uygulamalarının takibine kadar birçok görevden bu öğretmen grubu sorumludur.

Okullardaki kaynaştırma eğitiminin kontrol ve düzeninden sorumlu öğretmen grupları ülkelere göre farklılık gösterip, bütünleştirme/kaynaştırma eğitiminin nizamı İngiltere’de yeni bir grup öğretmen ihtiyacını ortaya çıkarmış ve kanunla bu yeni öğretmen grubunun adı ‘Özel Eğitim İhtiyacı Koordinatörü’ (Special Educational Need Coordinator) olmuştur. Rehberlik öğretmenlerinin bütünleştirme/kaynaştırma eğitimi alanındaki iş yüklerinin pek çoğunu üstlenen bu grup öğretmenler, sadece ve özellikle özel eğitim ihtiyacı duyan bireyler ve onlar için hazırlanan provizyondan sorumludur.

Bu araştırmada temel amaç, bu iki farklı öğretmen profilini Türkiye ve İngiltere’nin özel eğitim mevzuatları bağlamında incelemek, bu profesyonellerle yapılan görüşmeleri karşılaştırmak ve değerlendirmektir. Karşılaştırmalı durum çalışması yöntemi kullanılarak, ilk aşamada iki ülkenin mevcut mevzuatları ve tarihsel gelişimleri, ikincil olarak ise iki ülkenin alinyazındaki güncel araştırmalar; bu iki öğretmen grubunun özel eğitim alanındaki sorumlulukları göz önünde tutularak karşılaştırılacaktır. Son aşamada ise bir rehberlik öğretmeni ve bir özel eğitim ihtiyaçları koordinatörü ile yapılan görüşmelerin çıktıları tematik analiz yöntemiyle değerlendirilecektir. Araştırma halen devam etmekte olup; araştırmanın bulguları, analiz sonucu elde edilecek genel, özel ve alt temalarla birlikte katılımcılarla paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, rehberlik öğretmeni, özel eğitim koordinatörü, bütünleştirme eğitimi, kaynaştırma eğitimi

Devlet Okullarında Hazırlanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Kalite Göstergelerinin İncelenmesi

RIZA ÖZDEMİR¹, BUKET KISAÇ¹, EMRE ÜNLÜ¹, GAMZE KAPLAN¹

¹ **BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ**

Voss8@hotmail.com

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin sistematik, ölçülebilir ve amaca uygun bir şekilde eğitimlerini almaları için hazırlanan bir programdır. BEP'ler bu öğrencilere en üst düzeyde faydalı olacak eğitim fırsatları sunduğu için Türk Eğitim sisteminde önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle BEP'lerin hazırlanması, uygulanması ve değerlendirmesi öğrenci, öğretmen ve aile için kritiktir. Günümüzde, araştırmacılar, BEP'lerin geliştirilmesi için araştırmalar yapmışlar ve bu programların daha iyi hale getirilebilmesi için tavsiyeler ortaya koymuşlardır.

BEP ile ilgili alanyazın araştırıldığında, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim kurumlarında uygulanan BEP'in temel bileşenlerine yer verme ve hazırlanmasında sorunlar olduğu görülmektedir. Bu güçlüklerden bazıları öğretmenlerin BEP hazırlama sürecinde yeteri kadar aile ve öğrenci görüşlerine yer vermedikleri, öğretmenlerin öğrenci performansına ve ihtiyaçlarına yönelik BEP hazırlamada güçlük yaşadıkları ve hedef davranışları değerlendirme konusunda öğretmenlerin yeterince bilgiye sahip olmadıkları yönündedir. Ek olarak farklı branşlarda olan (sınıf öğretmenliği, rehberlik, özel eğitim öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği ve İngilizce öğretmenliği) öğretmenlerin BEP hakkındaki görüşlerinin ortaya konması için yapılan çalışmalarda BEP geliştirme ekibinin eksikliği ya da işlevsel çalışmaması ve öğretmenlerin BEP konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür.

Araştırmalar BEP hazırlama sürecine ilişkin sorunları ortaya koymakla ve iyileştirmeye dönük önerilerde bulunmakla birlikte, açık bir şekilde görünmektedir ki BEP'lerin değerlendirme süreci için literatürde hazırlanmış bir değerlendirme aracı bulunmamaktadır. Bu araştırmanın amacı BEP'leri ölçmek için değerlendirme aracı hazırlamak ve bu araca göre BEP'lerin kalitesini ölçmektir.

Araştırmada Karma Araştırma Deseninden yararlanılacaktır. Çalışmanın nitel boyutunda, nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizinden faydalanılacaktır. Nicel boyutunda ise hazırlanmış olan kontrol listesi ile veriler toplanacak ve elde edilen bulgular çeşitli değişkenle açısından istatistiksel olarak incelenecektir. Araştırmanın veri kaynağı olarak öğretmenlerin hazırladıkları Bireyselleştirilmiş Eğitim Planları (BEP) kullanılacaktır. Toplanan BEP'lerin incelenebilmesi için bir kontrol listesi geliştirilecektir. Araştırmanın ilk kısmında

öğretmenlerin hazırladıkları BEP'lerin değerlendirilmesinde kullanılacak kontrol listesi için üründe olması gereken performans ölçütleri belirlenecek ve puanlanacaktır. Çalışmada hazırlanmış olan ölçme aracı, Karadeniz bölgesinde eğitim hizmeti almakta olan özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanmış olan en az 150 BEP üzerinde kullanılarak, aracın BEP değerlendirmedeki yeterliliği, geçerliliği ve güvenilirliğine ilişkin veri alınması sağlanacaktır. Ayrıca hazırlanacak olan araç aracılığı ile elde edilmiş olan bu bulgular, yetersizlik türü, yaş, cinsiyet, eğitim alınan okul türü gibi çeşitli değişkenler açısından incelenip analiz edilecektir. Çalışmanın sonuçları, öğretmenler tarafından hazırlanan BEP'lerde hangi temel öğelerin eksik olduğunu ve nitelikli BEP hazırlama kriterlerinin neler olduğunu göstermesi bakımından tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, bireyselleştirilmiş eğitim programı, değerlendirme ölçeği, devlet okulları

Özel Eğitim Gereksinimli Bireylere Verilen Hizmetlerle İlgili Danışmanlık Becerileri Eğitim Programı

FİKRET KONCA ¹, ÖĞÜZ AKKAYA ¹, GÖKHAN ALKOYAK ¹, MUTLU CANTAŞ ¹

¹ TEPEBAŞI REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

oguzaybasakkaya@gmail.com

AMAÇ: Bu araştırmanın amacı rehberlik öğretmenlerine özel eğitim danışmanlığı becerileri kapsamında "Özel Eğitim Gereksinimli Bireylere Verilen Hizmetlerle İlgili Danışmanlık Becerileri " kazandırmaya yönelik bir eğitim programı geliştirmektir.

YÖNTEM: Öncelikle özel eğitim gereksinimli bireylere verilen hizmetler ve onların bu hizmetlere erişimini kolaylaştıran danışmanlık hizmetlerinin var olan durumu ele alınmıştır. 9 ilçe ve 220 okulda, betimsel tarama yöntemleri kullanılmış, okul ziyaretleri yapılmıştır. Var olan durum ve olması istenen durum arasındaki farkı belirlemek için okul ziyaret formu, yeterlilik anketi uygulanmış ve genel sorun profili çıkarılmıştır. Özel eğitim hizmetleri ve bu hizmetlere erişim ile ilgili süreç iyileştirme çalıştay düzenlenerek, işleyişte yaşanan sorunlara dönük çözüm önerileri, sahada çalışan profesyonellerce belirlenmiştir. Çalıştayda 10 Özel Eğitim Öğretmeni, 10 Okul Yöneticisi, 80 Rehberlik Öğretmeni görev almıştır. Belirlenen sorun alanları kategorize edilmiş ve çalışma gruplarına dağıtılmıştır. Çalıştayda bu sorun alanlarına dönük çözüm önerileri çalışma gruplarıncı belirlenmiş ve çalıştay sonunda sunulmuştur. Elde edilen öneriler; "Özel Eğitim Danışmanlığı" uygulamalarının önemini ortaya çıkarmıştır. Bu doğrultuda rehber öğretmenlere kazandırılacak "Özel Eğitim Danışmanlığı Becerileri" için bir eğitim programı geliştirme ihtiyacı doğmuştur. Programın hedef ve içeriğinin belirlenmesinde "Görüşme Modeli" kullanılmıştır. Program geliştirme sürecinde "Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Şablonu"na uygun davranılmıştır. Geliştirilen program "beceri" odaklıdır ve uygulayıcı yetiştirmeye dönüktür. Prog-

ram amaçlarının oluşturulmasında “Üretici Amaçlar Yaklaşımı” benimsenmiştir. Amaçlar; özel eğitim gereksinimli bireylere, ailelerine, öğretmenlerine ve diğer ilgililere danışmanlık verirken, nasıl davranmaları gerektiği konusunda eğitmeyi merkeze almaktadır. Bu çalışmada özel eğitim danışmanlığı eğitimi verilecekler rehberlik öğretmenleri arasından seçilmiştir. Bu öğretmenlerin görevli olduğu okullar ise pilot okullar olarak belirlenmiştir. Belirlenen 10 pilot okullarda görevli 14 rehberlik öğretmeni gönüllülük esasına dayalı olarak eğitim sürecine dâhil edilmiştir. Gönüllü rehberlik öğretmenlerine 5 gün süreyle 30 saat süren Özel Eğitim Danışmanlığı Beceri Eğitim Programı uygulanmıştır. Eğitimler interaktif gerçekleştirilmiş, kalıcı öğrenme sağlanabilmesi için demonstrasyonlar yapılmıştır. Eğitim programının içeriğindeki her bir kazanım tek tek uygulanmıştır. Eğitimin tamamlanmasının ardından, uygulayıcılar okullarında uygulamalara başlamışlardır. Bu çalışmaları eğitsel tanılamaya yönlendirmeden başlayarak, özel eğitim ihtiyacı olan birey, öğretmen, veli, okul yöneticileriyle, çok yönlü gerçekleştirmişlerdir. Yüz yüze yapılan 2 izleme ile geri besleme, süreç iyileştirme çalışmaları sürdürülmüştür. Bu çalışmalar birebir okul ziyaretleriyle yapıldığı gibi anında çözüm arandığı durumlarda telefon ve internet görüşmeleriyle sağlanmıştır. İzleme çalışmaları sorumlu ekip üyesi tarafından okula gidilerek gerçekleştirilmiş ve gözlemler raporlaştırılmıştır. Programın etkili ve etkisiz yönleri bu raporlar doğrultusunda yeniden gözden geçirilerek “Rehber Öğretmenlere Yönelik Özel Eğitim Danışmanlığı Beceri Eğitimi Programı” geliştirilmiştir. Eğitim programını alan rehber öğretmenlerin görüşleri nitel olarak toplanmış ve belli temalar altında toplanarak yorumlanmıştır.

BULGULAR: Katılımcılar özel gereksinimli bireylerin psikososyal ihtiyaçları ve bu ihtiyaçların giderilmesi için gerekli kaynaklar hakkında bilgi sahibi oldukları için ailelere ve özel gereksinimli öğrencilere sunulan danışmanlık hizmetleriyle öğretmen ve idarecilere yönelik müşavirlik hizmetlerinde yeterliliklerinin arttığını belirtmişlerdir. Rehberlik servisi veliler öğretmenler ve idareciler tarafından daha erişilebilir bulunmuştur. Pilot okullarda görev yapan rehberlik öğretmenleri ile yapılan görüşmelerin çözümlenmesi sonucu elde edilen veriler dört tema altında özetlenmiştir. Bunlar (1) danışmanlık, (2) müşavirlik, (3) işbirliği ve (4) farkındalık çalışmalarıdır. 1. Danışmanlık: Ailelere yönelik bireysel görüşmelerin yanı sıra psikoeğitim grup çalışmaları ve akran destek grubu uygulamaları gibi çeşitli danışmanlık yöntemlerinin de kullanılabileceğini öğrenmelerinin sundukları hizmetin etkililiğini artırdığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların pilot okullarda yürüttükleri akran destek grubu uygulamaları sayesinde aileler kendileri gibi özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerle duygularını ve deneyimlerini paylaşma imkânı bulmuştur. Buna bağlı olarak yalnızlık ve çaresizlik duygularında azalmaya katkı sağlayarak ailelerin psikolojik sağlamlık düzeylerinde pozitif yönde bir değişime yol açtığı gözlemlenmiştir. Ayrıca ailelerin bu yolla diğer ailelerin çocuk yetiştirme tarzları ve özel gereksinimli çocuklarının eğitiminde yararlandıkları farklı kaynaklar hakkında bilgi alış veriş sağlanmıştır. Katılımcılar ailelere özel gereksinimli çocukların psikososyal özellikleri, özel gereksinimli bir çocuğa sahip olmaya bağlı stres ve kaygı ile baş etme gibi konularda yapılan psikoeğitim çalışmaları ve bireysel danışmanlık çalışmalarının ebeveyn tutumlarında ve psikolojik

sağlamlık düzeylerinde pozitif değişimlere yol açtığını gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Okula, öğretmenlere ve diğer çocukların ailelerine karşı olumlu tutum geliştirdikleri gözlenmiştir. Bu durum dolaylı olarak, engelinden ötürü Kendisini ifadede güçlük yaşama ihtimali olan ve zaman zaman hakkında danışılan konumunda bulunan özel gereksinimli öğrencilerin okul deneyimleri üzerinde etkili olmuştur. 2. Müşavirlik: Sınıf öğretmenlerine verilen müşavirlik hizmetlerinde özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçlarının doğru bir yaklaşımla aktarılması olumlu sınıf ikliminin oluşmasına katkı sağlamıştır. Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenciye akademik beceri kazandırma ile ilgili kaygıları azalırken, “topluma entegre olmuş” bir öğrenci için çalışmak temel hedefleri haline gelmeye başlamıştır. Böylece davranış kontrolü, sosyal toplumsal kurallara uyum, akran etkileşimi, ödev ve sorumlulukları yerine getirme, sabır ve sebat konuları, akademik beceriler kadar çok çalışılan alanlar haline gelmiştir. Katılımcılar bu durumun sınıf öğretmenlerini rahatlatırken, özel gereksinimli bireyin akranları ve öğretmenleri tarafından kabul düzeyinde artış sağladığını gözlemlediklerini belirtmişlerdir. 3. İşbirliği: Eğitim Programı sayesinde, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Geliştirme Biriminin işlevleri hakkında bilgi sahibi olan katılımcılar, idarecileri, öğretmenleri ve diğer personeli doğru şekilde bilgilendirme ve onlarla işbirliği içerisinde çalışabilme imkânı bulduklarını belirtmişlerdir. 4. Farkındalık çalışmaları: Katılımcılar özel gereksinimli öğrencilere yönelik olumlu tutum geliştirilmesi konusunda öncü olmaları gerektiğini fark ettiklerini belirtmişlerdir. Pilot okullarda düzenledikleri farkındalık çalışmaları ile oluşan tutum değişikliklerini gözlemlemişlerdir. Öğretmenlerinin ve akranlarının Özel gereksinimli öğrencileri ötekileştirmeden eşit bir ilişki geliştirmeye başladıklarını belirtmişlerdir. Özel gereksinimli öğrencilerin olumlu bir okul yaşantısı geçirebilmesi için rehberlik öğretmenlerinin onlar adına hak savunuculuğu yürütmesinin etkili olduğu görülmüştür.

SONUÇ: Saha ziyaretlerinden elde edilen veriler ışığında yapılan süreç iyileştirme çalıştayında bir ihtiyaç olarak ortaya çıkan “Özel Eğitim gereksinimli Bireylere Verilen Hizmetlerle İlgili Danışmanlık Becerileri Eğitim Programı” görüşme modeli esas alınarak hazırlanmış ve alan yazın incelenerek yapılan düzeltmelerden sonra seçilen pilot okullarda görev yapan rehberlik öğretmenlerine uygulanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı hizmet içi eğitim şablonuna göre düzenlenen eğitim programı katılımcılar tarafından hem yapılandırılmış anketler aracılığıyla değerlendirilmiş, hem de yapılan uygulamaların izlenmesi ve raporlaştırılması yoluyla değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda elde edilen bulgular ışığında programda düzeltmelere gidilmiştir. Ortaya çıkan 5 gün 30 saat süreli beceri eğitimine yönelik uygulamalı programın etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, danışmanlık, rehberlik, program

Ortaokula Devam Eden Yetersizliği Olmayan Öğrencilerin Sınıflarındaki Kaynaştırma Öğrencisine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi

MERVE ÇİÇEK ¹, AHMET YIKMIŞ ²

¹ MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

² ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

mervemuu@gmail.com

Bu araştırmanın amacı, ortaokula devam eden ve yetersizliği olmayan öğrencilerin, sınıflarındaki özel eğitime ihtiyacı olan kaynaştırma öğrencisine ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmaya Batı Karadeniz bölümünde bir ortaokulda öğrenim gören; 5, 7 ve 8. sınıfa devam eden, 17'si kız 3'ü erkek 20 öğrenci katılmıştır. Görüşülen öğrencilerin tümünün sınıfında en az bir tane kaynaştırma öğrencisi bulunmaktadır. Araştırma nitel bir araştırmadır. Araştırmanın verileri, 11 sorudan oluşan bir görüşme formu kullanılarak, yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğrenciler, özel gereksinimli öğrencileri farklı, başkalarına muhtaç ve bazı yönlerden eksik olarak tanımlamışlardır. Sınıflarındaki kaynaştırma öğrencisiyle ilgili öğretmenleri tarafından kendilerine yapılan bilgilendirme konusunda bir kısmı bir bilgilendirme yapılmadığını söylerken, bir kısmı da iyi geçinmeleri söylendiği yönünde bilgilendirme yapıldığını belirtmişlerdir. Öğrenciler kaynaştırma öğrencisiyle anlaştıklarını ve çok yakın arkadaş olmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler özel gereksinimli öğrencinin kaynaştırma eğitimine devam ederek kendilerini dışlanmış hissetmediklerini ve bu şekilde mutlu olduklarını belirtmiştir. Öğrencilerin bir kısmı özel gereksinimli bir bireyle birlikte eğitim almanın kendilerine herhangi olumlu bir şey katmadığını belirtirken, bir kısmı da, bu öğrencilere yardımcı olduklarını ve kendilerini daha duyarlı hissettiğini ifade etmiştir. Öğrenciler, sınıflarındaki kaynaştırma öğrencisiyle ilgili olarak, öğretmenlerinin, kaynaştırma öğrencisine arkadaşlarının nasıl davranacağını anlatması gerektiğini, ayırım yapmaması gerektiğini ve kaynaştırma öğrencisine özel ders verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğrenciler sınıflarındaki kaynaştırma öğrencisiyle okul dışında bir etkinlik yapmadıklarını, bazen oyun oynadıklarını ve sınıfta yapılan okul dışı etkinliklerde birlikte vakit geçirdiklerini belirtmiştir. Öğrencilerin bir kısmı özel gereksinimli bir bireyle birlikte eğitim almanın, düşüncelerini olumlu yönde değiştirdiğini belirtirken, bir kısmı da düşüncelerinde bir değişiklik olmadığını açıklamıştır. Öğrenciler son olarak, özel gereksinimli öğrencilerin kendi seviyelerine uygun bir eğitim alması gerektiğini ve destek eğitim alması gerektiğini önermiştir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, özel eğitime ihtiyacı olan öğrenci

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Bilimsel Dayanaklı Uygulamalar Hakkındaki Görüşleri

İLKNUYR ÇİFCİ TEKİNARSLAN ¹, ADNAN ARI, BURAK BOZAK ², EVGİN ÇAY ²,
MERVE ÇİÇEK ²

¹ ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

² MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

aadnanari@hotmail.com

Bu araştırmanın genel amacı, özel eğitim öğretmen adaylarının bilimsel dayanaklı uygulamalar hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada betimsel analiz kullanılmıştır. Görüşme tekniğiyle elde edilen veriler bu yaklaşımla analiz edilmiştir. Araştırmaya, eğitim fakültesi özel eğitim bölümü dördüncü sınıfta lisans eğitimine devam eden üçü kız, sekizi erkek olmak üzere toplam 11 özel eğitim öğretmen adayı gönüllü olarak katılmıştır. Araştırma sonucunda özel eğitim öğretmen adayları, bilimsel dayanaklı uygulamalar kavramını geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış, planlı programlı uygulamalar olarak ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları, otizm spektrum bozukluğu olan çocukların eğitiminde yanlış öğretim yöntemlerinin ve doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığını ifade etmişlerdir. Özel eğitim öğretmen adaylarının lisans eğitiminde otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda kullanılan bilimsel dayanaklı uygulamalar konusunda teori veya uygulamaya ilişkin daha fazla uygulamaya yer verilmesini, otizm spektrum bozukluğu ile ilgili yöntemlerin öğretilmesini istediklerini, öğretmen olarak atandıklarında yanlış öğretim yöntemlerini, doğrudan ve sunuş yoluyla öğretim yöntemlerini kullanmak istediklerini ifade etmişlerdir. Özel eğitim öğretmen adaylarının lisans eğitiminde bilimsel dayanaklı uygulamaların öğretimiyle ilgili uygulamalı eğitime daha çok yer verilmesi gerektiği, tüm uygulamalar hakkında bilgi verilmesi ve bilimsel dayanaklı uygulamalar ile ilgili alan uzmanları tarafından konferanslar düzenlenmesi gerektiğine yönelik görüş bildirdikleri bulunmuştur. Bu araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının bilimsel dayanaklı uygulama kavramı hakkında yüzeysel bilgiye sahip oldukları, alanyazında belirlenen bilimsel dayanaklı uygulamalar ile ilgili sınırlı bilgiye sahip oldukları, bilimsel dayanaklı uygulamalar ile ilgili daha fazla uygulamalı eğitim istedikleri ve nitelikli eğitim ortamlarında daha fazla gözlem yapma fırsatı istedikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, öğretmen adayı, bilimsel dayanaklı uygulamalar, otizm spektrum bozukluğu, görüşme

Aile Eğitimi: Uygun Davranışları Artırma, Uygun Olmayan Davranışları Önleme

HÜLYA KAYGISIZ¹, CANGÜL DAĞDEVİREN AKKULAK¹, DERYA ESEN¹

¹ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

hulyakaygisiz@gmail.com

Zihinsel yetersizlik veya otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocukların toplumun birer parçası olarak uygun davranışlar sergilemeleri, bulundukları toplum içinde daha kolay kabul görmelerini ve bütünleşmelerini sağlar. Zihinsel yetersizlik veya otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip ailelerin sıklıkla davranış problemlerinden şikâyetçi oldukları ve bu konuda ne yapacaklarını bilemediklerini ifade etmeleri aile eğitiminin gerekliliğini düşündürmüştür.

Bu çalışma zihinsel yetersizliği veya otizmi olan, ilkokulda özel eğitim sınıfına devam eden çocukların anneleriyle yapılmıştır. Çalışmaya beş anne katılmıştır. Çalışmanın amacı uygulamalı davranış analizi doğrultusunda uygun davranışları kazandırmak ve uygun olmayan davranışları önlemek konularında anneleri bilgilendirmek ve uygulamalarını takip etmektir.

Çalışmada annelere pekiştireç kullanarak davranışları nasıl şekillendirebilecekleri, uygun olmayan davranışları nasıl önleyebilecekleri anlatılırken drama, rol yapma, ödevlendirme ve vidolarla desteklenmiştir. Dönüştürülebilir sembol pekiştirmeyi evde uygulamaları için ödevlendirilmiş ve takip edilmiştir.

Beş annenin katıldığı çalışma iki oturum halinde yapılmıştır. Çalışmaya katılan beş anneden dördü dönüştürülebilir sembol pekiştirmeyi kullanarak çocuklarına uygun davranışlar kazandırabildiklerini ifade etmiş ve uygun olmayan davranışların azaldığını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli çocuk, problem davranışlar, uygun davranışları artırma, uygun olmayan davranışları önleme, dönüştürülebilir sembol pekiştirme

Otizm Spektrum Bozukluğu Çocuğu Olan Ailelere Nitelikli Hikâye Bakma Becerisinin Kazandırılmasına Yönelik Aile Eğitim Programının Etkililiği

RİFAT İÇYÜZ¹, ATİLLA CAVKAYTAR¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

rifaticyuz@anadolu.edu.tr

Giriş

İletişim ve sosyal etkileşimde otizm spektrum bozukluğuna sahip olan çocukların birlikte hikâye okuma ve bakma etkinliklerinden daha az faydalandığı alan yazında ifade edilmiş, bu durumu aşmak için ilk olarak çocuklarıyla birlikte kitap bakma etkinliğine katılım sağlamaları için ebeveynler eğitilerek birlikte hikâye bakmanın önemi vurgulanmıştır. Bu noktada hikâye okuma kitabının yazılarına bağlı kalarak dinleyicinin pasif durumda olduğu etkinlik olarak belirtilirken, hikâye bakma resimli ve olay sırasının olduğu öykülerin yer aldığı kitabın resimlerinin incelenerek etkileşimde bulunmak olarak ifade edilmektedir. Bu anlamda mevcut çalışmada hikâye bakma etkinliği üzerinde durulmuştur. Alanyazındaki ilgili çalışmalar tipik gelişim gösteren çocuklar ve ebeveynleri ile yapılmış olup nitelikli kitap bakma becerisine ilişkin otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuğa sahip ebeveynleriyle de yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Amaç

OSB olan çocukların ebeveynlerine nitelikli hikâye bakma becerisinin kazandırılmasına yönelik aile eğitim programının hazırlanması ve programın etkililiğinin ortaya konmasıdır. OSB olan 8 yaş çocuğa sahip iki ebeveyn den oluşmakta olup çocuklarıyla birlikte hikâye bakma becerisine ilişkin hazırlanan ve uygulanan bağımsız değişken aile eğitim programıyla sınırlıdır.

Yöntem

Durum çalışması (case study) olarak desenlenmiş olup, durum çalışmaları amaçlarına göre betimleme, açıklama ve değerlendirme olarak üçe ayrılmaktadır. Mevcut çalışma değerlendirme amaçlı olup çalışılan olay betimlenip açıklandıktan sonra bir yargıya varılmıştır. Bu doğrultuda ilk olarak çalışılan hikâye bakma becerisi betimlenip becerinin kazandırılmasına ilişkin ebeveynle birlikte çocuğa yönelik değerlendirme yapılmıştır. Verilerin toplanma sürecine bakıldığında katılımcı bilgi formu, ebeveynin çocuğuyla kitap bakma becerisine ve çocuğun var olan etkileşimine ilişkin ön test kontrol listesi kullanılmıştır. Uygulamaya ilişkin video kaydı yapılarak uzman geçerliliğinin alınıp değerlendirilmiştir. 2 pilot ve 4 oturum şeklinde aile eğitim programı uygulanarak son test ve memnuniyet anketiyle hem ailede hem de çocukta geline noktaı alan uzmanlarınca değerlendirilip bir yargıya varılmıştır.

Bulgular

Ebeveynlere bakıldığında otizimli çocuğa sahip olmanın yanında çalışmadıkları, tek çocuğa sahip oldukları ve herhangi bir destek eğitim almadıkları görül-

mektedir. 4 uzman video kaydını inceleyerek kontrol listesinin doldurulmasıyla ön teste yönelik dönütlere göre ebeveynlerin beceriye ilişkin çok düşük puanlar aldığı, çocuklarının etkileşimlerinin neredeyse olmadığı görülmüştür. Bu veriler ışığında aile eğitimi oturumları gerçekleştirilmiştir. Programa ilişkin oturumlar da ilerleme olduğu, ailelerden her bir oturum sonrası gelen videoların uzman görüşlerine göre incelenerek ve son test ile karşılaştırıldığında her iki ebeveynin nitelikli hikâye bakma becerisine ilişkin becerilerinde istenilen yönde artış olmuştur.

Tartışma ve Sonuç

Özel eğitimin temel amacı bireylerin yaşam işlevlerini geliştirerek onları daha bağımsız bir yaşam sunmaya çalışmaktır. Bu anlamda nitelikli hikâye bakma becerisinin kazandırılarak çocukta dil becerilerinin artırılması ve böylece sosyal etkileşimleri artarak rahat iletişim kurabilen bireylerin olması, daha da ötesi anne-çocuk, baba-çocuk etkileşimi kitap yoluyla sağlanarak aile içi olumlu etkileşimle birlikte mutlu insanlar olmaya minik bir adım olarak görülebilir. Sonuç olarak mevcut çalışmanın deseniyle ilişkili olarak elde edilen bulgular ışığında ve alan uzmanlarından gelen dönütlere göre ailelerin belirtilen teknik, yöntemleri uygulamaya çalıştıkları, genel olarak nitelikli hikâye bakmaya ilişkin beceriyi edindikleri değer yargısına varılarak özetle çocuktaki gelişim de gözlenerek uygulanan aile eğitiminin sınırlılıkları göz önüne alındığında amacına ulaştığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, aile eğitimi, özel eğitim, aile eğitim programı, durum çalışması

Otizmli Çocuğa Sahip Ailelerin Aldıkları Sosyal Desteğin Toplumsal Entegrasyonlarına Etkisi

ALİ ATLI¹

¹ MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

aliatli6334@gmail.com

Otizm, dünya genelinde giderek yaygınlaştığı düşünülen nörolojik temelli gelişimel bir bozukluk olup otizmde eğitimin önemi günden güne artmaktadır. Otizmli çocukların bakımını sürdürmek oldukça zordur ve bu nedenle aile bireylerinin çevresinden soyutlanması söz konusu olabilmektedir. Otizmli çocuğa sahip ailelerin aldıkları sosyal desteğin toplumsal entegrasyona etkisinin araştırılması, çalışmanın temel amacı olarak belirlenmiştir.

Bu çerçevede İstanbul Sultangazi ilçesinde hizmet veren en çok otizmli öğrenci bulunduran üç kurumda, farklı yaşam tarzları ve demografik özelliklere sahip toplam 100 aile üzerinde anket çalışması yapılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 23.0 paket programı kullanılmıştır. Verilen cevaplar sayısal hale getirilmiş ve bu bulgular için frekans analizi uygulanmış, demografik değişkenler arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için Ki-kare bağımsızlık testi yapılmıştır. Sayısal gelişmelerle ilgili veriler tablolar haline getirilip yorumlanmış, anlamlı bir farklılık olup olmadığı $\alpha = 0.05$ düzeyinde test edilmiştir.

Araştırmamızın bulgularına göre, otizmlili çocuğu olan ailelerin aldıkları sosyal destek ile toplumsal entegrasyon arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır. Otizmlili çocuğa sahip olan ailelerin sosyal destek hizmetleriyle birlikte çocuğun toplumda kabul görmeye başlaması, ailenin stresle başa çıkmayı öğrenmesi, ihtiyaçların karşılanma düzeyinin artması, ailenin çocuğun gelişimine daha fazla katkı sağlaması gibi sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan olumlu etkiler ile karşılaştıkları belirlenmiştir. Buna karşın otizmlili çocuğu olan ailelere yönelik sosyal destek hizmetlerinin henüz yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin verdikleri yanıtlar aracılığıyla bu sonuçların elde edilmesi, çalışmanın sınırlılıklarını meydana getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, sosyal hizmet, toplumsal entegrasyon, sosyal destek

Anneye Sunulan Aile Eğitim Programının Çocuğun Ön Akademik Becerileri Genelleme Düzeyine Etkisi

SİMA KIRKGÖZ¹, ATİLLA CAVKAYTAR¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

skirkgoz@anadolu.edu.tr

Bir beceriyi öğrenmenin son ve en etkili göstergesi genelleme yapabilmektir. Genelleme, edinilen davranışın öğretim koşulları dışındaki durumlarda da herhangi bir öğretim düzenlemesine gerek kalmaksızın gerçekleştirilmesidir. Normal gelişim gösteren çoğu çocuk, yeni öğrendiği ve gelişim dönemine uygun olan beceri/kavramları günlük hayatında kullanmak için çoğunlukla ek bir öğretim oturumuna ihtiyaç duymaz. Ancak özel gereksinimi olan bireyler, öğretilen beceri/kavramları günlük hayatlarında uygun yerde kullanabilmek için ek desteğe ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle genellemenin hedeflendiği öğretim oturumlarının planlanması gerekmektedir. Araştırmalar, yetersizliği olan çocuklarda genellemenin ayrıca planlanmadığı öğretimlerin, kullanılan yöntemlerin etkililiğine rağmen, acıcılıktan öteye gidemediğini göstermektedir.

Genellemenin planlandığı öğretimler için araçlarla genelleme, sıralı uyarlamalar gibi genelleme stratejileri bulunmaktadır. Genelleme stratejileri, öğrenmenin önceki aşamalarında olduğu gibi, sistematik plan yapmayı gerektiren ve çeşitli stratejileri içeren yol göstericilerdir. Alanyazında genelleme stratejileri çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır. Uygulamalı davranış analizinin ortaya çıktığı 1968 yılından bu yana, var olan stratejiler çeşitlendirilmiş ve etkililikleri üzerine çalışmalar yapılmıştır. Genelleme stratejileri, çocukların edindikleri becerileri doğal ortamlarına transfer edebilmelerini hedefler. Bir çocuğun en doğal ortamı evi ve gündelik hayatındaki ortamlarıdır. Özellikle küçük çocuklar bu ortamlarda en çok anne-babaları ile vakit geçirirler. Aileler, çocuklarının özelliklerini ve doğal ortamda karşılaşılabileceği durumları en iyi bilen kişilerdir. Bu durumlar genelleme stratejilerinin özel gereksinimli çocuğu olan aileler tarafından öğrenilmesi ve uygulanması ihtiyacını ortaya koymaktadır. Stratejilere hakim olan bir ebeveyn, başkasının yönlendirmesi olmaksızın çocuğuna kazandırmak istediği beceriye

uygun stratejiyi seçebilir ve uygulayabilir.

Bu çalışmada, uygulanan aile eğitim programı sonucunda anne aracılığıyla sunulan öğretim uygulamasının çocuğunun ön akademik becerileri genelleme düzeyi üzerindeki etkisi belirlenmeye çalışılmaktadır. Çalışılan ön akademik beceriler örüntüyü devam ettirme, gruplama ve sıralamadır. Bu amaçla (1) anneye sunulan eğitim programı ön akademik becerilerin öğretiminde genelleme stratejilerini doğru ve güvenilir bir şekilde kullanmasını sağlayacak mı?, (2) annenin uyguladığı stratejiler, seçilen beceriler üzerinde çocuğunun genelleme becerilerini nasıl etkiliyor? ve (3) çalışmaya katılan annenin görüşleri araştırmanın sosyal geçerliğini destekliyor mu? sorularına cevap aranmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkeni, aileleri eğitimci olarak gören toplam dört oturum ve 6 saatten oluşan kurum merkezli Genelleme Stratejileri Aile Eğitimi Programıdır (GESEP). Araştırmanın bağımlı değişkenleri ise (1) annenin genelleme stratejilerine yönelik bilgi düzeyi ile uygulama yeterliği ve (2) çocuğunun seçilen ön akademik beceriler üzerindeki genelleme düzeyidir. Araştırmaya bir üniversitenin Özel Eğitim Birimi'nde eğitim desteği almakta olan öğrenci ve annesi katılmıştır. Katılımcılar, araştırmacının eğitim uygulamaları sonucunda gereksinim belirlemesiyle seçilmiştir. Annenin genelleme stratejileri bilgi düzeyi ve uygulama güvenilirliği ölçümleri sırasıyla bilgi testi ve kontrol listesi ile ölçülmüştür. Aile eğitimi sonrasında annenin yeterlik kazandığı düşünüldükten sonra anne-çocuk öğretim uygulamaları başlatılmıştır. Çalışmada öğrenci için tek denekli araştırma yöntemlerinden davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılırken anne için ön-test-sontest verileri toplanmıştır.

Çalışmanın başında genelleme stratejilerine yönelik herhangi bir başarı elde edemeyen annenin aile eğitimi sonrasında bilgi düzeyi %80'e, uygulama güvenirliliği ise %80.5'e çıkmıştır. Öğrencinin, seçilen beceriler için genelleme aşamasında hiç doğru performansı bulunmazken uygulama sonrasında başarısı tüm beceriler için %100'e çıkmıştır. Annenin öznel değerlendirmede paylaştığı görüşler, araştırmanın sosyal geçerliğini destekler niteliktedir. Uygulama sürecinde annenin en çok beceri yönergesini tutarlı bir şekilde verme ve sistematik pekiştirme konularında düzeltici geri bildirim ihtiyacı olmuştur. Gelecek araştırmalarda aile eğitiminde geri bildirimin yoğun ve seyrek sunulduğu düzenlemelerin karşılaştırıldığı parametre analizi yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Aile eğitimi, aile katılımı, genelleme becerileri

Ötizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Robot Görünümüyle Sunulan Öğretim Ortak Dikkat Becerileri Üzerindeki Etkililiği

ÖZLEM DALGIN EYİİP, SEZĞİN VURAN ¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

ozlmeyiip@gmail.com

Teknolojik gelişmeler ile birlikte otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocukların öğretiminde robotların kullanıldığı çalışmalar hızla artmaktadır. Araştırmalarda robotların öğretimde insana ya da oyuncaklara kıyasla daha çok tercih edildiği ısrarla vurgulanmaktadır. Araştırma bulguları, robotların kullanımının birçok becerinin (örn., dil, taklit, sosyal beceriler) öğretiminde olumlu etkileri olduğunu göstermektedir. Ancak, etkinin genellenebilirliğinden bahsetmek için daha fazla çalışmaya gereksinim duyulmaktadır.

Robotların çeşitli becerilerin öğretimindeki etkisini incelemenin yanı sıra, OSB'li çocukların robot türlerine ilişkin tepkilerini inceleyen birkaç araştırmaya da rastlanmaktadır. Ancak, hangi robot türü ya da çeşidine daha çok tepki verdiklerine ilişkin kesin bulgulara ulaşılammıştır. Bu nedenle halen OSB'li çocukların robot türlerine verdikleri tepkilerin incelenmesine yönelik gerçekleştirilecek çalışmalara ihtiyaç olduğu belirtilmektedir .

Robotların OSB'nin tanılanmasında ve OSB olan çocukların yetersizlik gösterdikleri temel alanlardan biri olan sosyal etkileşimin geliştirilmesinde anahtar bir beceri olan ortak dikkat becerileri üzerindeki etkisine ilişkin yapılmış sınırlı sayıda araştırma olduğu dikkat çekmektedir. Bu araştırmaların tamamında uygulamanın sistematik yürütölmesiyle ilgili çeşitli sınırlılıklar belirtilmektedir. Örneğin robotlarla yapılan ortak dikkat çalışmalarında yalnız sözel ve jest ipucu kullanıldığı diğer ipucu türlerinin sistematik kullanılmadığı görölmektedir. Bir alanyazın taramasında, robotun bir ortak dikkat partneri olarak kullanılması durumunda genellenmenin artabileceği ifade edilmiş ve robotun ortak dikkat partneri olduğu etkililik çalışmalarına gereksinim olduğu belirtilmiştir. Diğer yandan, robotların pahalı araçlar olması nedeniyle daha ucuz bir maliyetle hazırlanan robot kostümü kullanıldığında da OSB olan çocukların robot görünömlü yetişkiye dokunma, göz kontağı kurma, yaklaşma ve taklit etme gibi tepkiler verdiği bir araştırmaya rastlanmıştır. Ayrıca, bir araştırmada robot kullanmak yerine OSB olan çocukların robot görünümüne insan görünümünden daha fazla tepki verdikleri bulgusundan yararlanılarak video model içerisinde robot animasyon karakterine yer verilerek jestlerin öğretimi yapılmıştır.

Bu bilgiler ışığında araştırmada izleyen amaçlara yer verilmiştir; (1) otizm spektrum bozukluğu olan katılımcıların farklı robot görünömlerine tepkileri, (2) robot görünömlü uygulamacının sunduğu öğretim sürecinin katılımcılara ortak dikkat girişimine tepkide bulunma becerilerini öğretmedeki etkililiği ve uygulamacının (kostümsüz) sunduğu öğretim sürecinin katılımcılara ortak dikkat girişimine tepkide bulunma becerilerini öğretmedeki etkililiği, (3) robot görünömlü

uygulamacı ve uygulamacının (kostümsüz) sunduğu öğretim uygulamaları arasında katılımcıların ortak dikkat girişimine tepkide bulunma becerisinin gelişimi açısından anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiş ve (4) araştırmaya katılan anne/babaların ve özel eğitim öğretmenlerinin araştırma hakkındaki görüşleri alınarak, araştırmının sosyal geçerliği belirlenmiştir.

Araştırma 5-6 yaşlarındaki dokuz erkek bir kız katılımcı ile yürütülmüştür. Araştırma çok yöntemli olarak tasarlanmıştır.

Araştırma bulgularına göre OSB olan katılımcılar robot görünümlü uygulamacıya dokunma, yaklaşma, bakma ve taklit davranışları ile tepkide bulunurken kostümsüz uygulamacıya daha az tepkide bulunmuşlardır. Araştırmanın etkililik bulguları robot görünümlü uygulamacının ve uygulamacının (kostümsüz) aşamalı yardımla sunduğu öğretim sürecinin katılımcıların ortak dikkat girişimine tepkide bulunma becerisini edinim ve genellemesinde etkili olduğunu göstermektedir. Katılımcıların öğretim sona erdikten bir, iki ve dört hafta sonra beceriyi korudukları görülmektedir.

Bulgulara göre OSB olan katılımcıların ortak dikkat girişimine tepkide bulunma becerilerini geliştirmede robot görünümlü uygulamacının sunduğu öğretim süreci ile uygulamacının (kostümsüz) sunduğu öğretim süreci arasında robot görünümlü uygulamacını sunduğu öğretim lehine anlamlı fark bulunmaktadır.

Bulgular katılımcıların anne-babalarının ve özel eğitim öğretmenlerinin araştırmaya ilişkin olumlu görüşler ifade ettiğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, ortak dikkat, ortak dikkat girişimine tepkide bulunma, robot uygulamaları

Otizmli Çocuklara Duygusal Yüz İfadelerini Tanımanın Öğretiminde Video Modelin Etkililiği

NURGÜL AKMANOĞLU¹

¹ **ANADOLU ÜNİVERSİTESİ**

nakmanoglu@anadolu.edu.tr

Bu çalışmada otizmli çocuklara duygusal yüz ifadelerinin öğretiminde video modelin etkililiği incelenmiştir. Araştırmaya katılan çocuklara duygusal yüz ifadesinin ortaya çıkmasına yol açan durumlar yaratılarak mutlu, üzgün, korkmuş, öğrenmiş, şaşırılmış, fiziksel acı, sıkılmış duygularının öğretimi yapılmıştır. Araştırmada tek-denekli araştırma modellerinden yoklama denemeli davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılmış ve denekler arasında yinelenmiştir. Araştırmaya, dört buçuk ve altı yaşları arasında otizm tanısı almış dört denek, video model görüntüleri için sekiz yetişkin model, öğretim ve genelleme oturumlarında ki duygusal yüz ifadelerini sergilemek için iki kişi olmak üzere toplam 14 kişi katılmıştır. Araştırmanın bulguları, video model uygulamasının araştırmaya katılan tüm otizmli çocuklara duygusal yüz ifadelerini tanımlarında etkili olduğunu ve deneklerin uygulama sona erdikten sonra da bu beceriyi sürdürdüklerini göstermiştir. Ayrıca, denekler edindikleri becerileri farklı araç-gereçler kullanılarak

oluşturulan farklı benzeşim durumlarına, farklı ortamlar ayrıca hem uygulama sırasında model sunan hem de uygulamada yer almayan farklı kişiye de genelleylebilmişlerdir. Sosyal geçerlik bulguları, çocukların anneleri ve öğretmenleri ile yüksek lisans öğrencilerinin çalışma hakkında olumlu görüşlerinin olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, video model, yüz ifadeleri, tek denekli araştırma

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Yönelik Müdahalelerde Kardeş Katılımı: SistematiK Bir Derleme

SELİN GÖKÇE¹, BURCU ÜLKE-KÜRKÇÜOĞLU¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

selingokce@anadolu.edu.tr

OSB'li çocuklar davranış problemleri ve sosyal becerilerindeki yetersizlikler nedeniyle doğal öğrenme fırsatlarından yeterli düzeyde yararlanamamaktadır. Normal gelişim gösteren (NGG) çocuklar ise OSB'li kardeşleriyle etkileşim kurma yollarını bilmemesi nedeniyle zayıf nitelikte ilişkiler geliştirmekte ve bu durum her iki kardeş için de daha az öğrenme fırsatlarıyla sonuçlanmaktadır. Dolayısıyla NGG çocukların, OSB'li kardeşleriyle nasıl etkileşim kuracaklarını ve destekleyeceklerini öğrenmeleri gerekmektedir. Kardeş aracılı müdahalelerde NGG çocuğa OSB'li kardeşi ile oyun etkinlikleri boyunca etkileşim kurması ve uygun sosyal davranışlar için model olması öğretilmektedir. Alanyazın incelendiğinde OSB'li çocuğa kardeş aracılığıyla sunulan müdahalelere dayalı pek çok araştırmaya rastlanmaktadır. OSB'yi içine alan gelişimsel yetersizliği olan çocuklara NGG kardeşleri aracılığıyla sunulan müdahaleleri çeşitli değişkenler açısından inceleyen sistematik derleme çalışmaları bulunmaktadır. En güncel derleme çalışması Shivers ve Plavnick (2015) tarafından yürütülen, katılımcıları NGG ve OSB'li çocuklardan oluşan ve NGG kardeşlerin aktif olarak katıldığı derleme çalışmasıdır. Bu çalışmada 1977-2012 yılları arasında konuya ilişkin yürütülen 17 çalışma incelenmiştir. Günümüzde 2012 yılından sonra konuya ilişkin araştırmaları derleyen bir çalışmayla karşılaşmamaktadır. Ülkemizde ise OSB'li çocuğa kardeş aracılığıyla sunulan müdahalelerin etkisinin araştırıldığı uluslararası bir dergide yayımlanmış olan bir çalışmaya rastlanmaktadır (Özen, 2015). Ancak kardeş aracılı müdahaleleri içeren herhangi bir sistematik derleme çalışmasıyla karşılaşmamaktadır. Dolayısıyla alanyazında konuya ilişkin çalışmaların derlendiği, OSB'li çocuklara kardeşler aracılığıyla sunulan müdahalelerin eğilimlerini belirleyerek ve var olan durumu ortaya koyarak ileri araştırmalara yol gösteren daha güncel bir derleme çalışmasının gerektiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı alanyazında 1977-2018 yılları arasında OSB'li çocuklara kardeşleri aracılığıyla sunulan müdahalelerin etkisini inceleyen tek denekli çalışmaları betimsel olarak değerlendirmektir.

Bu araştırma kapsamında "siblings", "brothers", "sisters", "training", "autis*", "sibling training", "sibling mediating", "sibling involvement", "as teacher", "as in-

tervention", "otizm, kardeş eğitimi" anahtar sözcükleri kullanılarak sistematik bir şekilde Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi veri tabanlarında gelişmiş arama alanı ile elektronik tarama yapılmıştır. Ek olarak DergiPark ve Google Akademik veri tabanları taranmıştır. Tarama sonucu 118 çalışma elde edilmiş ve bu çalışmalar a) tek denekli araştırma modelleri ile desenlenmiş olması, b) hakemli dergilerde yayımlanmış olması, c) İngilizce ya da Türkçe dillerinden biriyle yayımlanmış olması, d) katılımcılardan en az birinin OSB tanısı almış olması ve e) kardeşlerin aktif katılımcı olarak yer alması ölçütleri dikkate alınarak araştırmaya dâhil edilmiştir. Belirlenen ölçütleri karşılayan 16 çalışma demografik, metodolojik ve bulgu değişkenleri açısından betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, tartışma ve öneriler kongre katılımcılarıyla paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm, otizm spektrum bozukluğu, kardeş katılımı, kardeş aracılı müdahale

Kaynaştırma/Bütünleştirme Uygulamalarına Yönelik Geliştirilen Müdahale Programlarının Etkililiğini İnceleyen Araştırmaların Betimsel Analizi

BORA AKDEMİR¹, MACİD AYHAN MELEKOĞLU²

¹ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

² ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

boraakdemir@outlook.com

Okul çağındaki özel gereksinimli bireylerin eğitiminde başlıca iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan ilki özel gereksinimli bireylere yönelik ayrı okullar ya da ayrı sınıflar temelinde, özel gereksinimli bireylerin tipik gelişen akranlarından ayrı eğitim aldıkları modeldir. Ülkemizde Özel Eğitim Anaokulları, Özel Eğitim İş Uygulama Okulları ve Özel Eğitim Mesleki Eğitim Okulları özel gereksinimli bireylerin ayrı eğitim gördüğü eğitim kurumlarına örnek olarak sunulabilir. Bu okullara ek olarak, genel eğitim verilen eğitim kurumları bünyesinde kurulan "özel eğitim sınıfları" da mekânsal olarak genel eğitim kurumu bünyesinde yer alsalar bile yalnızca özel gereksinimli öğrencilerden oluşan eğitim ortamları olarak işlev gördükleri için bu kapsamda ele alınabilirler. Diğer bir model ise özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim ortamı içerisinde bir takım düzenlemeler ve destek hizmetler olarak eğitim gördüğü bir model olan kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarıdır. Birlikte eğitimi esas alan kaynaştırma uygulamasının tanımına bakıldığında; özel gereksinimli öğrencinin tipik gelişen akranları ile bir arada olması ve ihtiyaç duyduğu destek hizmetleri alabilmesini temel almaktadır. Destek hizmetler bireysel eğitim programı, uyarlamalar, fiziki düzenlemeler ortamsal düzenlemeler ve akran etkileşimi gibi bir dizi faktörü işaret etmektedir.

Bir diğer birlikte eğitim modeli de bütünleştirme modelidir. Kaynaştırma uy-

gulamaları ile ortak yönleri olmakla birlikte, sınıftaki tüm öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını gözetmesi, yalnızca gelişimsel geriliği olan öğrencileri değil farklı risk grupları (Örn; göçmenler, yoksul öğrenciler vs.) da içermesi ve bir bütün olarak eğitimde evrensel tasarım ilkesiyle hareket etmesiyle bütünleştirme eğitimi görece daha yeni bir yaklaşımdır. Evrensel tasarım kullanımda esnekliği olan, her kullanıcının fiziksel ve zihinsel gelişimini esas almaksızın ihtiyacı oranında özel bir çabaya girmeksizin faydalanabileceği, en az çabayla en yüksek verimin alınabilmesini esas almış bir tasarım modelidir.

Ülkemizde okul çağındaki özel gereksinimli bireylerin yaklaşık %70'i kaynaştırma/bütünleştirme ortamında eğitim almaktadır. Yaygın denilebilecek bu eğitim modeli ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında ise araştırma sonuçlarının bir dizi soruna işaret ettiği görülmektedir. Bu sorunlar eğitim personelinin donanım yetersizliği, olumsuz tutumlar, denetim eksikliği, aile eğitimi ihtiyacı gibi kimi noktalarda toplanmaktadır. Bu alanda yürütülmüş akademik çalışmalara bakıldığında daha çok mevcut durumun incelendiği nitel çalışmalar ve bu süreç içerisindeki iki değişkenin birbirlerine etkilerini inceleyen nicel araştırmaların yoğunlukta olduğu görülmektedir. Sürece yönelik müdahale programlarının geliştirildiği ve bu programların etkililiğinin incelendiği çalışmalar ise daha az sayıdadır.

Bu çalışmada son beş yılda kaynaştırma ya da bütünleştirme süreçleri için geliştirilen müdahale programlarının etkililiklerini inceleyen araştırmalar betimsel olarak incelenmiştir. Bu bağlamda ilgili veri tabanlarında "inclusion, inclusive, mainstreaming ve intervention" anahtar kelimeleri makalelerin öz kısımlarında taranmış, taramaya sadece tam metin olarak veri tabanlarında bulunan makaleler dâhil edilmiştir. Bu şekilde 262 makaleye ulaşılmıştır. Bu makalelerin 22 tanesi kaynaştırma/bütünleştirme ve müdahale çalışmaları içerdikleri görülmüş diğerleri çalışma dışı bırakılmıştır. Bu 22 makale detaylı incelenmiş ve 8 tanesi etkililik çalışması olmadığı için ikinci bir elemeye tabi tutulmuştur. Geriye kalan 14 makale derinlemesine incelenerek analiz edilmiştir. Bu tarama sonucunda kaynaştırma/bütünleştirme konularında üretilen makalelerin oransal açıdan çok azının müdahale programlarını içerdikleri görülmüştür. Bu makaleler (a) demografik özellikler, (b) yöntemsel özellikler ve (c) katılımcılar ve sonuçlar açısından incelenerek analiz edilmiştir. Bu analizin ardından sonuçlar tartışılarak, ileri çalışmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, bütünleştirme, özel eğitim, müdahale programı, betimsel analiz

Okuma Güçlüğüne Sahip Bireylere Sunulan Eğitimde Video Teknoloji ve Bilgisayar Desteğinin Kullanıldığı Çalışmaların İncelenmesi

SENİHA KURTOĞLU¹, ÖZLEM TOPRAK², AHMET YIKMIŞ³

¹ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

² ERENLER REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

³ ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

senihakurtoglu37@gmail.com

Okuma güçlüğüne sahip bireylerin eğitim-öğretim yaşantısında farklı öğretim yöntemleri ve öğretimsel uyarlamaların etkisi büyüktür. Bu uygulamalardan bazıları da video teknolojisi ve bilgisayar destekli uygulamalardır. Video teknoloji, bilgisayar destekli uygulamalar öğretim uygulamalarında becerilerin ve yönergelerin görsel olarak sunumunu sağlayan resim ve videoların kullanımudur. Özel eğitim alanında video teknolojisi ve bilgisayar destekli uygulamalar kullanılarak yapılan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Özellikle beceri, oyun öğretimlerinde söz konusu uygulama sıklıkla tercih edilmektedir.

Bu araştırmada, okuma güçlüğüne sahip çocukların eğitiminde video teknolojinin ve bilgisayar destekli uygulamaların kullanıldığı çalışmalar incelenmiştir. Alanyazın taraması yapılarak ilgili araştırmalara ulaşılmıştır. Bu amaçla "learning disabilities, video modeling, teknoloji" gibi anahtar sözcükler kullanılarak E-Dergi kataloğu, Academic Search Complete, Proquest ve ERIC veri tabanlarında elektronik tarama yapılmıştır. Tarama yapılırken araştırmalardaki katılımcıların özel öğrenme güçlüğü kategorisi altında bulunan okuma güçlüğüne sahip bireyler olmasına dikkat edilmiştir. Özel öğrenme güçlüğü alanında video teknolojinin sınırlı olması nedeniyle yıl, yaş vb. kriterlere göre belirlenmemiştir. Tarama sonucunda 11 araştırmaya ulaşılarak bu araştırmalar betimsel olarak analiz edilmiştir. Bu araştırmaların 7 tanesi yabancı makale, 2 tanesi yerli tez ve 2 tanesi de yabancı tezden oluşmaktadır. Çalışmalar 'katılımcı sayısı, katılımcı yaşı, cinsiyet, tanı, ortam, süre, amaç, uygulayıcı, bağımlı ve bağımsız değişken, kullanılan yöntem, öğretimsel yöntem, güvenilirlik, bulgular, izleme oturumları' kriterlerine göre analiz edilmiştir. Elde edilen bulgularda araştırmalarda kullanılan video teknoloji ve bilgisayar destekli uygulamaların okuma becerilerinin ediniminde ve geliştirilmesinde etkili olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okuma güçlüğü, video teknoloji, bilgisayar destekli uygulamalar, alanyazın taraması, betimsel analiz

İşitme Kayıplı Çocuklarda Gelişen Okuryazarlığı Öğretmeni Güçlendirme Yoluyla Desteklemek: Bir Öğretmen İle Uzmanın Gelişim Yolculuğu

HİLAL ATLAR¹, YILDIZ UZUNER¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

hatlar@anadolu.edu.tr

İşitme kayıplı çocuklarda okuma yazma gelişiminin işiten yaşlıtlarına benzer şekilde doğumdan itibaren deneyimlenen yaşantılar yoluyla gerçekleştiği bilinmektedir. Başka bir deyişle; okul öncesi dönemde çocuklar yakın çevrelerindeki yetişkinlerle nitelikli yaşantılar yoluyla okula başlayana kadar okuryazar davranışları sergilemektedirler. İşitme kayıplı çocukların bu yaşantıları deneyimledikleri kişiler ise; anne babaları, yakın çevrelerindeki diğer kişiler ve öğretmenlerdir. Araştırmalar, öğretmenlerin bilgi ihtiyaçlarının karşılanmasının ve uygulamalarının iyileştirilmesinin gerekliliğinin altını çizmektedir. Buna ek olarak araştırmacılar; öğretmenlerin bilgilerinin artırılması ve uygulamalarının iyileştirilmesi yoluyla çocukların gelişen okuryazarlığının da desteklenebileceğini belirtmektedirler. Bu bağlamda; İzmir ilinde işitme kayıplı çocukların eğitim aldıkları bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde, işverenin iyileştirme talebiyle başlayan gelişen okuryazarlık hizmet-içi eğitim programının pilot çalışması olarak bir eylem araştırması sürdürülmektedir. Öğretmenler; geçmiş deneyimleri, mezun oldukları alanlar ve bireysel farklılıkları doğrultusunda; hizmet-içi eğitim programının temel bileşenleri de izlenerek uzman tarafından desteklenmektedirler. Öğretmen ve uzmanın yaşadıkları bu süreç bir gelişim yolculuğuna benzetilebilir. Bu süreçte programın kendisine ve öğrencisine katkı sağladığını ifade eden bir öğretmenle süren yolculuğun derinlemesine ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Amaç

Çalışmada işitme kayıplı bir çocukla çalışan bir öğretmenin gelişen okuryazarlık hizmet içi eğitim programı öncesindeki ihtiyaçlarının, süreç içindeki gelişiminin, öğretmen ve uzmanın süreçte yaşadıkları zorlukların, bu zorlukları çözme gayretlerinin ve başarılan durumların açıklanması amaçlanmaktadır.

Yöntem

Bu çalışma; halihazırda süren bir eylem araştırmasına katılan yedi öğretmenden, öğrencisinin ve kendisinin gelişimini paylaşan alan mezunu bir öğretmenin sürecini ele alan bir eylem araştırmasıdır. Katılımcı öğretmen işitme engelliler öğretmenliği lisans mezunudur ve 6,5 yıl deneyimi vardır. Araştırmanın verileri; gözlemler, yarı-yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler, belgeler ve araştırma günlüğü yoluyla toplanmaktadır. Toplanan veriler tümevarımsal olarak analiz edilmektedir. Araştırma süreci; hem işitme kayıplı çocukların eğitiminde hem de

nitel araştırmalar konusunda uzmanlığı bulunan ikinci araştırmacı ile işveren ve uzmanın oluşturduğu inandırıcılık komitesi tarafından izlenmektedir.

Bulgular ve Tartışma

Çalışmanın bulguları; öğretmenin program öncesindeki ihtiyaçları, yolculuk boyunca yaşanan gelişmeler, süreçte karşılaşılan zorluklar ve çözüm gayretleri, üstesinden gelinen zorluklar ve sürecin uzmana katkıları açıklanarak sunulacaktır. Araştırmanın sonuçları, alanyazındaki araştırmalar ile örtüştüğü noktalar ve farklılıklar açısından tartışılacaktır ve hem uygulamaya hem de ileriki araştırmalara ilişkin öneriler belirtilecektir.

Anahtar Kelimeler: İşitme kayıplı çocukların eğitimi, gelişen okuryazarlık, erken okuryazarlık, öğretmen güçlendirme

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilere Uygulanan Etkinlik Temelli Saat Okuma Becerisi Öğretiminin Etkililiği

FURKAN ATMACA¹, ALEV GİRLİ²

¹ MİLLİ EğİTİM BAKANLIğI

² DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

atmaca.furkan.35@gmail.com

Özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) olan bireylerin algı, dil, kavram, bellek, sıralama, dikkat-konsantrasyon, motor-koordinasyon, organizasyon, sosyal-duygusal alanlarda güçlükler yaşadıkları görülebilmektedir. Bu bireyler, okuma yazma çalışmaları sırasında benzer sesleri karıştırma, sesleri, heceleri, sözcükleri ters olarak algılama ve ses, hece ekleme ya da atlama gibi güçlükler yaşamaktadırlar. Okuma hızları düşüktür ve akranlarına oranla daha fazla okuma hatası yaptıkları görölür. Matematik kazanımlarından büyük-küçük, az-çok gibi kavramları öğrenmede, ritmik saymaları ve çarpım tablosunu ezberlemede, dört işlem ve problem çözme becerilerinde güçlükler yaşamaktadırlar. Yer yön, zaman ve mekân kavramları da öğrenmede güçlükler yaşadıkları alanlardandır. Günlük yaşam içerisinde sık kullanılan haftanın günleri bilme, mevsimleri bilme, saat okuma gibi zaman kavramıyla ilişkili becerilerin öğrenilmesi ÖÖG olan öğrencilerin hem okula uyumu ve okul başarısı, hem de akran ilişkileri ve uyumu açısından önemlidir.

ÖÖG olan öğrencilerin bu becerileri kazanabilmesinde etkili yöntem arayışları devam etmektedir. Etkinlik temelli öğretim, özel eğitimde birçok becerinin öğretiminde kullanılan etkili yöntemlerden birisidir. Örneğin, renk kavramı, akranlarını taklit etme, giyinme ve soyunma, nesne sayma, sayı sayma, daha büyük olan iki basamaklı sayıyı gösterme, işlevsel sözcükleri okuma becerilerinin öğre-

timinde etkili olduğunu gösteren araştırma sonuçları vardır. Ancak alanyazında ÖÖG tanısı olan öğrencilere saat öğretimi için etkinlik temelli öğretimin kullanıldığı bir araştırmaya rastlanamamıştır.

Bu doğrultuda araştırmanın amacı, özel öğrenme güçlüğü olan 3 öğrenciye analog saatlerde gösterilen tam, buçuk, çeyrek geçe, çeyrek kala, dakika geçe ve dakika kala saatlerin kaç olduğunu söyleme, rakamlarla yazma ve rakamlarla yazılan saati çizerek gösterme becerileri öğretimi için hazırlanan etkinlik temelli öğretimin etkililiğini incelemektir.

Araştırmada, tek denekli araştırma desenlerinden denekler arası çoklu başlama düzeyi deseni kullanılmıştır. Hedeflenen beceri için beceri analizi yapılmıştır. Beceri analizi sonucunda belirlenen 18 alt kazanım için 8 öğretim oturumu planlanmıştır. Öğretim öncesi değerlendirmeler ile deneklerin başlangıç düzeyleri belirlenmiş ve öğretim oturumlarına geçilmiştir. Öğretim oturumları, planlanmış 3 etkinlik ile yürütülmüş ve deneklerin tepkileri kayıt formları ile kaydedilmiştir. Öğretim oturumlarının tamamlanmasının ardında son değerlendirme oturumu yapılmış ve deneklerin performansları kaydedilmiştir.

Öğretim tamamlandığında, denek 1'in performansının, başlangıç düzeyi performansı olan %0'dan son değerlendirme performansı olan %83'e yükseldiği; denek 2'nin performansının, başlangıç düzeyi performansı olan %17'den son değerlendirme performansı olan %83'e yükseldiği; denek 3'ün performansının, başlangıç düzeyi performansı olan %0'dan son değerlendirme performansı olan %83'e yükseldiği görülmüştür. Araştırma bulguları, hazırlanan etkinlik temelli saat okuma becerisi programının ÖÖG olan öğrencilere tam, buçuk, çeyrek geçe, çeyrek kala ve dakika geçeli saatler için analog saat üzerinde gösterildiğinde kaç olduğunu söyleme, rakamlarla yazma ve rakamlarla yazılan saati çizerek gösterme becerilerinin öğretiminde etkili olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de yapılmış çalışmalar incelendiğinde, ÖÖG olan öğrencilerin saat okuma becerilerine yönelik bir araştırmaya rastlanılamamıştır. Ancak eş zamanlı ipucuyla öğretim tekniğinin zihin engellilere saat söyleme becerisi öğretimindeki etkisinin incelendiği bir araştırmanın etkililik bulgularıyla bu araştırmanın bulguları örtüşmektedir. Doğrudan öğretim ve basamaklandırılmış öğretim yaklaşımlarının zihin engellilere saat okuma becerisi öğretimindeki etkilerinin incelendiği bir araştırmadaki doğrudan öğretim yaklaşımına göre düzenlenen oturumların etkililik bulguları ile bu araştırmanın bulguları örtüşmektedir. Araştırma bulguları, alanyazında etkinlik temelli öğretimin farklı gruplarla ve farklı beceriler için kullanıldığı araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Araştırma sonucunda etkinlik temelli öğretim yönteminin ÖÖG tanısı olan öğrencilere saat okuma becerisi öğretiminde kullanılabilecek etkili bir yöntem olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, etkinlik temelli öğretim, saat okuma becerisi

Zihin Engelli Kız Öğrencilere Cinsel İstismarı Önleyici Bilgilendirme Eğitimi

ESRA SEÇGİN¹, ALEV GİRLİ¹

¹ DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

esraascginn@gmail.com

Zihin engelli bireylerin sınırlılıkları onlara birçok alanda tehlike riski oluşturur. Bu risklerden biri de cinsel istismardır. Cinsel istismar; fiziksel, duygusal, sosyal gibi istismar alanlarından biridir. Zihinsel engelliler, kendilerine sunulan ilgi ve sevgiye olumlu cevaplar verirler. Ancak, zihin engelli bireyler yargılamadaki ve değerlendirmedeki yetersizlikleri nedeniyle, cinsel ilişki için yapılacak teklifi veya cinsel yaklaşmayı, cinsel olarak sömürülebileceklerini bilmeden, itirazsız kabul edebilirler. Yapılan araştırmalar, engelli çocukların normal gelişim gösteren çocuklardan daha çok istismar edildiklerini göstermektedir. Engelli çocuklar içinde de zihinsel engelli çocuklar, diğerlerinden çok daha fazla cinsel, fiziksel ve duygusal istismara uğramaktadırlar. Okul dönemindeki çocuklara ilişkin araştırmalarda istismara maruz kalan zihinsel yetersizliği olan çocukların sayısının normal gelişim gösteren çocukların sayısından dört kat daha fazla olduğunu saptayan sonuçlar vardır. Engelli bireylere cinsel eğitim programı uygulanarak gelişebilecek risklerden kendilerini koruyabilmeleri öğretilbildiği birçok çalışmada gösterilmiştir.

Bu çalışmanın amacı zihin engeli tanısı olan 18-35 yaş arasındaki 4 kız öğrenciye "Doğrudan Öğretim" yöntemi kullanılarak yapılan "Cinsel İstismarı Önleyici Bilgilendirme Eğitimi"nin etkililiğini incelemektir. Araştırmada tek denekli araştırma modeli olan AB Deseni kullanılmıştır. Araştırma ailesinden onay alınan, zihin engelli tanısı olan 18-35 yaş arasında 4 kız öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Eğitim programı 45'er dakikalık grup eğitimi ile 8 hafta uygulanmıştır. Araştırmanın deney süreci yoklama, öğretim ve izleme oturumlarından oluşmaktadır. Öğretim oturumuna başlamadan önce her öğrenciye bire bir, önceki haftaların kazanımları yoklama oturumuyla sorulmuş, kayıt altına alınmıştır. 8 haftalık öğretim oturumları sona erdikten 2 hafta sonra izleme oturumu yapılmıştır.

Araştırma bulgularında; tüm öğrencilerin başlangıç düzeyi %0 olarak tespit edilmiş, 2 öğrenci hedeflenen kazanımlarda %100 oranında, izleme oturumunda %86 oranında performans göstermişlerdir. Bir öğrenci hem öğretim oturumları sonunda hem de izleme oturumunda %95, diğer öğrenci de öğretim oturumu sonunda %90, izleme oturumunda %66 performans göstermiştir. Bulgular sonucunda zihin engelli kız öğrencilere cinsel istismarı önleyici bilgilendirme eği-

timinin başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulguları yurt dışı alan yazında bulunan farklı öğretim yöntemleri kullanılarak farklı yaş grubundaki zihin engelli bireylerle yapılan cinsel istismardan korunma becerilerinin çalışıldığı araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Bulgular zihin engeli dışında başka özel gereksinim tanılı bireylerle yapılmış olan yabancı bireylerden korunma becerilerinin çalışıldığı yurt dışı alan yazın bulguları ile benzer niteliktedir. Yurt içi alan yazın bulgularında zihin engelli bireylerle cinsel istismardan korunma becerilerinin çalışıldığı araştırmalara rastlanamamış, yapılmış olan diğer özel gereksinim tanılı, farklı yaş grubu ve erkek öğrencilerin de mevcut olduğu bireylerle çalışılan yabancı kişilerden ve tehlikelerden korunma becerilerinin çalışıldığı araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Zihin engelli, cinsel eğitim, cinsel istismar, doğrudan öğretim yöntemi

(Otizmli 6-18 Yaş Bireylerin Beslenmeye Yönelik Algılarının İncelenmesi)

HALİME NUR SEZER 1

1 FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ

hnsezer@fsm.edu.tr

Bu çalışma, otizmli 6-18 yaş bireylerin beslenmeye yönelik algılarını incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma kapsamında 2017-2018 eğitim öğretim yılında Mart-Nisan aylarında İstanbul ilinde özel bir kuruma devam eden 6-18 yaşta toplam 63 otizm spektrum bozukluğu bulunan öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve verilere yarı yapılandırılmış anket formu ile ulaşılmıştır. Bu amaçla çocuk gelişimi programına devam eden üç öğrenci ve uzman tarafından geliştirilen "Otizmli 6-18 Yaş Bireylerin Beslenmeye Yönelik Algılarını İnceleme Formu" oluşturulmuş ve uygulanmıştır. Form içinde demografik bilgilerinde olduğu maddeler içermektedir. Öğrencilerin demografik bilgileri incelendiğinde, %72'sinin erkek, %28'inin kız olduğu ve yaş gruplarına göre grubun %20'si 5-6 yaşta, %35'i 7-10 yaşta, %35'i 11-14 yaşta, %10'u 15-18 yaşta olduğu tespit edilmiştir. Verilerin analizinde yüzde, frekans kullanılmıştır. Çalışma sonucunda otizm spektrum bozukluğu bulunan çocukların büyük çoğunluğunun normal beden kitle indeksine sahip olduğu ve bu sonucun Türkiye Beslenme ve Sağlık araştırması sonuçlarıyla uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, beslenme, algı, özel eğitim.

Okuma, Yazma ve Matematik Öğrenme Güçlüğü Yaşayan İlkokul Öğrencilerinin Öğrenme Problemlerinin Sağaltımında Çevre Tutumlarının Değiştirilmesinin Sağaltım Sürecine Etkisi

UĞUR KAYA 1, FİRDEVS ÖZKAYA 1, HANİFE KESER 1

1 ANTALYA BİLGEM BİLİMSEL GELİŞİM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON
MERKEZİ

uzm.ugurkaya@gmail.com

İlkokul öğretiminin birincil amaçları olan okuma yazma ve matematik öğretimi ilkokul çağı çocukların öğrenme aşamalarında yoğun problem yaşadıkları alanlar olarak gözlenmektedir. Bu alanlarda öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler için düzenlenen bilimsel sağaltım uygulamalarının oldukça fazla olduğu alan yazın incelendiğinde görülebilir. Bu uygulamalar deneysel çalışmalar şeklinde düzenlenmiş ve sonuçlar bilimsel şekilde paylaşılmış uygulamalardır.

Ancak bu uygulamalar incelendiğinde çoğunun okuma yazma ve matematik öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler ile ilgili olarak direk öğretimsel müdahaleler ve düzenlemeler içeren tek denekli araştırmalar olduğu görülebilir. Bazı çalışmalarda ise okuma yazma ve matematik öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler için sınıf içi ya da ev içi düzenlemeler ile sağaltım uygulamalarının yapıldığı görülebilir.

Okuma yazma ve matematik öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler ile yapılan uygulamalarda; Bu öğrencilere yönelik çevre tutumlarının değiştirilmesinin etkilerinin inceleme konusu olarak çalışmalarda çok fazla yer almadığı görülmektedir.

Bu araştırmanın amacı okuma yazma ve matematik öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin öğretimsel düzenlemeleri sürdürülürken bu öğrencilerin aile, öğretmen ve okul çevresinde yer alan bireylerin öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilere yönelik tutumlarının pozitif yönde değiştirilmesinin bu öğrencilerin başarılarına olan etkilerinin ortaya konulmasıdır.

Araştırmada Niceliksel Araştırma modellerinden Bağıntısal Model kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Antalya ilinde, ilkokullarda eğitim gören öğrenme güçlüğü tanısı almış 10 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgularda; okuma yazma ve matematik öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin öğretimsel düzenlemeleri sürdürülürken bu öğrencilerin aile, öğretmen ve okul çevresinde yer alan bireylerin öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilere yönelik tutumlarının pozitif yönde değiştirilmesinin bu öğrencilerin başarılarına pozitif etkisi olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme güçlüğü, tutum, öğretimsel düzenlemeler

Meslek Lisesi Kaynaştırma Uygulamalarında Öğretmenlerin Yaşadıkları Sorunların ve Sorunların Çözümlerine Yönelik Önerilerinin İncelenmesi

İHSAN EVREN AKTÜREL¹, HASAN GÜRGÜR¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

evrenakturel@gmail.com

Problem

Ortaöğretim düzeyi kurumlar genel liseler veya meslek liseleri olmak üzere ikiye ayrılabilir. Meslek liselerinde son yıllarda herkesin eşit eğitim alma hakkı söylemleri doğrultusunda sınıflarda çeşitliliğin arttığı görülebilmektedir. Bu kapsamda özel gereksinimi olan öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı ortamlara dâhil olma anlamına gelen kaynaştırma uygulamalarının oldukça yaygınlaşmış olduğu bilinmektedir. Kaynaştırma uygulamaları kısaca; özel gereksinimi olan öğrencilerin, en az kısıtlayıcı ortam ilkesi doğrultusunda, genel eğitim okul ve sınıflarında, normal gelişim gösteren akranları ile birlikte, öğretmen ve öğrencilerin gereksinim duyabilecekleri destek hizmetlerin sağlanması şartı ile eğitim almaları şeklinde tanımlanabilir. Bu noktada yine meslek liselerinde kaynaştırma uygulamaları kapsamında sınıfta bulunma olasılığı olan özel gereksinimli öğrencilere ayrıca odaklanılması gerektiği söylenebilir. Çünkü alanyazında kaynaştırma uygulamalarının özel gereksinimli öğrencilere yararlı olduğu sıklıkla belirtilmekle birlikte nitelik için bir takım ön koşullardan bahsedilmektedir (Donin, Doebling ve Browns, 1991; Fiedler, 2001; Guzzetti, Williams, Skeels ve Wu, 1997).

Özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda kaynaştırma uygulamalarının niteliği için ön koşullar; alanyazında okulda bir kaynaştırma ekibinin kurulması, gereksinimleri olan öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş Eğitim Program'larının (BEP) geliştirilmesi ve fiziksel düzenlemelerin yapılması şeklinde sıralanabilir.

Kaynaştırma uygulamalarını düzenleyen kanun ve yönetmeliklerin tamamlanmış olmasına, öğretmen, yönetici ve normal gelişim gösteren akranlarının olumlu tutumlarına (Scruggs ve Mastropieri, 1994) rağmen uluslararası araştırmaların tersine uygulama sürecinde yapılan araştırmalar göstermiştir ki bazı önemli sorunlar bulunmaktadır. Bunlar; okullarda kaynaştırma ekibinin veya en azından bir özel eğitimcinin bulunmadığı, yeterli derslik olmadığı, sınıflarda bulunan öğrenci sayısının fazla olduğu ve bulunması gereken özel gereksinimli öğrenci sayısı oranına dikkat edilmediği şeklinde sıralanmaktadır (Avcılar, 2010; Norman, Caseau ve Stefanich, 1998). Ayrıca kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü sınıflar ile ilgili öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin artabileceği söylenebilir. Olumsuz olarak ise özel gereksinimli öğrenciler ile ilgili olumsuz yaşantıları nedeniyle normal gelişim gösteren öğrencilerin olumsuz tutumlar geliştirmeleri ile sonuçlanabilir. Bu nedenlerle meslek lisesi düzeyinde var olan kaynaştırma uygulamalarının mevcut durumunun betimlenmesinin nitelikli uy-

gulamalar için gerçekçi öneriler geliştirmek anlamında önemli olduğu ileri sürülebilir. Son olarak da gerçekleştirilen alanyazın taraması sonunda uluslararasıda yer almasına rağmen Türkiye’de meslek lisesi ve kaynaştırma konusuna yeterince odaklanılmamış olmasının bu çalışmanın özgün değerini arttırdığı düşünülebilir.

Bu sununun amacı meslek lisesi kaynaştırma uygulamaları kapsamında öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların ve hangi çözüm önerilerini getirdiklerinin incelenmesidir.

Yöntem

Bu araştırma durum çalışması (case study) olarak desenlenmiştir. Durum çalışması; bir okul veya öğretmenin sınıfı gibi belirli bir organizasyon kapsamında yer alan öğrenci gibi kişilerin belirli bir konuya ilişkin, örneğin öğretim süreci, etkinliklerini incelemek şeklinde tanımlanmaktadır (Bogdan ve Biklen, 1998; Merriam, 2013).

Araştırmamanın katılımcıları üç fizik öğretmeni ve iki rehber öğretmen olup, verileri görüşmeler, gözlemler ve doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Bu süreçte her görüşmeye ilişkin hem katılımcı onay belgesi hem de ses kaydı alınmıştır. Ön görüşmeler 5 katılımcı ile yapılmış ve 82,06 dk. ses kaydı alınmıştır. Teyit görüşmeleri üç fizik öğretmeni ile 22 adet yapılmış ve 17,85 dk. ses kaydı alınmıştır. Ders gözlemlerine ilişkin video çekimleri planlanmış ancak hem okul yönetiminin hem de fizik öğretmenlerinin video çekimlerine onay vermemesi nedeniyle teyit görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Son görüşmelere iki rehber ve üç fizik öğretmeni katılmış ve 39,96 dk. ses kaydı alınmıştır.

Araştırma sürecinde ayrıca iki farklı sınıfta gözlemler gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda toplam 49 gözlem, 3920 dk. süre ile yapılmış ve saha notları yazılmıştır. Araştırma kapsamında üzerinde durulan bir diğer veri türü ise dokümanlar olmuştur. Bu süreçte okul yönetiminden, fizik öğretmenlerinden, rehberlik servisinden, MEB’den ve İÇEM Odyoloji Servisi’nden birçok resmi doküman elde edilmiştir.

Bulgular

Araştırma sürecinin sonunda BEP geliştirilmesi ve uygulanmasına, özel gereksinimli öğrencilere destek eğitim hizmeti verilmesine, ekip çalışması ve işbirliğine, sınıflardaki özel gereksinimli öğrenci mevcuduna, cihaz kontrolü/bakımına, özel gereksinime yönelik ortam düzenlemeye ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerine ilişkin karşılaşılan sorunlar temalarına ulaşılmıştır.

Katılımcılar kriterlerine uygun BEP desenlenmediğini, destek eğitim hizmetlerinin sağlanmadığını ve okulda kaynak oda bulunmadığını vurgulamışlardır. Kendi ekiplerinde rehber ve branş öğretmenlerinin, müdür yardımcısının, ailelerin ve özel gereksinimli öğrencilerin bulunduğunu ifade etmişlerdir. Sorunların çözümüne ilişkin kanuni yaptırımların uygulanmasını, hizmetiçi eğitim çalışması yapılmasını önermişlerdir.

Özel gereksinimli öğrenci oranı kriterlerine uyulmadığını, işitme yetersizliği

olan çocukların eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını vurgulamışlardır. Çözümle ilişkin iletişim, işitme yetersizliği olan öğrencilerin eğitimi, BEP konularında hizmetiçi eğitim önermişlerdir.

Sonuç

BEP geliştirilmesi ve uygulanması, kaynaştırma ekibinin oluşturulması ve destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanması konularında sorunlar bulunmaktadır. Öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına ve işitme yetersizliği olan öğrencilere ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıkları düşünülmektedir. Bu nedenle BEP geliştirme/uygulama, destek özel eğitim sağlama ve kaynaştırma ekibi oluşturma ve işbirliği konularında hizmetiçi eğitimin verilmesi ve bir kılavuzun hazırlanarak branş öğretmenleri ve rehberlik servislerinin hizmetine sunulması ve özel eğitim uzmanlarının istihdam edilmesi gerektiği önerisi verilebilir.

Kaynaştırma ortamının sürecin niteliğini olumsuz yönde etkileyebilecek ve işitmeye yardımcı teknolojilerin verimliliğini azaltacak oranda gürültülü olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sınıf mevcutlarının fazla ve özel gereksinimli öğrenci oranının kriterlere uygun olmadığı gözlenmiştir. Bu nedenle kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü eğitim kurumlarında fiziki koşulların, özel gereksinimli öğrenci oranı kriterlerinin düzeltilmesi ve cihaz kontrolü/bakımının gerçekleştirilmesi önerilebilir.

Son olarak, öğretmenlerin işitme yetersizliği olan öğrencilerin özelliklerine ilişkin gelişim sağlamaları gerekmektedir. Bu nedenle hizmetiçi eğitimde özel eğitim konularına ilişkin programların verilmesi gerektiği düşünülebilir.

Anahtar Kelimeler: İşitme yetersizliği, kaynaştırma, meslek lisesi, durum çalışması.

Özel Eğitim Meslek Okullarında Görev Yapan Meslek Grubu Öğretmenlerinin Mesleki Yeterlilik ve Tükenmişlik Özelliklerinin İncelenmesi

HATİCE ŞENGÜL ERDEM¹

¹ İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

herdem@medipol.edu.tr

Özel eğitim meslek okulları (özel eğitim mesleki eğitim merkezi) hafif düzeyde zihinsel yetersizliği ve hafif düzeyde otizmi olan öğrencilere iş ve mesleğe yönelik bilgi ve beceriler kazandırmayı meslek alanları ve dallarına yönelik mesleki eğitim sunarak amaçlayan resmi eğitim kurumlarıdır. Bu okullarda ahşap-ağaç işleri, büro yönetimi, el sanatları, konaklama ve seyahat hizmetleri, kuaförlük ve cilt bakımı, matbaa, yiyecek-içecek hizmetleri, tarım, mobilya ve iç mekân, seramik ve cam teknolojisi, güzellik ve saç bakım gibi meslek alanları ve dalları atölye ve laboratuvarlarda ilgili alan öğretmenleri tarafından okutulmaktadır. Ortaöğretim kurumlarından mezun olduktan sonra yaşama bağımsız katılımı destekle-

yecek mesleki becerilerin öğretilmesinin hedeflendiği bu okullarda mesleki alan öğretmelerinin mesleki yeterlilik ve tükenmişlik algılarının öğrencilere mesleki becerileri öğretme üzerinde etkisi önem teşkil etmektedir. Alanyazın incelendiğinde özel eğitim bölümü mezunu veya sertifika ile özel eğitim öğretmeni olan öğretmenler, fizyoterapistler, okul öncesi öğretmenleri, çocuk gelişimi uzmanları gibi özel eğitim alanında çalışan farklı meslek gruplarının mesleki tükenmişlik ve yetkinlik düzeylerini inceleyen çalışmalarla, genel eğitim ve özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin tükenmişlik ve yetkinlik özelliklerini karşılaştıran çalışmalara rastlanmaktadır. Yapılan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında da genel olarak bu farklı meslek gruplarındaki kişilerin mesleki yetkinlik algısı ile mesleki tükenmişlik düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Fakat özel gereksinimli bireylerle çalışıp onları okul sonrasındaki mesleki becerilere hazırlayan meslek ve atölye öğretmenleri ile ilgili yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmanın amacı bu okullarda çalışan meslek alan öğretmenlerinin mesleki yetkinlik ve tükenmişlik özelliklerini ve aralarındaki ilişkiyi ve bazı demografik etkenlerin bu özellikler üzerindeki etkisini incelemektir. Çalışma ilişkisel tarama modelinde desenlenmiş ve veri toplamak için “Kişisel Bilgi Formu, Öğretmen Mesleki Yetkinlik Ölçeği (ÖMYÖ) ve Öğretmen Mesleki Tükenmişlik Ölçeği (ÖMTÖ)” kullanılmıştır. Çalışmaya İstanbul ilinin 10 farklı ilçesinde yer alan Özel Eğitim Meslek Okullarında atölye ve laboratuvarlarda öğrencilere mesleki beceri kazandırmayı hedefleyen 103 meslek grubu öğretmeni katılmıştır. Meslek gruplarından %25 ile el sanatları, %10 ile yiyecek-içecek hizmetleri ve %10 ile görsel sanatlar en yoğun katılımı sağlamıştır.

Çalışmanın sonucunda özel eğitim meslek okullarında görev yapan alan öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri ile yetkinlik düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Yani özel gereksinimli bireylere mesleki beceri kazandırmayı amaçlayan öğretmenler kendi alanları ile ilgili yetkin hissettikçe daha az tükenmiş hissetmektedir. Çalışmada öğretmenlerin yetkinlik ve tükenmişlik düzeyleri bazı demografik değişkenler açısından da incelenmiştir. Öğretmenlerin yaşı, toplam çalışma yılı, özel eğitim alanında çalışma yılı, eğitim düzeyi, cinsiyeti gibi demografik etkenlerle tükenmişlik ve yetkinlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmamıştır.

Öğretmenlerden Meslek Eğitim Okullarında görev yapmanın zorluklarını belirtmeleri istendiğinde gelen 142 yanıtın yaklaşık %40’ını öğrencilerin öğrenme özellikleri, davranış problemleri, iletişim ve el becerilerinin yetersizliği oluşturmaktadır. Diğer zorluk alanları atölye ve materyal yetersizlikleri, okul yönetimin-

den yeterince destek görmemek, sistemsel hatalar, eğitim programlarının yetersiz olması, aileler ile yaşanan sorunlar şeklindedir. Öğretmenlere bu okullarda çalışmanın keyifli yanları sorulduğunda ise toplamda alınan 135 yanıtın %61'ini öğrencilerin çok masum olması, ortaya bir ürün çıkarabilmeleri, mesleki becerilerinin gelişiyor olması gibi öğrenci ile ilgili özellikler oluşturmaktadır. Bundan dolayı hissedilen mesleki doyum da öğretmenlerin hissettikleri keyifli yanlar için de önemli bir yer teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim meslek okulu, mesleki yetkinlik, mesleki tükenmişlik, meslek grubu öğretmeni

Görme Yetersizliği Olan Öğrencilerin Benlik Saygısı Düzeyleri ve Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

MUSTAFA DOĞUŞ¹, PINAR ŞAFAK¹

¹ GAZİ ÜNİVERSİTESİ

mdogus@yahoo.com

Bu çalışmanın amacı, görme yetersizliği olan öğrencilerin sosyal becerileri ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Çalışmanın katılımcılarını 2015-2016 eğitim ve öğretim yılında Ankara ilinde kaynaştırma uygulamasıyla ya da özel eğitim okulunda ortaokula devam eden görme yetersizliğine sahip 87 öğrenci oluşturmuştur.

İlişkisel tarama modelinde tasarlanan çalışmada sosyal becerileri değerlendirmek amacıyla Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği, benlik saygısını değerlendirmek amacıyla ise Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin veri toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu hazırlanmıştır. Bu araçlarla elde edilen veriler betimsel ve istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre görme yetersizliği olan öğrencilerin sosyal becerileri ile benlik saygıları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri yükseldikçe sosyal becerilerinin olumlu yönde artış gösterdiği tespit edilmiştir. Kendini değerlendirme türünde olan ölçeklerden aldıkları puanlara göre öğrencilerin benlik saygıları ve sosyal becerilerinin yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin benlik saygıları ile sosyal ya da sportif etkinliklere katılımları arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Buna ek olarak öğrencilerin sosyal becerilerinin; sınıf düzeyine, ilkokulda devam edilen okulun türüne, akademik başarıya ve sosyal ya da sportif etkinliklere katılıma göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Yapılan Path Analizi sonucunda ise görme yetersizliği olan öğrencilerin sosyal becerilerinin akademik başarının anlamlı bir açıklayıcısı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Benlik saygısı, sosyal beceriler, görme yetersizliği

Zihin Yetersizliği Olan Bireylerin Cinsel Eğitimi İçerikli Çalışmaların İncelenmesi

ALİ KAYA¹, DİDEM GÜVEN²

¹ NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

² MALATYA İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ

alikayya@gmail.com

Jensen ve Nutt (2017), ergenliği “mayın tarlası” olarak nitelendirerek, sözlerine “ergenlik çağındaki bir erkek tıraş olabilir, ergenlik çağındaki bir kız hamile kalabilir ancak her ikisi de nörolojik anlamda yetişkinlerin dünyasında yaşamaya tam anlamıyla hazır beyinlere sahip değillerdir.” şeklinde devam etmektedirler. Başka bir deyişle ergenlikte gelişimin devam ettiğini ve yetişkinliğe ergenlik aracılığıyla geçiş yaptıklarını vurgulamaktadırlar. Araştırma sonuçları bu dönemde bireyler sadece fiziksel olarak gelişmediğini aynı zamanda hormonal değişimler yaşamakta olduğunu ve beyin gelişimleri de sürdüğünü göstermektedir.

Bu gelişimsel özellikler normal gelişim gösteren bireyler için anlatılmış gibi görünse de zihin yetersizliğine sahip bireylerde de benzer şekillerde gerçekleştiği raporlanmaktadır. Dolayısıyla bu ergenlik ve geçiş sürecinde zihin yetersizliği olan birey ve birincil bakıcılarının cinsellik eğitim konusunda desteğe ihtiyaç duymasını da gündeme getirebilmektedir. Bir başka ifadeyle zihin yetersizliği tanısı alan bireyler ve ergenlik dönemine ilişkin cinsellik eğitimi programları bu dönemde önem kazanmaktadır.

Araştırmanın amacı zihin yetersizliği olan bireylerin cinselliklerine yönelik geliştirilen programları ve programlara ilişkin yapılan çalışmaları incelemektir. Özetle bu çalışma bir gözden geçirme çalışması olarak desenlenmiştir. Araştırmanın verileri nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak toplanan dokümanlar veri kaynağını oluşturmaktadırlar. Araştırma başlangıcında zihin yetersizliği, otizm, down sendromu, ergen, cinsel eğitim, cinsellik eğitimi programı anahtar kelimeleriyle elektronik veri tabanlarında tarih sınırlanması olmaksızın (EBSCO-Host, Proquest, Ulusal Tez Merkezi) taramalar yapılmıştır. İlgili tarama sonucunda toplam 35 çalışmaya ulaşılmış ve tarama süreci devam etmektedir.

Gerçekleştirilen gözden geçirme çalışması sonucunda zihin yetersizliği olan bireylerin ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde cinsellik eğitimi programlarına gereksinim duydukları, ilgili programların öğretiminin de zihin yetersizlik ve cinsel eğitim alanında uzman kişilerce verilmesi gerektiği, ayrıca zihin yetersizliği alanında çalışan uzmanlara da bu konuda eğitim verilmesi gerektiği ortak görüş olarak bildirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zihin yetersizliği, otizm, down sendromu, ergen, cinsel eğitim, cinsellik eğitimi programı

Zihinsel/Gelişimsel Yetersizliği Olan Yetişkinlerin İstihdamında Güncel Yaklaşımlar: Doğal Destekler ve Çalışma Koşulları

TAHİR METE ARTAR¹, ATILLA CAVKAYTAR¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

t.meteartar@gmail.com

Zihinsel/Gelişimsel yetersizliği olan yetişkinlerin (ZGYOY) çalışma yaşamına katılması aldıkları eğitim hizmetlerinin temel amaçlarından olsa da, gereksinim duydukları destekler çalışma sürecini maliyetli hale getirmektedir. ZGYOY'lerin çalışma koşulları farklı istihdam modellerince belirlenmektedir. Özellikle rekabetçi ya da destekli istihdam ortamlarında çalışan ZGYOY'ler, sosyal dışlanmayla ve işten çıkarılma riskiyle karşı karşıyadır. Bu nedenle disiplinlerarası bir yaklaşımla konuyu ele almak zorunlu hale gelmiştir. ZGYOY'lerin tanınması, sınıflandırılması ve gereksinimlerinin belirlenmesi çalışmalarında zekâyı ve/veya uyumsal davranışları temel alan yaklaşımların günümüzde yerini git gide çevresel yaklaşıma bıraktığı bilinmektedir. ZGYOY'lerin işlevde bulunma düzeylerinde içinde yaşadıkları çevrenin de etkili olduğu söylenebilir. Çalışma yaşamına katılımı ve sürdürülebilir şekilde çalışma konularında da çevresel faktörlerin göz önünde bulundurularak güncel bir bakış açısı geliştirilmesi, ZGYOY'lerin bağımsız yaşamına katkı sunacaktır. Bu çalışma ZGYOY'lerin istihdamında güncel ve disiplinlerarası kuramsal yaklaşımların ortaya konmasını ve bu bireylerin iş ve meslek eğitimi, işe yerleştirme ve çalışma sürecinde göz önünde bulundurulması gereken etkenlerden yola çıkarak öneriler geliştirilmesini amaçlamaktadır.

ZGYOY'lerin çalışma yaşamında gereksinim duyulduğu desteklerin iş koçu tarafından sağlanması maliyet ve uygulama zorlukları yaratmaktadır. Doğal destekler, ZGYOY'lerin çalışma arkadaşlarıyla kurduğu ilişkilerden ve çalışma koşullarının düzenlenmesiyle elde edilen, sürdürülebilir çalışma yaşamına katkı sunan her türlü destek olarak tanımlanabilir. Çalışma yaşamı bağlamında en temel doğal destek kaynağının ZGYOY'lerin normal gelişim gösteren çalışma arkadaşları olduğu söylenebilir. Çalışma arkadaşlarının ZGYOY'lere, işyerinde işle ilgili ve sosyal destek sunarak onların hem iş performansına ve mesleki becerilerine hem de sosyal katılımlarına katkı sunduğu bilinmektedir. Bu katkırı en üst seviyeye çıkarmak amacıyla belli etmenlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Çalışma koşulları bu etmenler arasında gösterilebilir. Bir işyerindeki çalışma koşulları çalışanların aldıkları ücretler, vardiya ve mesai düzenlemeler ve yapılan işleri içermektedir. ZGYOY'lerin çalışma koşullarının normal gelişim gösteren çalışanlarla aynı olması durumunda çalışma motivasyonlarının ve sosyal katılımlarının arttığı bilinmektedir. ZGYOY'lerin çalışma yaşamlarını etkileyen etmenlerden biri de çalıştıkları işyerindeki iş yeri kültürüdür. İş yeri kültürü işyerindeki normlar, kültürel değerler ve çalışanlar arasındaki ilişkileri etkileyen olguları ifade etmektedir. İş yeri kültürü üzerinde belirleyici olan işverenlerin beklentileriyle, çalışanların yeterlikleri uyumlu olduğunda sürdürülebilir istihdamın temeli atılmaktadır. Diğer yandan bir işyerinde yemek ve mola saatlerinde

çalışanların nasıl vakit geçirdikleri, çalışanlara işyeri tarafından sağlanan imkânlar, mesai saati dışındaki sosyal etkinlikleri içeren işyeri kültürü ZGYOY'lerin çalışma yaşamından elde edeceği çıktıları belirleyen önemli bir değişken olarak gösterilebilir. ZGYOY'lerin çalışma yaşamını sürdürülebilir ve nitelikli kılmak adına sadece birey yeterliklerini arttırmak (iş ve meslek eğitimi) yeterli olmamakta, bireyin çalışacağı farklı işyerlerindeki çevresel etmenlerin de analiz edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ZGYOY'lere sunulan iş ve meslek eğitiminin bireyin yaşadığı çevredeki işyerlerinin beklentileri ve koşulları göz önünde bulundurularak yapılandırılması elde edilen verimin artmasını sağlayabilir. İşe yerleştirme sürecinde, farklı işyerleri çalışma koşulları, iş tanımları, vardiya özellikleri ve işyeri kültürü açısından değerlendirilerek ZGYOY'lerin yeterliklerine uygun işlere olabildiğince tipik koşullarla yerleştirilmeleri onların sürdürülebilir şekilde çalışma yaşamına katılmalarına katkı sunabilir. ZGYOY'lerle birlikte çalışan normal gelişim gösteren çalışanların gereksinim duydukları konularda eğitimler ve danışmanlık hizmetiyle desteklenmesi, onların doğal destek rolünü kuvvetlendirerek sürecin maliyetini düşürebilir. ZGYOY'lerin işyeri kültürüne dâhil olabilmesi ve doğal desteklerden faydalanabilmesi adına, istihdam edilebilirlik becerileri arasında yer alan kişilerarası ve uyum becerilerindeki yeterlikleri artırılabilir.

Anahtar Kelimeler: Zihin yetersizliği, gelişimsel yetersizlik, mesleki eğitim, istihdam, doğal destekler, çalışma koşulları

Bakım ve Koruma Altında Bulunan Zihin Yetersizliği Olan Bireylere Yönelik Günlük Yaşam Eğitimi Programı Geliştirilmesi

ALİ KAYA¹, ATILLA CAVKAYTAR²

¹ NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

² ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

alokayya@gmail.com

Bu araştırmanın temel amacı, bakım ve koruma altında bulunan zihin yetersizliği olan bireylere yönelik Günlük Yaşam Eğitim Programı geliştirmektir. Araştırmanın yöntemi sistem yaklaşımına dayalı program geliştirme modelidir. Bu model (a) problemin tanımlanması, (b) gelişme ve (c) değerlendirme olarak üç aşamadan oluşmaktadır. Araştırmanın ilk aşamasında program danışma komisyonu üyeleri belirlenmiş, resmi bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde kalan zihin yetersizliği olan bireylerin günlük yaşamlarına ilişkin problem durumları tanımlanmış ve çalışma zaman planı yapılmıştır. Gelişme aşamasında Türkiye'nin yedi farklı bölgesinde yer alan 10 resmi bakım ve rehabilitasyon merkezinde görev yapan bakım elemanı, meslek elemanı ve yöneticilerden oluşan 61 katılımcı ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşme bulguları olan üç ana tema ve 19 alt temanın tartışılması ve taslak program içeriğinin oluşturulması amacıyla 10 saha çalışanından oluşan program çalışma grubu oluşturulmuştur.

Hazırlanan taslak program içeriği konusunda bakım elemanları, meslek elemanları ve yöneticilerden oluşan 20 saha çalışanından tanılayıcı değerlendirme görüşleri alınmıştır. Değerlendirme sonucunda ulaşılan bulgular program içeriğinde yer alan 232 amacın tamamının kapsam geçerliğinin sağlandığı yönündedir. Sonuç olarak farklı bakım ve rehabilitasyon merkezlerine uyarlanabilir ve her zihin yetersizliği olan birey için bireyselleştirilebilir özellikleriyle sistematik; zihin yetersizliği olan bireylerin kendi yaşam alanları araştırılarak oluşturulmuş günlük yaşam becerileri ve serbest zaman etkinlikleriyle işlevsel özellikler taşıyan Günlük Yaşam Eğitimi Programı (GYEP) tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zihin yetersizliği, günlük yaşam, serbest zaman, program, kurumsal bakım

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yiyecek-İçecek Hazırlama Becerilerinin Öğretildiği Çalışmaların İncelenmesi

SERAP DOĞAN¹, YASEMİN ERGENEKON¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

serapdoganserap@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), belirtileri erken çocukluk döneminde başlayan, sosyal etkileşim ve iletişimde tutarlı bir biçimde yetersizlik ve sınırlı, yineleyici davranış, ilgi ve etkinliklerle karakterize edilen karmaşık bir nöro-gelişimsel bozukluktur. Bu alanlardaki yetersizlikler OSB olan bireylerin yaşamında düşük akademik performans, uygun olmaya davranışlara ve işlevsel becerilerde sorun yaşamalarına neden olmaktadır. Yaşanılan bu sorunlar OSB olan bireyler ve onların ailelerinin kaygılarını daha da arttırmaktadır. Bu nedenle, OSB olan bireylere bağımsız yaşam becerilerinin öğretilmesi onların aileleri ve çevrelerindeki kişiler için en önemli konulardan birisidir.

Bağımsız yaşam becerileri, günlük yaşam becerilerinin de içinde olduğu ve bireylerin toplumsal ortamlara katılımını ve bağımsız olarak işlevde bulunmalarını sağlayan pek çok beceriyi kapsamaktadır. Bireylerin bağımsız yaşamaları için günlük yaşamlarında sergilemeleri gereken bazı beceriler bulunmaktadır. Günlük yaşam becerileri olarak adlandırılan bu beceriler; kişisel bütçe yönetme, yaşayacağı evi seçme ve ev yönetimi, kişisel gereksinimlerini karşılama, diğer bireylerle ilişkiler, yiyecek satın alma, hazırlama ve tüketme, giyecek satın alma ve bakımı, vatandaşlık sorumluluklarını yerine getirme, serbest zaman etkinlikleri ve ulaşım gibi farklı beceri alanlarından oluşmaktadır. OSB olan bireylerin bu becerileri edinmeleri, onların şu anda içinde bulundukları ve gelecekte içinde bulunacakları ortamlarda bağımsızlığını arttırmak, istihdam için gerekli olan becerileri edinmelerini sağlamak ve toplumda kabullerini arttırmak için son derece önemlidir. Bu becerilerden biri olan yiyecek-içecek hazırlama becerisi ise tüm bunların yanında beslenmeyi sağlaması, farklı sosyal etkileşimlere fırsat vermesi

(arkadaşlara yiyecek ikram etme, hazırlama vb.), serbest zamanı (yeme-içme kurslarına katılma vb.) etkili ve verimli bir şekilde geçirmeyi sağlaması ve yiyecek-içecek alanında çalışmaya olanak tanınması açısından da önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın amacı, 2006-2016 yılları arasında gerçekleştirilen ve OSB olan bireylere yiyecek-içecek hazırlama becerilerinin öğretildiği çalışmaların sistematik bir alanyazın taramasıyla incelenmesidir. Çalışmada bu genel amaç doğrultusunda alt amaçlar belirlenmiştir. Belirlenen alt amaçlarda konuyla ilgili olarak ulaşılan araştırmaların; (a) Horner ve arkadaşlarının (2005) geliştirdiği "tek-denekli araştırma niteliksel ölçütleri" açısından değerlendirilmesi, (b) demografik, yöntemsel özelliklerinin ve (c) elde edilen sonuçların katılımcılar açısından etkilerinin kapsamlı bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, anahtar sözcükler kullanılarak 66 araştırmaya ulaşılmıştır. Ulaşılan bu araştırmalar; (a) 2006-2016 yılları arasında gerçekleşmiş olması, (b) hakemli dergide yayımlanmış olması, (c) İngilizce dilinde yayımlanmış olması, (d) tek-denekli araştırma yöntemlerinden biriyle yürütülmüş olması, (e) katılımcılardan en az birinin OSB, otizm, yaygın gelişimsel bozukluk, Asperger Sendromu tanısına sahip olması ve (f) en az bir katılımcının 14 yaş ve üzeri olması kriterleri dikkate alınarak incelenmiştir.

Ulaşılan tüm araştırmalar, dâhil etme ve dışlama ölçütleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmenin sonucunda 12 araştırma çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu çalışmalar, dâhil etme ölçütleri ve alt amaçlar dikkate alınarak kapsamlı bir şekilde analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara bakıldığında, araştırmaların bire-bir öğretim düzenlemesiyle gerçekleştirildiği, araştırmalarda teknoloji destekli uygulamalardan biri olan videoların ve tasarlanan farklı araçların kullanıldığı, uygulamaların okul, sınıf gibi katılımcıların devam ettiği ortamlarda gerçekleştiği görülmektedir. Bulgulara ilişkin detaylı bilgiler sunum sırasında paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: OSB olan bireyler, bağımsız yaşam becerileri, günlük yaşam becerileri, yiyecek-içecek hazırlama becerisi, tek-denekli araştırmalarda niteliksel ölçütler

Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Öğrencilere Seslendirilebilir Kartlar Aracılığıyla Söz içi Becerilerin Öğretimi

BÜŞRA SELMAN ¹, ZEKERİYA ALPEREN SAĞDIÇ ²

¹ BASAMAK ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ

² TOHUM OTİZM VAKFI

sagdicalperen@gmail.com

Otizm, sosyal etkileşim ve iletişimdeki bozukluklar (sosyal-duygusal karşılık verme güçlüğü, sözel olmayan iletişim davranışlarını kullanma ve anlamadaki yetersizlikler, gelişim düzeyine uygun iletişim başlatma ve sürdürmedeki yetersizlikler), sınırlı ilgi ve tekrarlayıcı davranışlarla kendini gösteren ve bireyin günlük yaşam işlevlerini yerine getirmesinde sınırlılıklara neden olan yaygın gelişimsel bir bozukluktur. Otizm tanısı alan çocuklarda alıcı ve ifade edici dil becerilerinde görülen yetersizlikler, iletişim becerilerini etkileyerek sosyal iletişim kurmada güçlüklere sebep olduğu bilinmektedir.

Sözel davranış yaklaşımı ise kendini Uygulamalı Davranış Analizi araştırmalarının üzerine inşa eden ve çocuğın işlevsel dili öğrenme yeteneğini arttıran nispeten yeni bilimsel bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım otizmlı çocuklara dil becerileri başta olmak üzere bütün becerileri öğretmek amacıyla Uygulamalı Davranış Analizi yaklaşımından yararlanır. Dili biçimlendirilebilir ve pekiştirilebilir bir davranış olarak ele alan Sözel Davranış çocuğın sadece ne söylediğine değil, onun dili neden kullanıyor olduğuna da dikkat eder. Sözel Davranış Yaklaşımı ifade edici dile bir bütün olarak bakmak yerine onu istek bildirme (manding), adlandırma (tacting), ekolali (echoic), söz içi (intraverbal) ve doğaçlama dil (spontaneous language) olarak daha küçük parçalara ayırır.

Araştırmamız da otizm spektrum bozukluğuna sahip üç öğrenciye sözel davranış yaklaşımından söz içi becerilerini öğretimi amaçlanmaktadır. Söz içi becerileri, sorulara cevap verme yetisini içeren ve çocuğın diyalog becerilerinin gelişmesinde önemli yer tutan üst düzey ifade edici dil becerileridir.

Bu sunumda replikli öğretim yöntemi ile bireyselleştirilebilir ve seslendirilebilir kartlardan oluşan tolkido isimli materyalin öğrencilere söz içi becerileri öğretmek amacıyla kullanımı anlatılacak ve bulgular verileri ile paylaşılarak video kayıtlar ile somutlaştırılacaktır. Ayrıca alanyazın tarandığında ülkemizde otizmlı çocuklara dil becerileri öğretiminde Sözel Davranış gibi bilimsel yaklaşımların yaygınlaştırılmasının gerekli olduğu görölmektedir. Bu doğrultuda bu çalışmanın sözel davranış yaklaşımını temel alarak alanyazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, sözel davranış, replikli öğretim, söz içi, uygulamalı davranış analizi

Otizimli Çocuklarda Uyku Sorunları ve Öneriler

ZEHRA CEVHER¹, HÜSNE ÖZ ALKOYAK¹, ONUR KURT¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

zehracevher2919@gmail.com

Uyku insanın yaşam kalitesini ve sağlığını doğrudan etkileyen gereksinimlerden biridir. Sağlıklı bir uyku insan vücudunun dinlenmesini, beyin işlevlerinin güçlenmesini, düzenlenmesini ve onarılmasını sağlayarak bireyin yeni güne hazırlanmasına yardımcı olur. Kalitesiz ve düzensiz uykunun uzun süre devam etmesi bireyin ve ailesinin yaşam kalitesini olumsuz etkilerken beden ve ruh sağlığının bozulmasına da neden olabilmektedir. Çocuk gelişiminde uyku önemli bir etmendir. Çocukluk döneminde yeterli ve düzenli uyuyan çocukların büyümeleri ve öğrenmeleri daha hızlı, hafızaları daha kuvvetlidir.

Normal gelişim gösteren bireylerde uyku bozuklukları özellikle okul öncesi ve çocukluk çaığında çocukların yaklaşık %25'inde görülmektedir. Uyku bozuklukları çocuklarda duygusal, davranışsal ve bilişsel problemlerin ortaya çıkmasına neden olmakla birlikte hem aileyi hem de çocuğu olumsuz etkilemektedir. Uyku bozukluğu olan çocukların ebeveynleri çocuklarında davranış sorunları, bilişsel işlevlerde bozukluklar ve duygusal problemler gözlediklerini belirtmektedir. Ayrıca, uyku bozukluğu obezite gibi sağlık sorunlarına ilişkin riskleri de artırmaktadır.

Otizm spektrum bozukluğuna (OSB) özgü uyku bozukluğuna rastlanmamakla birlikte normal gelişim gösteren bireylere kıyasla OSB olan bireylerde uyku bozukluklarına daha sık rastlanmaktadır. Yapılan çalışmalar OSB olan bireylerde uyku bozukluğu görülme oranının yaklaşık %50-%80 arasında olduğunu göstermektedir. Uyku bozukluklarının OSB olan çocukların günlük işlevlerini önemli derecede etkilediği ayrıca tekrarlayıcı davranışlarının artmasına neden olduğu düşünülmektedir.

OSB olan çocuklarda uyku bozuklukları çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. OSB'li bireylerde uyku bozuklukları otizmin doğası, ilaçların yan etkileri, zihinsel sağlık sorunları ya da başka tıbbi sorunlar gibi pek çok nedene bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. Uyku bozukluklarına ilişkin bir değerlendirme sürecinin ardından bu sorunların iyileştirilmesine yönelik bazı uygulamalar gerçekleştirilmektedir. Sunumumuzda bu uygulamalar davranışsal müdahaleler, tıbbi müdahaleler ve diğer yaklaşımlar olmak üzere üç başlık altında ele alınacaktır.

Bu çalışma kapsamında OSB olan çocuklarda görülen uyku bozuklukları, bu bozuklukların nedenleri ve belirlenmesinde kullanılan yöntemler ile bu bozukluklara müdahalede kullanılan yaklaşımlara ilişkin bilgiler derlenmiştir. Bu başlıklar ve özellikle uyku bozukluklarına müdahalede kullanılan davranışsal yaklaşıma dayalı uygulamalara ilişkin ayrıntılı bilgiler sunu sırasında dinleyicilerle paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, uyku sorunları, davranışsal müdahale

İlköğretim 1.Sınıfa Kaynaştırma Öğrencisi Olarak Devam Eden Otizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Çocuklar İle Normal Gelişim Gösteren Çocukların Grup Çalışması-Bir Örnek Uygulama

ÖZNUR TUŞ AVCI¹, ŞEBNEM GÜMÜŞCÜ TUŞ²

¹ AREL ÜNİVERSİTESİ

² KIBRIS SAĞLIK VE TOPLUM BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ

oznurtus@hotmail.com

MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde Kaynaştırma "Özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan, destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır." (573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, Ocak 2000) Özel gereksinimli öğrencilerin destek eğitimi alma şartı ile genel eğitim okullarında akranları ile aynı sınıfta eğitimlerini sürdürmelerini sağlayan kaynaştırma eğitimi tüm dünyada desteklenmekte ve giderek daha fazla uygulanmaktadır (Diken ve Batu, 2015). Ancak özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranları ile aynı ortamda akademik eğitim almalarının sağlanmış olması kaynaştırma uygulamasının başarıya ulaşması için yeterli değildir (Cosbey ve Johnston, 2006). Kaynaştırma uygulamalarında çocuklar sadece fiziksel çevreyi değil sosyal ve öğrenme çevresini de paylaşmaktadırlar. Bu nedenle aynı sınıfa yerleştirme özel gereksinimli çocukların kendiliğinden uygun davranışlarda bulunacakları, öğrenecekleri ve normal gelişim gösteren çocuklar tarafından kabul edilecekleri anlamına gelmemelidir (Mastropieri ve Scruggs, 2001; Smith ve diğ., 2008).

Özel gereksinimli çocukların kapasiteleri doğrultusunda yaşıtları ile aynı müfredatı takip edemeyecek olmaları, onların akademik kaynaştırmadan istenen yararı sağlayamamalarına neden olmaktadır. Ancak daha çok sosyal becerilerinin geliştirilmesine yönelik yapılan kaynaştırma çalışmaları, oyun becerilerini, akran etkileşimini, grup oyunları ve rekabet oyunlarını öğrenmelerini sağlamaktadır (Salend, 2001).

Bu bilgiler ışığında, araştırmmanın amacı; ilköğretim 1. sınıfa kaynaştırma öğrencisi olarak devam eden otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocuklar ile normal gelişim gösteren çocukların katıldığı grup çalışmasının, sosyal beceri kazanımı yönünde değerlendirilmesidir.

Araştırmaya İstanbul İli Başakşehir ilçesinde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde eğitim alan, ilköğretim 1. sınıfa kaynaştırma öğrencisi olarak devam eden, otizm spektrum bozukluğu tanısı almış 2 erkek ve 1 kız öğrenci ile farklı okulların 1. sınıflarına devam eden, normal gelişim gösteren 2 erkek ve 1 kız öğrenci katılmıştır.

Araştırma betimleyici ve yorumlayıcı özellikte nitel bir çalışmadır. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak, gözlem ve görüşmeler bir arada kullanılmıştır. Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal iletişim becerilerinin nasıl

geliştiğine yönelik öğretmen görüşmeleri tümevarım yöntemi ile analiz edilmiştir. Grup çalışması oturumları ise video kayıtları yoluyla takip edilerek gözlem yapılmıştır. Çalışmanın başlangıcında kaynaştırma öğrencilerinin sosyal beceri öğretime yönelik ihtiyacı belirlenerek hedefler oluşturulmuştur. Araştırma içerisinde kullanılan hedefler, görüşmeler sırasında öğrencilerin sınıf öğretmenleri ile paylaşarak, öğrencilerin bu hedeflerdeki gelişimlerini değerlendirmeleri sağlanmıştır. Araştırmanın bulguları, öğrencilerin grup içerisinde normal gelişim gösteren akranları ile beraber olmalarının sosyal beceri öğretiminde olumlu farklılıklar oluşturduğu, özellikle kendini kontrol etme becerisi, kazanma kaybetme duygusu ve rekabet oluşturma, kurallara uyma, yönergeleri uygulama gibi becerilerde, kaynaştırma öğrencilerinin hem öğretmen görüşlerine hem de gözlem kayıtlarına göre gelişme gösterdiği izlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, grup çalışması, sosyal beceri

Okul Öncesi Sınıflarında Özel Gereksinimli Çocukların Arkadaşlık İlişkileri

DİLEK DURGUTLUOĞLU¹, NESLİHAN AVCI¹

¹ GAZİ ÜNİVERSİTESİ

k-dilek-90@hotmail.com

*Bu çalışma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim dalındaki “Okul Öncesi Sınıflarındaki Özel Gereksinimli Çocukların Arkadaşlık İlişkileri ve Öğretmen Destek Stratejileri” konulu yüksek lisans tez çalışmasının bir bölümünü oluşturmaktadır.

Arkadaşlık bütün çocuklar için her açıdan son derece faydalıdır. Özel gereksinimli çocuklar ve onların akranları ile olan arkadaşlığının teşvik edilmesi ve artırılması için öncelikle, özel gereksinimli çocukların akranlarından ayrıştırılması yerine, okul öncesi eğitim kurumlarında birlikte eğitim almaları gerekmektedir. Ancak “birlikte eğitimin” olduğu bir ortam, özel gereksinimli çocukların “akran kültürü” içerisinde yer aldığı ve olumlu arkadaşlıklar geliştirdiğinin bir garantisi değildir. Çocukların gelişimsel ilerlemesi ve mutluluğunda bu kadar önemli olan bu olumlu psikolojik ortamın geliştirilebilmesi var olan koşulların ortaya konulmasıyla mümkün olacaktır. Birlikte eğitim uygulamalarının artmasıyla özel gereksinimli çocukların akranları ve öğretmenleriyle ilişkilerini daha verimli hale getirmek ve çocukların arkadaşlık ilişkilerini artırmak için ne tür stratejiler uyguladığı merak konusu olmaktadır.

AMAÇ: Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumlarındaki özel gereksinimli çocuklar ve akranlarının arkadaşlık ilişkilerini keşfetmektir.

YÖNTEM: Bu araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseniyle gerçekleştirilmiştir. Çalışma 2017/2018 eğitim öğretim yılında Konya il merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ilköğretim okulları ve bağımsız anaokullarında bir görmeyen, bir işitmeyen, bir bedensel yetersizliğe, üç zihinsel yetersizliğe sahip, üç otizm spektrum ve bir Down sendromu olan çocuklar ve sınıfları oluşturmaktadır. Araştırma verileri gözlem aracılığıyla toplanmıştır. Her çocuk 30 dakikalık gözlemler şeklinde beşer defa toplamda 150

dk olacak şekilde öğrenme merkezleri ve açık havada serbest oyun sırasında gözlemlenmiştir. Veriler anında kaydedilmiştir. Veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Arkadaşlık tercih türü, etkileşimin prososyal ve anti sosyal içeriği ve özel bir etkinliğe çağrı boyutları açısından analiz edilmiştir.

BULGULAR ve YORUMLAR: Yapılan gözlemler sonucunda görmeyen çocuğun akran ilişkilerinin karşılıklı tercihe dayalı olduğu, akranları tarafından özel bir etkinliğe davet edildiği ve kendisinin de iletişim kurmak için girişimde bulunduğu işbirliği yapma, paylaşma gibi prososyal davranışlar sergilediği saptanmıştır. İşitmeyen çocuğun akran ilişkilerinin karşılıklı tercihe dayalı olduğu ama çoğunlukla sınıfın geneliyle değil de tek bir arkadaşla iletişim kurduğu ve işbirliği yapma, paylaşma gibi prososyal davranışlar sergilediği belirlenmiştir. Otizm spektrum bozukluğu olan üç çocuk akranları tarafından tercih edilmemişler ve kendileri de girişimde bulunmamışlardır. Ayrıca iki çocuk akranlarına karşı şiddet, saldırganlık gibi anti sosyal davranışlarda bulunmuştur. Bu çocuklarda prososyal davranışlara rastlanmamıştır. Bedensel yetersizliği olan çocuk ise akranlarıyla karşılıklı tercihe dayalı iletişim kurmuş ve iletişim kurmak için girişimde bulunmuştur. İletişim kurarken paylaşma, yardımlaşma ve empati kurma gibi davranışlar sergilemiştir. Anti sosyal davranışlara ise rastlanmamıştır. Down sendromlu çocuk çoğunlukla tercih edilmemiş, nadir olsa da bu çocuk tarafından tek taraflı iletişim kurulmuştur. Arkadaşlarına karşı anti sosyal davranışlar (şiddet uygulama ve saldırganlık gibi) sergilemiştir. Orta düzey zihinsel yetersizliği olan çocuk tercih edilmemiştir ve arkadaşlarına karşı saldırganlık ve şiddet uygulama gibi anti sosyal davranışlar sergilemiştir. Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocuklardan biri bazen tek taraflı tercih edilmiş bazen tercih edilmemiştir. Bazen de karşılıklı tercih edilmiştir. Arkadaşlarına karşı paylaşma, yardımlaşma gibi prososyal davranışlar sergilemiştir. Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan diğer çocuk ise sadece bir arkadaşıyla karşılıklı iletişim kurdu ve diğer arkadaşları tarafından tercih edilmedi. Arkadaşlarına karşı şiddet saldırganlık gibi anti sosyal davranışlar sergilemiştir.

Sonuç olarak; arkadaşlarının fiziksel farklılıklara sahip olması veya arkadaşlarının cihaz kullanıyor olması gibi farklılıklar arkadaşlık ilişkilerini olumsuz yönde etkilememiştir. Arkadaşlarıyla karşılıklı olarak birbirlerini tercih etmişlerdir. Arkadaşlarına karşı sergilenen prososyal davranışlar arkadaşlık ilişkilerini olumlu olarak etkilemiştir. Arkadaşlarına karşı şiddet saldırganlık gibi anti sosyal davranışlar sergileyen çocuklar arkadaşlık ilişkilerinde tercih edilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Birlikte / kapsayıcı eğitim, akran ilişkileri, prososyal davranış, anti sosyal davranış, arkadaş tercihi

Kaynaştırma Uygulamasına Devam Eden Özel Gereksinimli Çocukların Ebeveynleri ve Kaynaştırma Sınıflarındaki Normal Gelişim Gösteren Çocukların Ebeveynleri İle Yapılmış Araştırmaların İncelenmesi

AHMET ALPEREN YAVUZ¹, VEYSEL AKSOY¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

ahmetalperenyavuz@anadolu.edu.tr

Kaynaştırma, özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla birlikte genel eğitim sınıflarında eğitim almaları olarak tanımlanır. Kaynaştırma uygulamaları, özel gereksinimli olan veya olmayan bütün çocuklar için iyi olma halini sınıf ve okul ortamına aktif olarak katılmalarını ve aidiyet hissetmelerini bunun yanı sıra en iyi öğretim ortamını hazırlamayı amaçlamaktadır. Kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşması için destek özel eğitim hizmetleri sağlanması da oldukça önem taşımaktadır. Önem taşıyan bir diğerk husus ise kaynaştırma uygulamasında yer alan kişilerdir. Bu kişiler arasında kaynaştırma yapılan sınıfta yer alan sınıf öğretmeni, özel gereksinimli olan ve olmayan çocuklar, idareciler ve çocukların anne-babaları yer almaktadır. Bu araştırma da bu bileşenlerden kaynaştırma uygulamasındaki anne-babalara yönelik olarak gerçekleştirilen araştırmaları incelemektedir.

Araştırma, 1996- 2018 döneminde hakemli dergilerde yayımlanmış, kaynaştırma yaklaşımı kullanılan çalışmalar ve tez çalışmalarını kapsamaktadır. Bu çalışmayı gerçekleştirmek üzere kapsamlı ve sistematik bir kaynak taraması yapılmış, kaynak taraması yapılırken elektronik veri tabanlarında tarama yapma, arama motorlarında (google and google scholar) tarama yapma ve footnote chasing (kaynakça kovalama) şeklinde farklı tarama biçimleri kullanılmıştır. İlk tarama 25.06.2018 tarihinde saat 13.32-14.04 arasında gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalara erişim için Anadolu Üniversitesi'nin sunduğu tüm veri tabanlarında (Örn; ERIC, Academic Search Complete, PsycINFO, PsycARTICLE, Education Source, MathSciNet ve Scopus) taramalar yapılmıştır. Tarama yapmak üzere belirlenen anahtar sözcükler; kaynaştırma ve aile veya ebeveyn veya anne veya baba'dır. Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi veri tabanları toplu tarama alanındaki gelişmiş arama sekmesindeki ilgili alanlara anahtar sözcüklerden kaynaştırma ve diğerkleri arasına "and" bağlacı aile, ebeveyn, anne ve baba anahtar sözcükleri arasına ise "or" konularak yazılmış ve bu anahtar sözcükler yalnızca başlıkta aranmıştır. Tarama yapılırken araştırmaların akademik hakemli dergilerde yayımlanmış olmasına dikkat edilmiş ancak dil ve yayıncı sınırlamasına gidilmemesine rağmen dil olarak Türkçe seçilmiştir. Konu ise; kaynaştırma uygulamaları, kaynaştırma ve aileler konularıyla sınırlandırılmıştır. Elektronik tarama sürecinde yazarlar ayrı ayrı taramayı gerçekleştirmiş ve tarama sonucunda elde edilen çalışma sayılarını karşılaştırmıştır. Yazarların tarama sonucunda ulaştığı çalışma sayısı 10'u tez olmak üzere toplam 18'dir.

Yapılan taramalar sonucu elde edilen çalışmalar kullanılan yöntem, yıl, katılımcı özellikleri ve buna benzer parametreler açısından incelenmiştir. Araştırma-

nın amacı kaynaştırma uygulamasına devam eden özel gereksinimli çocukların ebeveynleri ve kaynaştırma sınıflarındaki normal gelişim gösteren çocukların ebeveynleri ile yapılmış araştırmaların incelenmesidir. Bu incelemeler sonucunda incelenen araştırmalara ilişkin elde edilen sonuçlar ilgili alanyazın ışığında tartışılarak gelecek araştırmalara yönelik birtakım öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma ve aile veya ebeveyn veya anne veya baba

Özel Eğitimde Erken Okuryazarlık Çalışmalarının İncelenmesi

ZÜLAL ÇAKMAK¹, VEYSEL AKSOY¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

zgurbuzer@gmail.com

Bu çalışmanın amacı, özel eğitimde erken okuryazarlık ile ilgili çalışmaların incelenmesidir. Bu amaçla betimsel bir alanyazın taraması yapılmıştır. Özel eğitimde erken okuryazarlık ile ilgili çalışmalara, Anadolu Üniversitesi elektronik veri tabanlarından (EBSCO) gelişmiş arama seçeneğine “early literacy”, “early literacy skills”, “early literacy development”, “emergent literacy” ve “special education” anahtar kelimeleri yazılarak ulaşılmıştır. Çalışma kapsamında araştırmalar; katılımcılara yönelik bilgiler, erken okuryazarlık becerileri, erken okuryazarlık becerilerinin öğretilmesine yönelik uygulanan programlar gibi çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan araştırmalar belirlenen ölçütlere göre yazarlar tarafından analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular alanyazın doğrultusunda tartışılmıştır. Çalışma sonucunda uygulama ve ileri araştırmalara yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: erken okuryazarlık, erken okuryazarlık becerileri, özel eğitim

Gelişimsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Toplama İşlemi Öğretiminde Video İpucuyla Sunulan Sayı Doğrusu İle Nokta Belirleme Tekniklerinin Etkililiklerinin Karşılaştırılması

AYŞE BETÜL BAYIRBAŞI ¹, OĞUZ GÜRSEL ¹, GÜL KAHVECİ ¹

¹ LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ

gurselogz@gmail.com

Bu çalışmada gelişimsel yetersizliğe sahip öğrencilerde sayı doğrusu (Number line) ve nokta belirleme tekniği (Touch math) ile gerçekleştirilen tek basamaklı sayılar ile tek basamaklı sayıların toplama işlemlerinin hangi teknik ile daha etkili olduğu araştırması üzerine durulmuştur. Araştırmamanın amacı, gelişimsel yetersizliği olan öğrencilere video ipucu sunularak matematik öğretimi içerisinde temel toplama işlemlerinin öğretilmesinde sayı doğrusu tekniği ve nokta belirleme tekniği karşılaştırılarak etkililikleri ve verimliliklerinin incelenmesidir. Ayrıca bu çalışmada farklı materyallere ve farklı kişilere genelleme etkisi ile uygulama tamamlandıktan sonra 1. 3. ve 7 hafta sonra kalıcılık etkisi araştırılmıştır.

Araştırmada tek denekli araştırma desenlerinden uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Araştırmaya Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan Güzelyurt Özgürlük İlköğretim Okulu ve Erdal Abit İlköğretim okullarında öğrenim gören ve sınıf tekrarı yapan 2'si kız 1'i erkek toplamda 3 öğrenci katılmıştır. Araştırmada video ipucu için araştırmacı tarafından geliştirilen videolar hazırlanarak kullanılmıştır.

Araştırmada hem gözlemciler arası güvenilirlik hem de uygulama güvenilirliği verisi toplanmıştır. Gelişimsel yetersizliği olan öğrencilere toplama işlemi öğretiminde, video ipucuyla sunulan nokta belirleme tekniği ve sayı doğrusu tekniklerinin etkililikleri grafiksel analiz kullanılarak gösterilmiştir.

Araştırmamanın sonunda, araştırmacı tarafından geliştirilen temel toplama işlemlerinin öğretimi için video ipucu destekli nokta belirleme tekniği ve sayı doğrusu tekniğinin uygulanmasında hangi yöntemin daha etkili olduğunu ve bu yöntemlerden hangisinin katılımcılar tarafından tercih edildiğine ilişkin veriler toplanarak grafikleştirilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şöyledir: Uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modelinin kullanıldığı çalışmanın ortaya koyduğu sonuçlarda nokta belirleme tekniğinin etkililiğinin daha üst düzeyde olduğu saptanmıştır. Verimlilik çalışmalarının sonucu ise, her ne kadar nokta belirleme tekniğinin iki aşamada olması ve daha uzun öğretim sürecine ihtiyaç duyulduğu izlenimi oluşturmalarına rağmen katılımcıların kısa sürede bu tekniği öğrenerek toplama becerilerini daha yüksek başarı ile gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Aile, öğretmen ve katılımcılardan elde edilen sosyal geçerlik verileri ışığında, nokta belirleme tekniğinin sayı doğrusu tekniği ile gerçekleştirilen toplama işlemlerine göre daha çok tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gelişimsel yetersizlik, toplama işlemi, video ipucu, nokta belirleme tekniği, sayı doğrusu

Normal Gelişim Gösteren Çocukların Gelişimsel Yetersizlik Gösteren Akranlarıyla Oyun Etkinlikleri Sırasında Akran Aracılı Uygulamaları Kullanmalarının Sosyal Etkileşim Davranışları Üzerindeki Etkileri

ÇİĞDEM TIKIROĞLU¹, ARZU ÖZEN²

¹ PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ

² ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

ccuruk@pau.edu.tr

Alanyazında gelişimsel yetersizliği olan çocukların eğitiminde son yıllarda "Akran aracılı müdahaleler" ön plana çıkmaktadır. Bu müdahalelerin temel hedeflerinden biri, normal gelişim gösteren çocukların gelişimsel yetersizliği olan akranlarıyla uygun etkileşimler kurmalarını sağlayacak düzenlemelerin planlanmasıdır. Aynı zamanda bu etkileşimler sırasında gelişimsel yetersizliği olan çocukların da belli becerileri kazanmaları hedeflenmektedir. Normal gelişim gösteren çocukların, gelişimsel yetersizliği olan akranlarıyla uygun akran etkileşiminin geliştirilmesinde okulöncesi dönem son derece önemlidir. Konuyla ilgili araştırmalar incelendiğinde az sayıda araştırmanın okulöncesi dönemdeki normal gelişim gösteren çocuklarla gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu temel gereksinim doğrultusunda, bu çalışmada okulöncesi dönemde normal gelişim gösteren çocuklara oyun etkinlikleri sırasında, gelişimsel yetersizliği olan akranlarıyla sosyal etkileşimlerini kolaylaştırmak amacıyla alanyazında kullanımı önerilen teknikleri içeren "Akran Eğitim Paketi" hazırlanmıştır. Bu çalışmada hazırlanan "Akran Eğitim Paketi'nin; (a) normal gelişim gösteren çocuklar üzerindeki etkisine ve aynı zamanda, (b) akran eğitimi sürecini tamamlayan normal gelişim gösteren çocukların uyguladıkları öğretimin, gelişimsel yetersizliği olan çocukların sosyal etkileşim becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi hedeflenmiştir. Çalışmaya okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaşları arasında 6 normal gelişim gösteren çocuk "eğitici akran" ve 3 gelişimsel yetersizliği olan çocuk "hedef çocuk" olarak katılmıştır. Çalışma, normal gelişim gösteren ve gelişimsel yetersizliği olan çocukların devam ettikleri 3 okulöncesi eğitim kurumunda yürütülmektedir. Çalışmada akran aracılı öğretimin etkilerini belirlemede, tek denekli araştırma yöntemlerinden, 'Katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli' kullanılmıştır. Çalışmanın uygulama süreci üç aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar (a) normal gelişim gösteren akranlara yönelik farkındalık çalışmaları, (b) normal gelişim gösteren çocuklara, gelişimsel yetersizliği olan akranlarıyla oyun etkinlikleri sırasında kullanacakları 6 sosyal etkileşim becerisinin eğitimi ve (c) normal gelişim gösteren çocukların öğrendikleri becerileri gelişimsel yetersizliği olan akranlarıyla uygulamalarıdır. Çalışmada etkililik, sosyal geçerlik ve güvenirlik verisi olmak üzere üç çeşit verinin toplanması planlanmaktadır. Çalışmanın veri toplama süreci halen devam etmektedir. Çalışmadan elde edilen bulgular tartışılacak ve sunu sırasında katılımcılarla paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Okulöncesi eğitim, gelişimsel yetersizlik gösteren çocuklar, sosyal etkileşim becerileri, akran aracılı öğretim

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarla Çalışan Okulöncesi Öğretmenlerine Sosyal Becerilerinin Öğretiminde Gömülü Öğretime Dayalı Web Ortamında Sunulan Koçluk Uygulamasının Etkililiğinin Belirlenmesi

FÜSUN ÜNAL¹, ARZU ÖZEN²

¹ İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ

² ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

fusununal@aydin.edu.tr

Alanyazında gelişimsel yetersizliği olan çocuklarla çalışan öğretmenlerin bilimsel dayanaklı uygulamalara ilişkin mesleki deneyimlerinin geliştirilmesi son derece önemlidir. Bu uygulamalardan biri de koçluk uygulamasıdır. Otizm Spektrum Bozukluğu Ulusal Mesleki Gelişim Merkezi (National Professional Development Center on Autism Spectrum Disorders [NPDC]), son zamanlarda mesleki gelişim stratejisi olarak kabul ettiği koçluk üzerinde yoğun şekilde durmaktadır (Knight, 2009; Scott ve Martinek, 2006). Araştırmalar, koçluğun erken eğitim dönemindeki çocukların eğitiminde öğretmenleri destekleyen bir araç olduğunu belirtmektedir. Erken eğitim döneminde OSB olan öğrenciler son yıllarda sıklıkla genel eğitim ortamlarında eğitim görmektedirler. Bu ortamlarda okul öncesi öğretmenlerinin mesleki becerilerinin geliştirilmesinde kullanımı önerilen bilimsel dayanaklı uygulama olarak gömülü öğretim uygulamaları dikkati çekmektedir (Pretti-Frontczak ve Bricker, 2004; Salisbury, Woods, Snyder, Modelmog, Mawdsley, Romano ve Windsor, 2018; Snyder, Hemmeter, Artman Meeker, Kinder ve McLaughlin, 2012). Bu amaçla bu çalışmada okulöncesi öğretmenlerine web ortamında sunulan gömülü öğretime dayalı koçluk uygulamasının öğretmenlerin gömülü öğretim becerilerini ve öğrencilerin hedef davranışları (sosyal beceri) öğrenmeleri üzerindeki etkililiği incelenmiştir. Web ortamında gerçekleştirilen koçluğun öğretmen ve öğrenci çıktıları üzerindeki etkililiğini belirlemek amacıyla tek-denekli araştırma desenlerinden “yoklama evreli çiftler (öğretmen-gelişimsel yetersizliği olan öğrenci) arası çoklu yoklama modeli” kullanılmıştır. Çalışmada üç okul öncesi öğretmeni, bu öğretmenlerin görev yaptığı sınıflarda OSB olan üç kaynaştırma öğrencisi, araştırmacılar ve gözlemci yer almıştır. Araştırma iki aşamada yürütülmüştür. Birinci aşama, öğretmenlere gömülü öğretim hakkında bilgilendirme ve gömülü öğretime dayalı bir plan hazırlama sürecinin gerçekleştiği web ortamında gerçekleştirilen koçluk uygulama sürecidir. Bu aşamada öğretmenlere sıralanan becerilerin öğretimi hedeflenmiştir: (a) Hedef davranışı belirleme, (b) Gömülü öğretim denemelerinin gerçekleştirileceği rutinlerin, planlanmış etkinliklerin, geçişlerin ve/veya oyunların belirlenmesi, (c) Öğretim denemelerinin dağılımı ve ölçütün belirlenmesi, (d) Kullanılacak yardımcı ipucu tekniğinin belirlenmesi, (e) Etkili geri bildirim ve pekiştiricilerin belirlenmesi, (f) Başlama düzeyinin belirlenmesi (g) Uygulama ve değerlendirmenin gerçekleştirilmesi. İkinci aşaması ise webe dayalı koçluk sürecini tamamlayan öğretmenlerin kendi sınıf ortamlarında OSB olan öğrencileriyle gerçekleştirecekleri uygulamalardır. Araştırmada etkililik, sosyal geçerlik ve güvenirlik verisi olmak üzere üç

çeşit veri toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin gömülü öğretim uygulamasını hedeflenen ölçüt düzeyinde uyguladıkları ve OSB olan öğrencilerin hedeflenen sosyal becerileri edindikleri bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmanın sosyal geçerlilik verilerinin toplandığı okulöncesi öğretmenleri ve OSB olan öğrencilerin anneleri çalışmaya ilişkin olumlu görüşler ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Gömülü öğretim, koçluk uygulamaları, öğretmen eğitimi, uzaktan eğitim, otizm, kaynaştırma

Otizmli Çocukların Eğitiminde Doğal Gelişimsel Davranışsal Müdahaleler

ARZU ÖZEN¹, ŞERİFE ŞAHİN¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

aozen@anadolu.edu.tr

Otizmli çocukların eğitiminde son 20 yıldır gelişmeler, bu çocukların daha erken yaşlarda tanı almasını ve onların erken yaşlarda gelişimini destekleyecek pek çok eğitim temelli uygulamanın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Eğitimdeki bu gelişmeler aynı zamanda otizmli çocuklara yaşamlarının ilk yıllarında erken eğitime başlama fırsatı sunmuştur. Otizmli çocukların eğitiminde en bilinen ve etkili müdahaleler davranışsal müdahalelerdir. Davranışsal müdahalelerin etkililiğini destekleyen önemli bir araştırma temeli bulunmaktadır. Bu araştırmaların büyük bir kısmı 3-6 yaş, okul çağı ve daha ileri yaş dönemlerinde otizmli çocuklarla yapılandırılmış ortamlarda gerçekleştirilen, Uygulamalı Davranış Analizi temelli çalışmalardır. Uygulamalı Davranış Analizindeki bu gelişmeler, otizmli çocukların özellikle bebeklik dönemi olarak adlandırılan 0-3 yaş dönemlerinde eğitimden en üst düzeyde yararlanmalarını sağlayacak yeni müdahalelerin desenlenmesi ve uyarlanması konularını da gündeme getirmiştir (Dawson, 2005; Schreibman ve diğ., 2015). Erken eğitim döneminde otizmli çocuklar için geliştirilen bu müdahaleler alanyazında Doğal Gelişimsel Davranışsal Müdahaleler (DGDM) başlığı altında incelenmektedir (Prizant ve Wetherby 2005; Schreibman ve diğ., 2015). Bu müdahaleler, gelişimsel bilimin ve uygulamalı davranış analizinin öğrenme ilkelerinin harmanlanarak birlikte kullanıldığı aynı zamanda da deneysel temelleri olan müdahalelerdir. Alanyazın incelendiğinde bu müdahaleler: Early Start Denver Model (Rogers ve Dawson, 2010), Temel Tepki Öğretimi (Pivotal Response Training) (Koegel ve Koegel, 2006; Schreibman ve Koegel, 2005), Doğal Bağlama Dayalı Dil Öğretimi (Milieu Teaching) (Kaiser ve Hester, 1994), Karşılıklı Taklit Öğretimi (Reciprocal Imitation Training) (Ingersol, 2010), aileleri iletişim öğretmeni olarak yetiştirmeyi hedefleyen Project IMPACT (Improving Parents As Communication Teachers) (Ingersol ve Wainer 2013), öğretimde ortak dikkat ve oyunu hedef alan JASPER (Joint Attention

Symbolic Play Engagement and Regulation-Ortak Dikkat, Sembolik Oyun, İlgilenme ve Düzenleme) (Kasari ve diğ, 2006, 2010, 2014) gibi sıralanabilir. DGDM'nin ortak özellikleri, öğretimde çocuğun girişimlerini ve ilgilerini dikkate alarak doğal ortamlarda kendiliğinden meydana gelen sosyal etkileşimleri bir öğrenme fırsatı olarak kullanan müdahalelerdir. Bu müdahaleler otizmlı çocukların eğitiminde özellikle dil ve daha üst düzey becerilerin edinimini sağlamada, sosyal öğrenme becerilerinin temelini oluşturan taklit ve ortak dikkat becerileri üzerine odaklanmışlardır. Otizmlı çocukların eğitiminde terapistler, öğretmenler ve aileler tarafından yüksek uygulama güvenirliliği ile uygulanan özellikle sosyal etkileşim ve iletişim becerileri üzerinde yoğunlaşan DGDM'nin etkililiğini gösteren araştırma verileri son yıllarda giderek artmaktadır (Schreibman, ve diğ, 2015). Konuyla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde ilk nesil araştırmaların daha çok tek denekli araştırma yöntemleriyle yürütülen çalışmalar olduğu görülmektedir. İkinci nesil araştırmalarda ise daha karmaşık deneysel araştırmalar dikkati çekmektedir. DGDM'nin etkililiğini destekleyen araştırma bulguları olmasına rağmen, bu müdahalelerin temel bileşenlerini kendi içinde değerlendirmek, uzun dönemli etkilerini test etmek ve son olarak etkililiğini ve verimliliğini güçlendirecek araştırmaların planlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu temel gereksinim doğrultusunda bu sunuda DGDM'nin tarihsel gelişimi ve bu müdahalelere duyulan gereksinimin gerekçeleri, henüz çok yakın zamanlarda ortaya çıkmaya başlayan deneysel çalışmaların verileri ve ileri araştırmalara yönelik öneriler tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizmlı çocuklar, bilimsel dayanaklı uygulamalar, erken eğitim, doğal gelişimsel davranışsal müdahaleler

İlköğretim ve Ortaöğretim Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerinin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu ve Özgül Öğrenme Güçlüğü Hakkındaki Bilgi Düzeyleri

MELTEM ORAL¹, NURGÜL KARAKURT¹

¹ ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

meltem_oral@yahoo.com

Giriş ve Amaç

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) ve Özgül Öğrenme Güçlüğü (ÖÖG), çocukluk çağında en sık rastlanan nörogelişimsel bozukluklardandır. DEHB'de kişinin yaşına ve gelişim düzeyine uygun olmayan dikkat problemleri, aşırı hareketlilik ve dürtüsellik görülmektedir. Bu bozukluk iki veya daha fazla bağlamda (örn. Evde, okulda veya işte) görülmekte ve bireyin sosyal, akademik veya mesleki işleyişini olumsuz yönde etkilemektedir. Dünyada çocuk ve ergenlerde DEHB sıklığının % 5-7.1 (Polanczyk ve ark. 2007, Gallo ve Posner 2016),

Türkiye’de ise farklı illerde yürütülen çalışmaların sonucunda % 5 – 13.2 bulunduğu belirtilmektedir (Baysal ve ark. 2011; Erşan ve ark. 2004; Şenol, 1996; Motavalli, 1994).

Özgül Öğrenme Güçlüğü ise bir çocuğun zekası normal ya da normalin üstünde olmasına rağmen dinleme, düşünme, kendini ifade etme, okuma-yazma ve matematik becerilerinde yaşıtlarına ve zekasına oranla düşük başarı göstermesi olarak tanımlanmaktadır. Farklı ülkelerdeki okul çağı çocuklarında ÖÖG sıklığının genel olarak % 5-15 olduğu kabul edilmekte ve erkeklerde kızlara oranla daha yaygın olduğu belirtilmektedir (DSM V, 2013; Lagae, 2008). Öğrenme güçlükleri olan çocuklarda duygusal, davranışsal ve sosyal problemlere dikkat sorunlarının da eşlik ettiği ifade edilmektedir (Asfuroğlu ve Fidan, 2016).

Psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerinin bu tanıları almış çocuk ve ergenlerin özel gereksinimlerini anlamak ve bu gereksinimlerini karşılamak, okulda düşük akademik başarı gösteren öğrencilerde bu iki bozukluk şüphesinin olup olmadığını saptayıp, bu öğrencileri gerekli yerlere sevk etmek ve ayrıca çocuklara ve ailelere bu konuda yardım etmek açısından bu bozukluklar hakkında yeterli düzeyde bilgiye sahip olmaları önem taşımaktadır. Bu çalışmada, Erzurum ili Palandöken ilçesindeki okulların psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerinin DEHB ve ÖÖG hakkındaki bilgi düzeyini araştırmak amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem:

Bu araştırma ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinde DEHB ve ÖÖG’nin psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerinin bilgi düzeyinin belirlenmesini inceleyen betimsel bir çalışmadır. Araştırmancının evrenini, 2018 yılında Erzurum’un Palandöken ilçesine bağlı ilköğretim ve ortaöğretim okulları oluşturmuştur. Araştırmancının örneklemini ise 51 eğitim bölgesindeki 35 PDR öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada, öğretmenlerin DEHB ve ÖÖG hakkındaki bilgi düzeyini belirlemek için Almacioğlu (2007) tarafından oluşturulan Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Hakkındaki Bilgi ve İnançlar Anketi ve Gül ve ark. (2016) tarafından oluşturulan ÖÖG Farkındalık Anketi kullanılmıştır.

Bulgular:

Çalışmaya katılan PDR öğretmenlerinin % 74.3’ü kadın (n:26), % 25.7’si erkektir (n:9). Anketler doldurulmadan önce öğretmenlerin %77.1’si DEHB ile ilgili yeterli bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin, DEHB’ye ilişkin genel bilgi ve DEHB olan öğrencileri tanıma konusunda verilen ölçek temelinde bilgi düzeylerine bakıldığında ölçekten alınan puanların ortalaması 10.66’dır (%62.7). Öğretmenlerin %60.0’ı DEHB’nin belli oranda, yetersiz anne-baba tutumlarından kaynaklandığını, %57.1’si DEHB’si olan çocukların başkalarına karşı fiziksel olarak acımasız ve incitici davranışlarda bulunduğunu, %62.9’u DEHB’si olan çocukların tedavisinde sadece bireysel psikoterapinin çoğu kez yeterli olduğunu, %28.6’sı DEHB’nin alt tiplerini bilmediğini, %65.7’si DEHB’nin çoğunlukla, birinci derece akraba evliliklerinden olan çocuklarda görülen genetik kökenli nörolojik bir bozukluk olduğunu, %40’ı DEHB belirtilerinin, genelde yetersiz ve kaotik ev ortamlarında yetişen çocuklarda görüldüğünü, % 57.1’i DEHB’in özel eğitim ge-

rektiren bir rahatsızlık olduğunu, genel eğitim içinde çözülmesinin beklenemeyeceğini ve %42.9'u DEHB olan çocukların, kendine özgü bazı fiziksel özelliklerinin bulunduğunu ve bunları ancak uzmanların anlayabileceklerini belirtmişlerdir.

ÖÖG ile ilgili olarak, anketler doldurulmadan önce öğretmenlerin % 65.7'si ÖÖG'de yeterli bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %48.6'sı ÖÖG'yi ailesel ve genetik faktörlere, %42.9'u dikkat eksikliğine, %5.7'si çevresel kaynaklara ve %2.9'u da zeka geriliğine bağladığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin %8.6'sı ÖÖG olan çocukların her derste zorlandıklarına, %62.9'unun ÖÖG olan çocuklarda dikkat eksikliğinin de bulunduğuna, %40'ının ÖÖG'nin tedavi edilse de tümüyle iyileşmeyeceğine ve hayat boyu devam ettiğine, %11.4'ünün ÖÖG olan çocukların normal çocuklardan farklı sınıflarda okutulması gerektiğine inandıkları saptanmıştır.

Sonuç: PDR öğretmenlerinin DEHB ve ÖÖG hakkında bilgi düzeylerinin orta seviyede olduğu saptanmıştır. Çalışmanın sonucu Erzurum ili Palandöken ilçesi Milli Eğitim Müdürlüğü ile paylaşılmıştır. DEHB ve ÖÖG için erken tanı ve müdahalenin önemi göz önünde bulundurulduğunda, Erzurum il merkezinde ilk ve ortaöğretimde bulunan sınıf öğretmenleri ve psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin DEHB ve ÖÖG konusunda bilgi ve yeterliliklerinin artırılması için eğitimler düzenlenmesi kararı alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, özgül öğrenme güçlüğü, öğretmen, bilgi, tutum

Gelişim Yetersizliği Olan Yetişkin Bireylerin Yaşam Etkinliklerindeki Destek Gereksinimleri Yoğunluk Düzeylerinin Belirlenmesi

Ö. NEYLAN KOSOVA ¹, SÜLEYMAN ERİPEK ¹

¹ LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ

seripek@anadolu.edu.tr

Günümüzde yetersizlik kavramına getirilen sosyo-ekolojik bakış açısı ve destekler paradigmasının bir sonucu olarak gelişim yetersizliği olan bireylere sağlanan bireyselleştirilmiş hizmetlerin destek gereksinimleri yoğunluk düzeylerine dayalı olarak planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi uygulamaları yaygınlık kazanmaya başlamıştır.

Araştırmada 2018 yılında KKTC Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sosyal Hizmetler Dairesi Müdürlüğü bünyesindeki 18 Yaş Üstü Engelli Rehabilitasyon Merkezlerine kayıtlı gelişim yetersizliği olan yetişkin bireylerin yaşam etkinliklerindeki destek gereksinimleri yoğunluk düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma örneklemini seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yolu ile seçilen bu merkezlere kayıtlı ve düzenli devam eden 11'i kız ve 17'si erkek 28 gelişim yetersizliği olan birey oluşturmaktadır.

Araştırma verilerinin toplanmasında yararlanılabilecek değerlendirme araçları için Türkçe alanyazın taraması yapılmıştır. Ancak tarama sonucunda araştırmada veri toplamak için kullanılabilecek uygun bir değerlendirme aracına

rastlanmamıştır. Bunun üzerine İngilizce alanyazın taraması yapılmış, bu tarama sonucunda American Association on Intellectual and Developmental Disabilities-AAIDD tarafından geliştirilmiş olan Supports Intensity Scale-Adult Version-SIS-A'nın (Destekler Yoğunluk Ölçeği-Yetişkin Uyarlaması) Destek Gereksinimleri Dizinine ilişkin bölümü üzerinde çalışılmasına karar verilmiştir.

Araştırmada, Dizin üzerinde yapılan çalışmalar üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada Dizinin Uygulama Yönergesinde yer alan açıklamalar Türkçeye çevrilmiş ve uzman görüşü alınmıştır. İkinci aşamada, tez danışmanının gözetiminde araştırmacı tarafından Yönergenin Dizinin Yönetimi ve Puanlaması ile ilgili bölümünün Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Böylece araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılacak Yönergenin tüm bileşenleri ön uygulamaya hazır duruma getirilmiştir. Üçüncü aşamada, ön uygulamaya hazır duruma getirilen Yönerge araştırmacı tarafından üç gelişim yetersizliği olan yetişkin bireyin anelerine uygulanmıştır. Araştırmacı ön uygulamalarda Dizinde yer alan etkinlik maddeleri, tanımları ve örneklerini annelere sunarken anlaşılabilirliğinde sorun yaşadığı kısımlar üzerinde gerekli notlar almıştır. Bu notlar araştırmacı ve uzman kişilerin katıldığı bir toplantıda ele alınarak Dizin ve Yönerge uygulamaya hazır duruma getirilmiştir. Uygulamaya hazır duruma getirilen Dizin, Uygulama Yönergesine uygun olarak araştırma örnekleminde yer alan bireylerin aile üyeleri ya da bakıcılarına yüz yüze görüşme yolu ile uygulanmıştır.

Araştırma bulgularına göre, gelişim yetersizliği olan yetişkin bireylerin yaşam etkinliklerindeki ve yaşam etkinlikleri bölümlerindeki destek gereksinimleri yoğunluk düzeyleri Düzey II ve Düzey III'te toplanmaktadır. Yaşam etkinlikleri bölümlerindeki destek gereksinimleri yoğunluk düzeylerinde Düzey III, Düzey II'den bağımsız olarak ele alındığında, "Yaşam Boyu Öğrenme Etkinlikleri" bölümü öne çıkmaktadır. Yaşam etkinlikleri bölümleri altında gruplandırılan 49 etkinlik maddesi, gelişim yetersizliği olan bireylerin destek gereksinimleri yoğunluk düzeyleri yönünden ait oldukları bölümlerden bağımsız olarak ele alındığında, "hastalık ya da ameliyat sonrası yürümek ve hareket etmek", "yemek yeme" ve "tuvalet kullanma" Düzey I'de ilk üç sırada yer almaktadır. Bunların dışındaki tüm etkinlik maddelerinde bireylerin tamamına yakını Düzey II ve III'te, nispeten daha azı Düzey IV'te yer almaktadır.

Araştırma bulgularında, merkezlere düzenli olarak devam eden bireylerin yaşam etkinlikleri ve yaşam etkinlikleri bölümlerinde destek gereksinimlerinin yoğunluk düzeylerinin Düzey II ve III'de toplanması, bu bireylerin gelişim yetersizliklerinin ağır düzeylerde olduğu ve KKTC'de sağlanan özel eğitim ve sosyal hizmetlerin nicel ve nitel olarak yetersiz olduğu düşünüldüğünde beklenen bir durumdur. Araştırma bulguları Türkiye'de gelişim yetersizliği olan yetişkin bireyler üzerinde yapılmış olan araştırma sonuçlarıyla, kullanılan terminoloji farklı olmakla birlikte benzerlik göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Gelişim yetersizliği, yetişkin, destek gereksinimi

Türkiye’de Özel Eğitim Alanında Problem Davranışlarla İlgili Yapılan Lisansüstü Eğitim Tezlerinin Çok Boyutlu Olarak İncelenmesi

AYLİN BAYRAKTAR¹

¹ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

samsun_aylin@hotmail.com

Problem davranışlar, toplum tarafından kabul edilebilir davranışların aksine ev, okul, mahalle gibi ortamlarda tutarlı bir şekilde gösterilen olumsuz/zarar verici/saldırgan davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Walker, Colvin ve Ramsey,1995). Bu çalışmada Türkiye’de özel eğitim alanında problem davranışlarla ilgili yapılan lisansüstü eğitim tezlerinin çok boyutlu olarak incelenmesi amaçlanmıştır. İncelenen literatür içerisinde konu, problem davranış, istenmeyen davranış, uygun olmayan davranış, davranış sorunu olarak farklı başlıklarla ele alınmıştır. Problem davranışlarla ilgili yapılan özel eğitim kapsamındaki tez çalışmalarını belirlemek üzere YÖK’ün internet sitesine anahtar sözcük olarak ‘problem davranış’, ‘uygun olmayan davranış’, ‘istenmeyen davranış’, ‘davranış sorunu’ yazılıp tarama yapılmıştır. Tezlerin belirlenmesinde şu kriterler dikkate alınmıştır: (1)tezın eğitim-öğretim alanında olması, (2)özel eğitimle ilgili olması ve (3) çalışmaların yüksek lisans ya da doktora tezi olması. ‘İstenmeyen davranış’ anahtar kelimesiyle arama yapıldığında ulaşılan tezler belirlenen kriterleri sağlamadığından araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırmanın alanı Yüksek Öğretim Kurulu’nun (YÖK) tez arşivinden elde edilen, problem davranışları konu alan, özel eğitimle ilgili ve erişime açık olan 20 lisansüstü eğitim tezinden oluşmaktadır. Ulaşılan tez çalışmaları konularına göre kategorilere ayrılmış, her bir kategorideki tez çalışmalarına ilişkin bilgi verilmiş ve aynı kategorideki tez çalışmaları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Ulaşılan tez çalışmaları konularına göre altı kategoride analiz edilmiştir. Problem davranışlar ve başa çıkma yollarının belirlendiği araştırmalar kategorisinde dört, çeşitli strateji ve uygulamaların problem davranışlar üzerindeki etkililiğini inceleyen araştırmalar kategorisinde altı, problem davranışlar ile ilişkili değişkenlerin belirlendiği araştırmalar kategorisinde dört, ailelere problem davranışlar ile başa çıkma stratejilerinin kazandırıldığı araştırmalar kategorisinde bir, ölçek uyarlama araştırmaları kategorisinde bir, normal gelişen ve özel gereksinimli öğrencilerin problem davranışlarını karşılaştırmalı olarak inceleyen araştırmalar kategorisinde dört tez çalışması karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu çalışmada Türkiye’de problem davranışa ilişkin 3’ü doktora, 17’si yüksek lisans tezi olmak üzere toplam 20 tez çalışmasına ulaşılmış, bu tezler konularına göre 6 kategoride toplanmıştır. Bu tez çalışmalarında 1017’si zihin engeli, 60’ı işitme engeli, 14’ü otizm tanısı bulunan 4’ü üstün yetenekli, 128’i kaynaştırma öğrencisi, 1015’i normal gelişim gösteren toplam 2234 çocuk ile çalışılmıştır. Ayrıca 394 ebeveyn ve 126 öğretmen katılımcıdan da veri toplanmıştır. Çalışmaların 11’i nicel araştırma (Aykır, 2016; Çam, 1997; Çelik, 2012; Çorbacı-Serin, 2012; Güneş, 2008; Hocaoglu, 2009; Hocaoglu, 2016; Kıyak, 2016; Orhan, 2010; Poyraz-Tüy, 1999; Yoşumaz, 2013), 3’ü

nitel araştırma (Acar, 2000; Ceylan, 2015; Tomris; 2012), 1'i hem nitel hem nicel araştırma, 5'i tek denekli araştırma (Alp, 2014; Berbercan, 2010; Doğanay-Bilgi, 2002; Timuçin, 2008; Yaşarsoy, 2006) özelliği taşımaktadır. Çalışmalarda kullanılan veri toplama araçlarının araştırmanın amaç ve özelliklerine göre çeşitlilik gösterdiği görülmüştür. Genellikle çalışmalarda ortak olarak demografik bilgi formunun kullanıldığı görülmüştür (Alp, 2014; Aykır, 2010; Çorbacı-Serin, 2012; Güneş, 2008; Hocioğlu, 2009; Hocioğlu, 2016; Kıyak, 2016; Orhan, 2010; Poyraz-Tüy, 1999; Yoşumaz, 2013). Problem davranışlarla başa çıkma stratejilerinin kazandırıldığı tek denekli bir araştırmanın ve bir ölçek uyarlaması çalışmasının dağılım içerisinde payının az olması bu araştırma yöntemlerinin zahmetli olduğundan kaynaklandığını düşündürmektedir. Sonuç olarak bugüne kadar yapılmış tez çalışmalarının, problem davranışlara ilişkin farklı konu ve boyutları ele alan, farklı örneklem gruplarıyla yürütülen, farklı araştırmalar ile desteklenmesi ve bu araştırmaların bütüncül olarak sunulmasının hem araştırmacılara hem de ailelere önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Problem davranış, lisansüstü eğitim, doküman incelemesi

Çocuğu Kaynaştırma Öğrencisi Olan ve Normal Gelişim Gösteren Annelerin Aile Yaşam Kalitelerinin Farklı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi

DENİZ AYŞEGÜL SÖĞÜT¹, YAHYA ÇIKILI²

¹ MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

² NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

sogut_deniz@hotmail.com

Bu araştırmanın amacı, normal gelişim gösteren çocuklara sahip anneler ile çocukları kaynaştırma eğitimine devam eden annelerin aile yaşam kalitelerini incelemektir. Ayrıca normal gelişim gösteren çocukların anneleri ile çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan anneler arasında aile yaşam kalitesi değişkeni bağlamında karşılaştırma yapmak çalışmanın diğer amacıdır.

Araştırma da betimsel desen kullanılmıştır. Araştırmaya amacına uygun olarak kaynaştırma eğitimine devam eden bireylerin anneleri ve çocuğu normal gelişim gösteren çocukların anneleri katılmıştır. Veri setini, çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan 250 anne ve çocuğu normal gelişim gösteren 231 anne toplamda 481 anne doldurmuştur. Bu çalışmadaki veriler öğretmenlik mesleğini sürdürdüğü Muğla ili genelinde toplanmıştır.

Araştırmada, veriler 'Sosyo-Demografik Bilgi Formu', 'Kaynaştırmaya İlişkin Güçlükler Ölçeği' kullanılarak toplanmıştır. 'Beach Center Aile Yaşam Kalitesi Ölçeği (BCAYKÖ) – [Beach Center FamilyQuality of Life Scale (BCFQOLS)]' ile toplanmıştır. Orijinal ölçek, Hoffman, vd. (2006) tarafından, gelişimsel yetersizliği olan çocuklara sahip ailelerin aile yaşam kalitesini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Türk kültürüne uyarlama çalışmaları Meral (2011) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Meral ve Cavkaytar

(2013) tarafından gerçekleştirilmiştir. Veriler SPSS 22 ile analiz edilmiştir.

Araştırma bulgularına göre; çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan ve normal gelişim gösteren annelerin aile yaşam kaliteleri puanları ‘annelerin yaş, medeni durum, eğitim durumu, aylık gelir, çocuk sayısı, yaşadıkları yer, eşlerinin yaşı, eşlerin eğitim durumu, eşlerin çalışma saati, çocuklarının eğitim kademesi, çocuklarının sınıf seviyesi’ değişkenlerine göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan annelerin ise kendi aralarında aile yaşam kalitesi puanları ‘yaş, medeni durum, çocuklarının yaşı, çocuklarının cinsiyeti, çocuklarının eğitim kademesi’ değişkenlerine göre farklılaşmadığı, buna karşın ‘annenin eğitim durumu, haneye giren aylık gelir, çocuk sayısı, yaşanan yer, çocuklarının yetersizlik türü, çocuklarının destek eğitim alması ve rehabilitasyon merkezine gitmesi’ değişkenlerine göre farklılaştığı bulunmuştur.

Araştırmanın sonuçları, alanyazındaki bulgular dikkate alınarak aile yaşam kalitesi kapsamında başka araştırma ve uygulamalara da yol gösterecek bağlamda tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma eğitimi, kaynaştırma öğrencisi, çocuğu kaynaştırma öğrencisi olan anne, normal gelişim gösteren çocuğa sahip anne, aile yaşam kalitesi

Resim ve Müzik Öğretmen Adaylarının Engelli Öğrencilere Yönelik Metaforik Algıları

AYŞE NUR KÜÇÜK ¹, GÖKHAN AÇIKGÖZ ¹, EYLEM DAYI ¹

¹ GAZİ ÜNİVERSİTESİ

gokhanacikgoz@gazi.edu.tr

Metafor, karmaşık terimlerin açıklanmasını “bir şeyin karşılığını aktarmak” veya “transfer etmek” şeklinde tanımlamayı ifade etmektedir. Bir kelimenin bilinen ve kabul edilen manası yerine söylenmek istenenin farklı yollar, benzetmeler kullanılarak ifade edilmesidir. Metaforlar, kullanıldıklarında, tek kelime ile ifade edilen durum, kelime ya da nesnenin daha detaylandırılmış, daha sanatsal bir şekilde dile getirilmesine olanak sağlar. Duygu ve düşüncelerin günlük hayatta dile getirilmesi ve olaylara bakış açısını etkileyen metaforlar, günlük hayatta ve eğitim alanında ifade edilmesi zor olan veya karşı tarafa aktarılması güç olan olguları daha anlaşılır şekilde ifade etmeye yarayabilmektedir. Bu şekilde metaforların insanın iç dünyasından etkilenip, dünyayı yorumlamasına nasıl etki ettiği görülebilir. Metaforlar eğitimin çeşitli alanlarında kullanılabilmektedir. Örneğin, eğitim yönetiminde, müfredat geliştirme ve plânlamada, öğretim alanında da öğrenmeyi teşvik etme ve yaratıcı düşünceyi geliştirmede başvurulmaktadır. Öğretmen adaylarının eğitimin her kademesinde oldukça önemli bir sayıya sahip olan engelli öğrencilere yönelik düşünce ve görüşleri, öğrencilerine yaklaşımlarını ve sunulacak eğitim öğretim hizmetlerini etkileyebilmektedir. Özellikle engelli öğrencilerin sosyal, duygusal ve motor becerilerini doğrudan etkileyecek alanlardan olan resim ve müzik derslerini sunacak olan öğretmen adaylarının, engelli öğrencilere yönelik algılarını belirlemek önemli olmaktadır. Bu araştır-

ma, resim ve müzik öğretmen adaylarının engelli öğrencilere yönelik geliştirdikleri metaforları belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada nitel araştırma modeli kapsamında olgubilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Gazi Eğitim Fakültesine devam etmekte olan 1., 2., 3. ve 4. sınıf toplam 267 resim ve müzik öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmada öğretmen adaylarının engelli öğrencilerle ilgili metaforları açık uçlu anket formuyla toplanmıştır. Bu formda öğretmen adaylarından “Engelli öğrenciler benim içingibidir. Çünküdır.” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmış ve metaforların sıklığı, frekans ve yüzde olarak verilmiştir. Ayrıca kelime bulutu hazırlanırken Nvivo12 programı kullanılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği kodlayıcılar arası güvenilirlik sistemi kullanılarak sağlanmıştır. İçerik analizi sonucunda araştırmacılar tarafından, çiçek, uğur böceği, bebek, hayatın gerçeği, palet, yarım kalmış beste, parmak izi gibi 93 metafor oluşturulmuştur. Oluşturulan bu metaforlar daha sonra kategorize edilmiş, kelime bulutunda ise çiçek ve herkes metaforu en sık kullanılan metafor olarak görülmüştür. Elde edilen sonuçlara bakıldığında öğretmen adaylarının kullandıkları metaforların, okudukları resim ve müzik öğretmenliği alanları ile oldukça ilişkili olduğu görülmüştür. Eğitim fakültesinde okuyan diğer öğretmen adaylarının engelli öğrencilere veya kaynaştırma uygulamalarına yönelik metaforik algılarını belirlemek için benzer araştırmalar yapılması öneri olarak sunulabilir.

Anahtar Kelimeler: Metaforik algı, engelli öğrenciler, öğretmen adayları

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Oyunlaştırmaya İlişkin Görüşleri

SUNAGÜL SANİ BOZKURT¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

ssbozkurt@anadolu.edu.tr

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler birçok alanda olduğu gibi eğitim dünyasına da büyük yenilikler getirmiştir. Teknolojinin sürekli gelişimi, teknolojinin eğitime entegrasyonunu zorunlu hale getirirken, eğitim sisteminde çağa uyum sağlayabilme gereksiniminin etkisiyle beraber öğrenen profilin ihtiyacını karşılayan, ilgi ve motivasyonu artıran alternatif yaklaşımlara gerek duyulmaktadır. Bu alternatif yaklaşımlardan biri olan ve son zamanlarda sıkça adından söz ettiren oyunlaştırma uygulamaları, öğrenenler için önemli öğrenme ve öz değerlendirme fırsatları sunmaktadır. Bu bağlamda gerçekleştirilen bu çalışmada özel eğitim öğretmen adaylarının oyunlaştırma kullanımına ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması olarak desenlenmiştir. Çalışmada öğretmen adaylarından veri toplamak amacıyla çevrimiçi asenkron yarı-yapılandırılmış görüşme ve ayrıca yüz yüze yarı yapılandırılmış odak grup görüşmesi yapılmıştır. Toplanan

verilerden temalar çıkarmak için içerik analizi kullanılmıştır. Bulgular incelendiğinde; öğretmen adayları klasik ders anlatımına göre oyunlaştırmanın oyun bağlamı içinde eğlenceli, ilgi çekici, etkili ve kalıcı öğrenme deneyimleri sağladığını belirtmişlerdir. Özellikle uygulamada oyun mekaniklerinden biri olan geri dönütlerin eğlenceli bir öğrenme ortamı içinde motivasyon sağlayıcı bilgilerle anında sunuluyor olmasını çok beğendiklerini ve bu şekilde öz değerlendirme yapabildiklerini dile getirmişlerdir. Ek olarak oyunlaştırma sürecinin kendilerinde önceki konuları tekrar etme ve sonraki konular için de derse hazırlıklı gelme sorumluluğu hissettirdiğini ifade etmişlerdir. Bu çalışma bağlamında ortaya çıkan bulgular ilgili alanyazını destekler niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji destekli öğrenme ortamları, oyunlaştırma, oyun dinamikleri, mekanikleri ve bileşenleri, özel eğitim öğretmen adayları

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Meslek Elemanlarının Veri Toplama Araçlarını Kullanma ve Veriye Dayalı Karar Verme Süreçlerinin İncelenmesi

AKIN GÖNEN ¹, ÖZLEM TOPER KORKMAZ ²

¹ SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

² ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

otoper@gmail.com

Özel eğitimde veri toplama, özel gereksinimli öğrencilerin sergiledikleri ilerlemelerin izlenmesi ve kaydedilmesi sürecidir. Verilerin toplanması öğrencilere uygulanan müdahale programlarının etkililiğinin değerlendirilmesine ve bireyler için öğretimsel kararların alınmasına katkı sağlar. Bu süreç ise “veriye dayalı karar verme” olarak ifade edilmektedir. Araştırmalar, özel eğitimde sistematik olarak veri toplama ve veriye dayalı karar verme süreçlerine yer verildiğinde, öğrencilerin daha hızlı ilerleme sağladığını ve aynı zamanda kalıcılığın da daha fazla olduğunu göstermektedir. Uluslararası alan yazında sistematik veri toplama sürecinin önemine ve etkililiğine yönelik çeşitli araştırmalar olmakla birlikte, diğer taraftan özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin yaklaşık yarısının sistematik olarak veri toplamadığını gösteren araştırma bulguları da bulunmaktadır. Ülkemizdeki üniversitelerin de özel eğitim öğretmenliği programlarında yürütülen derslerin en az biri, veri toplama araçlarının öğretime yer vermekten, bu araçların uygulamada ne kadar etkin kullanıldığına ilişkin yeterli araştırma verisi bulunmamaktadır. Bu gerekçe ve önemden yola çıkarak bu çalışmada, özel eğitim alanında çalışan meslek elemanlarının veri toplama araçlarını kullanma ve veriye dayalı karar verme davranışlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Özel eğitim uygulama ortamları, devlet özel eğitim okulları, genel eğitim sınıflarında kaynaştırma yoluyla eğitim ortamları ve özel özel eğitim ve reha-

bilitasyon merkezleri gibi farklı özellik ve koşullardaki ortamlardan oluşmaktadır. Bu araştırmada özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışmakta olan meslek elemanlarının görüşleri alınmıştır. Bu amaçla uzman görüşleri de alınarak bir anket geliştirilmiş ve farklı illerde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışmakta olan meslek elemanları tarafından doldurulmuştur. Hazırlanan anket, meslek elemanlarının mesleki bilgileri, çalışma koşulları, veri toplama araçlarına ve veriye dayalı karar verme süreçlerine ilişkin aldıkları eğitim durumları, veri toplama araçlarını ve veriye dayalı karar verme süreçlerine uygulamalarında yer verme durumlarına ilişkin görüşlerine yönelik bilgi sağlayacak sorulardan oluşturmaktadır.

Veri toplama sürecinin devam ettiği araştırmanın sonuçları, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışmakta olan meslek elemanlarının veri toplama araçlarını kullanma ve veriye dayalı karar verme sürecine yönelik davranışlarının, yukarıdaki başlıklar altında analiz edilerek, meslek elemanlarının öğretmenlik dalları, aldıkları eğitimler, mesleki deneyim ve çalışma koşulları da dikkate alınarak değerlendirilecektir. Elde edilen analiz sonuçları tartışılarak, ileride gerçekleştirilecek araştırma ve uygulamalara yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Veri toplama araçları, veriye dayalı karar verme

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Öğretmen Yeterliliklerini Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi Bir Mix Tip Çalışması

MEHMET YAVUZ¹, GALİBİYE ÇETREZ ARICAN¹

¹ TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

mehmetyavuz23@gmail.com

Öğretmenlerin yeterlilik algıları, onların mesleğini yapmasını etkileyen önemli faktörlerden biridir. Bu araştırmada Trakya üniversitesi zihin engelliler öğretmenliği son sınıf öğretmen adaylarının öğretmen yeterlilik algıları çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma deseni olarak mix tip kullanılmıştır. Nicel veriler toplanmıştır. Nicel verilere bağlı olarak nitel veriler toplanmıştır. Araştırmanın nicel verilerini toplamak için Gibson ve Dembo (1984) tarafından geliştirilen ve Diken (2004) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılan 'Öğretmen Yeterlik Ölçeği' kullanılmıştır. Nicel veriler Trakya üniversitesi zihin engelliler öğretmenliği son sınıf öğrencilerinden gönüllülük esasına bağlı olarak 53 öğretmen adayından toplanmıştır. Araştırmanın nitel verilerini toplamak için araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış sorular hazırlanmıştır. Nitel araştırmaya katılmış olan öğretmen adaylarından 4 kız ve 4 erkek olmak üzere 8 kişiyle yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Araştırmanın nicel verilerine göre cinsiyet, mezun olduktan sonra öğretmen olarak çalışmak isteyip istememe ve not ortalamasına göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Öğretmen adaylarının öğretmen yeterlilik düzeyleri orta düzeyde çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zihin engelliler öğretmenliği, öğretmen adayı, öğretmen yeterliği, alan eğitimi

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Matematik Öğretimine Yönelik Öz Yeterlik İnançlarının İncelenmesi

BÜŞRA YILMAZ¹, SAMED YENİOĞLU¹

¹ ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

bsrylmz13@gmail.com

Öz yeterlik inancı, matematik öğretiminin duyuşsal alanının önemli faktörlerinin başında gelmektedir. Öz yeterlik, davranışları etkilemektedir ve davranış gelişiminde etkili bir role sahiptir. Bu çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin matematik öğretimine yönelik öz-yeterlik inançları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada likert tipindeki “Matematik Öğretimine Yönelik Öz-Yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS-25 paket programı kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirliği için Cronbach Alpha Katsayısı ise 0,799 olarak hesaplanmıştır. Ölçekte yer alan maddeler üç faktör altında toplanmıştır. Araştırmanın birinci faktöründe öğretmen adaylarının, matematiğin öğretimi bakımından yeterli olduklarına yönelik inançları (öğretimde yeterlik), ikinci faktöründe öğretmen adaylarının, öğrencileri matematiği öğrenmeye motive etme ve öğrenmeleri üzerinde rehberlik etme bakımından yeterlilik inançları (motive etme ve sorumluluk alma) ve üçüncü faktöründe öğretmen adaylarının, matematiği etkili bir şekilde öğretmek için kendilerini yeterince geliştirdiklerine yönelik inançları (etkili öğretim) ile öğretmen adaylarının cinsiyeti, yaşı, sınıfı, lise mezuniyet alanı, daha önce lisans mezuniyetinin olup olmadığı, matematik öğretimine yönelik ders alıp almadığı ve lisans genel not ortalaması verileri karşılaştırılmıştır. Ölçek, 2017-2018 öğretim yılının bahar döneminde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Zihin Engelliler Öğretmenliği ve Özel Eğitim Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 132 öğretmen adayına uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre matematik öğretiminde yaş, sınıf seviyesi, matematik öğretimine yönelik ders alma öz yeterlik inancını anlamlı bir şekilde etkilemekteyken, cinsiyet, lise mezuniyet alanı, daha önce lisans programından mezun olma ve genel not ortalaması öz yeterlik inancını anlamlı derecede etkilememektedir.

Anahtar Kelimeler: Matematik öğretimi, öz yeterlik inancı

Alan Dışı Özel Eğitim Öğretmenlerinin Ders Verme Yeterliliklerine İlişkin Çalışmaların İncelenmesi

ÖZGE ÜNLÜ¹, MACİD AYHAN MELEKOĞLU², EMRE ÜNLÜ³

¹ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

² ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

³ BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ

ozgezybk@gmail.com

Ülkemizde özel eğitim personeli yetiştirme konusunda atılan ilk adımlar 1952 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü ile başlamış, ardından 1965 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde Özel Eğitim bölümünün kurulmasıyla devam etmiştir. Sonrasında, 1978 yılında “Özel Eğitim öğretmenliği sertifika programı” ile farklı alanlarda çalışan öğretmenlere; özellikle de ilkokul öğretmenlerine Özel Eğitim öğretmenliği sertifikası verilerek öğretmen yetiştirilmiştir. Bu çerçevede, 1981 yılında Anadolu Üniversitesi’nde de “Özel Eğitim Sertifika Programı” başlatılmış ve bu program başladıktan iki yıl sonra da Eğitim Fakültesi’nde dört yıllık özel eğitim öğretmenliği lisans programı açılmıştır. Daha sonra Anadolu, Gazi ve Abant İzzet Baysal Üniversitelerinde kurulan özel eğitim bölümlerinde zihin, işitme ve görme engelliler alanlarında öğretmen yetiştirilmeye başlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre ülkemizde 2016-2017 öğretim yılı itibarıyla farklı yetersizlik gruplarına göre 26 okul türünde, toplam 1362 ayrı okul/sınıf/kurum bulunmakta ve bu okullarda 12009 öğretmen görev yapmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, artan öğretmen ihtiyacını karşılayabilmek amacıyla son yıllarda kısa süreli sertifika programları düzenlemektedir. Dolayısıyla, özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin çoğunluğunu, farklı bir branştan mezun olup, kısa süreli sertifika ya da kurs programlarına katılmış olan öğretmenler oluşturmaktadır. Bu nedenle ilgili okullarda görev yapmakta olan özel eğitim öğretmeni sayısı oldukça sınırlı kalmaktadır. Özel eğitim kapsamında örgün eğitim alan 333598 öğrencinin öğretmenleri özel eğitim öğretmeni olarak adlandırılmakta, ancak bu öğretmenlerden kaçının özel eğitim lisans programlarından mezun olduğuna dair herhangi bir resmi veri bulunmamaktadır.

Özel gereksinimli çocuklar ile çalışacak olan öğretmen sayısını artırmanın yanı sıra gözden kaçırılmaması gereken en önemli nokta, çocuklara doğrudan özel eğitim hizmetini sunan özel eğitim öğretmenlerinin niteliğidir. Öğretmen yetiştirme programlarının en önemli sorumluluğu nitelikli öğretmen yetiştirmektir. Özel eğitim öğretmeni yetiştirme programlarının temel hedefi ise; öğretmen adaylarının bilimsel dayanaklı uygulamaları meslek yaşamlarında uygulayabilecek yeterliğe ulaşmalarını sağlamaktır. Bununla birlikte, araştırmalar öğretmenlerin bu uygulamaları okullarındaki uygulamalara yansıtma başarıları düşük olduğunu göstermektedir. Tüm bunları destekler şekilde UNESCO (1996) yaptığı çalışmayla, bilimsel dayanaklı etkili eylem planı ve stratejilerin geliştirilmesi ve bunların eğitim bakanlıkları tarafından uygulanmasıyla öğretmen yetiştirme sorununun evrensel bir şekilde çözümlenmesinin gerekliliğini vurgulamıştır.

Çalışma kapsamında özel eğitim öğretmeni yetiştirme üzerine gerçekleştirilmiş olan ulusal ve uluslararası alternatif sertifika uygulamaları ve bu uygulamalara dair gerçekleştirilmiş olan çalışmalar betimsel içerik analizi kullanılarak incelenmiştir. Analiz sonucu elde edilen veriler; katılımcılar, kullanılan araç gereçler, çalışmanın amacı, bulgular, tartışma ve öneriler başlıkları altında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen yetiştirme, sertifika programları

Özel Gereksinimli Çocukların Kültür ve Sanata Erişimi

SEZGİN VURAN ¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

svuran@gmail.com

Kültürü, zamanı ve insanı etkileyen sanata erişim en temel insan hakkıdır. Kültür ve sanata erişim asla lüks ya da elit olarak görülmemelidir. Tüm çocukların kültür ve sanata erişimi onların bilişsel, sosyal, duygusal gelişimlerine dolayısıyla kültürel gelişimlerine önemli katkılarda bulunacaktır. Bu nokta da özellikle çeşitli güçlükler ya da yoksunluklar içinde olan çocukların kültür ve sanata erişimi onların gelişimi açısından oldukça önemlidir.

IPSOS 2016 Türkiye'yi Anlama Kılavuzu'na göre bu ülkede yüzde 49'umuz hayatında hiç sinemaya gitmemiş; yüzde 39'umuz hiç kitap okumuyor; yüzde 66'mız konser, tiyatro gibi bir etkinliğe hiç katılmamış; yüzde 86'mız hiç hobi kursuna gitmemiş. Yüzde 85'imizin en sık yaptığı etkinlik televizyon izlemektir. Çocuklara iyi örnekler oluşturamadığımız oldukça açıktır. Bu noktada görsel yayıncılık kültüre erişimde önemli bir araçtır.

Kültür, etkileşim yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılır. Ancak aktarabilmek için önce erişmek, öğrenmek, gelişmek gerekir. Özel gereksinimli çocuklar açısından bakıldığında erişimin iki farklı biçiminden söz edebiliriz. Birincisi kültürel ve sınırsal faaliyetlere katılma, izleme bir diğer deyişle kültürlenme amaçlı erişim, diğeri ise sahip olduğu özel yetenekler nedeniyle eğitim olanaklarına erişim.

Özel gereksinimli çocukların eğitim ve sanata erişimine ilişkin örneklerle bakıldığında güzel örneklerle karşılaşmak mümkün; bu örneklerin hikayelerini dinlediğimizde ise hikayenin bir yerinin çok can yakıcı olduğunu ve erişimin çok mücadele etmeyi gerektirdiğini görmekteyiz.

Örneğin Buğra Çankır'ın öyküsü: "Otizmli Buğra" İskenderun Teknik Üniversitesi Mustafa Yazıcı Devlet Konservatuvarı son sınıf öğrencisi, öyküsü ilginç... Ailesinin farkındalığına bir takım tesadüfler eklenince "mutlak kulak" olarak tanımlanmış. Mutlak kulak bir sesi tam olarak duyma ve söyleme yeteneği. California Üniversitesinin uyguladığı bir testte; testi dünya genelinde geçebilen 664 kişiden en yüksek puanı alan ve en küçük yaşta ki kişidir. İngiliz Kraliyet Ailesi Müzik Okulları'na bir öğretmen desteği ile devam etmektedir şu anda 8. sınıftadır ve bu okuldan mezun olmak üzere... Ancak öykünün başlangıcında Çukurova Üniver-

sitesi Devlet Konservatuvarı sınavını kazanmasına rağmen yarısı “Alınsın, büyük yetenek”, diğer yarısı da “Bu çocuk otistik nasıl okutacağız?” diyen hocaların ikinci grubunun kazanması ile bu konservatuvara kabul edilmemiştir. Şu günlerde, 2016 yılında yürürlüğe giren Otizm Eylem Planı uyarınca YÖK üniversitelerden bu konuda çalışmalar yapmalarını istedi.

Buğra Çankır’ın öyküsünde farkındalığı yüksek bir babanın çabaları, Buğra’nın hak ettiği yere gelmesini sağlamıştır. Bu farkındalığın elbette artırılması gerekiyor bu noktada da yerel yönetimlere ve sivil toplum örgütlerine önemli görevler düşmektedir.

Bu sunu farklı örnekler ve sorunu çözmek için önerilerle devam edecektir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli çocuklar, kültür, sanat

Özel Gereksinimli Bireylerin Hakları Temelinde Eğitime Erişim

SEZGİN VURAN¹

¹ **ANADOLU ÜNİVERSİTESİ**

svuran@gmail.com

Dünya nüfusunun yaklaşık %10’unu özürlü/engelli bireylerin oluşturduğu kabul edilmektedir. Bunun sayısal anlamı 700 milyonun üzerinde farklı yetersizliklere sahip insan bulunmaktadır. Çok kabaca hepsinin dört kişilik bir ailede yaşadığını varsayarsak 280 milyonun üzerinde insan bu durumdan etkilenmektedir. Bu insanların 2/3’sinden fazlası gelişmekte olan ülkelerde yaşamaktadır. Gelişen dünyada yetersizliği olan bireylerin %2’si hiç bir şekilde eğitim ve rehabilitasyon hizmeti almamaktadır. Bir diğer deyişle 14.000.000 milyon özel gereksinimli birey hiç bir eğitim ve rehabilitasyon hizmetinden yararlanamamaktadır.

Türkiye Özürlüler Araştırması’na göre 8 milyon 400 bin özürlü birey bulunmaktadır. Bu oran ülke nüfusunun %12.29’unu oluşturmaktadır. Özürlüler/engelliler; eğitim, istihdam, kamu hizmetleri, ulaşım, iletişim, eğlenme, dinlenme olanakları, örgütlenme ve sağlık hizmetleri gibi alanlarda bir takım ayrımcı/dışlayıcı tutum ve davranışlara maruz kalan önemli bir ‘sosyal sınıf’dır. Özürlülük, gelir düzeyi ve statüsü ne olursa olsun toplumun tüm kesimlerini etkileyen toplumsal bir sorun alanıdır.

Tarih sahnesi içinde özürlü bireyler, ikinci sınıf, yardıma-bakıma muhtaç, bağımsız olarak kendi yaşamını sürdüremeyen ve/veya sürekli korunmaya gereksinimi olan “patolojik” vaka olarak ele alınmıştır.

Böylesi bir algılama evreni, “tıbbi model” olarak adlandırılan bir yaklaşımı ortaya çıkarmıştır. Tıbbî modelde özürlülüğün sadece tıbbî ve rehabilite edilebilirliği açısından ele alınması ve kişisel bir trajedi olarak algılanması bu modelin eleştirilmesini de beraberinde getirmiştir. Eleştiriler dünya ölçeğinde özürlülere yönelik bakış açısında bir tür paradigma değişiminin ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır.

Filizlenen paradigma değişimi bazı yasal düzenlemelerde kendini gösterme-

ye başlamıştır. Bunların ilki Avrupa insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması sözleşmesi (1948) madde 26 "Eğitim herkesin hakkıdır." düzenlemesidir.

1970'li-1980'li yıllardan itibaren "özürlülük kültürü" temasıyla yeni bir modele ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Bu yeni model, toplumsal bir sorun çözümlayici niteliği taşıyan özürlü hakları hareketi temelinde özürlülere dönük "hak-temelli hareketler" olarak da adlandırılan "Sosyal Model" dir.

Özürlülerin çağdaş toplumsal hareketi ya da diğer adıyla "Özürlü Hakları Hareketi (Disability Movement). Sosyal Modelin sivil toplumdaki ilk adımıdır. Bu hareket Özürlü bireylerin toplumdaki özürlü olmayan bireylere sunulan imkânlarla sahip olması ve aynı haklarla desteklenerek toplumsal hayattaki yerini alması için yapısal ve kültürel değişiklikleri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Bu hareket;

(1) Güçlendirme, bilinçlendirme ve eğitim;

(2) evrensellik;

(3) insan haklarının, sivil hakların ve vatandaşlık haklarının korunabilirliği olmak üzere üç önemli bileşeni dünya ülkelerinin gündemine getirmiştir.

Bu sunuda bu üç bileşenin dünya ülkelerinde ele alınışı ve bunun özel eğitime yansımaları ve eğitime erişimde karşılaşılan sorunlar tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özürlülük, özürlü hakları, tıbbi model, sosyal model, erişim

Matematik Öğretmenlerine Üstün Yetenekli Çocuklara Yönelik Öğretim Stratejilerinin Kazandırılması

AHMET BİLDİREN¹, DENİZ ÖZEN ÜNAL¹

¹ ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ

abildiren@adu.edu.tr

Üstün yetenekli çocuklara yönelik program modeli; üstün yetenekli çocuklar için özel olarak oluşturulan, üstün yeteneklileri özel müfredatla interaktif bir biçimde buluşturan bir sistemdir. Üstün yetenekli çocuklar için hazırlanacak programların içeriklerinin yoğun, geniş kapsamlı ve üstün yetenekli çocuklara uyacak şekilde daha karmaşık olarak hazırlanması gerektiği savunulmaktadır. Üstün yetenekli çocuklar eğitim programı modeli her ders alanında uygulamaya olanak sağlayan güçlü bir tabana sahip olmalıdır. Etkin bir program modelinde program öğelerinin birbiriyle örtüşmesi ve temel prensiplerinin üstün yetenekli çocuklara en uygun biçimde hazırlanmış olması gerekir. Ülkemizde üstün yetenekli çocukların özel eğitim aldığı Bilim ve Sanat Merkezlerinde (BİLSEM) ve örgün eğitim kurumlarında destek eğitim odalarında, program uygulamalarının üstün yetenekli çocukların özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre yapılandırılması beklenmektedir. Bu çalışmanın amacı BİLSEM ve destek eğitim odalarında üstün yetenekli çocuklara eğitim veren matematik öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklara özgü öğretim stratejilere yönelik bilgi düzeylerini arttırmaktır. Bu doğrultuda TÜBİTAK 4005 Bilim ve Toplum Yenilikçi Eğitim Uygulamaları çağırısı kapsamında BİLSEM

ve destek eğitim odalarında üstün yetenekli çocuklara eğitim veren matematik öğretmenlerine üstün yetenekli çocuklara yönelik öğretim stratejileri eğitimleri uygulamalı olarak verilmiştir. Program içeriğinde hızlandırma, sıkıştırılmış müfredat, disiplinler arası çalışma, bireyselleştirilmiş eğitim programı, bütünleştirilmiş müfredat ve Maker müfredat farklılaştırma stratejileri ile uygulamalı çalışmalar yapılmıştır. Çalışma öncesinde BİLSEM ve destek eğitim odalarında üstün yetenekli çocuklara eğitim veren matematik öğretmenleri ile görüşme yapılmış ve üstün yetenekli çocuklara özgü öğretim stratejileri ile ilgili görüşleri alınmıştır. Eğitim öncesinde BİLSEM ve destek eğitim odalarında görev yapan matematik öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklara özgü öğretim stratejileri ile ilgili yeterli bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir. Eğitim sürecinde matematik öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklara yönelik öğretim stratejilerini uygulamaya ihtiyaçları olduğu ve yüksek düzeyde motivasyon gösterdikleri ve yeni edindikleri stratejilere göre etkinlik planlayabildikleri gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Üstün yetenek, matematik öğretmeni, öğretim stratejileri

Özel Yeteneklilerin Kişilik Özellikleri: Bir Literatür Taraması

MEHMET BIÇAKCI¹, MUSTAFA BALOĞLU²

¹ MİLLİ EĞİTİM VAKFI İLKOKULU

² HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

mtbkcd@gmail.com

Terman'ın öncü boylamsal çalışmasının ardından, özel yetenekliler birçok araştırmacının konu alanı olmuştur. Özel yeteneklilerle ilgili, Terman, Renzulli, Tannenbaum, Sternberg ve Zhang gibi isimlerin öne sürdüğü birçok tanım vardır. Gagné ise Ayrımsal Üstün Zeka ve Yetenek Modeli'nde potansiyelin yeteneğe dönüşüm sürecinin katalizörlerinden biri olan kişiliğin özel yeteneklilikte etkisi olduğu üzerinde durmuştur. Kişilik ve özel yeteneklilik ilişkisi hakkında yapılan bir literatür taramasına rastlanamamıştır. Alan yazındaki bu eksikliği gidermek, yapılan çalışmaları kapsamlı şekilde bir araya getirmek ve paydaşlara özel yeteneklilerin kişilik özelliklerine ilişkin fikir sağlamak amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

İncelenen çalışmalara Scopus, ULAKBİLİM, PsycINFO, Google, Ulusal Tez Merkezi, Web of Science, Proquest, EBSCO-Host gibi internet kaynakları ve veri tabanları taranarak ulaşılmıştır. Tarama 2018 yılının Nisan ve Mayıs aylarında yapılmıştır. Tarama, çalışmaların başlıklarında, anahtar kelimelerinde ya da özetlerinde üstün/özel yetenekli (gifted/talented) ve kişilik (personality), kişilik özellikleri (personality traits), kişilik faktörleri (personality factors) kelimeleriyle yapılmıştır. Araştırmacının dâhil etme kriterleri; (a) özel yetenekliler ile yapılan bir araştırma olması, (b) genel ya da dar bantlarda kişilik özellikleri üzerine yapılmış olması olarak belirlenirken; dışlama kriteri ise; (a) bilişsel özelliklere odaklanan bir çalışma olması olarak sıralanabilir.

Araştırmalarda, özel yeteneklilerin pozitif ya da negatif özellikleri üzerine fi-

kir birliğinden bahsetmek zordur. Tutarsızlıkların sebebi alan yazında, araştırmaların özel yeteneklilerde kişiliği; kısıtlı sayıda üyeli ve evreni temsil gücü düşük örneklemlemlerle incelemiş olması, deneysel araştırmalarla geçerliği tatmin edici düzeyde sağlanmamış ya da özel yetenekli örneklem ile geçerlik ve güvenilirliği yeterince sağlanmamış testlerle ölçüm yapılması olarak belirtilmiştir.

Ulaşılan çalışmaların yürütüldüğü ülkelerin (e.g. Amerika, İsrail) genelde bireyci kültürler olması gibi kültürel durumlardan kaynaklı bazı kısıtlılıklar nedeniyle, ulaşıtlıkları sonuçların kolektif bir kültüre sahip olduğu alan yazında belirtilen Türkiye'ye genelleme yeteneği zayıf olarak nitelendirilebilir. Bu noktada Türkiye'de konunun araştırılması hakkında bir ihtiyaçtan bahsedilebilir. Türkiye'de kişiliğin alt boyutları üzerine (e.g. mükemmeliyetçilik, duygusal zekâ) yapılan birçok çalışmaya rastlanmıştır. Çoğunlukla özel yeteneklileri akranlarıyla karşılaştıran çalışmaların sonuçları hakkında genelleme yapıldığında; var olan mitlerin aksine daha özel yeteneklilerin daha pozitif özelliklere sahip olduğu şeklinde raporlandığı söylenebilir.

Ulaşılan çalışmalar geniş bir zaman aralığına yayılmaktadır. Terman'ın 1925'te başlattığı araştırma, konu hakkındaki ilk çalışmalardandır. Özel yeteneklilerin kişilik özelliklerini odaklanan araştırmaların sayıları 2018'e yaklaştıkça artmaktadır. Fakat yine de, kişilik özelliklerine odaklanan çalışma sayıları bilişsel özelliklerine odaklanana sayıca azdır. Araştırmalarda kişiliği ölçmek için genellikle 5 faktör yaklaşımına dayalı ölçekler, Aşırı Duyarlılık ölçekleri ve Myers-Briggs Tip Göstergesi kullanıldığı göze çarpmaktadır. Diğer araçlar ve yöntemler ile özel yeteneklilerde kişiliğin incelenmesi konusunda bir eksiklikten söz edilebilir.

Araştırmasında kişiliği, ilgileri ve karakteri ölçen Terman, özel yeteneklilerin hayatlarında daha başarılı, ilerleyen yıllarda üretken profesyoneller, mental/fiziksel olarak sağlıklı ve insanlar arası ilişkileri sabit ve duygusal olarak da daha olgun olduklarını belirtmiştir. Ulaşılan çalışmalarda özel yeteneklilerin beş faktör boyutlarında dışa dönüklük ve deneyimlere açıklıktan yüksek puanlar aldıkları bulgusuyla birlikte özel yetenekliler hakkındaki mitlerden biri olan 'mutsuz ve duygusal dengesizliğe sahiptirler' düşüncesine zıt olarak özel yeteneklilerin nevroitiklik boyutundan daha düşük puanlar aldıkları alanyazında belirtilmiştir. Türkiye'de özel yeteneklilerin kişilik özellikleri tek bir çalışmada ölçülmüş fakat akranlarının kişilik özellikleri ölçülmediği için bir karşılaştırma yapılmamıştır. Konuyla ilgili Türkiye'deki özel yeteneklilerin özelliklerini yansıtan araştırmalara ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Özel yetenekliler, 5 faktör, kişilik özellikleri, kültürel farklılık, benlik, mükemmeliyetçilik, duygusal zeka, literatür taraması,

STEM Eğitimi Uygulanan Özel Yetenekli Ortaokul Öğrencilerinin Bilimsel Yaratıcılık Düzeylerinin İncelenmesi

YUSUF İSLAM GÜNEŞ¹

¹ KASIMIYE ORTAOKULU

yigunes@hotmail.com

Problem Durumu

“Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik” kelimelerinin İngilizce baş harflerinin bir araya gelmesiyle oluşan STEM, son zamanlarda fen eğitiminde sık kullanılan bir kısaltmadır (Gonzalez ve Kuenzi, 2012). STEM eğitimi ise farklı disiplinleri bir araya getirerek ve bu disiplinler arasında bağlantı sağlayarak öğrenmenin çok boyutlu olarak gerçekleşmesini sağlamaktadır (Smith ve Karr-Kidwell, 2012). Günümüzde Amerika, Kore ve İngiltere gibi birçok ülke STEM’in önemini anlamış ve bu alanda çalışmalar yapmaktadır (Altun, 2014). Ülkemizde de MEB’in STEM eğitimini müfredata entegre etmek için çalışmalar yaptığı, EBA’da çeşitli etkinlikler yayınladığı ve 2018 yılında öğretmenler için ‘STEM Öğretmen Kitabı’ yayınladığı bilinmektedir.

Araştırmacı tarafından alanyazı incelendiğinde ülkemizde STEM eğitimi üzerine çalışmaların sınırlı olduğu görülmüş ve STEM eğitiminin özel yetenekli ortaokul öğrencilerinin Bilimsel Yaratıcılık Düzeylerine etkisine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda bu çalışmanın önemi STEM eğitimine katkı sağlama ve özel yetenekli ortaokul düzeyinde yapılan ilk çalışma olmasıdır.

Araştırma Yöntemi ve Veri Analizi

Bu çalışma; 2017-2018 Eğitim ve Öğretim yılı Mardin’de bir devlet okulunda ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerine haftada iki ders saati olacak şekilde toplam 26 hafta olarak uygulanan kodlama tabanlı STEM derslerinin özel yetenekli olma/olmama durumlarına ve çeşitli değişkenler açısından Bilimsel Yaratıcılık Düzeylerine etkisini ölçmek amacıyla yapılmıştır. Bu araştırma Bilimsel yaratıcılık düzeylerinin belirlenmesine yönelik olarak nicel araştırma desenlerinden tarama modeli uygulanan betimsel bir çalışmadır. Araştırmacının örneklemini ortaokul düzeyinde her sınıf kademesinden 20’şer toplam 80 gönüllü öğrenci olarak oluşturulmuştur. Bu öğrencilerden 18 tanesi Bilim ve Sanat Merkezinde kayıtlı özel yetenekli öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilere 4 hafta boyunca scratch tabanlı kodlama eğitimi verilmiştir. 18 hafta boyunca da Fen Bilimleri, Matematik, Bilişim Teknolojileri ve Teknoloji Tasarım öğretmenleri tarafından farklı sınıf düzeyinde belirlenen kazanımlar çerçevesinde hazırlanan STEM Eğitimi Programı uygulanmıştır. Geriye kalan 4 hafta ise kodlama tabanlı proje geliştirmeleri sağlanmıştır. Program sonunda öğrencilere “Bilimsel Yaratıcılık Ölçeği” ve öğrencileri tanımaya yönelik hazırlanan “Öğrenci Tanıma Formu” uygulanmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar

Yapılan analizler sonucunda, STEM eğitimi alan özel yetenekli öğrencilerin

özel yetenekli olmayan öğrencilere göre bilimsel yaratıcılık düzeylerinin özel yeteneklilerin lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği; özel yetenekliler arasında sınıf kademesi değişkenine göre 5. Sınıf öğrencilerinin 6, 7 ve 8. Sınıf öğrencilerinden daha yüksek puanlar elde ettiği tespit edilmiştir. Cinsiyet, kardeş sayısı, gelir, anne-baba mesleği ve en sevdiği ders gibi farklı demografik değişkenler açısından anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: STEM eğitimi, özel yetenek, bilimsel yaratıcılık, ortaokul

İki Kere Farklı Özel Yetenekli Bireylere Yönelik Özel Eğitim Alan Öğretmenleri İle Metaforik Algı Çalışması

EREN CAN MERMEROĞLU¹

¹ *PARLA ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ*

erencanmermeroglu@gmail.com

Bu araştırmanın amacı, özel eğitim öğretmenlerinin iki kere farklı olan özel yetenekli bireylere yönelik algılarının metaforlar ile incelenmesidir. Bu temel amaç ile 3 soruya cevap aranmıştır. A)Özel eğitim alan mezunu öğretmenlerin iki kere farklı bireylere yönelik metaforları nelerdir? B)Özel eğitim alan mezunu öğretmenlerin iki kere farklı bireylerin eğitimlerine yönelik metaforları nelerdir? C)Özel eğitim alan mezunu öğretmenlerin iki kere farklı bireylerin öğretmenlerine yönelik metaforları nelerdir? Araştırma kapsamında 65 özel eğitim alan mezunu öğretmene ulaşılmıştır. Örneklem grubuna alınan özel eğitim alan mezunları 14 farklı üniversiteden katılım sağlamıştır ve katılımcı olabilmek için kriter oluşturulan 4 soru ile 87 katılımcıdan 23 erkek 42 kadından oluşan 65 özel eğitim öğretmeni ile örneklem tamamlanmıştır. Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen demografik bilgi formu, metaforik algı formu ve araştırmacı günlükleri kullanılmıştır. Araştırma kapsamında iki kere farklı olan özel yetenekli bireylere yönelik elde edilen metaforlar öğrenci, eğitim ve öğretmen kapsamında 4'er kategoriye ayrılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların herhangi bir zorunlu özel yeteneklilik dersi almadan lisans eğitimini tamamladığı ve buna karşın iki kere farklı olan üstün yetenekli bireyler ile özel eğitim merkezlerinde çalıştıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin önemli bir kısmı kendi imkânları ile özel yeteneklilik alanında okumalar yaparken kongre ya da konferanslara katılım oldukça düşüktür. Bu durumda iki kere farklı olan özel yetenekli bireylerin destek eğitimcisi olarak özel eğitim alan mezunu öğretmenlerin bilgi eksiğinin gidererek bu bireylerin eğitimden yararlanma imkânlarını ve performanslarını kullanma oranlarını yükseltmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: İki kere farklı olmak, üstün yeteneklilik, metafor, araştırmacı günlüğü, DEHB, öğrenme güçlüğü, asperger sendromu

Genel Eğitim Okullarındaki Özel Gereksinimli Öğrencilerin Öğretim Öncesi, Sırası ve Sonrası Eğitsel Değerlendirilmelerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

BUSE BORUCU ¹, NECLA İŞIKDOĞAN UĞURLU ²

¹ KKTC ÖZEL EĞİTİM VAKFI-OZEV

² ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ

necla_idogan@hotmail.com

Ölçme ve değerlendirme okullardaki öğretim etkinliklerinin ne kadar etkili olduğunu belirlemekle birlikte sadece öğretim sonunda öğrencilerin performanslarının sınırlı sürede ve kalıplaşmış testlere dayalı olarak ölçülmesinin dışında öğrencilerin öğretim öncesi, sırası ve sonrası ilgi, yetenek ve gereksinimlerine bağlı olarak farklı alanlarda ve durumlarda değerlendirilmesini içermektedir. Bu yüzden eğitim programlarının ayrılmaz bir parçası olan değerlendirmenin sistemli ve sürekli olarak dikkatli bir biçimde yapılması gerekmektedir. Genel eğitim ortamlarında değerlendirme bu kadar çok boyutla ele alınırken bu ortamlardaki özel gereksinimli öğrencilerle ilgili yapılan değerlendirmeler çok daha büyük önem kazanmaktadır. Özel gereksinimli öğrencilerle yapılan eğitsel değerlendirmeler sonucunda bu öğrencilerin uygun eğitim ortamına yerleştirilmesinden başlanarak akranlarıyla aynı eğitim fırsatlarını yakalamasına ve öğretim etkinliklerinden ne kadar faydalandığına kadar her boyutta önemli kararlar verildiği görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı; genel eğitim okullarındaki özel gereksinimli öğrencilerin; öğretim öncesi, sırası ve sonrası eğitsel değerlendirmelerine ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemektir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için sınıfında özel gereksinimli öğrenci bulunan sınıf öğretmenleri belirlenmiş ve bu öğretmenlerle görüşülmüştür. Görüşmelerde ses kaydı alınarak daha sonra bu ses kayıtlarının dökümleri yapılmış ve betimsel olarak analiz edilmiştir. Nitel araştırma yöntemiyle yapılan ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin kullanıldığı araştırmanın verileri demografik bilgilerin yer aldığı bilgi formu ve araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme formu ile toplanmıştır. Veri toplama aracı özel eğitim alanında üç uzmanın görüşü dikkate alınarak hazırlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Lefkoşa bölgesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan dört (4) ilkokulda sınıfında özel gereksinimli öğrenci bulunan 8 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. 7'si kadın, 1'i erkek olan katılımcıların yaş aralıkları incelendiğinde 32-36 yaş arası 4; 37 ve üzeri yaş 4 öğretmen olduğu ve bu öğretmenlerin 6'sının lisans, 2'sinin yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda genel olarak sınıf öğretmenlerinin çoğunun öğretim öncesi eğitsel değerlendirmelerin özel eğitim öğretmenleri ya da rehber öğretmenleri tarafından yapılması gerektiğini belirtmekle beraber öğrenciler için hazırlanacak BEP'lerin yine özel eğitim öğretmenin hazırlaması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Öğretim sonrasında ev ödevlerine göre haftada bir ya

da iki kez konu bitiminde bireysel/sözlü değerlendirme yöntemiyle değerlendir-
diklerini, sınavlarda öğrencinin özelliklerine göre ek süre kullandıklarını belirt-
mişlerdir. Öğretim öncesi değerlendirmede sınıf öğretmenleri en çok öğrenciyle
ilgili herhangi bir raporun veya bilginin olmaması ve bu durumun hem öğrenci
hem kendileri için zaman kaybı olması yaşadıkları sorun olarak ifade etmişle-
ridir. Öğretim sırasında kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenleri özel
gereksinimli öğrencilerin eğitsel performanslarının değerlendirilmesinde sınıf
mevcudunun fazla olmasından dolayı değerlendirmede sorun yaşadıklarını be-
lirtmişlerdir. Sınıf öğretmenleri kaynaştırma öğrencilerini öğretim sonrasında
değerlendirirken not vermede sorun yaşadıklarını, verdikleri notun öğrencinin
gerçek performansını yansıtmadığını bu nedenle bu değerlendirmelerin özel
eğitim öğretmenleri tarafından yapılmasının önermişlerdir. Araştırmayla ilgili
ileriye yönelik farklı derslerde veya farklı engel gruplarına yönelik kaynaştırma
yoluyla eğitimlerine devam eden özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel perfor-
manslarının değerlendirilmesi ile ilgili öğretmenlerin yaptığı uyarlamalarla ilgili
görüşleri alınabilir.

Anahtar Kelimeler: Eğitsel değerlendirme, özel eğitim, özel gereksinimli öğ-
renci, kaynaştırma

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar İçin Öğ- retmenler Tarafından Doldurulan Tekrarlayıcı Dav- ranışlar Ölçeği-R-Türkçe Versiyonunun Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi

ŞEYDA DEMİR ¹, MERAL ÇİLEM ÖKCÜN AKÇAMUŞ ¹, ZEYNEP BAHAP KUD-
RET ¹, HATİCE BAKKALOĞLU ¹

¹ ANKARA ÜNİVERSİTESİ

meralcilem@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), gelişimin erken dönemlerinde ortaya çıkan
sosyal etkileşim iletişim ve dilde kalıcı bozukluklar ile tekrarlayıcı davranışlar ve
sınırlı ilgi alanları ile karakterize olan, nöro-gelişimsel bir bozukluktur. OSB olan
çocuklarda gelişimin erken dönemlerinden itibaren görülen iletişim bozuklukla-
rı ve sınırlı tekrarlayıcı davranışlar, spektruma özgü, ayırt edici tanı özellikleri
olarak incelenmektedir. Buna ek olarak bu güçlükler hem otizmin şiddetini be-
lirleyen bir unsur olması, hem de çocukların ilerideki gelişimlerini yordayan bir
değişken olması nedeni ile önemlidir. Tekrarlayıcı davranışlar, OSB'li çocuklarda
gelişimin erken dönemlerinden itibaren ortaya çıkmakta ve stereotipik, kendine
zarar verici, zorlantılı, törensel davranışlar ile aynılık üzerine ısrar etme ve sınırlı
ilgi alanıyla kendini göstermektedir. OSB olan çocuklarda görülen tekrarlayıcı
davranışların şiddetinin ve sıklığının, çocukların oyun davranışları, sosyal ileti-
şim becerileri ve akran ilişkileri üzerine olumsuz bir etkisi bulunmaktadır. Tüm
bu nedenlerle OSB olan çocukların tekrarlayıcı davranışların sıklığının, türleri-
nin ve şiddetinin ayrıntılı değerlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.
Uluslararası alanyazında OSB olan çocukların tekrarlayıcı davranışlarını değer-

lendirmek amacıyla kullanılan birçok ölçek ve değerlendirme aracı bulunmaktadır. Bununla birlikte ülkemizde tekrarlayıcı davranışların değerlendirilmesinde genellikle tanı ve tarama araçları kullanılmakta ve bu araçlar tekrarlayıcı davranışların türlerine, sıklığına ve şiddetine ilişkin sınırlı düzeyde bilgi vermektedir. Tekrarlayıcı Davranışlar Ölçeği-Revize edilmiş versiyonu (TDÖ-R; Repetitive Behavior Scale-Revised), uluslararası alanyazında tekrarlayıcı davranışların değerlendirilmesinde en sık kullanılan araçlardan biridir. TDÖ-R ile OSB tanılı çocukların sınırlı ilgi alanı ve tekrarlayıcı davranışlarının ebeveyn ile görüşülerek değerlendirmekte, 43 maddeden oluşan bu ölçekle tekrarlayıcı davranışların tüm alt boyutlarına ve şiddetine ilişkin bilgi elde edilmektedir. TDÖ-R'nin Türkçe Versiyonunun (TDÖ-R-TV) OSB olan çocuk ebeveynleri ile geçerlik güvenirlik çalışması bildirinin yazarları tarafından daha önce yapılmıştır. Bu çalışmada OSB olan çocukların tekrarlayıcı davranışlarının değerlendirilmesinde öğretmenleri tarafından doldurulan TDÖ-R-TV'nin geçerlik ve güvenirliğinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın katılımcıları Ankara ilinde devlet okullarında ve özel özel eğitim merkezlerinde eğitim alan 3-22 yaş arası OSB tanılı 302 birey ve öğretmenlerinden oluşmaktadır. Araştırmada verilerin toplanmasında geçerlik güvenirliğini değerlendirmek amacıyla Tekrarlayıcı Davranışlar Ölçeği-R-Türkçe Versiyonu, OSB olan çocukların tanılarını konfirme etmek ve TDÖ-R-TV'nin ölçüt geçerliliğini değerlendirmek amacıyla ise Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği-2-Türkçe Versiyonu (GOBDÖ-2-TV) kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmada TDÖ-R-TV'nin uzman görüşleri ile kapsam geçerliği, açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi ile yapı geçerliği ve GOBDÖ-2-TV ile ölçüt geçerliği incelenmiştir. TDÖ-R-TV ölçümlerinin güvenirlik ölçümleri kapsamında ölçeğin ebeveynler tarafından da doldurulması sağlanmış ve öğretmen ve ebeveyn formları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bunun yanı sıra güvenirlik çalışmaları kapsamında iç tutarlılık için Cronbach Alpha değerleri de incelenmiştir. Analizlerin sonucunda TDÖ-R-TV'nin öğretmenler tarafından tamamlanan formunun ebeveynler tarafından tamamlanan formu gibi geçerli ve güvenilir bir araç olduğu bulunmuştur.

Sonuç

OSB olan çocukların tekrarlayıcı davranışlarının türlerinin belirlenmesinde, sıklığının ve şiddetinin ayrıntılı olarak değerlendirilmesinde TDÖ-R-TV'nin hem alanyazına hem de uygulamalara katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, tekrarlayıcı davranışlar, stereotipik davranışlar, sınırlı ilgi alanı

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Almış 24-72 Aylık Çocukların Ailelerine Uygulanan Anne Baba Eğitim Programının Etkililiği

ÖZNUR TUŞ AVCI¹, ŞEBNEM GÜMÜŞCÜ TUŞ²

¹ AREL ÜNİVERSİTESİ

² KIBRIS SAĞLIK VE TOPLUM BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ

oznurtus@hotmail.com

Özel gereksinimli küçük çocuğu olan anne babalara yönelik anne baba eğitim programlarından Portage Erken Çocukluk Dönemi Programı (PEÇDEP), Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı(KAEEP), Otistik Çocuklar için Davranışsal Eğitim Programı (OÇİDEP) gibi programlar ile çocukların gelişimini desteklemek ve anne babaların çocuklarının gelişimini destekleyecek bilgi ve beceri edinmelerini sağlamak amaçlanmaktadır.

Ulusal ve uluslararası alanyazın birlikte ele alındığında eğitim programlarının az bir bölümünün anne baba gereksinimlerine dayalı olarak geliştirildiği görülmektedir. Anne babaların güçlendirilmeleri ya da uzmanlarla işbirliği yapmaları için gereken bilgi ve becerileri kazanmalarını hedefleyen sınırlı sayıda programa rastlanmıştır.

Bu çalışma doğrultusunda ailelere uygulanan aile eğitim programı ile hem ailelere bir beceriyi nasıl öğretecekleri konusunda teorik ve uygulamalı çalışmalar yapmak hem de çocuklara bu eğitim programının evde de anne baba ile devam edeceğini göstermek amaçlanmıştır. Aile eğitim programına katılan aileler ile planlanan bu araştırmanın amacı; erken özel eğitim programlarına devam eden otizm spektrum bozukluğu tanısı almış 24-72 aylık çocuklara sahip ailelerin teorik ve uygulamalı olarak yürütülen aile eğitimi çalışmalarından ne düzeyde yararlandıklarını belirlemektir. Aynı zamanda uygulanan aile eğitim programı ile çocuklarının gelişimi üzerindeki etkilerini farketmelerini sağlayarak, kurumdaki eğitimi takip etme ve evde de devam ettirme yönünde farkındalıklarını arttırmak amaçlanmıştır.

Çalışma İstanbul ili Başakşehir ilçesinde bulunan, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde eğitim alan, 24-72 aylık otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocuğa sahip 4 baba ve 6 anne ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla yapılmıştır. Elde edilen veriler tümevarım analizi tekniğiyle analiz edilerek, veri analiz sonuçları temalar ve alt temalar halinde paylaşılacaktır. Bulgular üzerinde çalışmaya devam edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile eğitimi, otizm spektrum bozukluğu, erken müdahale.

Aile Tepkileri Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Ön Geçerlilik ve Güvenilirlik İncelemesi

MUSTAFA BALOĞLU¹, SERAY OLÇAY GÜL¹, AVŞAR ARDIÇ², ŞAHİN KESİCİ³

¹ HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

² EGE ÜNİVERSİTESİ

³ NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

baloglu@hotmail.com

Kadın ve erkeğin evlenmesiyle temeli atılan ve iki kişiden oluşan aile çocukların aileye katılımıyla birlikte büyümeye başlar. Bu büyüme beraberinde olumlu ve olumsuz birçok değişimi getirir. Doğacak ya da doğan çocuğun yetersizlik gösterdiğinin öğrenilmesi ile anne-baba adayları ya da anne-babalar hem yeni hayatlarındaki bu değişimlerle hem de çocuklarının farklı gereksinimleriyle ilişkili ek stres kaynaklarıyla karşı karşıya kalırlar. Yaşamlarında meydana gelen bu beklenmedik değişim karşısında anne-baba adayları ya da anne-babalar farklı tepkiler gösterirler. Alan yazında bu tepkiler sevilen birinin kaybına gösterilen yas tepkileriyle benzerlikler gösterdiği belirtilmektedir. Yas veya travma sonrası tepkilerin üç aşamada ele alındıkları görülmektedir. Birinci aşama şok, inkar ve depresyon; ikinci aşama karışık duygular, suçluluk, kızgınlık, utanma; üçüncü aşama pazarlık ve uyum tepkilerini içerir. Anne-baba adayları ya da anne-babalar bu aşamalardan farklı sürelerde geçebilir, uyum aşamasına çok hızlı ya da çok geç ulaşabilir ya da hiç ulaşamayabilirler. Anne-baba adaylarına ya da anne-babalara çocuklarının engelli olabileceğinin ya da engelli olduğunun bildirilmesi sürecinde veya sonrasında uygun psikolojik desteğin sunulabilmesi için onların yukarıda sıralanan aşamalardan hangisinde olduğunun objektif olarak belirlenmesi oldukça önemlidir. Uluslararası alan yazında bu amaçla kullanılabilecek sınırlı sayıda ölçme aracı bulunmakla birlikte (örn. Engelin Kabulü Ölçeği); Türkiye’de bu amaçla kullanılabilecek bir ölçme aracı bulunmamaktadır. Bu araştırmada ailelerin çocuklarının yetersizlikleri karşısında gösterdikleri tepkileri geçerli ve güvenilir bir yöntemle belirlemek amacıyla Aile Tepkileri Ölçeği (ATÖ)’nin geliştirilmesi ve bu ölçeğin psikometrik özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Nitel yöntemler kullanılarak ölçek maddeleri geliştirilmiş ve nicel yöntemlerle geliştirilen ölçek maddelerinin geçerlilik ve güvenilirlik incelemeleri yapılmıştır. Araştırmada ölçek maddelerinin belirlenmesi amacıyla yetersizlik gösteren çocuğa sahip annelerle üç odak grup görüşmesi ve iki bireysel görüşme gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmesi için gruplar çocuklarının tanı alması üzerinden geçen süreye göre oluşturulmuştur. Bu süreler, 1-5 yıl; 6-10 yıl ve 11-15 yıl olarak belirlenmiştir. Çocukları henüz tanı almış iki anne ile ise bireysel görüşmeler yapılmıştır. Ses kaydı alınan görüşmeler transkripsiyon yöntemiyle metin haline getirilmiştir. Araştırmacılar birbirinden bağımsız olarak transkripsiyonları incelemiş ve ailelerin tepkilerinden olası ölçek maddelerini üretmişlerdir. Bağımsız oluşturulan maddeler araştırmacılar tarafından değerlendirilmiş ve ilk madde havuzu meydana getirilmiştir. Daha sonra bu maddeleri ilk defa gören iki özel eğitim ve bir travma uzmanı araştırmacı havuzdaki

maddeleri en iyi yansıttığı tepkiye göre kategorilere ayırmışlardır. Özel eğitim gereksinimi olan çocuğa sahip bir grup aile bu maddeleri cevaplamıştır. Maddelerin nicel analizi devam etmektedir. Nicel analizde açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile verilerin çözümlenmesini takiben ileri geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: ATÖ, özel eğitim, aile tepkileri, ölçek geliştirme

Okuma Kazanım Sürecinde Dil Temelli Becerilerin Önemi

HİLAL GENGEÇ¹, MEHMET GÜRBÜZ²

¹ HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ

² BUĞDAYLI İLKOKULU

gengechilal@gmail.com

Okuma, tüm çocukların okul yaşantılarının ilk yıllarında kazanmaları beklenen, birçok dilse ve bilişsel becerinin eş zamanlı kullanımı gerektiren karmaşık bir görevdir. Her ne kadar formal okul yaşantısının ilk yılları ile birlikte gündeme gelse de, aslında temelleri çocuğun erken çocukluk dönemindeki dil gelişim süreci ile atılmaktadır. Alanyazında okuma gelişiminin ayrıntılı olarak incelenildiği birçok çalışmada, okuyucularda görülen okuma problemlerinin temelde dil becerilerindeki sınırlılıklardan kaynaklanabileceği sıkça vurgulanmıştır (Catts ve Kamhi, 2005; Faust ve Kandelshine-Waldman, 2011; Gough ve Tunmer, 1986; Nation, 2005; National Reading Panel, 2000; Tunmer, 2008; Tunmer ve Greaney, 2010; Vaughn, Linan-Thompson ve Hickman-Davis, 2003). Alanyazında okuma süreci ile yakından ilişkili olduğu belirtilen temel dil becerileri ise genellikle dört başlık altında ele alınmaktadır. Bunlar a) sözcük dağarcığı, b) sesbilgisel farkındalık, c) morfolojik farkındalık ve d) sözdizimsel bilgi ve becerilerdir (Bruning, Schraw ve Ronning, 1999; Gough ve Tunmer, 1986; Kendeou ve diğ., 2005; Nation, 2005; National Reading Panel, 2000; Tunmer, 2008; Tunmer ve Greaney, 2010). Erken çocukluk dönemindeki dil gelişimi sırasında doğal olarak kazanılması beklenen bu beceriler ile ileriki dönemlerdeki okuma ve okuduğunu anlama arasında güçlü ilişkilerin olduğu birçok çalışmada vurgulanmıştır (Gough ve Tunmer, 1986; Kendeou ve diğ., 2005; Nation, 2005; National Reading Panel, 2000). Vurgulanan bu ilişkilerin okuma sürecindeki yeri ve öneminin daha net bir şekilde tanımlanabilmesi için öncelikle bu becerilerin okumanın hangi aşamasına nasıl katkı sağladıklarının betimlenmesi önemlidir. Bu gereklilikten yola çıkılarak bu sunumda, hem ulusal hem de uluslar arası alanyazın taramaları yapılarak okuma üzerinde etkili olduğu belirtilen dil becerilerinin ele alındığı çalışmalardan elde edilen somut bulguların paylaşılması ve yine bu çalışmalardan elde edilen bulgular ışığında okuma ve dil alanında yapılacak ileriki araştırmalar için yeni araştırma önerilerinin sunulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okuma, dil becerileri, okuma güçlüğü, okuduğunu anlama güçlüğü

Özel Öğrenme Güçlüğü ve/veya Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Öğrencilerde Öz Düzenleme Stratejileri

SEVDA KILIÇ ¹, MACİD AYHAN MELEKOĞLU ²

¹ KAFKAS ÜNİVERSİTESİ

² ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

sevdakilic@yahoo.com

Özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) ve/veya Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) olan öğrenciler, çoğunlukla davranışlarını yönetme konusunda zorluk yaşamaktadırlar. Dolayısıyla bu öğrencilerin; gerginliklerinin, yoğun fiziksel enerjilerinin ve bu zor durumların yol açabileceği dürtülerinin farkına varmaları ve bunları doğru yönlendirip yönetmeleri gerekmektedir.

Araştırmalar, ÖÖG ve/veya DEHB durumlarının öğrenme ya da dikkate ilişkin bir veya birden fazla süreci ve beyin fonksiyonlarını etkileyen genetik ve/veya nörobiyolojik unsurlardan kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Bu bilişsel fonksiyonlar ve süreçler, davranışsal öz düzenleme ve kontrolün yanı sıra akademik performans açısından da önemlidir. Bu öğrenciler genellikle ortalama ya da ortalama üstü bir zekâya sahip olmalarına rağmen çoğunlukla planlama, organize etme, izleme, karar verme ve görev tamamlama gibi becerilerde; bilgilerin kısa süreliğine depolanıp işlenmesini sağlayan ve ardından eylemlere yön vermek için bu bilgileri bağlantılı olarak saklayan çalışma belleğinde; bireyin gelen ve giden bilgileri ele alabildiği işleme hızında olmak üzere bilgiyi işleme ve/veya dikkati odaklama noktasında sıkıntı yaşayabilmektedirler. Bu bağlamda ÖÖG ve/veya DEHB olan öğrencilerin okulda ve hayatta başarılı olmalarına yardımcı olabilecek öz düzenleme stratejileri: (a) çevreyi hareket açısından düzenleme, (b) beklentileri belirleme, (c) problem çözme yaklaşımı öğretme, (d) yardım beklerken ne yapılabileceğine ilişkin stratejiler öğretme, (e) yardım istemeye yönelik işaretlemler hazırlama, (f) öğrencilere durup düşünmeyi ve plan yapmayı öğretme, (g) organizasyon becerilerini öğretme, (h) anlaşmazlıkları ele alma, (i) motivasyonu sağlama, (j) öğrencilere öz izleme becerisi kazandırma şeklinde sıralanabilir.

Eğitimde fırsat eşitliğinden hareketle bu çalışmada doğrudan ve dolaylı öğretim yaklaşımlarıyla ÖÖG ve/veya DEHB olan öğrencilerin öz düzenlemeli öğrenme süreçleriyle ilgili bir literatür özetinin yapılması ve bu amaç doğrultusunda akademik öz düzenleme stratejilerinin özetlenmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, öz düzenleme stratejileri

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerde Not Tutma Becerilerinin Geliştirilmesi

SEVDA KILIÇ¹, MACİD AYHAN MELEKOĞLU²

¹ KAFKAS ÜNİVERSİTESİ

² ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

sevdakilic@yahoo.com

Ders içeriklerini aktarmanın en etkin yollarından biri not tutma becerilerinin kazandırılmasıdır. Not tutma becerilerinin kazandırılması, öğrenimi sağlama açısından oldukça önemli görülmektedir. Bu nedenle derslere not tutarak katılmak herhangi bir yetersizlik türünden etkilenme durumuna bağlı olmaksızın tüm öğrenciler için önemlidir. Yapılan araştırmalar özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) olan öğrencilerin de normal gelişim gösteren öğrencilerde olduğu gibi kendilerine özgü birtakım not tutma becerileri geliştirebildiklerini ancak bu becerilerin ders içeriklerini anlama noktasında yetersiz kaldığını göstermektedir. Ayrıca ÖÖG olan öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarına kıyasla genel olarak daha az not tuttıkları, alınan notları hatırlamada zorluk yaşadıkları ve dolayısıyla da sınavlarda yetersiz bir performans gösterdikleri görülmektedir.

Farklı potansiyel, fiziksel ve/veya zihinsel yeteneklere sahip olan öğrencilerin ders içeriklerini anlayabilmeleri noktasında not tutma becerilerinin geliştirilmesi için farklı seçenekler sunulmaktadır. Örneğin, bu öğrenciler için not tutacak bir yazmanın bulunması, öğrencilere öğretmene ait ders notlarının verilmesi ya da daha sonra dinlemek üzere ders ses kayıtlarının alınması bu yöntemler arasında yer alabilmektedir. Bu yöntemler her ne kadar farklı gelişimsel ve öğrenme özelliklerine sahip öğrencilere yardımcı olsa da bu öğrencilerin kendi ders notlarını etkili bir biçimde tutmayı öğrenmelerinin gerekliliğine dair birtakım nedenler belirtilmektedir. Öncelikle not tutmak, öğrencilerin derse aktif katılımlarına yardımcı olmaktadır. Araştırmalar, ÖÖG olan öğrencilerin çoğunlukla pasif öğrenciler olduğunu ve not tutmanın öğrenciyi öğrenim sürecine aktif bir şekilde dâhil ettiğini, böylece kavramayı arttırdığını ortaya koymaktadır. İkincisi not tutma süreci karmaşık bilgilerin netleştirilmesine ve uzun süreli depolama sırasında kodlamanın yapılmasına yardımcı olmaktadır. Üçüncüsü, not tutma bilgilerin bellekte tutulmasını ve hatırlanmasını kolaylaştırmaktadır. Son olarak, ÖÖG olan öğrencilerin öğretmenin ya da bir başka kişinin tutmuş olduğu notlara bağımlı olması, derslerin öğrenilmesi açısından etkili not tutma becerileri edinme yolunda bir engel teşkil edebilmekte ve öğrencilerin bağımsız olmalarını engelleyebilmektedir. Bu nedenle, ilgili alanyazında ÖÖG olan öğrencilere not tutma esnasında yardımcı olunması durumunda dahi öğrencilerin bu notları kendi yorumlarıyla yeniden kaydetmeleri önemli görülmektedir.

Not tutmanın bilgileri öğrenmeye yönelik çok sayıda fırsat sağlaması nedeniyle, öğretmenlerin öğrencilerin not tutmaya ilişkin fırsatlarını çoğaltması oldukça büyük bir önem teşkil etmektedir. Bu bağlamda, öğretmenler önemli bilgileri ne kadar düzenli ve net bir biçimde sunarlarsa, öğrencilerin de konuyu

anlayıp not tutmaları o kadar kolaylaşacaktır. Ayrıca, öğretmenler, ders esnasındaki sunum biçimlerini değiştirerek ya da öğrencilere not tutma tekniklerini nasıl kullanacaklarını öğreterek farklı potansiyel, fiziksel ve/veya zihinsel yeteneklere sahip olan öğrencilerin not tutma becerilerini geliştirebilirler.

Bu çalışmada ÖÖG olan öğrencilerin not tutma becerilerinin geliştirilmesine yönelik stratejilere dair bir literatür özeti sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, özel öğrenme güçlüğü, not tutma stratejileri

Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Çocuklara Yönelik Dans Hareket Terapisi Uygulamaları

ÖZGÜR ATLAS¹

¹ ÖZEL YEDİTEPE ATLAS ÖZEL EĞİTİM MERKEZİ

ozguratlask@gmail.com

İstanbul Bilgi Üniversitesi Dans Hareket Terapisi Sertifika Programı kapsamında, Özgür Atlas tarafından otizmlili, zihinsel engelli ve özel öğrenme güçlüğü tanılarına sahip 9 çocukla yapılan dans ve hareket terapisi uygulamasının içeriği ve süreçlerinin kısa bir özeti bildiride olacaktır. Dans/hareket terapisi (DHT) yoluyla bu çocuklara ulaşma ve onların hayatına “başka bir terapi mümkündür” anlayışına uygun olarak sözel ve davranışçı terapilerin dışında yaklaşmak için yaptığımız denemeler girişiminin özetidir. Özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklara verdiğimiz yoğun davranışsal terapilerin ve özel eğitimin dışında DHT yoluyla bu çocukların nasıl etkilendiği ve gelişim gösterdiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışma grubu ve süreç hakkında bilgi:

Haftada bir, 60 dakikalık seanslar halinde 24 hafta süren uygulamalara 3 otizmlili, 5 zihinsel engelli, 1 özel öğrenme güçlüğü tanılı çocuk katıldı. Oturumlar bir rehabilitasyon merkezinin spor salonunda geniş bir alanda, oranın imkanları kullanılarak gerçekleştirildi. Bu uygulamaya başlamadan önce otizmlili ve zihinsel engelli çocuklarının karakteristik özellikleri ve onlarla uygulanan DHT uygulamaları konusunda kaynak ve literatür bilgisi oluşturuldu. Çocukların ilk hareket örüntüleri videoya çekildi. Çeşitli testler aracılığıyla başlangıç (Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği-2, Bir İnsan Resmi Çiz vb.) ve sonuç gelişim durumları değerlendirildi. Genel olarak hareket edebilecek, komutları alabilecek, daha önce grup deneyimi olan ve yetersizliklerine göre iyi durumda olan çocuklar gruba alındı. Grupta birbirinden farklı özür grubundan bireyler (otizmlili, zihinsel engelli) olduğu için farklı duyuşsal, duygusal ve davranışsal hedefler seçilerek başlandı. Genel olarak: Dürtüsel ve uygunsuz davranışları kontrol edebilme, yönergeyi takip edebilme, diğerlerini dinleyebilme, diğer grup üyeleri ile göz teması kurabilme, sakinleşme, mekânı farklı düzeylerde kullanabilme, ağırlık, köklenme, dolaylı ve doğrudan dikkatin farkında olabilme, grup üyeleriyle iletişim başlatma, sürdürme ve sonlandırma, duyguları sözel ya da sözel olmayan şekilde gösterebilme, anlatabilme ve ifade edebilme, destek verebilme ve alabilme, fiziksel gerilimi azaltmayı öğrenebilme, öz beden farkındalığını artırma, hareket örüntülerini farklılaştırma, genişletebilme vb. gibi hareket ve ilişki bazlı

hedefler seçildi.

Çalışmada yukarıda sayılan hedefler basitten karmaşığa doğru sıralayarak öncelikle öz beden farkındalığı üzerine çalışıldı. Laban Bartenieff, Kestenberh hareket analizleri kullanılarak çalışmalarda çeşitli temalar seçildi. Laban eforlarıyla hareket paternlerini kullanarak bedensel olarak hareket örüntülerini genişletebilmelerini ve zengin hareket niteliklerine ulaşmalarını daha sonra da iletişim, gerilimle baş etme, destek verebilme ve alabilme, dinleme, empati gibi becerilerin kazanılmasını hedefleyen çalışmalar yapıldı. Çalışmada neler yapıldığı bildiride ayrıntılı açıklanacaktır.

Çalışma sonucundaki gözlemler ve değerlendirme: Yirmi dört haftalık seans sonucu gruba katılan çocuklardan, ailelerden ve diğer öğretmenlerinden alınan geri bildirimler olumlu düzeyde olmuştur. Belirtilen değerlendirme sonuçlarında, görüşmelerde ve sonradan çekilen hareket bazlı videolarında çocukların çoğu için “kendine güvenli hareket ediyor”, “bedenini daha iyi kullanıyor”, “dikkati arttı”, “göz teması kuruyor”, “işbirliğine yatkınlığı arttı”, “kendi kendilerine çabucak sakinleşebiliyorlar”, “çalışmalara daha istekli geliyorlar ve katılmak istiyorlar” gibi ifadeler kullanılmıştır. Bu ifadeler dışında, seanslara başlamadan önce çocuklardan alınan verilerle yirmi dört haftalık seans sonrasında alınan veriler karşılaştırıldığında, hareket repertuarlarının genişlediği, diğerleriyle anlamlı iletişim başlatabildikleri ve isteklerini erkenden ifade edebildikleri görülmüştür. Etkileşime açıklık ve sosyal iletişimde grupta olma anlamında olumlu yönde gelişmeler olduğu kaydedilmiştir. OSB tanılı çocukların bireysel çalışmayla desteklenip gruba öyle katılımına karar verilirse daha iyi olacağı gözlemlendi. Ayrıca dans terapisinde önemli olan hareketin derinlemesine gözlemlenmesi ve bireyin iç dinamikleriyle bağlantılandırılması konusu gündeme geldi. “Bir kişinin bedeninde gözlemlenmeyen efor özellikleri onun kişilik yapısında ya da çevreyle kurduğu ilişkide yeterince gelişmemiş, bastırılmış ya da çatışmalı olan yanlara denk düşeceğini” söyleyen bir teori böyle birbirinden farklı yetersizliğe sahip çocukların hayatında terapist tarafından görüldü.

Bedensel ifade olanaklarını çeşitlendirmenin yollarını hareket, imge, duygu ve anlam arasında sürekli bir ilişki kurarak yapmak oldukça öğreticiydi. Özellikle otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanılı çocuklarla çalışırken onlarla bağ kurmanın farklı yolları keşfedildi. Empatik bağ kurmak için aynalamanın farklı biçimleri keşfedildi. Empatik yansıtmayı kullanmanın çok boyutlu bir süreç olarak çocukların etkileşim kurmasına oldukça fayda sağladığı görüldü.

Bedenin asla yalan söylemediği bir sürecin içinde farklı öğrenme ve yaşam pratiklerine sahip bu çocuklarla farklı bir şekilde de çalışılabileceğinin özel eğitimciler, bu alanda çalışan uzmanlar ve çocukların aileleri tarafından da farkına varılmasını ve bu tarz çalışmaların daha da yapılması gerektiği düşünüldü.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, dans ve hareket terapisi, otizm, zihinsel engelli, özel öğrenme güçlüğü

Özel Eğitim Okullarında Görev Yapan Servis Personellerinin Yetersizlikten Etkilenmiş Bireylere Yönelik Tutumlarına Farkındalık Eğitiminin Etkisi

MEHVEŞAN SÜMEYYE BECAN¹

¹ SAKARYA ERENLER ÇAYBAŞI YENİKÖY İLKOKULU

smyymhvsn@hotmail.com

Araştırmanın amacı özel eğitim okullarında görev yapan servis personellerine verilen farkındalık eğitiminin yetersizlikten etkilenmiş bireylere yönelik tutumlarını değiştirmede etkisini belirlemektir. Araştırmaya özel eğitim okullarında görev yapan 93 servis personeli katılmıştır. Araştırmada, yarı deneysel desenlerden kontrol grupsuz ön test-son test modeli kullanılmıştır. Bu araştırmada özel eğitim okullarında görev yapan servis personellerinin yetersizlikten etkilenmiş kişilere yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla “Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği” (YEKYTÖ) kullanılmıştır. Araştırma grubuna araştırmacı tarafından iki gün süreyle yetersizlik, yetersizliğin anlamı... konularında günde beşer saatlik 10 oturumdan oluşan farkındalık eğitimi uygulaması gerçekleştirilmiştir. Özel eğitim okullarında görev yapan servis personellerinin “Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği” nden aldıkları ön test ve son test puanları arasındaki farkı test etmek için araştırmanın amacına uygun olarak bağımlı gruplarda t testi uygulanmıştır. $t=3,604$; $p<.01$ bulunmuştur. Bu sonuç 92 serbestlik derecesinde .05 olasılığında anlamlıdır. Eğitimden önceki puanlarıyla sonraki puanlarının arasındaki farkın tesadüfi değil verilen eğitimin etkisi olabileceğini göstermektedir. Ayrıca Özel eğitim okullarında görev yapan servis personellerin cinsiyetlerine, çalışma sürelerine, yaşlarına, öğrenim durumlarına göre yetersizlikten etkilenmiş bireylere yönelik tutum ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir [$p>.05$].

Anahtar Kelimeler: Engelli kişilere yönelik tutumlar, tutumların değiştirilmesi, özel eğitim okulları, servis personelleri

Özel Eğitim Bölümü Öğrencilerinin Akademik Öz-Yeterliklerinin ve Özel Eğitim Mesleki Yeterliklerin İncelenmesi

AHMET FİDAN ¹, EDA DEMİRHAN ¹

¹ SAKARYA ÜNİVERSİTESİ

afidan@sakarya.edu.tr

Ülkemizde son yıllarda öğretmen yeterliklerinin geliştirilmesi amacıyla önemli çalışmalar yürütülmektedir. Bu kapsamda genel ve alanlara özgü öğretmen yeterlikleri güncellenmiş, ayrıca öğretmen yetiştirme programlarında da köklü değişiklikler yapılmıştır. Meslek öncesi öğretmen yetiştirme programlarında yer alan kuramsal ve uygulamalı dersler ve bu dersler kapsamında gerçekleştirilen uygulamalar öğretmen adaylarına belirlenen yeterlikleri kazandırmada önemli bir etkindir. Bu çalışmada özel eğitim bölümü öğrencilerinin akademik öz-yeterliklerinin ve özel eğitim mesleki yeterliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeline göre yürütülmüştür. Çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında bir Sakarya Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Öğretmenliği programı üçüncü sınıfta öğrenim gören 73, Özel Eğitim Öğretmenliği programı ikinci sınıfta öğrenim gören 36 ve aynı programdaki birinci sınıfta öğrenim gören 32 öğrenci olmak üzere toplam 151 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Akademik Öz-yeterlik Ölçeği (AÖÖ)", "Özel Eğitim Mesleki Yeterlik Ölçeği (ÖEMYÖ)" ve katılımcıların demografik bilgilerinin toplandığı "Kişisel Bilgiler Anketi" kullanılmıştır. Veriler normal dağılım gösterdiğinden analizde korelasyon, t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre akademik öz-yeterlik ölçeği toplam puanı ile özel eğitim mesleki yeterlik toplam puanı arasındaki korelasyon değeri .575 olarak hesaplanmıştır. Bununla birlikte cinsiyete göre, öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik ölçeğinin teknik beceri ve özel eğitim mesleki yeterlik ölçeğinin liderlik alt boyutlarında alınan toplam puan ortalamaları arasında erkek öğretmen adayları lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu bulunmuştur. Ayrıca, sınıf düzeyine göre incelendiğinde, öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlik ölçeğinin teknik beceri alt boyutunda, özel eğitim mesleki yeterlik ölçeğinin alan bilgisi alt boyutunda ve ÖEMYÖ toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğuna ilişkin yapılan bonferroni testi sonuçlarına göre her iki alt boyut için de ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri arasında üçüncü sınıf öğrencileri lehine ve ayrıca birinci ve üçüncü sınıflar açısından da üçüncü sınıf öğrencileri lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. ÖEMYÖ toplamından alınan puanlar açısından ise ikinci ve üçüncü sınıf öğretmen adayları arasında üçüncü sınıflar lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Akademik başarı ortalamaları açısından ise aka-

demik ortalamaları yüksek olanlar lehine çeşitli alt boyutlarda anlamlı farklılıklar bulunurken; mezun oldukları lise türüne göre çeşitli alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Son olarak önceden herhangi bir ön-lisans lisans programından mezun olma durumlarına göre, özel eğitim mesleki yeterlik ölçeği alan bilgisi alt boyutundan alınan toplam puanlar arasında daha önceden herhangi bir ön-lisans/lisans bulunmayanların lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, mesleki yeterlik, akademik öz-yeterlik, öğretmen yetiştirme

Özel Eğitime Gereksinim Duyan Öğrencilere Yönelik Hazırlanan Okul Rehberlik Programının Planlanmasında ve Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar

CENGİZ POLAT ¹, MUSTAFA SÜRÜCÜ ²

¹ ADIYAMAN ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA MERKEZİ

² ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ

msurucu@adiyaman.edu.tr

Giriş

Özel eğitim, temelde özel gereksinimli çocuklara sunulan; özelde üstün özellikleri olanları yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engele dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek topluma kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitim olarak tanımlanmaktadır (Ataman, 2005). Özel eğitim; özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve materyal kullanarak; eğitim ihtiyaçları, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda üst öğrenime, meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlamaktadır. Bu amaçlara ulaşabilmek için özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere yönelik de okul psikolojik danışma ve rehberlik programının hazırlanması gerekmektedir. Psikolojik Danışma ve Rehberlik(PDR) Programı gelişimsel rehberlik anlayışı gereğince; öğrencinin gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları göz önüne alınarak öğrencinin azami derecede gelişmesini sağlayacak düşünce ve hareket tarzlarını okulda oluşturmayı ve yerleştirmeyi ve gelişimi engelleyici faktörleri ortaya çıkmadan ortadan kaldırmayı sağlayacak şekilde hazırlanmayı amaçlar. PDR programı hazırlanırken uygulanabilir oluşuna, öğrenci gereksinimlerinden hareket etmesine, amaç ve uygulamalarında belirgin olmasına, tüm öğrencileri kapsamasına, problem çözücülükten çok önleyici olmaya ve gelişimsel yaklaşımı esas almasına dikkat edilmelidir (Gazioğlu ve İlgar, 2008; Erkan, 2014).

Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere verilecek rehberlik hizmetinin normal öğrencilerininkinden farklı olması beklenir. Bu durum yapılacak çalışmalarda özel bir takım önlemlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Uygulanacak rehberlik etkinliklerinin öğrencilerin engel ve seviyesine uygun olması en önemli

şarttır. Bu bağlamda, bu araştırmada, özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere yönelik hazırlanan okul rehberlik programının planlanmasında ve uygulanmasında okul rehber öğretmenlerinin ve özel eğitim öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunları tespit etmek amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma tarama modelindedir. Araştırmada uygun örnekleme kullanılmıştır. Araştırmacının çalışma grubunu; Adıyaman Merkez ilçedeki özel eğitim okulları ve bünyesinde özel eğitim sınıfı bulunan okullarda görev yapan özel eğitim öğretmenleri ile rehber öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmaya bu okullarda görev yapan 48 Özel eğitim öğretmeni ile 18 rehber öğretmen katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak rehber öğretmenlere ve özel eğitim öğretmenlerine uygulamak üzere araştırmacı tarafından geliştirilen 5'li likert (1-5 puan aralığında, "1 hiç katılmıyorum ve 5 çok katılıyorum") anket maddeleri kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 16.00 programı kullanılarak her maddeye ilişkin frekans, yüzde ve ortalamalar elde edilmiştir.

Bulgular, Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda; rehber öğretmenlerin çoğunun okul rehberlik programı hazırlarken özel eğitim öğrencilerini dikkate aldıkları, özel eğitim ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduğunu düşündükleri bulunmuştur. Bunun yanı sıra, özel eğitimde rehberlik hizmetleri ile ilgili döküman bulmada zorlandıkları, sınıf rehber öğretmenlerinin okul rehberlik programını eksiksiz olarak uygulamadıklarını düşündükleri belirlenmiştir. Ayrıca; özel eğitim öğretmenlerinin çoğunun, rehberlik etkinliklerinin uygulanmasında rehberlik servisinin gerekli bilgilendirmeyi yapmadıklarını ve rehberlik dersindeki etkinlikleri uygularken okul rehber öğretmeninden yeterince yardım alamadıklarını düşündükleri bulunmuştur. Bununla birlikte, özel eğitim alanında rehberlik dersinin bulunmasını yararlı bulduklarını, ancak özel eğitim öğretmenlerinin sınıf rehberlik programlarını ya hazırlamadıkları ya da hazırladıkları programı uygulamadıkları ve ders programında yer alan 'Rehberlik' dersinde sınıf rehberlik programının işlenmediğini düşündüğü gibi çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

Rehber öğretmenlerin özel eğitim öğretmenleri ve veliler ile koordinasyonlarının geliştirilmesi, özel eğitim öğrencilerinin düzeylerine, ihtiyaçlarına uygun Milli Eğitim Bakanlığı tarafından rehberlik etkinliklerinin ve çeşitli materyallerin geliştirilmesi, özel eğitim öğretmenlerine ve okul rehber öğretmenlerine bu etkinlik ve materyallerin sınıf ortamında nasıl uygulanabileceği ile ilgili uygulamalı eğitimlerin verilmesi önerilir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, rehberlik, rehberlik programı

Zihin Yetersizliği Olan Öğrenciye Fen Bilimleri Dersinde Uygulanan Tanılayıcı Dallanmış Ağaç Tekniğinin Etkililik ve Verimliliklerinin İncelenmesi

ÇİĞDEM TÜRKER¹, İLK NUR ÇİFCİ TEKİNARSLAN²

¹ ÖZEL GELİŞİM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ

² ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

turker cigdem2@gmail.com

Bu araştırmanın amacı, tanılayıcı dallanmış ağaç alternatif değerlendirme tekniğinin özel eğitim sınıfında, Fen Bilimleri dersinde kullanımını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda özel eğitim sınıfında yer alan zihin yetersizliği olan bir öğrenciye “Besinlerin Sindirimi” konusunun öğretiminde, doğrudan öğretim yöntemine ek olarak tanılayıcı dallanmış ağaç alternatif değerlendirme tekniğinin yer aldığı öğretim planı uygulanırken, aynı öğrenciye “Vücudumuzda Boşaltım” konusunun öğretiminde, sadece doğrudan öğretim yönteminin yer aldığı öğretim planı uygulanmıştır. Araştırmada her iki öğretim planının, konuların öğrenciye kazandırılmasındaki etkililik ve verimliliklerini karşılaştırmak amacıyla tek denekli araştırmalardan, uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Araştırmaya Bolu ilindeki özel eğitim sınıfına devam eden hafif düzey zihin yetersizliği gösteren 11 yaşındaki bir kız öğrenci katılmıştır. Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla öğretmen görüşme formu, Besinlerin Sindirimi ve Vücudumuzda Boşaltım ölçüt bağımlı ölçü araçları ve sosyal geçerlik veri toplama formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda etkililik verileri grafiksel analiz yoluyla analiz edilirken; katılımcının özel eğitim öğretmeninden toplanan sosyal geçerlik verileri de nitel olarak analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, doğrudan öğretim yöntemine ek olarak tanılayıcı dallanmış ağaç alternatif değerlendirme tekniğinin yer aldığı öğretim planı ile Besinlerin Sindirimi konusunun ve sadece doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı öğretim planıyla da Vücudumuzda Boşaltım konusunun öğrenciye kazandırıldığını göstermiştir. Ayrıca elde edilen sonuçlardan her iki öğretim planının etkililik açısından farklılaşmadığı görülmüştür. Verimlilik açısından her iki yöntem karşılaştırıldığında ise, doğrudan öğretim yöntemine ek olarak tanılayıcı dallanmış ağaç alternatif değerlendirme tekniğinin kullanıldığı öğretim planının, sadece doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı öğretim planına göre daha verimli olduğu görülmüştür. Araştırma sonunda öğrencinin özel eğitim öğretmeninden alınan görüşler doğrultusunda, sosyal geçerlik verilerinden elde edilen bulgular da araştırmada kullanılan tanılayıcı dallanmış ağaç tekniğinin, öğrencinin bilişsel becerilerinin gelişmesine ve özel eğitim sınıflarında işlenen Fen Bilimleri dersinde etkili bir öğrenme-öğretme ortamının oluşmasına katkı sağladığını göstermiştir. Ayrıca araştırmadan sonra öğrencinin Fen Bilimleri dersine yönelik ilgi ve tutumunun olumlu yönde değiştiği bununla birlikte de Fen Bilimleri dersindeki başarısının arttığı belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tanılayıcı dallanmış ağaç, alternatif değerlendirme teknikleri, fen bilimleri, zihin yetersizliği, uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli

Özel Eğitimde Aile Savunuculuğunu Ele Alan Nitel Araştırmalara Bir Bakış

GİZEM ERGİN¹, AYSUN ÇOLAK¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

gizem_ergin@anadolu.edu.tr

Alanyazında özel eğitimin özel gereksinimli çocuklar için anlamlı olması aile katılımıyla ilişkilendirerek ailelerin çocuklarının özel eğitim süreçlerindeki önemli değişikliklerde yer almaları gerektiği ve haklarının yasalarla korunduğu belirtilmektedir. Özel gereksinimli çocukların eğitim haklarıyla ilgili tarihe bakıldığında, eğitim yasalarındaki kapsamlı değişiklikler için aile savunuculuğunun itici bir güç olduğu görülmektedir. Alanyazında aile savunuculuğu kaynaştırma uygulamaları, özel gereksinimli çocukların geçiş süreçleri, bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanmasında aile katılımı gibi konular içerisinde ele alan çalışmalar yer almaktadır. Fakat ailelerin çocuklarının eğitimiyle ilgili doğrudan savunuculuk eylemlerini gerçekleştirdiği çalışmalara bütüncül bakan, sistematik analiz eden gözden geçirme çalışmalarına alanyazında yer verildiği görülmemiştir. Bu gereksinimden hareketle araştırmanın amacı, özel gereksinimli çocukların ailelerinin çocuklarının eğitimiyle ilgili gerçekleştirdikleri savunuculuk eylemlerine yer veren nitel çalışmaların incelenmesidir. Araştırma bir betimsel analiz çalışması olarak planlanmış, gerçekleştirilen tarama sonucunda konuyla ilgili yapılmış 69 çalışmaya ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında belirlenmiş olan dâhil etme kriterlerine göre araştırmaya 13 çalışma dâhil edilmiştir. Belirlenen kriterler; katılımcı grubunun içerisinde özel gereksinimli çocukların ailelerinin bulunması, çalışmanın nitel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirilmesi, özel gereksinimli çocukların ailelerinin fiili bir savunuculuk eylemi gerçekleştirmesi veya savunuculuğa ilişkin algılarının incelenmesi, çalışmanın akademik bir dergide yayımlanmış olması ve 2000-2018 yılları arasında gerçekleştirilmiş olmasıdır. Bu çalışmalar savunuculukla kurulan ilişki, amaç, katılımcı grubu, desen, veri toplama yöntemi, veri analizi türü, bulgular ve öneriler başlıkları altında betimsel olarak analiz edilmiştir. Çalışmalar incelenen başlıklara göre değerlendirildiğinde, ailelerin özel eğitim hizmetlerine ulaşmak amacıyla savunuculuk eylemlerini gerçekleştirdikleri, çalışmalardaki katılımcı grubunun kültür, etnik köken, sosyo-ekonomik koşullar gibi bağlamlarda farklılaştığı fakat genel olarak ailelerin savunucu aileler olduğu, bazı çalışmalarda savunucu ailelerle birlikte okul personelinin de çalışmaya dâhil edildiği görülmüştür. Bununla birlikte çalışmaların fenomenolojik yaklaşımla desenlendiği ve verilerin yarı yapılandırılmış görüşmelerle toplandığı, veri analizi türlerinin tümevarım analizi, içerik analizi, sabit karşılaştırmalı analiz gibi analiz türlerinde çeşitlendiği dikkati çekmiştir. Çalışmalarda toplanan verilere göre ortaya çıkan ortak temalar ise; okullarla ve uzmanlarla iletişim/işbirliği, aile katılımı, aile savunuculuğu, en az kısıtlayıcı ortam ve savunuculuğun etkileridir. Çalışmaların genel olarak uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik önerileri ise yasa yapıcıların özel eğitim savunuculuğuy-la ilgili gerekli düzenlemeleri gerçekleştirmeleri, bu düzenlemeleri politikaların

desteklemesi gerektiği, ailelere savunuculuk eylemlerini aktif olarak gerçekleştirebilmeleri için savunuculuk eğitimlerinin verilebileceği, ailelere değer verildiğinin, çocuklarının eğitim sürecinin önemsendiğinin hissettirilmesi gerektiği, ailelerin güçlendirilmesinin önemli olduğu, okul personelinin aileyle işbirliği içinde olması ve aileleri savunuculukla ilgili olarak desteklemesi gerektiği yönündedir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, nitel araştırmalar, savunuculuk, aile

Erken Çocukluk Döneminde Öz-Belirleme Becerilerinin Desteklenmesi Amacıyla Hazırlanan Aile Eğitimi Programına İlişkin Ebeveynlerin Görüşlerinin İncelenmesi

D. MERVE TUNA¹

¹ NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ

dmervetuna@gmail.com

Zihin yetersizliği olan bireylerin toplumsal yaşama geçiş sürecinde karşılaştıkları sorunların temelinde öz-belirleme becerilerindeki yetersizlikler olduğu görülmektedir. Öz belirleme becerilerinin erken dönemde geliştirilmesinin, bireyin yetişkinlik döneminde toplumsal yaşama geçişini kolaylaştıracağı araştırmalarla desteklenmektedir. Bu nedenle erken dönemde zihin yetersizliği olan çocukların öz belirleme becerilerinin geliştirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu amaçla erken çocukluk döneminde öz-belirleme becerilerinin desteklenmesi amacıyla alanyazında belirtilen dört stratejiyi temel alan bir aile eğitim programı hazırlanmıştır. Bu temel stratejiler; a) ev ortamı ve diğer alanlara erişim, (b) ev ortamında seçim fırsatlarının zenginleştirilmesi, (c) ev ortamının düzenlenmesi ve kontrolü, (d) ev ortamında benlik saygısının desteklemesi olarak sıralanmaktadır. Hazırlanan aile eğitim programına 4-6 yaş arasında gelişimsel yetersizliği sahip çocuğu olan beş gönüllü ebeveyn katılım göstermiştir. Aile eğitim programı dört hafta süresince uygulanmış ve süreç içerisinde ailelerin gereksinim ve görüşleri doğrultusunda programa modül eklemeleri yapılmıştır. Uygulama tamamlandıktan sonra katılım gösteren ebeveynlerin programa ilişkin dönütleri ve görüşleri odak grup görüşmesi yapılarak alınmıştır. Görüşme kaydının dökümü yapıldıktan sonra tümevarım analizi yapılmıştır. Ebeveynlerin görüşleri "program içeriği", "programın uygulanışı", "programın ikincil faydaları" ve "programın etkisi" kategorilerinde sınıflandırılmıştır. Ailelerin belirttikleri görüşler doğrultusunda hazırlanmış olan aile eğitim programının olumlu ve eksik yönleri tartışılmıştır. Bulgular ışığında araştırmacı ve uygulamacılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aile eğitimi, öz-belirleme, erken çocukluk

Özel Eğitime İhtiyacı Olan Çocukların Annelerinin Fiziksel Aktivite Düzeyleri ile Yaşam Kaliteleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

ÖZGÜR KURT¹, EMİNE AHMETOĞLU¹

² TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

ozgurustunerkurt@gmail.com

Bu araştırmanın amacı, özel eğitime ihtiyacı olan çocukların annelerinin fiziksel aktivite düzeyleri ile yaşam kaliteleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. İlişkisel tarama modelinde olan bu araştırma Edirne il merkezinde bulunan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam eden özel eğitime ihtiyacı olan 92 çocuğun araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden anneleri ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri; araştırmacılar tarafından oluşturulan Aile Bilgi Formu ve Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi-Kısa Formu (IPAQ) ile Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kısa Formu (WHOQOL-BREF) kullanılarak, yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırma verilerinin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile belirlenmiştir. Annenin çalışıp çalışmama durumu, ailenin sosyal güvencesi, ekonomik düzeyi, ailede başka engelli olup olmama, ailenin bakım ücreti alıp almaması, annenin destek alıp almama durumları gibi değişkenler arasındaki farklılıklar Mann-Whitney U testi ile çocuğun engel derecesi, yaşadığı yer, kardeş sayısı, annenin öğrenim durumu ve aile tipi gibi değişkenler arasındaki farklılıklar ise Kruskal Wallis testli ile fiziksel aktivite düzeyi ile yaşam kalitesi arasındaki ilişki ise Spearman Korelasyon analizi ile incelenmiştir. Elde edilen veriler SPSS 22.0 analiz programında analiz edilmiş, 0.05 manidarlık düzeyinde çözümlenmiştir.

Araştırma sonucunda; annelerin fiziksel aktivite puanlarının 1389 Met olduğu belirlenmiş ve annelerin fiziksel aktivite düzeyleri Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi yönergesine göre minimum aktif olarak değerlendirilmiştir. Annelerin yaşam kalitesi puanları 14,5 olarak saptanmış ve Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği yönergesine göre yüksek yaşam kalite standardı olarak kabul edilmiştir. Annelerin fiziksel aktivite düzeyleri ile Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeğinin alt boyutları olan bedensel ($r = -.031$), ruhsal ($r = .006$), sosyal ($r = .015$) ve çevresel ($r = .107$) alan değerleri arasında istatistiksel düzeyde anlamlı korelasyon tespit edilmemiştir ($p > 0.05$).

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda; engelli çocuğa sahip annelerin yaşam kalitelerini ve fiziksel aktivite düzeylerini geliştirmelerine imkân sağlanmalı ve sağlıklı yaşam sürmeleri desteklenmelidir. Annelerin fiziksel aktivite düzeylerinin düşük olmasına rağmen, yaşam kalitelerinin yüksek olarak belirlenmesinin nedenlerini ortaya koyacak, büyük örneklem gruplu çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engelli birey, fiziksel aktivite, yaşam kalitesi, aile

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Aile Katılım Çalışmaları

TUĞBA KANMAZ¹, FATMA TEZEL ŞAHİN²

¹ KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ

² GAZİ ÜNİVERSİTESİ

tugba.kanmaz@dpu.edu.tr

Ülkemizde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri; özel eğitim gerektiren bireylere, eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere özel olarak yetiştirilmiş personelle, engel gruplarına göre oluşturulmuş uygun ortam ve destek eğitim programları sunmaktadır. Son yıllarda sayısı giderek artan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde eğitim ve destek hizmetlerinin sadece özel gereksinimli çocuğa verilmesi yeterli olmamaktadır. Özel gereksinimleri olan bir çocuğun ailesinin veya yakınlarının da özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki aile eğitim ve danışmanlık hizmetlerden yararlanması, çocuğun hem evde hem de okulda eğitiminin süreklilik kazanmasına yardımcı olmaktadır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile ilgili yönetmelik incelendiğinde de hizmetlerin aile katılımı ile gerçekleşmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Fakat uygulamalara bakıldığında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde aile katılım çalışmalarının, daha çok kurumların inisiyatifine bırakıldığı gözlemlenmektedir.

Bu problemden yola çıkılarak araştırmanın amacı, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin aile katılım çalışmalarını uygulama durumları ve sıklıklarını incelemek olarak belirlenmiştir. Araştırma nicel araştırma yaklaşımı içerisinde yer alan genel tarama yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Konya il merkezine bağlı Selçuklu, Meram ve Karatay İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine kayıtlı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan ve gönüllülük esası çerçevesinde araştırmaya katılım sağlayan 156 öğretmen araştırmanın örneklemi oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlere uygulanmak üzere geliştirilmiş öğretmen anket formu kullanılmıştır. Öğretmen anket formu öğretmenler hakkında genel bilgiler ve aile katılım çalışmalarına yönelik soruların yer aldığı iki bölümden oluşmaktadır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden gerekli izinler alınarak formlar uygulanmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen verilerin yüzde ve frekans değerleri hesaplanmıştır. Buna göre öğretmenlerin büyük bir kısmı kurumlarında uygulanan aile katılım çalışmalarını yeterli bulduklarını ve kurumlarının aile katılım çalışmalarını desteklediklerini ifade etmişlerdir. Araştırma bulguları öğretmenlerin tamamına yakınının özel gereksinimli çocukların aileleriyle ilk görüşme gerçekleştirdiklerini fakat bu görüşme esnasında büyük çoğunluğunun ailenin ve çocuğun ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik bir çalışma yapmadığını ortaya koymuştur. Konferans, afiş, broşür, kitapçık, dergi, dilek kutusu, haber mektubu ve ebeveyn köşesi uygulanma durumlarının az olduğu ve ailelerin özel günlerde kuruma çok az davet edildiği sonucuna erişilmiştir. Tanışma ve BEP (bireyselleştirilmiş eğitim programı) toplantılarının gerçekleştirilme oranının da düşük olduğu bulunmuştur. Bunların yanı sıra aile katılım çalışmalarının

dan veli toplantısı, eğitim ve haberleşme panoları, portfolyo hazırlama, telefon ile görüşme, yazışma, sosyal medyanın kullanımı, bireysel ve grup görüşmelerinin sıklık oranlarının da ayda bir kez seçeneğinde yoğunlaştığı görülmüştür. Ev ziyaretlerinin ise çoğunlukla dönem başı ve sonunda yerine getirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, aile katılım çalışmaları, aile, öğretmen

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Olan Öğrencilere Akademik Becerilerin Öğretiminde Verimliliği Arttırma

SERAY OLÇAY GÜL¹, ELİF TEKİN-İFTAR²

¹ HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

² ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

serayolcaygul@hacettepe.edu.tr

Bu araştırmada hedeflenmeyen bilgi uyararı ve gözleyerek öğrenme uyararı ile birlikte grup öğretimi düzenlemesiyle sunulan eşzamanlı ipucuyla öğretimin otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı bulunan öğrencilere hedef akademik becerilerin öğretimindeki etkililiği incelenmiş; araştırmada katılımcılara koro şeklinde tepkide bulunma fırsatı sunulmuştur. Bu amaçtan yola çıkılarak sıralanan sorulara yanıt aranmıştır: (a) Grup öğretimi düzenlemesiyle sunulan eşzamanlı ipucuyla öğretim OSB tanısı bulunan öğrencilere akademik becerilerin öğretiminde etkili midir? (b) Grup öğretimi düzenlemesiyle sunulan eşzamanlı ipucuyla öğretim OSB tanısı bulunan öğrencilerin edindikleri hedef akademik becerileri sürdürmelerinde, farklı materyal ve kişilere genellemelerinde etkili midir? (c) OSB tanısı bulunan öğrenciler beceri yönergesine eklenerek sunulan hedeflenmeyen bilgi uyarılarını edinebilirler mi? (d) OSB tanısı bulunan öğrenciler edindikleri hedeflenmeyen bilgi uyarılarını koruyabilir, farklı materyal ve kişilere genelle-yebilirler mi? (e) OSB tanısı bulunan öğrenciler gözleyerek öğrenme yoluyla ak-ranları için belirlenen hedef becerileri ve hedeflenmeyen bilgileri öğrenebilirler mi? (f) OSB tanısı bulunan öğrenciler gözleyerek öğrenme yoluyla edindikleri hedef becerileri ve hedeflenmeyen bilgileri koruyabilir, farklı materyal ve kişilere genelle-yebilirler mi? (g) OSB tanısı bulunan öğrencilerin çalışmanın sosyal geçerliliğini destekleyen görüşleri nelerdir? Araştırmanın katılımcılarını yaşları 10-11 arasında değişen ve OSB tanısı bulunan üç öğrenci oluşturmuştur. Araş-tırmada grup öğretimi düzenlemesiyle sunulan eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiğini incelemek için davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılmış ve katılımcılarla replike edilmiştir. Araştırmada sınama, yoklama (günlük ve toplu yoklama oturumları, hedeflenmeyen bilgi ve gözleyerek öğrenme yoklama otu-rumları), öğretim, izleme ve genelleme oturumları düzenlenmiştir. Yoklama otu-rumları birebir öğretim, öğretim oturumları katılımcılara koro şeklinde tepkide bulunma ve gözleyerek öğrenme fırsatının verildiği grup öğretimi düzenlemesiyle yürütülmüştür. Öğretim oturumlarında her katılımcı için üçer hedef becerinin

yer aldığı üçer öğretim seti, her bir hedef beceri için ise ikişer hedeflenmeyen bilgi uyararı; toplamda dokuz hedef beceri ve 18 hedeflenmeyen bilgi uyararı belirlenmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların hedef akademik becerileri, hedeflenmeyen bilgi uyarılarını edindikleri, edindikleri becerileri 10 gün sonra gerçekleştirilen izleme oturumlarında korumaya devam ettikleri, farklı materyal ve kişilere genelledikleri görülmüştür. Katılımcıların ayrıca gözleyerek öğrenme yoluyla akranları için belirlenen hedef akademik becerileri ve hedeflenmeyen bilgi uyarılarını edindikleri, edindikleri becerileri korudukları, farklı materyal ve kişilere genelledikleri görülmüştür. Sosyal geçerlik bulguları katılımcıların hedef beceriler ve öğretim sürecine ilişkin görüşlerinin olumlu olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, akademik beceriler, eşzamalı ipucuyla öğretim, verimlilik

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Ayrık Denemelerle Öğretim Sunularak İki Farklı Hata Düzeltmesi Türünün Karşılaştırılması

DİLARA ECEM ALTUN, ŞERİFE YÜCESOY-ÖZKAN ¹, NURAY ÖNCÜL ¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

d.ecemaltun@gmail.com

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), birden fazla bağlamdaki sosyal etkileşim ve iletişimdeki yetersizliklerle kendini gösteren, bu yetersizliklere ek olarak sınırlı ilgi ile takıntılı ve yineleyici davranışlarla seyreden nöro gelişimsel bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır. OSB olan çocuklar çeşitli alanlarda akranlarına göre yetersizlik göstermekte ve bu yetersizlikler OSB'den etkilenme düzeylerine göre farklılık göstermektedir; ancak OSB'den etkilenme düzeyleri fark etmeksizin yetersizlik gösterdikleri ve geri kaldıkları gelişim alanlarında desteklenmelerini sağlamaya yönelik gerçekleştirilecek çalışmalarda OSB olan çocuklar için etkili ve kullanışlı yöntemlerin, başka bir ifadeyle, kanıta dayalı uygulamaların kullanılması büyük bir öneme sahiptir. ABD Ulusal Otizm Merkezi ve Otizm Spektrum Bozukluğu Ulusal Mesleki Gelişim Merkezi gibi farklı kurumların yürütücülüğünde OSB olan çocuklarla ve gençlerle gerçekleştirilen uygulamaların kanıta dayalı olup olmadığını belirlemeye yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Her iki kurum da ayrık denemelerle öğretimin (ADÖ) OSB olan çocuklarla ve gençlerle gerçekleştirilen kanıta dayalı uygulamalardan biri olduğunu belirlemiştir. ADÖ, sistematik öğrenme fırsatı sunmayı ve ipuçları aracılığıyla doğru tepkileri arttırmayı amaçlayan, doğru tepkilerin pekiştirilmesini, yanlış tepkilerin ise düzeltilmesini içeren ve uygulamalı davranış analizine dayanan etkili bir uygulamadır. ADÖ'nün yararlarından biri çocuğun hata yapması durumunda, hataları azaltmak ya da düzeltmek için farklı hata düzeltmesi tekniklerinin kullanımına izin

vermesidir. Öğretimin önemli bileşenlerinden biri olan hata düzeltmesi, öğretim sırasında çocuğun davranışa ilişkin yanlış tepki vermesi ya da hiç tepki vermesinin hemen ardından uygulamacının çocuğun hatasını düzeltmesidir. ADÖ kullanılırken çocuğun yanlış tepkilerinin ardından farklı hata düzeltmesi türlerinin kullanıldığı ve çeşitli tek basamaklı davranışların kazandırılmasında etkili olduğu bilinmektedir. Alanyazın göz önünde bulundurulduğunda, ADÖ kullanımında farklı türde hata düzeltmesi türlerinin etkililik ve verimliliklerinin karşılaştırıldığı görülmektedir; ancak hangi hata düzeltmesi türünün daha etkili ve verimli olduğuna ilişkin karmaşık bulgular elde edildiğini ve bu karmaşık bulgulara rağmen hata düzeltmesi türlerinin karşılaştırıldığı sınırlı sayıda çalışma olduğunu, Türkiye’de ise farklı hata düzeltmesi türlerinin karşılaştırıldığı herhangi bir çalışmaya rastlanmadığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla, OSB olan çocuklara tek basamaklı davranışların öğretiminde ADÖ kullanılırken hangi hata düzeltmesi türünün daha etkili ve verimli olduğunu belirlemeye, bu alandaki sınırlı araştırmaların niceliğini arttırmaya ve mevcut araştırmaların bulgularını desteklemeye yönelik çalışmalara gereksinim vardır. Bu araştırmanın amacı, OSB olan çocuklara toplumsal uyarı işaret ve yazılarını gösterme becerisinin öğretiminde iki farklı hata düzeltmesiyle kullanılan ADÖ’nün etkililik ve verimliliğinin karşılaştırılması, öğrenilen becerilerin farklı araç-gereçlere genellenip genellenmediğinin ve öğretim sona erdikten bir, iki ve üç hafta sonra korunup korunmadığının belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda OSB olan 7-11 yaşlarında biri kız, üçü erkek olmak üzere dört çocukla çalışılmıştır. Araştırmada tek-denekli deneysel araştırma modellerinden uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar deseni kullanılmıştır. Araştırma bulguları toplumsal uyarı işaret ve yazılarını gösterme becerilerini kazandırmada ve öğretim sonlandırıldıktan bir, iki ve üç hafta sonra korunmasında üç çocuk için doğru tepki için model olma hata düzeltmesi türünün, bir çocuk için ise deneme tekrarı hata düzeltmesi türünün daha etkili ve verimli olduğunu göstermekle birlikte doğru tepki için model olma hata düzeltmesi türünün daha etkili olduğu bir çocukta her iki hata düzeltmesi türüyle de öğrenilen becerinin farklı araç-gereçlere genellenmediğini göstermektedir. Araştırma bulguları alanyazında mevcut çalışmalar ışığında tartışılmış, uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, ayırık denemelerle öğretim, hata düzeltmesi

Ayrımlı Pekiştirme Kullanılarak Problem Davranışların Azaltıldığı Çalışmaların İncelenmesi

SENİHA KURTOĞLU¹, ELİF SAZAK²

¹ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

² ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

senihakurtoglu37@gmail.com

Uygun olmayan davranışları azaltmak için kullanılan birçok uygulama mevcuttur. Bunlardan bir tanesi de ayrımlı pekiştirmedir. Problem davranışların azaltılmasında kullanılan bilimsel dayanaklı uygulamalardan bir tanesi olarak kabul edilen Ayrımlı Pekiştirme, bir davranışı pekiştirirken diğer davranışı pekiştirme durumudur.

Bu çalışmada, 0-21 yaş aralığında çeşitli yetersizlikleri olan bireylerin problem davranışlarının azaltılmasında ayrımlı pekiştirme ile öğretiminin etkililiğini inceleyen araştırma makaleleri incelenmiştir. İncelenen araştırmalar betimsel olarak özetlenmiştir. İncelenecek makalelere ulaşmak için " ayrımlı pekiştirme (differential reinforcement), uyuşmayan davranışların ayrımlı pekiştirilmesi (differential reinforcement of incompatible behaviors), alternatif davranışların ayrımlı pekiştirilmesi (differential reinforcement of alternative behaviors), diğer davranışların ayrımlı pekiştirilmesi (differential reinforcement of other behaviors), düşük oranlı davranışların ayrımlı pekiştirilmesi (differential reinforcement of low rate behaviors), işlevsel analiz (functional analysis), problem davranış (problem behavior) " gibi anahtar sözcükler kullanılarak 2013' ten sonra yapılan araştırmalara ulaşabilmek için Academic Search Complete ve ERIC veri tabanlarında elektronik tarama yapılmıştır. Elde edilen makalelerin kaynakça bölümleri tek tek incelenerek, ayrımlı pekiştirme ile ilgili olduğu düşünülen makalelerin isimleri belirlenmiş, makalelerin isimleri kullanılarak elektronik tarama tekrarlanmıştır. Elektronik ortamda tam metnine ulaşamayan makaleler ise Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi merkez kütüphanesinden elde edilmiştir. Gerçekleştirilen bu işlemler sonucunda 25 adet makaleye ulaşılmıştır. Ulaşılan makaleler arasından, önceden belirlenen (a) makalelerin 2013-2017 yılları arasını kapsaması, (b) en az bir katılımcısının 0-21 yaş aralığında olması, (c) araştırmanın müdahale içeren bir çalışma olması ve (d) değişkenler arasındaki işlevsel ilişkinin grafik üzerinde gösterilmiş olması kriterlerine uygun 25 adet makale, çalışma kapsamına alınmıştır. Çalışmalar " sayı, yaş, cinsiyet, tanı, ortam, süre, uygulayıcı, araştırma deseni, hedef davranış, işlevsel analiz-problem davranışın işlevi, yerine öğretilecek davranış, ayrımlı pekiştirme' nin türü ve sonuç " kriterlerine göre analiz edilmiştir.

Elde edilen bulgular ayrımlı pekiştirmenin uygun davranışların artırılıp uygun olmayan davranışların azaltılmasında etkili olduğu; fakat ayrımlı pekiştirmenin tek başına kullanıldığı çalışmalardan ziyade başka yöntemlerle birlikte kullanıldığı çalışmaların daha etkili olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ayrımlı pekiştirme, alanyazın taraması, betimsel analiz.

Otizmli Çocukların Sosyal Becerilerini Geliştirmede Uygulanan Müdahalelerin Etkililiği: Bir Derleme Çalışması

ÇİĞDEM TÜRKER¹, SENA GÜLSÜM ŞEN², ELİF SAZAK³

¹ ÖZEL GELİŞİM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ

² ANKARA ETİMESGUT ÖZEL EĞİTİM MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ

³ ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

turkerdigdem2@gmail.com

Bu çalışmada, farklı yaş gruplarındaki otizmli bireylerin sosyal becerilerini geliştirmek amacıyla gerçekleştirilmiş tek denekli araştırmaların yer aldığı meta analiz çalışmaları belirlenmiş ve derleme yoluyla bu meta analiz çalışmalarında uygulanan müdahalelerin etkililiklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda elde edilen araştırmalar; araştırmaların konusu, kaynak taraması, incelenen yıl aralığı, incelenen denek ve çalışma sayısı, deneklerin yaş aralığı, çalışmaların kalite düzeylerini belirlemek için kullanılan ölçekler, kullanılan etki büyüklüğü türü ve ulaşılan etki büyüklüğü düzeyi şeklinde incelenmiştir. İncelenen araştırmaların sonucunda otizmli çocuklara uygulanan sosyal beceri müdahalelerinin orta ve/veya yüksek derecede etkili olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, otizm, sosyal beceri, tek denekli araştırmalar, derleme

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Dil Gelişimlerini Desteklemek Amacıyla Kullandıkları Yöntemler

ALPER GÜLAY¹, İ. FUNDA ACARLAR²

¹ RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ

² HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ

alper.gulay@erdogan.edu.tr

Dil gelişiminin hızlı olduğu okul öncesi dönemde normal gelişim gösteren akranlarına göre dezavantajlı durumdaki otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocukların desteklenmesi kritik öneme sahiptir. Bu araştırmanın amacı, Ankara ilinde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde okul öncesi dönemdeki OSB olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin, öğrencilerinin dil gelişimlerini desteklemek amacıyla hangi yöntemleri kullandıkları ve hangi çalışmaları yaptıklarına ilişkin görüşlerini belirlemektir.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, verilerin analizinde ise içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmaya özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde en az iki en fazla altı yıl OSB olan okul öncesi çocuklarla çalışmış, üniversitelerin özel eğitim bölümü zihin engelliler öğretmenliği programından mezun olmuş 15 öğretmen katılmıştır.

Bulgular, araştırmaya katılan öğretmenlerin OSB olan öğrencilerinin dil gelişimini desteklerken %68'inin doğal öğretim yöntemini, %32'sinin doğrudan öğretim yöntemini kullandıklarını göstermektedir. Öğretmen ifadelerinin %70'i kullandıkları yöntem etkili olduğu için bu yöntemi seçtiklerini göstermektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler öğrencilerin dil gelişimini desteklerken oyuncak, resimli kartlar, video, bilgisayar, tablet ve telefon uygulamaları, kitaplar ve gerçek nesneleri kullandıklarını belirtmişlerdir. Problem davranışlar, ekolali, öğretmenlerin yeterlikle ilgili kaygıları ve seslendirme sınırlılıklarının öğretmenlerin dil gelişimini desteklerken en sık yaşadıkları güçlükler olduğu anlaşılmıştır. Öğretmenler yaşadıkları güçlüklerle yönelik çözüm önerilerinde en fazla (%23) aile ile işbirliği yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcı ifadelerinin %76'sı OSB olan öğrencilerinin istek belirtme-yardım isteme amacıyla, %24'ü ise sosyal amaçla dilin kullanıldığını göstermektedir. Öğrencilerin dili sosyal amaçlı kullanımına yönelik yapılan çalışmalar en fazla, akranları ile bir araya getirmek ve sohbet etmek olmuştur.

Dil öğrenimini kolaylaştırmak ve hızlandırmak için öğretmenlerin çoğu model olma yöntemini (%67) kullanmaktadır. Model olma yönteminden farklı olarak öğretmenler doğru sorular sorma (%21), bekleme süreli öğretim (%8) ve fırsat öğretimi (%4) yöntemlerini de kullanmaktadır. Katılımcılar sesbilgisi, biçimbirim bilgisi ve sözdizimi becerilerinin desteklenmesinde en fazla model olma yöntemini kullanmaktadır ancak katılımcıların üçte biri biçimbirim bilgisini desteklemeye yönelik çalışma yapmamaktadır. Ayrıca az sayıdaki katılımcı ses bilgisi, sözcük dağarcığı ve sözdizimine yönelik çalışma yapmamaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sadece üçte birinin öğrencilerinin dil gelişimini desteklemek için çevresel düzenleme yaptıkları belirlenmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen bulgular ışığında alanyazında bulunan çalışmalar birlikte değerlendirilerek tartışılmıştır. OSB olan okul öncesi dönemdeki çocukların dil ve iletişim becerilerinin desteklenmesine yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Otizm, dil ve iletişim gelişimi, öğretmen görüşleri, okul öncesi

Özel Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkezlerinde Özbakım Becerilerinin Öğretimine Yönelik Öğretmen Yeterlilikleri ve Görüşleri

FEYYAZ ŞENTÜRK ¹, NAZİM ALAGÖZ ¹, MEHMET EMİN UPRAK ¹, YASİN KARA ¹, MEHMET OKAN KUTLU ¹

¹ MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

feyyazsenturk@feyyazsenturk.com

Bireylerin özbakım becerilerini yerine getirip getiremedikleri, bireylerin bağımsızlıklarının en temel göstergesidir. Normal bireyler özbakım becerilerinin tamamına yakını, yaşadıkları aile ortamında basit yönlendirmeler ve gözlemlerle kazanabilmektedirler. Okul çağına erişmiş normal bireylerin tamamına yakını ekstrem durumlar olmadıkça okul yaşantılarına özbakım becerilerini özbakım becerilerini öğrenmiş bir şekilde başlamakta dırlar. Fakat bu durumun zihinsel engelli bireylerde böyle işlemediği görölmektedir. Özellikle de zihinsel yetersizlikten etkilenme derecesi arttıkça bireylerin özbakım becerilerini öğrenmeye ve öğretmeye yönelik zorluklar çekildiği görölmektedir. Akademik becerilerde olduğu gibi özbakım becerilerinin öğreniminde de zihinsel engelli bireyler özel eğitime ihtiyaç duymaktadır. Ülkemizde sunulan özel eğitim hizmetlerinin bir ayağını da destek eğitim hizmetleri oluşturmaktadır. Destek eğitim hizmetlerini sunan en temel yapılandan biri özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleridir. Bu merkezlerde bireylere farklı gelişim alanlarına yönelik olarak destek eğitim hizmetleri sunulmaktadır. Bu araştırmanın amacı özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde özbakım becerilerinin öğretilmesine etki eden faktörleri ve öğretmen görüşlerini açığa çıkarmaktır. Bu araştırmaya farklı coğrafi bölgelerde görev yapan 100 öğretmen katılmıştır. Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden anket kullanılmıştır. Katılımcıların %67,7 si engelli bireylerle çalışırken öğretim önceliğinin özbakım becerilerinin olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılanların %33,3 ü çalıştığı kurumun fiziki alt yapısının, %42,4 ü ise materyal durumunu özbakım becerilerinin öğretimi için yetersiz olarak nitelemiştir. Katılımcıların %57,6 sı ise çalıştığı özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde özbakım becerilerinin etkili verimli bir şekilde öğretilmediğini düşünmektedir. Araştırma bulgularına bakıldığında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin fiziki ve materyal yapısının özbakım becerilerinin öğretimi için yeterli olmadığı görölmektedir

Anahtar Kelimeler: Özbakım, rehabilitasyon, özel eğitim, engelli, bağımsız

İşitme Kayıplı ve Tipik Gelişen Çocukların Zihin Kuramı ve Dil Becerileri Bakımından Karşılaştırılması

EMRAH AKKAYA¹, MURAT DOĞAN¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

emrah_akkaya@anadolu.edu.tr

Sosyal-bilişsel bir yapı olan zihin kuramı becerisi bireyin kendisinin ve diğerlerinin istek, niyet, kanı, duygu gibi zihinsel durumlarının farkında olmasını sağlamaktadır. Tipik gelişen çocuklarda 4 yaş dolaylarında tam olarak edinilen bu becerinin edinilmesinde yetersizlik durumlarında gecikme yaşanabilmektedir. Dil becerileri zihin kuramı gelişiminde önemli bir olgudur. Bu açıdan bakıldığında işitme kayıplı çocukların dil gelişimlerinde yaşadıkları gecikmenin zihin kuramı gelişimlerine yansımaları olası bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmamızın amacı 4-5 yaşındaki işitme kayıplı ve tipik gelişen çocukların zihin kuramı ve dil becerileri performanslarının karşılaştırılarak bu becerilerde hangi değişkenlerin etkilerinin olduğunu belirlenmesidir. Nicel araştırma yönteminin nedensel karşılaştırma desenine göre gerçekleştirilen bu araştırmanın katılımcıları İzmir, İstanbul, Konya, Ordu, Kütahya, Bursa ve Eskişehir illerindeki 48-71 ay aralığında işitme kayıplı (n = 100) ve tipik gelişen (n = 100) çocuklardan oluşmaktadır. Katılımcılara Çocuklar İçin Zihin Kuramı Test Bataryası ve Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi bireysel olarak uygulanmış, Pragmatik Dil Becerileri Envanteri ise öğretmenleri tarafından sadece 5 yaşındaki çocuklar için doldurulmuştur. Araştırma sonucunda tipik gelişen çocukların zihin kuramı ve dil becerilerinde işitme kayıplı çocuklardan daha iyi performans gösterdikleri belirlenmiştir. İki grup için ortak olan değişkenler açısından performanslar değerlendirildiğinde işitme kayıplı çocukların zihin kuramı becerilerinde yaş, kardeş sayısı, anne ve baba eğitim düzeylerinin; tipik gelişen çocuklarda ise yaş kardeş sayısı ve anne eğitim düzeyinin etkili olduğu görülmüştür. İşitme kayıplı çocukların zihin kuramı becerileri ek olarak işitme cihazı kullanmaya başlama yaşından etkilenmektedir. Zihin kuramı becerilerini en iyi yordayıcıları yaş, anne eğitim düzeyi ve dil becerileridir. Bulgular alan yazınındaki bulgularla ve kendi içinde zihin kuramı kapsamında dil becerileri ile ilişkili olarak işitme kayıplı ve tipik gelişen çocukların performansları karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İşitme kayıplı çocuklar, tipik gelişen çocuklar, zihin kuramı, alıcı dil, pragmatik dil becerileri

24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Genel Seçimlerde Yetersizliği Olan Bireylere Yönelik Vaatlerin İncelenmesi

GAMZE KAPLAN¹, MERVE ÖZ¹, GÜZİDENUR YOLCU¹, AYTEN DÜZKANTAR¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

gamzekaplan175@gmail.com

Türkiye Cumhuriyeti devleti, 95 yıldır parlamenter sistem ile yönetilmektedir. Ülkemiz 16 Nisan 2017 tarihinde gerçekleştirilen referandum ile birlikte cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş yapmıştır. 24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleştirilen seçim, yeni sistemimizin yürütme ve yasama organlarının belirlendiği ilk seçim olmuştur. Bu nedenle 24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleştirilen cumhurbaşkanlığı seçimleri ve genel seçimler sürecinde yapılan vaatlerin değerlendirilmesi gerek siyasi gerekse toplumsal açıdan önem kazanmıştır. Gelişmiş ülkelerdeki ileri demokratik sistemlerin öne çıkan en önemli özelliklerinden biri, toplumda yer alan tüm bireylerin haklarını gözetan bir yaklaşım sergilenmesidir. Toplumda hakları gözetilmesi gereken gruplardan biri de yetersizliği olan bireylerdir. Yetersizliği olan bireylerin yaşam kalitesini etkileyen en önemli boyutlardan biri de yasal haklardır.

Yasal hakların oluşum sürecinde ulusal ve uluslararası kararların yanında, ülkenin yönetimi ve ülkeyi yöneten kişilerin bakış açıları da önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmada 24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleştirilen cumhurbaşkanlığı seçimleri ve genel seçimler sürecinde seçim beyannamelerinde ve sözlü, yazılı medya organlarında yer alan yetersizliği olan bireylerin yaşam kalitelerine yönelik seçim vaatleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu incelemede siyasi partilerin seçim beyannamelerine, sözlü ve yazılı medya organlarında yer alan mitinglere, toplantılara, programlara ulaşılmıştır. Bu kaynaklarda yetersizliği olan bireylerle ilgili vaatler içerik analizi yöntemi ile incelenmiş ve çeşitli başlıklar altında sonuçlar aktarılmıştır. Ayrıca elde edilen bulgular yetersizliği olan bireyler ile ilgili politikalara yön veren kurum ve kuruluşların raporları çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Seçim, beyanname, yetersizlik, siyasi parti, vaat

Erken Çocukluk Döneminde Özel Öğrenme Güçlüğü Erken Tanı ve Müdahale Yöntemlerine İlişkin Yapılan Boylamsal Araştırmalarının İncelenmesi

GAMZE KARAER¹, İBRAHİM HALİL DİKEN²

¹ ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

² ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

gmzkaraer26@gmail.com

Bu araştırmada, Türkiye’de ve dünyada erken çocukluk döneminde özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) olan bireylerde görülen erken belirtiler ve erken müdahale yöntemlerine ilişkin 2010-2017 yılları arasında yapılan boylamsal çalışmaların gözden geçirilmesi ile var olan durumun ortaya koyulması hedeflenmektedir. Bu amaç doğrultusunda alan yazında yer alan çalışmaların betimsel olarak taraması gerçekleştirilmiştir. Taramada TÜBİTAK ULAKBİM, EbscoHost, SAGE, Springer-Link ve ProQuest veri tabanları kullanılarak konuyla ilgili hakemli dergilerde yayınlanmış 9 makaleye ulaşılmıştır. Taramada anahtar kelime olarak “preschool”, “kindergarten”, “learning disability” ve “longitudinal” kelimeleri kullanılmıştır. Araştırmaya dâhil edilen çalışmaların seçilmesinde; (a) 2010-2017 yılları arasında yayınlanmış olma, (b) hakemli dergilerde yayınlanmış makaleler olma, (c) yapılan çalışmaların 0-8 yaş aralığındaki çocuklar ile ilgili olma ve (d) boylamsal çalışma olma ölçütleri belirlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular tartışılarak öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk, özel öğrenme güçlüğü, erken tanı, müdahale

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Okuduğunu Anlama Becerilerine İlişkin Çalışmaların İncelenmesi

MÜSLÜM YILDIZ¹, MACİD AYHAN MELEKOĞLU²

¹ EREĞLİ ÖZEL EĞİTİM İŞ UYGULAMA MERKEZİ (OKULU)

² ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

muslumyildiz@windowslive.com

Bireylerin akademik başarılarını olumsuz yönde etkileyen öğrenme güçlükleri; konuşma, anlama, okuma, yazma ve matematik gibi birçok alanda görülmekle birlikte bu güçlükler bireyden bireye farklı boyutlarda ve etkilerde kendini gösterebilmektedir. Bu alanlardan biri olarak okuduğunu anlama, bireylerin bir metni okuma ve okuduklarını anlama becerileriyle ilişkili olup hayat boyu hem akademik hem de kişisel öğrenmeleri için oldukça önemli bir beceridir. Alanyazın incelendiğinde, özel öğrenme güçlüğü olan çocuklara yönelik birçok müdahale çalışması bulunmakla birlikte okuduğunu anlama alanına yönelik oldukça sınırlı

sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, özel öğrenme güçlüğü olan çocukların okuduğunu anlama becerilerine ilişkin dünyada yapılmış çalışmaların incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, üniversitelerin e-kütüphanelerindeki veri tabanlarından faydalanılarak, Google Akademik (Google Scholar), EBSCOHost, Elsevier Science Direct, ProQuest, SAGE, ERIC gibi veritabanlarında tarama yapılmış ve ölçütleri karşılayan 25 makaleye ulaşılmıştır. Ulaşılan çalışmalar; “çalışılan konu, yöntem (araştırma desenleri), katılımcı özellikleri (sınıf düzeyi, cinsiyet, sayı, yaş), kullanılan müdahale uygulamaları/stratejiler, okuduğunu anlama boyutları, çalışma süreleri (araştırma süreci), yazar sayıları ve makalelerin yıllara göre dağılımları” kategorilerine göre ayrı ayrı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel öğrenme güçlüğü, okuduğunu anlama, derleme

YİDYÖ Yetişkinler İçin Destek Yoğunluğu Ölçeği Türkçe Formu Çeviri ve Uyarlama Çalışması-SIS-A

ATILLA CAVKAYTAR¹, SEMA BATU¹, YASEMİN ERGENEKON¹, ÖZLEM GÜ-MÜŞKAYA²

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

² SAKARYA ÜNİVERSİTESİ

acavkayt@anadolu.edu.tr

Desteklerin Yoğunluğu Ölçeği - Yetişkinler Sürümü (SIS - A), zihinsel engelliliği veya ilgili gelişimsel yetersizlikleri olan her bireyin topluluk yaşamına tam katılması için gereksinim duyduğu göreceli yoğunluğu ölçmek için tasarlanmış bir araçtır. SIS ile engelli bireylerin gereksinim ve tercihlerine cevap veren bireyselleştirilmiş destek planları (BDP) geliştirmede planlama ekiplerine yardımcı olmak için birey-merkezli planlama süreçleri ile birlikte kullanılması amaçlanmıştır (Thompson vd, 2015, 1).

SIS-A çevirisi yazarları tarafından önerilen çeviri yöntemi doğrultusunda Türkçeye çevrilmiş ve Yetişkinler İçin Destek Yoğunluğu Ölçeği- (YİDYÖ) adıyla hazırlanmıştır. Türkçe çevirisi tamamlanan ölçek zihin yetersizliği ve otizmli olan bir grup öğrenci ve ailesiyle pilot çalışma uygulanmıştır. Pilot uygulama sonucunda ölçekte gerekli düzenlemeler yapılmış ve uygulama için hazır hale getirilmiştir. Bu sunumda ölçeğin tanıtımı yapılacak ve uyarlama çalışmaları ile pilot çalışma sonuçları tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: SIS-A, ölçek uyarlama, zihin yetersizliği

Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ailelerin Yaşadıkları Deneyimlere Göre Geçmişten Günümüze Çocuğu Değerlendirme Süreci

MERAL MELEKOĞLU¹, EMRAH KIRICI², HULUSİ KARTAL², HÜSNÜ ANIL TEKİN³

¹ ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

² ÖZEL İKLİM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ

³ BOZÜYÜK REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

meralmelekoglu@gmail.com

Değerlendirme, bir birey hakkında karar vermek için yapılan bilgi toplama sürecidir ve bu süreç farklı amaçlar için gerçekleştirilir. Özel eğitimde değerlendirme süreci, çocuğun özel gereksinimli bir birey olup olmadığına karar verme, tanılama, eğitim ortamına yerleştirme ve bireyselleştirilmiş eğitim planlamasının yapılması, verilen eğitimin değerlendirilmesini ve belirli bir süre sonra tekrar çocuğu ve süreci bir bütün olarak değerlendirmeyi kapsamaktadır. Bu anlamda özel eğitimde değerlendirme sarmal bir döngüden oluşmaktadır.

Özel gereksinimi olan bir çocuğu değerlendirirken, değerlendirmenin ne zaman, nerede, kim tarafından yapıldığı, ailenin bu süreçteki rolü, değerlendirmede kullanılan araç-gereçler, ailenin uzmanlara ve özel eğitim hizmetlerine ulaşma kapasitesi ve ailenin bu süreci aktif bir şekilde yönetebilmesi oldukça önemlidir.

Araştırmanın amacı, birincil bakıcıların yaşadıkları deneyimlere ilişkin görüşleri analiz edilerek, geçmişten günümüze çocuğu değerlendirme, tanılama ve eğitim ortamına yerleştirme sürecini detaylı bir şekilde incelemektedir. Bu amaçla aşağıdaki araştırma soruları geliştirilmiştir:

Birincil bakıcılara göre çocuğu tanılama süreci nasıl gerçekleşmektedir?

Birincil bakıcıların, çocuğunun değerlendirme sürecinde uzmanlara ve özel eğitim hizmetlerine ulaşma durumu nasıldır?

Birincil bakıcıların değerlendirme sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

Birincil bakıcıların, çocuğunu eğitim ortamına yerleştirme sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?

Birincil bakıcıların değerlendirme sürecine ilişkin önerileri nelerdir?

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik araştırma olarak tasarlanmış olup, veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış açık uçlu görüşme soruları kullanılarak, farklı yaş grubunda özel gereksinimli çocuğu olan, toplam 15 birincil bakıcı ile bireysel yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre, değerlendirme süreci oldukça uzun sürmektedir. Birincil bakıcılar hangi uzmana hangi sıra ile gideceğinin, kime, nasıl ula-

şacağı konusunda sorunlar yaşadıklarını ve bu duruma bağlı olarak zaman kaybettiklerini belirtmişlerdir. Birincil bakıcılar, ayrıca kendilerine sağlanan bilginin yetersiz olduğunu, hâlihazırdaki bilgilere kendi gayretleri ile ulaştıklarını ve bu konuda bir uzman tarafından yönlendirilmeye gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir.

Özetle, birincil bakıcıların yaşadıkları bu deneyimler dikkatli bir şekilde analiz edilerek, bu sonuçların değerlendirme sürecinde yer alan uzman ve paydaşlar ile paylaşılarak değerlendirme süreci ile ilgili özel eğitim hizmetlerinin kalitesinin artması sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitimde değerlendirme, tanılama, tıbbi değerlendirme

Otizm Farkındalık Düzeyinin Kimi Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi

HATİCE ECE GEÇ¹, DEMİRALİ YAŞAR ERGİN¹

¹ TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

ece.973@gmail.com

Günümüzde doğan her 59 çocuktan biri Otizm Spektrum Bozukluğuna maruz kalmaktadır. Otizmin nedenlerine dair tartışmalar hala sürerken; otizmin görülme sıklığı günden güne artmaktadır. Otizmin şimdilik bilinen tek çaresi erken ve yoğun özel eğitim olduğu için, otizmlili bireyin erken tanı alarak erken eğitime başlaması otizmde yol almayı bir hayli kolaylaştırmaktadır. Bu sebeple de otizmin belirtileri ve özelliklerinin herkes tarafından bilinmesi, otizmin erken teşhisine ön ayak olması açısından oldukça önemlidir. Aynı zamanda otizmlili bireylerin toplumda yeterince ve özgürce yer alabilmesi için de herkesin otizme dair farklılıkları bilmesi önemlidir. Araştırmanın amacı; alan uzmanları dışındaki kişilerin otizm hakkındaki farkındalık düzeylerini saptamak ve bu farkındalık düzeylerinin hangi demografik özelliklere göre nasıl farklılaştığını belirlemektir. Araştırmada, Trakya (Edirne, Kırklareli, Tekirdağ) illerinde yaşamakta olan değişik yaş ve kültür düzeyindeki kişiler evrenini temsil etmek üzere 401 katılımcı örnekleme oluşturmuştur. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen demografik bilgileri içeren 13 soruluk bir anket ve yine araştırmacılar tarafından geliştirilen Otizm Spektrum Bozukluğuna dair temel bilgiler içeren 28 soruluk otizm farkındalık ölçeği ile toplanmıştır. Verilerin analizinde t testi, varyans analiz ve LSD post Hoc teknikleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen verilere göre toplum Otizm Spektrum Bozukluğuna dair yeterli bilgiye henüz sahip değildir. Bu araştırmada otizm farkındalığına dair yapılan diğer çalışmalarla karşılaştırmalar yapılarak elde edilen sonuçlar tartışılmış, toplumun otizm farkındalığını ve bilgi düzeyini arttırmak için ne gibi çalışmalar yapılması gerektiğine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, otizm spektrum bozukluğu, farkındalık, demografik özellik

Beceri Öğretiminde Video İpucu Kullanılan Araştırmaların İncelenmesi

HASAN KÖSE ¹, MİNE SÖNMEZ KARTAL ²

¹ SİNAN ALAAĞAÇ ORTAOKULU

² ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

minesonmezkartal@gmail.com

Eğitimde teknoloji kullanımı son yıllarda hızla yaygınlaşmaktadır. Teknoloji kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte öğretme ve öğrenme yaklaşımlarında da değişimler yaşanmaktadır. Bu değişimlerin bir sonucu da video teknolojilerinin öğretim amaçlı kullanımının artmış olmasıdır. Video temelli öğretim genel olarak Sosyal Öğrenme Teorisine dayanmaktadır. Bandura'ya göre bireyler bazı davranışları, diğer bireylerin davranışlarını ve bu davranışların sonucunda ortaya çıkan pekiştireç ve cezalarının neler olduğunu gözlemleyerek izlediği bireyleri model alması yöntemiyle öğrenmektedir. Video temelli öğretim yöntemleri video teknolojileri kullanılarak yetersizliği olan bireylere yeni beceriler öğretiminde sıklıkla kullanılan bir öğretim yöntemidir. Bu yöntemde kazandırılmak istenilen davranışı sergileyen bir modelin video görüntüleri öğrenciye izletilir ve öğrencinin modelin davranışını tekrar ederek öğrenmesi amaçlanır. Video temelli öğretim yöntemlerinden biri video ipucu kullanımıdır.

Çok basamaklı ve karmaşık bir beceriye ait videoyu izleyen bir öğrenci video içeriğindeki bazı basamakları hatırlayamayabilir. Bunu önlemek için öğretilmek istenilen beceri ya da davranışa ait görüntünün tamamının izletilmesi yerine beceri ya da davranışa ait basamakların teker teker izletilmesi ve öğrenciden bu basamakların her birine sırasıyla tepkide bulunması istenilebilir. Video ipucu olarak adlandırılan bu yöntemde videonun bir bölümünü izleyen öğrenci davranışın izlediği basamağına ait tepkide bulunması istenilir. Ardından öğrencinin kendisi ya da öğreticisi bir sonraki basamağına ait görüntüyü oynatır. Bu işlem son basamağın izlenmesi ve öğrencinin tepkide bulunmasına kadar devam eder. Video ipucu yöntemi, çok basamaklı ya da karmaşık becerilerin öğretiminde diğer video temelli öğretim yöntemlerine göre daha etkilidir ve öğrencinin yetersizlikten etkilenme düzeyinin yüksek olduğu durumlarda video ipucu yöntemi diğer video temelli öğretim yöntemlerinden daha avantajlı görünmektedir. Çünkü çok basamaklı ve karmaşık zincirleme davranışların öğretimi esnasında öğrencinin basamakları tamamını tek seferde izlemesi yerine belirli aralıklarda videoyu durdurması, izlenen basamağına ait tepkide bulunduktan sonra bir sonraki basamağına ait görüntüye geçmesi her basamağın daha iyi öğrenilmesini için gereken ipuçları ve geri bildirimleri alabilmesine olanak sağlamaktadır.

Bu çalışmada çeşitli becerilerin öğretiminde video ipucu yönteminin kullanıldığı araştırmalar (n:59) ele alınarak; (a) katılımcı özellikleri (yaş, yetersizlik türü), (b) öğretimi yapılan beceri, (c) öğretimin gerçekleştirildiği ortamlar gibi çeşitli değişkenler açısından detaylı şekilde incelenmiştir. Araştırmalar sayılan özellikler açısından betimsel olarak incelenmiş ve bulgular bu çerçevede sunulmuştur.

Çalışmada elde edilen bulgulara göre video ipucu yöntemi; (a) en fazla zihin yetersizliği olan ve otizm spektrum bozukluğu tanısı bulunan öğrencilere öğretim yaparken kullanılmış, (b) katılımcıların yaşları 6-35 arasında çok geniş bir aralıkta yer almış, (c) video ipucu ile en fazla ev içi becerilerin öğretimi yapılırken, mesleki beceriler, yiyecek hazırlama gibi bağımsız yaşam becerileri ve akademik beceriler de öğretimi yapılan beceriler arasında yer almış ve (d) öğretimler sıklıkla bire-bir öğretim düzenlemesi şeklinde sunulmuştur. Çalışmada bu bulgular alanyazındaki bilgiler ışığında tartışılırken ileri araştırmalara yönelik çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Video ipucu, beceri öğretimi, betimsel analiz, video temelli öğretim

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Almış Ergen Erkek Annelerinin Çocuklarının Cinsel Gelişimi Hakkındaki Deneyimleri

EZGİ DİDEM MERDAN¹, FATMA MERDAN²

¹ İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ

² SEZGİCEM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ

ezgi.ddm@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı almış bireylerin sosyal iletişim becerilerinde yaşadıkları güçlükler onların cinsellikle ilgili deneyimlerinde de kısıtlılıklara yol açmaktadır. Buna bağlı olarak uzun süre boyunca otizmlili bireylerin cinselliğe ilgi duymadıkları düşünülmüş olsa da son yıllarda yapılan çalışmalar onların cinsel ilişki ve romantik yakınlığa ilgi gösterdiklerini ve dahası aktif olarak bireysel ve eşli cinsel deneyimler yaşama arayışına girdiklerini ortaya koymuştur (Balfe ve Tantam, 2010; Hellemans ve ark., 2010; Stokes, Newton ve Kaur, 2007). Bunun yanında, otizm tanısı almış kişilerde uygunsuz cinsel davranış olarak değerlendirilebilecek toplum içinde mastürbasyon yapma, soyunma, cinsel anlamda yakınlık hissettiği birine o kişinin onayı olmadan dokunmaya çalışma gibi davranışlar görülebilmektedir (Haracopos ve Pedersen, 1992; Ruble ve Dalrymple, 1993). Bu gibi durumlar cinselliğin konuşulması ve öğretimi konusunda halihazırda güçlüklerin yaşandığı ülkemizde otizmlili çocuğu olan anne babaları zorlayan meseleleri de beraberinde getirmektedir. Bu anlamda gerek ailelerle gerekse otizmlili bireylerin kendileriyle yapılacak cinsellik eğitimi programlarına ihtiyaç duyulduğu görülmekle birlikte otizm ve cinsellik üzerine yapılan çalışmalar oldukça kısıtlı kalmakta ve daha çok özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin bireysel çabalarıyla yürütülmektedir. Bu araştırmada annelerin ergenlik dönemine girmiş otizmlili erkek çocuklarının cinsellikle ilişkili olarak yaşadıkları durumlar hakkında fikirlerini, hislerini ve tüm yönleriyle deneyimlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu sayede ne gibi konularda zorlandıkları ve eksiklikler yaşadıklarını anlayarak araştırmamızın cinsellik üzerine gelecekte yapılacak eğitim çalışmalarına kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

Araştırmaya 13-18 yaş aralığında Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı almış er-

kek çocuğu olan 8 anne katılmıştır. Araştırmacının mülakat tekniğine alışmasını sağlamak ve soruların anneler tarafından doğru ve net biçimde anlaşılır olduğundan emin olmak için öncelikle bir katılımcı ile pilot çalışma yapılmış, yöntemin uygunluğundan emin olunduktan sonra katılımcıların 7'siyle yapılan görüşmelerin içerik analizi yapılarak araştırmada kullanılmıştır. Mülakatların öncesinde anneler bilgilendirilmiş onam formu ve demografik bilgi formunu doldurmuş, ardından yapılan görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır.

Araştırmada, ergenlik dönemi ve sonrasında otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocuğu olan annelerin çocuklarının cinselliğine yönelik bilgi ve görüşlerinin derinlemesine incelenmesi amacıyla nitel araştırma modellerinden yorumlayıcı fenomenoloji deseni kullanılmış ve veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma soruları ergenlik döneminde cinsellik, otizm spektrum bozukluğu tanısı almış bireylerin cinselliği ve ergenlik dönemindeki çocuklar ve aileleri için cinsel eğitim gibi konularda yazılmış yerli ve yabancı kaynaklardaki konuları kapsayacak şekilde oluşturulmuştur. Ayrıca araştırmacıların çalışma yaşamlarında karşılaştıkları, aileler tarafından sıkça sorulan konular da görüşme sorularının hazırlanmasında kullanılmıştır. İkinci araştırmacı tarafından yapılan görüşmelerin ses kayıtları bilgisayar ortamında yazılı hale getirilmiş, her bir görüşme içeriği birbirinden bağımsız olarak iki araştırmacı tarafından da ayrı ayrı kodlanmış ve daha sonra bu kodlamalar bir araya getirilerek araştırmaya katılan tüm annelerin bahsettikleri ortak temalar bulunmuştur. Araştırma sonunda annelerin otizm tanılı ergenlik dönemindeki erkek çocuklarının cinselliği hakkında yaşadıkları deneyimler derinlemesine incelenmiş ve yapılan görüşmelerde bahsedilen bu deneyimlerin ortak yanları tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, cinsellik, ergenlik dönemi, annelerin deneyimleri, cinsellik eğitimi

Özel Eğitime İhtiyacı Olan Çocuklara Sahip Ailelerinin Çevresi İle Kurdukları İlişkilerin İncelenmesi

ERKAN EFİLTİ ¹, METİN BUĞDAY

¹ NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

metinbugday@gmail.com

Bu araştırmanın amacı, özel eğitime ihtiyacı olan çocukların ailelerinin çocuklarına tanı konulmadan önceki ve tanı konulduktan sonraki çevresi ile ilişkilerinde meydana gelen değişikliklerin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda; Ailelerin çocuklarına tanı konulmadan önce ve tanı konulduktan sonra yakın akrabaları ve komşuları ile görüşme sıklığı arasında, eşleri ve diğer çocuklarıyla geçirdiği zaman arasında, misafir kabul-misafirliğe gitme ve ev dışı aktivite(gezi, piknik, sinema vs.) sıklığı arasında, yeni bir ortama girdiğinde hissettiği duygular arasında farklılıklar olup olmadığı sorularına yanıt aranmıştır.

Araştırmanın katılımcı grubunu, 2018 yılında Konya ilinde bulunan özel eğitime ihtiyacı olan çocukların (14 anne 3 baba olmak üzere toplam 17 kişi) ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırma modeli olarak nitel araştırma yöntemlerine göre desenlenen bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme modeli uygulan-

mıştır. Bu amaçla uzman görüşleri alınarak görüşme soruları hazırlanmış ve görüşme sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; Yakın akrabalarınızla görüşme sıklığı sorusuna 7 kişi (%41) değişiklik olmadı, 6 kişi (%35) azaldı ve 4 kişi (%24) arttı şeklinde cevap vermiştir. Komşularınızla görüşme sıklığı sorusuna 10 kişi (%59) değişiklik olmadı, 6 kişi (%35) azaldı ve 1 kişi (%6) arttı şeklinde cevap vermiştir. Ailenizle ev dışında aktivite(gezi, piknik, sinema vs.) sıklığı sorusuna 7 kişi (%41) arttı, 5 kişi (%29) azaldı ve 5 kişi (%29) değişiklik olmadı şeklinde cevap vermiştir. Misafir kabul ve misafirliğe gitme sıklığı sorusuna 8 kişi (%47) azaldı, 6 kişi (%35) değişiklik olmadı ve 3 kişi (%18) arttı şeklinde cevap vermiştir. Çocuklarınızla geçirdiğiniz zaman sorusuna 11 kişi (%65) değişiklik olmadı ve 6 kişi (%35) arttı şeklinde cevap vermiştir. Eşinizle birlikte geçirdiğiniz zaman sorusuna 11 kişi (%65) azaldı ve 6 kişi (%35) değişiklik olmadı şeklinde cevap vermiştir. Yeni bir ortama girdiğinde hissettiği duygular sorusuna 12 kişi (%71) farklı hissediyorum ve 5 kişi (%29) değişiklik yok şeklinde cevap vermiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, aile, iletişim.

POSTER BİLDİRİLER

Hastane Arkadaşım Olur musun?: Üniversite öğrencilerinin Otizm Spektrum Bozukluğuna yönelik bir gönüllülük çalışması deneyimleri

YEŞİM GÜLEÇ ASLAN¹, A. BÜŞRA SUBAŞI YURTÇU¹, ÖZCAN ERKAN AK-
GÜN¹, İSMAİL GÜLEC¹, BAHAR ERKAPLAN¹, BÜŞRANUR MALKOÇ¹, ESRA DİL-
BAZ¹, EZGİ ASLAN¹, MERVE BARTAN¹, SAKİNE KOYUNCU¹, SEVİLAY AKSU¹,
TUBA HANDEMİR¹, TUĞÇE NARMAN¹

¹ İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ

yesim.gulec@medeniyet.edu.tr

Otizm spektrum Bozukluğu (OSB) tanılı bireyler normal gelişim gösteren bireylere ve diğer özel gereksinimli bireylere göre daha fazla sağlık sorunları yaşamaktadırlar (Bruder, Kerins, Mazzarella, Sims, & Stein, 2012; Cheak & Farmer, 2015; Havercamp, Ratliff-Schaub, Navas Macho, Johnson, Bush, & Souders, 2016). Bu tür sağlık sorunları nedeniyle de OSB tanılı bireylerin aileleri, çocuklarını düzenli olarak tıbbi kontroller için sağlık kurumlarına götürmek durumunda kalmaktadırlar. Sağlık kurumlarına gidildiği gün ise, OSB'ye özgü güçlüklerden dolayı, pek çok aile ve OSB tanılı birey oldukça zor anlar yaşanabilmektedir. Bu bireyler, günlük rutininin bozulmasına ve sağlık kurumundaki kalabalık, gürültülü ortama tepki olarak davranış sorunları ve öfke nöbetleri sergileyebilmektedir. Dolayısıyla, genel olarak pek çok normal gelişen birey için de korkutucu ve hoşlanılmayan bir süreç olabilen sağlıkla ilgili işler ve sağlık kurumlarında geçirilen vakit, pek çok OSB tanılı birey ve ailesi için pek çok istenmeyen yaşantının gerçekleştiği, daha zor bir süreç haline gelebilmektedir. Sonuç olarak, yaşanan zorluklar nedeniyle, OSB tanılı bireyin ve ailelerinin sağlıkla ilgili ve genel yaşam kaliteleri azalabilmektedir (Carbone, Behl, Azor, & Murphy, 2010; Carbone, Murphy, Norlin; Azor, Sheng, & Young, 2013; Havercamp et al., 2016; Hyman, & Johnson, 2012).

OSB tanılı birey ve ailesi için sağlık ihtiyaçlarıyla ilgili süreçlerin zor geçmesinde, OSB'ye özgü güçlüklerinin yanı sıra, sağlık çalışanlarının OSB hakkındaki bilgi ve beceri düzeylerinin de rolü söz konusudur. Araştırmaların bulguları, sağlık çalışanlarının ve adaylarının (üniversite öğrencileri, vb.) OSB ile ilgili farkındalık, bilgi ve beceri düzeylerinin geliştirilmesinin, OSB tanılı bireyler ile ailelerinin sağlık kurumlarında yaşadıkları güçlüklerin azalmasında rolü olduğu yönündedir (örneğin; Carbon et al., 2013; Havercamp et al., 2016). Ayrıca, OSB tanılı bireye ve ailesine sağlık işleriyle ilgili süreçlerinde destek olacak kişi ya da kişilerin olmaması da ailelerin bu süreçte zorluk yaşanmasındaki bir başka etmen olabilmektedir. Bu bağlamda, gönüllüler aile ve birey için bu sürecin sorunsuz ve kolay bir şekilde atlatılmasını sağlayabilmektedir (Carbon et al., 2010; Hall, 2012).

İstanbul Medeniyet Üniversitesinde Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültelerine devam eden dokuz gönüllü lisans ve lisansüstü öğrencilerinin katılımıyla Hastane Arkadaşım Olur musun? adlı bir Otizm Gönüllülük Programı (OGP) başlatılmıştır. Bu program doğrultusunda, bu öğrencilerin OSB tanılı bireylere ve ailelerine, sağlıkla ilgili işlerinde destek sunmaları ve aynı zamanda bu öğrencilerin OSB

hakkında farkındalık ve bilgi kazanmaları hedeflenmiştir.

Bu posterde, üniversite öğrencilerinin Hastane Arkadaşım Olur musun? adlı bu OGP'ye ilişkin deneyimlerinin incelendiği fenomenolojik desenle yürütülen nitel araştırma sunulacaktır. Araştırmada, gönüllülerin bu araştırma sürecindeki deneyimleri, programın işleyiş adımları, yürüttükleri çalışmalara ilişkin görüşleri ve bu çalışmanın katılımcıların kişisel, mesleki ve eğitim yaşantılarına etkileri hakkındaki görüşlerini içeren kısa yansıtma notları ile nitel veriler toplanmıştır. Ayrıca, ek veri olarak, birinci araştırmacının alanyazına dayalı olarak hazırladığı OSB Bilgi Değerlendirme Aracı gönüllülerin OSB alanındaki temel bilgi düzeyini değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Nitel veriler içerik analiziyle, nicel veriler ise betimsel olarak analiz edilmiştir. Bulgular, katılımcıların bu programdan çeşitli faydalar sağladığını (OSB hakkında bilgi kazanma, vb.) ve katılımcıların bu programın gelişmesi ve yaygınlaşması için çeşitli önerileri olduğunu göstermiştir. Bulgular uygulama ve gelecek araştırmalar bağlamında tartışılmıştır. Bu araştırmanın, geleceğin sağlık çalışanlarının henüz öğrencilik dönemlerinde OSB hakkında farkındalık ve bilgi kazanmalarına, OSB tanılı birey ve ailelerine destek sunmalarına ve OSB farkındalık çalışmaları yaparak toplumsal farkındalık düzeyinin gelişmesine katkıda bulunmalarına yardımcı olacağı umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, fenomenolojik desen

Otizmli Öğrencilere Yemek Yapma Becerilerinin Öğretiminde Sabit Bekleme Süreli Öğretimin Etkililiği

GALİBİYE ÇETREZ ARICAN¹, MEHMET YAVUZ¹, YEŞİM FAZLIOĞLU¹

¹ TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

galibiye@gmail.com

Otizmli bireyler gelişim özellikleri ve bireysel yeterlikleri açısından önemli farklılıklar göstermektedirler. Bu bireylerin içinde yaşadıkları toplumda kabul görmeleri ve başkalarına bağımlı olmadan yaşamaları günlük yaşam becerileri “(yemek hazırlama, yiyecek depolama, temizlik, giysi yıkama, ütü yapma, giysileri tamir etme, görünüşü düzeltme, telefon etme, misafir ağırlama, yatak yapma becerileri gibi)” konusunda bilgi beceri ve alışkanlıklara sahip olmalarıyla yakından ilişkilidir. Çoğu zaman, normal gelişim gösteren bireyler günlük yaşam becerilerini kendi kendilerine öğrenebilirken, otizmli bireyler bu becerileri sistematik öğretim almadan öğrenmekte güçlük çekmektedirler. Bu nedenle, günlük yaşam becerilerini öğretmek otizmli bireylere sağlanan eğitim hizmetlerinin amaçlarından birisi olmaktadır. Bu amaçtan yola çıkılarak, bu çalışmada otizmli öğrencilere yemek yapma becerilerinin öğretiminde sabit bekleme süreli öğretim yönteminin etkililiğini belirlemek hedeflenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Edirne ilindeki bir özel eğitim okuluna devam eden yaşları 18, 21, 21 olan üç otizmli öğrenci oluşturmıştır. Araştırmada tek-denekli araştırma modellerinden yoklama denemeli denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni, öğrencilerin yemek yapma becerilerinden puding yapma becerisini gerçekleştirme düzeyleridir. Araştırmanın bağımsız değişkeni

ise, sabit bekleme süreli öğretim yöntemine dayalı olarak hazırlanan öğretim programının uygulanmasıdır. Araştırmada öğrencilere ilişkin belirlenen hedef beceride, başlama, öğretim, izleme ve genelleme verilerinin toplanması için veri kayıt formları hazırlanmıştır. Araştırma sonucunda deneklerin üçünün de belirlenen beceriyi hedeflenen ölçüt doğrultusunda gerçekleştirdiği görülmüş ve bu beceriyi öğrencilerin uygulama sona erdikten sonra da kullanmaya devam ettiği ve farklı ortam ve kişilere genellediği tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin anneleri ile yapılan görüşmeler sonucunda, bu becerinin öğretiminden memnuniyet duydukları yönünde bilgiler elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizimli öğrenciler, sabit bekleme süreli öğretim, yemek yapma becerileri.

Zihin Yetersizliği Olan Öğrenciye Ayrar Yapma Becerisini Kazandırmada Kendine Ön Uyarar Sunma ve Kendini İzleme Stratejilerinin Birlikte Kullanımının Etkisi

SEVDA GEVŞEK¹

¹ İLKİŞİK ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA MERKEZİ

sevdagevsek@gmail.com

Zihin yetersizliği olan öğrenciler günlük yaşam becerilerini bağımsız bir şekilde devam ettirmede sıklıkla güçlük yaşamaktadırlar. Günlük yaşam becerileri, bağımsız yaşam becerileri alanlarından biri olup, bireyin ev içinde ve dışında bağımsız olarak yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan bütün becerileri içermektedir. Ayrar yapma becerisi de bu becerilerden biridir. Zihin yetersizliği olan öğrencilere günlük yaşam becerilerini kazandırmada kullanılan etkili öğretim yöntem ve stratejileri vardır. Bunlardan biri de kendini yönetme stratejileridir. Kendini yönetme stratejilerinin en temel amacı öğrencilerin kendini yönetme becerilerini geliştirerek bağımsızlıklarını artırmalarını sağlamaktır. Bu araştırma kapsamında da kendini yönetme stratejilerinden kendine ön uyarar sunma ve kendini izleme stratejilerinin birlikte kullanımının etkisi incelenmiştir. Kendine ön uyarar sunma, istendik davranışın başlatılmasını sağlayacak uyararın öğrencinin kendisine sunmasını ve bunun sonucunda davranışın sonuçlanmasını ifade etmektedir. Kendini izleme stratejisi ise öğrencinin bir hedef davranışı gerçekleştirip gerçekleştirmediğini, bir ölçütü karşılayıp karşılamadığına yönelik kendisini gözlemlemesine yönelik gerçekleştirilen öğretimi içermektedir. Araştırmanın katılımcı öğrencisini 9 yaşında, orta düzeyde zihin yetersizliği olan bir erkek öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın deseni, tek denekli deneysel desenlerden AB desendir. Araştırmada ön uyarar olarak görsel ön uyarar kullanılmıştır. Görsel ön uyarar olarak ise fotoğrafı içecek kitabı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, zihin yetersizliği olan öğrenciye kendine ön uyarar sunma ve kendini izleme stratejilerinin birlikte kullanımının ayrar yapma becerisini bağımsız olarak kazandırmada etkili olduğu ortaya konmuştur. Araştırmanın tamamlanmasının ardından öğrencinin bağımsız ayrar yapma becerisini sürdürme ve farklı ortama

genelleyebilme düzeylerine bakılmıştır. Öğrencinin ayran yapma becerisini araştırmanın sona ermesinden 3, 6, 9 gün sonrasında sürdürdüğü ve farklı ortama genelleyebildiği izlenimi edinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kendini yönetme stratejileri, ayran yapma becerisi, zihin yetersizliği olan öğrenci

0-3 Yaş Ebeveyn-Çocuk Oyun Grubu Programı Nedir, Nasıl Uygulanır?

EMEL ERTÜRK MUSTUL¹, ZERRİN TURAN¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

kar_emel@hotmail.com

Erken çocukluk dönemi (0-3 yaş) genetik kodlar ve çevreyle yaşanan deneyimin birleşimi sonucunda gerçekleşmeye başlayan insan gelişiminin en verimli ve hızlı olduğu yıllardır. Bu nedendir ki gelecek nesilleri oluşturan çocukların erken dönem gelişimlerinin ve eğitimlerinin değeri hemen her toplumda kabul edilmektedir. Çocukların sağlıklı bir yetişkin olabilmesi için, onlara koşulsuz sevgi duyan ebeveynleri tarafından doğdukları andan itibaren uygun ve yeterli düzeyde bakım ve eğitimin sağlanması gerekmektedir. Ebeveynlerin de çocuk yetiştirme sürecinde desteklenmeye ihtiyaçları vardır. Bu gerekçelerle gelişmiş ülkelerde ebeveyn-çocuk oyun grubu programının 1980'lerden bu yana yaygın bir şekilde yürütüldüğü görülmektedir. Çocuğu ailesiyle birlikte ele alan ebeveyn-çocuk oyun grubu programı uygulandığı ülkelerde erken çocukluk eğitimi politikaları ve sosyal destek sistemleri çerçevesinde yürütülmekte ve desteklenmektedir. Uluslararası araştırmalar, ebeveyn-çocuk oyun grubu programının, oyun odaklı etkinliklerle çocukların gelişimlerini desteklediğini, okula hazır oluşlarını ve geçişlerini kolaylaştırdığını göstermektedir. Ebeveynlerin de diğer ebeveynlerle bilgi, tecrübe, duygu paylaşımında bulunarak erken çocukluk eğitime ilişkin farkındalık kazandıkları ve çocuklarının eğitiminde aktif hale geldikleri belirtilmektedir. Önleyici ve müdahaleci özelliği ile bu tip programların özellikle dezavantajlı (geliri olmayan ya da dar gelirli, eğitim düzeyi düşük, parçalanmış, ebeveynlerden birisi cezaevinde olan, aile üyelerinden birisi engelli olan, mülteci olan aileler vb.) olarak nitelendirilen aileler için önerildiği görülmektedir. Ulusal alan yazında ise erken çocukluk eğitimi programlarının çeşitlendirilmesi ve programlara ebeveyn katılımının önemi sıklıkla vurgulanmaktadır. Fakat Türkiye'de 0-3 yaş döneminde ebeveyn ve çocukların birlikte yararlandıkları yaygın bir erken çocukluk eğitimi programına rastlanmamaktadır.

Bu çalışmada 0-3 yaş ebeveyn-çocuk oyun grubu programının ne olduğunu ve nasıl uygulandığını betimlemek amaçlanmıştır. Adından da anlaşıldığı gibi ebeveyn-çocuk oyun grubu, çocukların ebeveynleriyle birlikte haftada 1 gün 2 saat

süreyle katıldıkları formal olmayan erken çocukluk eğitimi programıdır. Kreş ya da anaokulundan farklı olarak bu programın amacı ebeveynlerin çocuklarıyla, diğer ebeveynlerle ve uzmanlarla etkileşim içinde olmalarına fırsat yaratmaktır. Yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun oyunlar, rutinler ve etkinlikler yoluyla çocukların öğrenmeleri ve çevreleriyle sosyalleşmeleri desteklenmektedir. Program erken çocukluk eğitimi üzerine eğitim almış uzmanlar tarafından uygulanmaktadır. Sonuç olarak bu çalışmada 0-3 yaş ebeveyn-çocuk oyun grubu programının Türkiye’de nerelerde, kimler tarafından, kimlere sunulabileceği ve nasıl uygulanabileceği hususlarına ilişkin önerilerin sunulması planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk eğitimi, ebeveyn-çocuk oyun grubu programı, sosyal destek, dezavantajlı aileler

Özel Gereksinimli Bireylerin İstihdamına Avrupa Penceresinden Bir Bakış

ÖZGE SAKARYA ÇINKI¹

¹ SİMAV ÖZEL EĞİTİM MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ

ozge_sakarya@hotmail.com

Amaç

Bu çalışmanın amacı, özel gereksinimli bireylerin aldıkları mesleki eğitim sonrasında istihdam durumlarının ve onların toplum içinde üretken kimliklerini ön plana çıkarmanın Avrupa uygulamalarına göre incelenmesidir.

Yöntem

Çalışma iki boyutlu olarak yapılmıştır:1.boyutu kaynak taramasına dayalı olarak oluşturulmuştur. Kuramsal araştırmalar taranmış ve eleştirel bir yaklaşımla değerlendirilerek araştırmaya yön verecek olan başlıklar belirlenmiştir. Araştırmanın 2. Boyutunda ise, Avrupa ve Türkiye’deki uygulamalar karşılaştırılmıştır. Nitel bir araştırma desenine sahip olan bu karşılaştırma çalışmasında, bilgi toplamak amacı ile bir form oluşturulmuştur. Ülkemizdeki uygulamalar gerek literatür taramasından gerekse uygulamaların içinde yer almamızdan dolayı bilinmektedir. Avrupa’daki uygulamalarla ilgili hem literatür taranarak hem de ziyaret edilen 8 kurum yetkilisiyle yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanarak bilgi edinilmiştir.

Bulgular

Araştırma bulgularında Türkiye’de ve Avrupa’da özel gereksinimli bireylerin mesleğe hazırlanmalarına, yönlendirilmelerine ve istihdamlarına ilişkin uygulamalar ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Türkiye’deki uygulamalara baktığımızda, Milli Eğitim Bakanlığı’nın Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne esasen açılan toplam 415 iş okulu ve mesleki eğitim merkezi mevcuttur.Bu bireylerin kamu sektörüne alımlarında %40 ve üstü engel durumunu gösteren sağlık raporu şartı arandığı, T.C.Devlet Teşkilat Başkanlığı’nın Mart 2018 verilerine göre kamu kurumların-

da bu şartı sağlayan bireyler arasından e-KPSS ve kura sonucu atanan memur sayısının toplam 51.814, kontenjan açığıının ise 11.317 olduğu bilinmektedir. Bu durum atamalaradaki kadro sayılarının yetersizliğini göstermektedir. İstihdam aracı olan İŞKUR ise yine aynı şartları taşıyan 15.031 bireyin işe yerleşmesini sağlamıştır. Ayrıca Hayat Boyu Öğrenme faaliyetleri ve Özel Eğitimin Güçlendirilmesi projesi kapsamında özel gereksinimli bireylere meslek edindirme, onların toplumda yer edinmesi çalışmalarına ağırlık verilmektedir.

Avrupa'daki uygulamalara baktığımızda kapsamı Amsterdam antlaşmasında belirlenen "Avrupa İstihdam Stratejisi", Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan "Engelli Bireyler İçin Engelsiz bir Avrupa'ya Doğru" tebliği, özel gereksinimli bireylerin işgücüne entegrasyonunu teşvik etmek üzere kullanılabilen Avrupa Sosyal Fonu, istihdam sürecinde bu bireylerin karşılaştıkları ayrımcılık uygulamalarını ortadan kaldırma amacına yönelik yeni yollar geliştirilmesini vurgulayan Topluluk İstihdam Girişimi, Sokrates ve Leonardo da Vinci Programları, bu bireylerin mesleki rehabilitasyonu ve istihdamı hakkında çıkarılan yasa düzenleyici çalışma ve belgelerle özel gereksinimli bireylerin mesleki eğitim almaları, işe yönlendirilme, yerleştirilme ve işte devamlılığı konuları güvence altına alınmıştır.

Tüm bu yasal dayanaklar çerçevesinde, Avrupa'da Erasmus+ Mesleki eğitimde hareketlilik projemiz kapsamında Çek Cumhuriyeti ve Almanya'daki mesleki eğitim veren toplam 8 özel eğitim kurumunda kullandığımız görüşme formundan elde edilen bulgular doğrultusunda, kurumların mesleki eğitim ağırlıklı, üretim odaklı atölyelerden oluştuğu, el sanatları, seramik, çamaşırhane hizmetleri, mutfak hizmetleri, mobilya, dikim, makine, bahçecilik alanları olduğu, liseden sonra mesleki eğitimin yoğunlaştığı, kurumların yapısına göre eğitim alan bireylerin yaş ve engel türlerinin değiştii ve atölye çalışanlarının özel gereksinimli bireylerden oluştuğu, kurumların sponsorlar ve kilisenin bağışlarıyla desteklendiği, devletin bireylere ödediği bakım parasının bir miktarının eğitim için kullanılması zorunlu olduğu, iş yerlerinde özel gereksinimli birey çalıştırma zorunluluğu ve kurumlardaki iş sağlığı ve güvenliği konusunda herhangi bir standartlaştırmının olmadığı bilgilerine ulaşıldı.

Sonuç

Araştırma sonucunda Avrupa'daki uygulamaya benzer olarak Türkiye'de de özel gereksinimli bireyler için devlet tarafından açılan kurumlara özel sektörün de katkı vermesinin devletin yükünü hafifleteceği, mesleki atölyelerin üretim içinde eğitime destek vermesi, kendi kendine yeten iş alanları olabilmesi için döner sermaye şartlarının iyileştirilmesi, işe yerleştirmelerde ön koşul kabul edilen %40 ve üzeri engel durumunu gösteren sağlık raporu ile ilgili düzenlemeler yapılması, mesleki eğitim sürecinde öğrencilerin üretici kimliklerini ortaya çıkarmak için toplumsal farkındalık çalışmalarının yapılması gerektiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli birey, istihdam, mesleki eğitim, avrupa uygulamaları

Zihin Yetersizliği Olan Bireylerde Tek Denekli Araştırmalar: Bir Meta Analiz Çalışması

ÇİĞDEM TÜRKER¹, SENA GÜLSÜM ŞEN², ELİF SAZAK³

¹ **ÖZEL GELİŞİM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ**

² **ANKARA ETİMESGUT ÖZEL EĞİTİM MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ**

³ **ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ**

turkercigdem2@gmail.com

Literatüre bakıldığında farklı değişkenlere ve sonuçlara sahip araştırmalar, bu sonuçları birleştirme ve istatistiksel olarak analizini yapma ihtiyacını artırmaktadır. Bu çalışmada 6-12 yaş arası zihin yetersizliği olan bireylerle gerçekleştirilen tek denekli araştırmaların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır ve bu amaç doğrultusunda meta analiz kullanılarak gerçekleştirilen uygulamaların etki büyüklüğü hesaplaması yapılmıştır. Gerçekleştirilen etki büyüklüğü hesaplaması sonucunda araştırmaların %50'sinin çok etkili, %38'inin etkili ve %13'ünün ise şüpheli olarak etki büyüklüğü gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, zihin yetersizliği, tek denekli araştırmalar, meta analiz

Teknoloji İle Zenginleştirilmiş Özel Eğitim Uygulama Sınıfı Projesi

BARIŞ YILDIZ¹

¹ **HAMİT İBRAHİMİYE ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA MERKEZİ**

barisyildiz044@gmail.com

Otizm, kelime anlamı olarak bir kişinin kendine kapanmasını ifade eden (Kanner, 1943), bireyin sosyal duygusal gelişimi ve sözel-sözel olmayan iletişim becerilerini önemli ölçüde etkileyen ve ilk belirtilerinin 3 yaşından önce görüldüğü gelişimsel bir bozukluktur. Otistik çocuklar göz kontağı kurma, sosyal etkileşimi başlatma, konuşmayı sürdürme, başkalarının niyet ve hislerini anlama, sözel ve sözel olmayan sosyal etkileşim davranışları sergileme gibi alanlarda yoğun problemler sergilerler. Ancak bu alanlarda otistik çocuklara sosyal beceri eğitimi vermek, çocuklara olumlu sosyal becerileri kazandırmak, otistik çocukların sosyal etkileşimden aktif olarak kaçınmaları ve sosyal ilgi yetersizlikleri nedeni ile zor bir süreçtir. Otistik çocuklar ile günlük yaşamlarında sürekli etkileşim halinde olan öğretmenleri ve akranları, otistik çocukların başkalarının başlattığı sosyal etkileşime ilgisiz kalmaları ve geri çekilme davranışları nedeniyle, sosyal iletişim kurma denemelerini ilk birkaç olumsuz tecrübeden sonra ya bırakmakta ya da belirgin ölçüde azaltmaktadırlar. Bu durumun doğal bir sonucu olarak ta otistik çocukların olumlu sosyal becerileri öğrenme ve topluma sosyal açıdan entegre olma olanakları çok azalmaktadır.

Son yıllarda farklı iletişim stratejilerinin kullanıldığı otizmlili bireylerde sosyal ve bilişsel becerilerin gelişimini ele alan bazı araştırmalarda otizmlili çocukların

görsel algısal (visual-perceptual) yönlerinin oldukça güçlü olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla, bilgisayar, iPad, Akıllı Tahta, KINECT vb. yardımcı teknolojiler kullanılarak, otizmli bireylere görsel uyaranların sağlandığı ve özellikle sosyal-bilişsel becerilerin öğretiminin gerçekleştirildiği bilinmektedir. Otizmli bireylere görsel destek sağlayan yardımcı teknolojiler arasında özellikle KINECT uygulamalarının üst düzey teknolojik ürün arasında yer almaktadır.

Teknoloji ile zenginleştirilmiş özel eğitim uygulama sınıfında ki kurulması planlanan sistem, otizmli çocukların bireysel eğitim programlarında alınan amaçların ekranlar vasıtasıyla sunulması ve birey etkileşimlerinin KINECT cihazının sensörleri vasıtasıyla bilgisayara aktarılması ile çalışılmıştır.. Bu çalışma yöntemi ile interaktif bir öğretim ortamı canlandırılarak, zihinsel gelişim eğitimlerinin eğlenceli oyunlarla bir eğitmen yardımıyla gerçekleştirebilmesi amaçlanmıştır. Davranışsal amaçlara uygun hazır yazılımlarda görsel, işitsel ve bedensel gelişim için eğitimler bulunulmuştur. Görsel eğitimlerde; şekil ve renk algısını geliştirmek, işitsel eğitimlerde; seslerle gelen komutların farklılığını anlama kabiliyetini geliştirmek, bedensel eğitimlerde ise; zıplama, el ve kol koordinasyonu, alkışlama gibi bedensel kabiliyetleri geliştirmek amaçlanmıştır. Hamit İbrahimiye Özel Eğitim Uygulama Merkezindeki uygulama tecrübelerinden yola çıkılarak evlerde sadece ebeveynler ile kullanılabilir bir prototipin üretilmesini hedeflemiştir. Bu sayede ülkemizdeki otizm eğitiminde görev alan eğitmen ihtiyacının kısmi olarak azaltılması amaçlanmıştır. Önerdiğimiz proje yapısal olarak çabuk sıkılan otistik çocukların ilgisini çekebilecek düzeyde geliştirilmiş olup, Kinect for Windows teknolojisiyle birlikte çocukların ilgisini daha kolay çekerek günümüz çağına uygun teknolojik eğitimler vererek çocukların gelişimine katkıda bulunup bulunulmadığı gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, yardımcı teknolojiler, kinect, ipad, mental up

Gel Bize Katıl Bize (Okulöncesi Farkındalık Çalışması)

SEVİL HIRAOĞLU¹, SEVDA GEVŞEK²

¹ FAHRETTİN ULUSOY İLKOKULU

² İLKİŞİK ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA MERKEZİ

sevilhiraoglu@gmail.com

Çalışmamız, özel gereksinimli öğrencilerle, normal gelişim gösteren anasınıfı öğrencilerinin belli bir zaman diliminde aynı eğitim ortamını paylaşarak, gelişimlerinin, eğitimsel ve toplumsal kaynaşmalarının desteklenmesi için gerçekleştirildi. Özel gereksinimli çocuklar normal gelişim gösteren akranlarının eğitim aldığı bir anaokulunda, her çarşamba günü iki saat onların sınıf ortamındaki etkinliklere katıldılar. Çocukların etkileşim ve iletişim becerilerinin desteklenerek erken yaşta farkındalık duygusunu geliştirmelerini ve toplumsal bütünleşmeye destek olmayı amaçladık. Uygulama süresince özel öğrenciler diğer okulun anasınıfı

programına ve etkinliklerine uyum sağladılar. Hazırlık ve planlama 1 ay, uygulama 7 ay sürdü.

Özel gereksinimli çocukların normal gelişim gösteren akranlarını model alarak olumlu davranış geliştirmelerini istedik. Bu tüm katılan çocukların sosyal gelişimlerinin desteklenmesi adına bir fırsattı. Yerel projeler kapsamında kaymakamlık ve Milli Eğitim Müdürlüğü onayıyla uygulandı ve etkinlikler iki okulun müdürlüğünün desteğiyle gerçekleştirildi. Planlamada, öğrencilerin karşılıklı ziyaretlerle tanışması, 15 özel gereksinimli ve 45 normal gelişim gösteren öğrencinin ailelerinin bilgilendirilmesi ve bir tanışma çayında bir araya gelmeleri, her çarşamba uygun olan özel eğitim öğrencilerinin 3 öğretmenle anaokuluna giderek rutinindeki etkinliklere (sanat-oyun-Türkçe dil- orff etkinlikleri, tiyatro, yerli malı, sera ziyareti ve çiçek dikme, Samsun Kültür Etkinlikleri, 23 Nisan, Anasınıfı Bahar Şenlikleri vb.) katılmaları; uygulama günlerinden fotoğraflar ve beraber hazırladıkları sanat etkinliklerinden oluşan bir serginin hazırlanması ve 10-16 Mayıs Engelliler Haftasında ilçede düzenlenecek programda serginin açılışının yapılması, çocukların beraber hazırlayacakları ront , orff ve ritm , tiyatro vb çalışmaların 10-16 Mayıs Engelliler Haftasında yine aynı programda sunulması yer aldı. Süreç boyunca veliler ve çocuklar beraber neler başarabildiklerini gördüler ve bir farkındalık oluştu. Anasınıfı öğrencilerinin büyük bir kısmı özel bireylerle daha önce karşılaşmamıştı. Bu ilk deneyimin böyle mutlu bir ortamda ve doğru bir biçimde gerçekleşmesi ; sonraki yıllar için güzel bir adım oldu.

Kaynaştırma eğitim programı Özel Eğitim Uygulama Merkezi Anasınıfı öğrencileri ile bir ilkokulun anasınıfı bölümünde üç sınıfın öğrencileriyle gerçekleştirildi. Bir UYGULAMA EKİBİ kuruldu, ekipte görevli öğretmenler, okul idarecileri ile işbirliği içerisinde kaynaştırma çalışmalarını gerçekleştirdiler. Öğrenciler zaman zaman okulun bahçesinde de vakit geçirdiler, hem bu sırada hem de okula giriş çıkışlarda okulun diğer 1. ve 2. Kademe öğrenci ve öğretmenleriyle de etkileşime ve iletişime girdiler.

Özel gereksinimli bireylerin mümkün olduğunca normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte olmalarını sağlayacak en uygun eğitim ortamlarının oluşturulması gerekmektedir. Kaynaştırma , bunu sağlayacak kuvvetli bir adımdır. Kaynaştırma özel gereksinimli bireylerle normal gelişim gösteren bireylerin, yeterlilikleri, sınırlılıkları ve performansları göz önünde bulundurularak; aynı eğitim ortamında eğitim alma sürecini ifade eder.

Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğunca ayırmadan planlanır ve yürütülür.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitim performansları dikkate alınarak, amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde ve değerlendirmede uyarlamalar yapılarak, akranları ile birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.

Bu ilkeler doğrultusunda düzenli şekilde gerçekleştirdiğimiz ve somut olumlu sonuçlar elde ettiğimiz çalışmamız özel eğitimde okulöncesi dönemde katılımın artırılmasını sağlamıştır. Çocuğun tüm gelişim alanlarını işlevsel etkinliklerle desteklemek, eğitim ortamlarından faydalanma ve eğitim etkinliklerine katılım düzeyini artırmak, ailenin yaşadığı süreci yönetmesine yardım etmek ve toplumsal sorunları mümkün olduğunca azaltmak için gösterdiğimiz çabalara büyük bir katkı sağlayan uygulamamız, çeşitli kurumlara örnek teşkil edecektir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, erken çocukluk, kaynaştırma, farkındalık, katılım, özel gereksinimli birey, gelişim alanlarının desteklenmesi

Speech and Language Test Mobile Application for Teacher at Initial Education

AYŞE SES SAATCIOĞLU ¹

¹ İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

ayseses@gmail.com

The importance of high quality early childhood education is reflected in a high volume of joint reflection on policies and programmes between the European Commission and the Member States. Since the 2011 Council conclusions on early childhood education, there is an increasing emphasis on the importance children's personal development.

The Eurydice Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe 2014 report, published jointly with Eurostat, contributes to informing policy efforts on early childhood education and analyses issues which are important for the development of quality services through European policy co-operation, such as access, quality assurance, affordability, parental involvement and measures to support disadvantaged children. It aims to provide insights into what constitutes high quality early childhood education through internationally comparable indicators. It covers 32 countries and 37 education systems.

"Speech and Language Pathology" is both a scientific domain and an autonomous profession. As a science, it is at the intersection of medical, linguistic, educational and psychological sciences and focuses on etymology, assessment (screening, identification, evaluation, and diagnosis) and intervention (promotion, prevention, counselling, treatment, consultation, management, rehabilitation and education) of communication and swallowing disorders.

A speech disorder refers to a problem with the actual production of sounds (articulation, fluency, voice) and a language disorder refers to a problem understanding or putting words together to communicate ideas (receptive, expressive cognitive-communication).

Literacy problems are still a real challenge in the EU:

- A large number of children have problems learning their native languages
- Early speech and language problems cause later language problems (e.g. with literacy)
- Language proficiency has an impact on educational and lifelong success in socialization

As an Erasmus+ Strategic Partnership Project, researchers from six countries reached speech and language therapists, guidance counsellors and parent of children with learning difficulties to learn the recent situation of using technology both in school and home excercises for right articulation.

This poster will explain the technical details of the mobile application that was designed as an interactive tool for teachers at initial education to follow and test speech and language development of students.

Anahtar Kelimeler: SLT, app, articulation, assessment, spell

Özel Gereksinimli Çocuklarda Akran Zorbalığı

ZEKİYE HANDE YILMAZ¹

¹ TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

zekiyehandeunal@gmail.com

Okul çağındaki çocuklar söz konusu olduğunda akran zorbalığı (peer bullying), eski ve bilinen bir kavramdır. Pek çok eğitimci tarafından gözlemlenmiş olmasına rağmen, zorbalık ile ilgili çalışmalar sistematik olarak 1970'li yıllarda Olweus tarafından İskandinav ülkelerinde yapılmaya başlanmıştır. Akran zorbalığı, bir çocuğun başka çocuklar tarafından sürekli ve tekrarlı olarak, fiziksel, sözel veya bir gruptan dışlama şeklinde negatif eylemlere maruz kalması olarak tanımlanmaktadır. Akran zorbalığının gerçekleşmesi için, zorbalığı uygulayan ve zorbalığa maruz kalan çocuk arasında güç dengesizliğinin olması (zorbalığa uğrayan çocuğun kendini savunamaması), olumsuz davranışların zarar verme amacıyla kasıtlı olarak yapılması ve zorbalığın belirli bir zaman içinde tekrarlı olarak gerçekleşmesi gerekmektedir.

Alanyazında akran zorbalığına maruz kalınmasının nedenlerinden biri çocuğun fiziksel veya zihinsel bir yetersizliğe sahip olmasıdır. Bu çocuklar fiziksel, sosyal ve sözel becerilerdeki yetersizlikleri nedeniyle kendilerini yeterince savunamayabilirler. Kaynaştırma ortamına yerleştirilen özel gereksinimli çocukların zorbalığa maruz kalma oranı, normal gelişim gösteren akranları ile karşılaştırıldığında, iki kat fazladır. Özel gereksinimli çocukların zorbalığa maruz kalmasının birtakım olumsuz sonuçlara yol açtığı; çocukların fiziksel ve duygusal olarak zarar gördükleri, devamsızlıklarının arttığı ve okula gelmek istemedikleri, ciddi bir stres altında oldukları ve kendilerini güvensiz ve tehdit altında hissettikleri görülmektedir.

Bu çalışmada özel gereksinimli bireylere uygulanan akran zorbalığı ile ilgili zorbalık türleri, yaygınlığı, nedenleri ve sonuçlarına ilişkin bilgiler verilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli çocuklar, yetersizlik, akran zorbalığı

Dünyada ve Türkiye’de Geçişin Yasal Temelleri

HAMDİ GÖNÜLDAŞ¹, HALİL UYSAL¹, ZÜLAL ÇAKMAK¹, EMRAH GÜLBOY¹,
YASEMİN ERGENEKON¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTSEİ

hamdigonuldas@gmail.com

Dünyada demokrasi, özgürlük, insan hakları ve küreselleşme gibi alanlarda meydana gelen değişiklikler ve gelişmeler beraberinde yetersizliği olan bireylere de en az kısıtlayıcı ortamlarda eğitim alma, eğitim kademeleri arasında geçiş yapma, meslek edinme ve para kazanma gibi olanaklardan yararlanma haklarını vermiştir. Özel eğitim, dünyada olduğu gibi ülkemizde de her geçen gün gelişmekte ve ilerleme kat etmektedir. Özel eğitimin günümüzdeki konumuna nasıl geldiğini anlamak ve zaman içerisindeki değişikliklerin özel eğitim alanına etkilerini değerlendirebilmek için çıkarılan yasaların neler olduğunun bilinmesi önemlidir. Dünyada ve ülkemizde özel eğitim hizmetlerinin geçmişinin ve bugününün belirlenerek değerlendirilmesinde ve geleceğe yönelik çalışmaların planlanmasında yasal düzenlemeler önemli bir role sahiptir. Bu anlamda bu çalışma kapsamında Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) ve ülkemizde özel eğitim alanına ilişkin yasalar “geçişler” açısından irdelenmiştir.

ABD’de geçişlere ilişkin ilk yasal düzenlemeler savaştan dönen askerlerin mesleki rehabilitasyonlarının sağlanması amacıyla çıkarılan, Ulusal Savunma Yasası (The National Defense Act-1916), The Smith-Hughes Yasası (1917), The Smith-Sears Gazi Rehabilitasyon Yasası (The Smith-Sears Veterans Rehabilitation Act-1918) ve Smith-Fess Yasası’dır (1920). Bu yasal düzenlemelerle birlikte fiziksel yetersizliği olan askerlerin mesleki eğitim hizmetlerinden yararlanabilmesi sağlanmıştır. ABD’de 1960’larda üzerinde çalışılmaya başlanan işbirliğine dayalı iş programları, 1970’lerde odaklanılan mesleki eğitim çalışmaları ve mesleki eğitimle ilgili çıkan yasalar (1973 - Rehabilitasyon Yasası ve 1984 - Carl D. Perkins Mesleki Eğitim Yasası) ve 1975’te yürürlüğe giren Tüm Engelliler İçin Eğitim Yasası’nın (EHA - PL 94-142) yaptırımları, okuldan işe geçiş hareketini başlatan ve sonrasında geçiş çalışmalarına ivme kazandıran önemli çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. 1980’lerde geçiş süreçlerine ilişkin dikkat artmıştır. Bunda 1975’te yürürlüğe giren Tüm Engelliler İçin Eğitim Yasası’nın ışığında eğitim alan çocuklarla ilgili yapılan çalışmalardan ortaya çıkan araştırma bulgularının etkisi olmuştur. 1986’da federal özel eğitim yasalarının tekrar gözden geçirilmesi sonucunda alınan kararlar (günümüzdeki Individuals with Disabilities Education Act-IDEA), eyaletleri doğumdan üç yaşına kadar olan çocuklar için erken müdahale programları geliştirmek için cesaretlendirmiş, 3-5 yaş grubu çocukların aldıkları hizmetleri genişletmiş ve Bireyselleştirilmiş Aile Hizmet Planı’nın-BAHP (Individualized Family Service Plan-IFSP) bir parçası olarak her aileyle geçiş planı hazırlanmasını zorunlu kılmıştır. IDEA ile birlikte, özel eğitim alanında geçişin önemi üzerinde durulmuştur. IDEA’da geçiş hizmetlerinin 16 yaşından itibaren öğrencilerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarına dâhil edilmesi gerektiği ve geçişin planlanmasından özel eğitim öğretmenlerinin so-

rumlu olduğu ifade edilmiştir. Yasada geçiş, özel gereksinimli bireylerin birinci kademedan ikinci kademeye ve mesleki eğitime/mesleki yaşama/yetişkin yaşantısına geçişini destekleyen kazanım odaklı koordineli bir dizi etkinliği barındıran bir süreç olarak tanımlanmıştır.

Ülkemizdeki özel eğitimle ilgili kanunlar ve yönetmelikler incelendiğinde, geçişle “doğrudan” ilgili, geçiş uygulamalarının nasıl yapılması gerektiğini düzenleyen bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Ancak T.C. Anayasası başta olmak üzere 5378 sayılı Engelliler Kanunu, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ve bu KHK’ya dayalı olarak çıkarılan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde geçiş hizmet edebilecek maddeler bulunmaktadır. Bu yasal düzenlemelerde özel gereksinimli bireylerin eğitim-öğretim kademeleri arasındaki ve mesleki yaşama geçişte ilgili kişi, kurum/kuruluşların gerekli tedbirleri alması gerektiğine değinilmiştir. Ancak ilgili mevzuatta bu düzenlemelerin ne zaman, nasıl ve kimler tarafından yapılması gerektiğine ilişkin net bir açıklama görülmektedir. Bu anlamda ülkemizde özel gereksinimli bireylerin eğitim-öğretim ve mesleki ve yetişkin yaşamına geçiş yapabilmelerini sağlayacak planlamaların yapılmasına ilişkin yasal düzenlemelerin ivedilikle hayata geçmesine gereksinim olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli bireyler, geçiş, yasal düzenlemeler

Zihinsel Engelli Bireylere Toplumsal Uyum Becerilerinin Öğretiminde Sanal Gerçeklik Teknolojisinin Etkililiği

FEYYAZ ŞENTÜRK¹, NAZİM ALAGÖZ¹, MEHMET EMİN UPRAK¹, YASİN KARA¹, MEHMET OKAN KUTLU¹

¹ MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI

feyyazsenturk@feyyazsenturk.com

Zihinsel yetersizliğe sahip bireylere sunulan özel eğitim hizmetlerinin temel amacı; bireyleri toplumsal yaşamda bağımsız hareket edebilir, toplum tarafından yüklenen sorumluluk ve rolleri yerine getirebilir bir seviyeye getirmektir. Bunu başarabilmenin en temel adımlarından biri bireye toplumsal uyum becerilerinin kazandırılmasıdır. Engelli bireylerin toplumsal uyum becerilerini etkili ve verimli bir şekilde öğrenebilmeleri için bu becerileri doğal ortamlarında gözlemleyip ve daha sonrasında sergileyebilme fırsatı olması gerekmektedir. Oysa çoğu zaman bireylerin eğitim gördüğü kurumların bu doğal ortamları özel gereksinimli bireylere sağlamakta güçlük çektiğini görmekteyiz. Okulların fiziki ve donanımsal yapı olarak buna elverişli olmayışı, toplumsal yaşamla entegre olamayan okullar bunun en temel sebepleridir. Bütün bu eksiklikleri ve dezavantajları ortadan kaldıracabilecek bir teknoloji olarak sanal gerçeklik karşımıza çıkmaktadır. Sanal gerçeklik teknolojisi bizi, fiziki ortamımızda oluşturmamıştığımız veya güçlük çekeceğimiz bu ortamlara erişirmeye katkı sağlamaktadır. Bu araştırmanın amacı sanal gerçeklik teknolojisi kullanılarak yapılan toplumsal uyum becerileri öğretiminin, özel gereksinimli öğrencilerin bu becerileri kazanma, sürdürme ve

genellemesinde etkililiğini belirlemektir. Bu araştırmaya Rize ilinde ortaokul özel eğitim sınıfına devam eden iki erkek bir kız öğrenci katılmıştır. Araştırmada yöntem olarak tek denekli araştırma modellerinden katılımcılar arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; sanal gerçeklik teknolojisi kullanılarak yapılan beceri öğretimi sonrasında da özel gereksinimli bireylerin bu becerileri yaşamlarında kalıcı hale getirebildikleri ve genelleyeabildikleri saptanmıştır. Ayrıca sanal gerçeklik teknolojisinin mobil bir yapıya sahip olması nedeniyle erişilebilirliğe katkı sağladığı gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sanal gerçeklik, toplumsal uyum, zihinsel engelli, teknoloji

Antalya İlinde Özel Gereksinimli Bireylerin Velilerine Yönelik Hazırlanması Planlanan Geçiş Oryantasyon Programının, Özel Gereksinimli Bireylerin İlk İnceleme ve Kademeler Arası Geçişlerinde Programın Kapsamını ve Konu Başlıklarını Belirleme

MUSTAFA AKÇİL ¹, BURCU KAPLAN ŞAHİN ¹, ALİ İHSAN ŞAHİN ¹

¹ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

burcukap@gmail.com

Antalya İlinde Özel Gereksinimli Bireylerin Velilerine Yönelik Hazırlanması Planlanan Geçiş Oryantasyon Programının, Özel Gereksinimli Bireylerin İlk İnceleme ve Kademeler Arası Geçişlerinde Programın Kapsamını ve Konu Başlıklarını Belirleme

Problem Durumu

Türk Eğitim Sistemi genel olarak özel eğitim ve diğer eğitim sistemleri de düşünüldüğünde erken çocukluk döneminden başlayarak kademeli olarak eğitim süreci gerçekleşmektedir. Bu kademeler arası geçişlerde normal gelişim gösteren bireylerle özel gereksinimli bireyler benzer iş ve işlemler yürütülerek sağlanmaktadır. Özel gereksinimli bireyler, normal süreçten farklı olarak; ilk inceleme ve kademeler arası geçişlerde Rehberlik Araştırma Merkezlerinde değerlendirme yapılarak Özel Eğitim Kurulu raporu düzenlenerek geçişler yapılmaktadır. İlk inceleme ve kademeler arası geçişlerde gözlemler sonucu ailelerin bilgi eksikliği ve uyum sürecinde birçok sıkıntılar yaşadıkları ve geçiş oryantasyonu şeklinde bir uyum programına gereksinim duydukları yapılan gözlemlerde ve öğretmen görüşmelerinde, veli görüşmelerinde belirtilmiş ve gözlemlenmiştir.

Amaç

Bu süreç içerisinde Antalya ilinde Rehberlik Araştırma Merkezlerinde yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda veliye verilen "Özel Eğitim değerlendirme Kurulu" raporunda belirtilen eğitsel tanı ve kararlar hakkında özel

gereksinimli bireyin velisinin geçiş oryantasyonda bilgi istedikleri alanların konu başlıklarını ve çalışmanın kapsamını belirlemek amacıyla bu araştırma yapılmıştır. Bu araştırmanın sonucuna göre bir geçiş oryantasyon programı hazırlanarak Antalya ilinde uygulanması hedeflenmektedir.

Yöntem

Araştırmada, survey yöntemi kullanılarak hedeflenen oryantasyon programına yönelik programın kapsamını ve konu başlıklarını belirlemek amacıyla bilgi formları hazırlanmıştır. Bu bilgi formları ilk aşamada kartopu örneklem ile belirlenen Antalya ilinde çeşitli özel ve resmi kurumlarda 40 veliye ulaşılarak velilerin yönlendirdiği diğer velilere de ulaşılarak doldurulmuştur. Devam eden aşamada örneklem grubu olan 375 veliye ulaşılması hedeflenmektedir.

Çıkan sonuçlara göre belirlenecek konu başlıkları ile hazırlanan oryantasyon programı ile ilk inceleme ve kademe geçişlerinde yine öğrenci velilerine uzmanlar tarafından uygulanacaktır.

Araştırmanın geçerliliği ve güvenirliği uzman görüşü alınarak seçilen belli bir grup veli ile yapılan ön veri toplama aşaması ile sağlanmıştır. Gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra araştırma yapılmaya başlanmıştır.

Bulgular

Bu çalışma halen yürütülmekte olup bulgulara yer verilmemiştir. Araştırma tamamlandıktan sonra, alanyazın ışığında tartışılarak kongrede sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, geçiş, aile eğitimi

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Bireylerde Bisiklet Sürme Becerisine İlişkin Bir Çalışma: Otizme Pedal Çevir

NURULLAH AYBAR¹, SEVAL DEVECİLER¹

¹ **MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

nuri_fato@hotmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) temel olarak sosyal-iletişim alanlarındaki güçlükler ve yineleyici davranışlarla kendini göstermektedir. OSB tanılı bireylerde uzamsal farkındalık, beden farkındalığı, kaba ve ince motor beceriler, motor planlama ve duyuşal işleyişle ilgili çeşitli güçlükler de söz konusu olabilmektedir. OSB belirtileri erken çocukluk döneminde başlamakta olup, sosyal etkileşim ve toplumsal iletişimdeki yetersizliklerle ve sınırlı, tekrarlayıcı davranış örüntüleriyle karakterize nörogelişimsel bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır (American Psychiatric Association [APA], 2013; National Autism Center, 2015. Akt: Görgün, B., & Melekoğlu, M. A. 2016, 348-349). OSB olan bireylerin var olan güçlüklerine, fiziksel etkinlikten uzak, hareketsiz bir yaşantı eklendiğinde, bu bireylerin daha fazla problem davranış, yineleyici hareketler gibi güçlüklerle karşılaştıkları söz konusudur. Dolayısıyla, OSB olan bireylerin fiziksel aktiviteye katılmaları alan-

yazında önemli bir konu olarak kabul edilmektedir. Çünkü egzersiz ve fiziksel aktivite içeren programların, otizmlili çocukların sakinleşmesini sağladığı ve etkinliklere daha fazla katılmalarına yardımcı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca fiziksel egzersizin, OSB olan çocukların kuvvet, denge, üst ekstremiteler (kollar), koordinasyon, hız ve görsel-motor kontrol gibi motor becerilerine katkı sağladığı vurgulanmıştır (Shikh, M., Jalali, S., Pouranjbar, M., 2015; Rafie, F., Ghasemi, A., Zamani, J.A., Jalali, S. 2017. Akt: İnce, G., 2017, 117).

Bu posterde, OSB tanılı 28 çocuğa bisiklet sürmeyi öğretme aşamaları ve bisiklet sürme deneyimi ile çocuklarda gözlenen çeşitli değişimler sunulacaktır. Bu çalışma, bir duruma ilişkin sonraki araştırmalar için ön bilgi niteliği taşıyan betimsel bilgileri sunmayı amaçlayan ve gelecekteki araştırmalara temel oluşturmayı hedefleyen bir vaka çalışması niteliğindedir. Veriler, bisiklet sürme öğretim aşamalarına ilişkin öğretimsel formlar, bisiklet sürmeyi öğrenen çocuklara yönelik gözlemler ve beceri izleme kayıt formları aracılığıyla toplanmış ve betimsel olarak analiz edilmiştir. Bulgular, tüm çocukların bisiklet sürmeyi öğretim aşamaları doğrultusunda öğrendiğini ve öğrencilerde; problem davranışlar ve stereotip hareketlerde azalması, daha önce öğrencinin direnç gösterdiği gözlenen becerileri yapmada genel isteklilik halinin artması, öğrencilerde iletişim başlatma, başlatılan iletişimi sürdürme, bedenini fark etme, bisiklet ile birlikte kendi bedenini kontrol edebilmesi ve velinin de sürece dâhil olması ile öğrenci-veli arasındaki zamanın daha kaliteli geçirilmesi gibi olumlu değişimlerin gözlemlendiğini bildirmektedir. Bulgular ilgili alanyazın çerçevesinde yorumlanarak, uygulama ve ileri araştırmalar bağlamında sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, fiziksel aktivite, bisiklet sürme becerisi

Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Bir Öğrenciye Kuaför ile İş Birliği Yapma Becerisinin Öğretimi

ZEKERİYA ALPEREN SAĞDIÇ¹, AYŞENUR ŞENTÜRK KEKİÇ¹, NERGİZ KOÇARSLAN¹

¹ TOHUM OTİZM VAKFI

sagdicaperen@gmail.com

Otizm, sosyal etkileşim ve iletişimdeki bozukluklar (sosyal-duygusal karşılık verme güçlüğü, sözel olmayan iletişim davranışlarını kullanma ve anlamadaki yetersizlikler, gelişim düzeyine uygun iletişim başlatma ve sürdürmedeki yetersizlikler), sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarla karakterize, erken dönemde ortaya çıkan semptomlarıyla bireyin günlük yaşam işlevlerini yerine getirmede sınırlılıklara neden olan yaygın gelişimsel bir bozukluktur.

Otizm Spektrum Bozukluğuna sahip bireylerde çeşitli problem davranışlar yaygın olarak görülmektedir. Problem davranışlar otizmlili bireylerin yaşamlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Etkileşim ve iletişim becerilerinin gelişiminin yanı sıra eğitsel müdahalelerin etkisi azaltan bu davranışlar, otizmlili çocukların normal gelişen akranlarıyla etkileşim kurmalarını engelleyerek çocukların sosyal

olarak izole olmalarına yol açmaktadırlar.

Bu araştırmada Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan 10 yaşında bir erkek çocuğun saç tıraşı sırasında çıkardığı problem davranışların azaltılması ve tıraş olurken kuaför ile iş birliği yapma davranışının arttırılması amaçlanmıştır. Öğrencinin kuaför ortamında yaşadığı problem davranışlar nedeniyle öğretime sınıf ortamında başlanmış ve şekil verme yöntemi kullanılarak öğrencide olumsuz yaşantılara sebep olmadan kuaför ile iş birliği yapma becerisi öğretilmiştir. Okul ortamında yapılan öğretimlerden sonra öğrenci ile gerçek kuaför ortamında genelleme çalışmaları yapılmıştır. Araştırmamızın öğretim yöntemi şekil verme, araştırma yöntemi olarak ise Tek Denekli Deneysel Desenlerden Değişen Ölçütler Modeli kullanılmıştır. Şekil verme hedef davranışa benzeyen davranışların pekiştirilmesi veya hedef uyaranlara eklenen ipuçlarının farklı teknikler kullanılarak geriye çekilmesidir. Öğrenciye kuaförde tıraş olma becerisini kazandırabilmek amacıyla bu beceri 10 alt evreye bölünmüş ve her alt evre için bir ölçüt belirlenmiştir. Bu ara evrelerde ölçütleri karşılayarak ana hedef olan kuaförde tıraş olma becerisine ulaşmak hedeflenmiştir.

Sunumuzda öğrencimizin kuaförde çıkardığı problem davranışları azaltmak ve kuaför ile iş birliği yapma davranışını arttırmak amacıyla uygulamış olduğumuz öğretim yöntemimizi nasıl uyguladığımız ve araştırma süreci anlatılacak araştırmanın bulguları video kayıtları ile somutlaştırarak paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, günlük yaşam becerileri, problem davranışların azaltılması

Engelli Bireylerin İş Hayatında Yaşadıkları Sorunlar

AYŞENUR UZEKMEK¹

¹ İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

aysenur.uz@hotmail.com

Engelli, doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal, sosyal yetilerini çeşitli derecelerden kaybetmiş, normal yaşamın gereklerine uymakta güçlük çeken kişilerdir. Sosyal yaşam içinde tüm bireylerin birbiri ile sürdürdükleri ya da geliştirdikleri iletişim becerilerini engelli kişilerle de karşılıklı olarak sürdürülmeli ve geliştirilmelidir. İşveren ve çalışanların engelliler hakkındaki önyargıları yetersiz ve hatalı bilgilere dayanmaktadır. Bu durum, uygunsuz etkileşimler oluşturarak engellilerin iş hayatında ve toplum içinde eşit yaşam koşullarına sahip olmalarını olumsuz etkilemektedir. Engelli çalışanların karşılaştıkları önyargı; negatif yaklaşımlar, görmezden gelme, tehdit etme, uzak tutma ve düşmanlık sergileme gibi davranış ya da düşüncelerin oluşmasına neden olmaktadır. Engeli çalışanlara karşı işveren ve çalışanların ilk önyargılı tavır ya da düşünceleri; onların fiziki görünüşleri, istem dışı vücut hareketleri ya da engellerine dayalı ortaya çıkan görüntülerine karşı oluşur. Engelliler hakkındaki bu tür yanlış anlamalar, yetersiz ve hatalı bilgilere dayanmaktadır. Bu durum, uygunsuz etkileşimler oluşturarak engellilerin toplum içinde eşit yaşam koşullarına sahip olmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu

durum engelli ayrımcılığını doğurmaktadır.

Engelli ayrımcılığı, kişilerin fiziksel, zihinsel, psikolojik veya duygusal rahatsızlıkları nedeniyle diğer kişilere göre dezavantajlı konumda olmaları ve sosyal ya da iş yaşamına katılımının önünde engel oluşturabilecek, mimari, teknolojik, güvenlik vb. gibi olanakların sağlanamaması olarak tanımlanır. Örneğin tekerlekli sandalye kullanan bir çalışan için işyerinde rampa, asansör, kapı girişi vb. gibi düzenlemelerin yapılmaması ya da reddedilmesi 'makul uyumlaştırma' çerçevesinde ayrımcı bir tutumun sergilenmesidir. Literatürde, kanunlarda ve uluslararası sözleşmelerde ayrımcılık türüne rastlanmaktadır. Engellilerin sosyal yaşamda ve iş hayatında en çok karşılaştıkları ayrımcılık türleri; doğrudan ayrımcılık, dolaylı ayrımcılık ve mobingdir.

Engelli kişinin çalıştığı işyerinde başarılı, verimli olması ve devamlılık sağlayabilmesi için işveren ve çalışanlar tarafından ayırım yapılmaması, onu anlayan ve ne zaman, nerede, nasıl davranmasını bilen kişilerin olması gerekir. Önce kişiyi, daha sonra engeli düşünülmelidir. Sakat/ Özürlü yerine 'engelli' kelimesi kullanılmalıdır. Engellilik bir hastalık değildir. Engellilere, hasta kişilermiş gibi davranılmamalıdır. Yaşlarına uygun bir şekilde davranılmalı ve 3. şahıs ifadesi ya da meslek unvanlarını kullanarak değil, doğrudan konuşulmalıdır. Her bireyin hem iş dünyasında hem sosyal yaşamda engelli bireyler ile yaşamayı öğrenmesi, hassasiyet göstermesi iletişimin daha güçlü ve engelli bireylerin iş hayatında daha başarılı olmalarını sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Engelli birey

Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Çocuklar ve Dikkat Güçleri

SUNAY YILDIRIM DOĞRU ¹, SİMGE CEPDİBİ ²

¹ DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

² İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA

simge.cepdibi@istanbul.edu.tr

Dikkat gücü, okuma ve yazma öğrenmede önemli bir faktördür. Bu çalışmanın amacı öğrenme güçlüğü bulunan çocukların dikkat gücünü belirlemektir. Çalışma grubunu öğrenme güçlüğü tanısı almış yaşları 9-13 yaş arasında değişen İzmir'de bir Özel Özel Eğitim Kurumu'na devam eden 19 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin dikkat gücünü ölçmek üzere yapılan çalışmada Burdon Dikkat Testi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların dikkat güçlerinin belirlenmesi ve dikkat güçlerini göz önünde bulundurularak yapılan müdahaleler ve uygulamaların önemi ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Öğrenme güçlüğü, özel eğitim, dikkat gücü

Türk İşaret Dili Dersi Kapsamındaki İşaret Dili Öğretim Programındaki Fen Bilgisi Eğitimi İle İlgili Temaların Belirlenmesi

SİMGE CEPDİBİ¹, OKAN SIBİÇ¹

¹ **İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA**

simge.cepdibi@istanbul.edu.tr

Kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli öğrencilerin sosyal uyumlarının yanı sıra akademik performanslarının da geliştirilmesi önemlidir. Özel gereksinimli öğrenciler, kaynaştırma eğitimine devam ettikleri okul ve sınıflarda kullanılan genel öğretim programı kapsamında ve kendileri için hazırlanan bireyselleştirilmiş Eğitim Programında yer alan amaçlar doğrultusunda eğitimlerine devam ederler. Bu okullarda kullanılan öğretim programlarından biri de fen bilimleri dersi öğretim programıdır. Bu çalışmada doküman incelemesi yoluyla Türk İşaret Dili Dersi Öğretim Programı'ndaki fen bilgisi eğitimi ile ilgili olan temalara yönelik olarak Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları'nın 2017 tarihli 1-3 sınıflar için hazırlanmış olduğu "Türk İşaret Dili Etkinlik Kitabı"ndaki etkinlikler ve kazanımlar incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda özel eğitim programları doküman incelemesi yapılarak incelenmiştir. Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği benimsenmiştir. Araştırmanın sonucunda Türk İşaret Dili Öğretim Programındaki temalar ve ilgili olduğu Fen Bilgisi Eğitimi Kazanımları, genel öğretim programındaki tema ve kazanımlara olan paralelliği karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İşaret dili, fen bilgisi, özel eğitim

Sembolik Okuma ile Günlük Etkinlik Çizelgesi Takibi

BETÜL KUMAÇAR¹

¹ **TOHUM VAKFI ÖZEL EĞİTİM OKULU**

kumacarbetul@gmail.com

Bu çalışma 5 yaşında otizm spektrum bozukluğu tanısı almış bir erkek çocukla gerçekleştirilmiştir. Öğrencinin görsel hafızasını desteklemek ve okuma becerisini geliştirmek amacıyla bireyselleştirmiş eğitim planında da (BEP) yer verilmiştir.

Öğrencinin okuma becerisini geliştirmek için günlük etkinlik çizelgesinde bulunan etkinlikleri, ilişkili görsellerle ve yazılarla hazırlanmıştır (örnek: sohbet etkinliği için sohbet eden çocuklar görseli ve sohbet yazısı).

Başlangıç aşamasında hedeflenen kelimeler A4 boyutunda renkli kâğıtlara yukarıdan aşağıya sıralı şekilde hazırlanmıştır. Öğrenciden "Çizelgene başla" yönergesinin ardından beklenen basamaklar; pul ileleterek takip ettiği çizelgesinde pulun bulunduğu etkinlikteki resmi ve yazıyı işaret edip etkinliğin adını söylemesi, söylediği etkinliğin bulunduğu dosyadan aynısını bulup eşlemesi, materyalini alması, etkinliğini tamamlaması, materyalini yerine kaldırması, sonlandırdığı etkinlikteki pulu alıp bir sonraki etkinliğine ilerleterek çizelgesine geri

dönmesidir.

Doğru tepkiler öğrenci için bireyselleştirilmiş motivasyon sistemi kullanılarak çalışılmıştır. Olay kaydı kullanılarak, çocuğun ipucu almadan okuduğu her etkinlikte pekiştirme uygulanmıştır. Elde edilen veriler grafiksel analiz tekniği ile grafiğe aktarılmıştır. Çalışmada gözlemciler arası güvenilirlik verisi de toplanmış olup elde edilen veriler konferans sırasında katılımcılara poster sunumuyla aktarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sembolik okuma, otizm

Hayat Boyu Öğrenme (Yaygın Eğitim) Kurumlarında Özel Eğitim Çalışmaları

MELİKE CENGİZ¹

¹ MEB REŞAT NURİ GÜNTEKİN ORTAOKULU

melikecengiiz@gmail.com

Yetişkin eğitiminde bireylerin yaşam kalitesini artırabilmek için yaşam boyu öğrenme programlarından yararlanılırken (Yıldız, 2004) eğitimin yaşam boyu sürebilmesinde okul eğitimi sonrası öğrenme olanaklarından ve yetişkin eğitiminden yararlanılmaktadır (Miser, 2002). Yetişkin eğitimi sürecinde kuramsal bilgi yerine daha çok uygulamaya dayalı becerilerin kazandırılması ön plandadır (Reed, 1988). Yetişkin eğitiminde genel olarak toplumun gereksinim duyduğu beceri ve yeterlik düzeyine sahip ‘yetişkinler toplumu’ oluşturmak, yetişkinlerin toplumsal sorunları çözmede etkili rol edinmelerine ve kendilerini gerçekleştirmelerine olanak sağlamak gibi amaçlar benimsenmektedir (Duman, 2000; Yazar, 2012). Yaşam boyu öğrenme ise örgün ve yaygın öğrenme, mesleki ve teknik eğitim, hizmet içi, hizmet öncesi ve hizmet dışı öğrenme gibi süreçleri kapsamaktadır. Diğer bir anlatımla, yer, zaman, yaş, sosyo-ekonomik düzey, eğitim düzeyi gibi kısıtlamaların olmadığı ve bireylere fırsat eşitliğinin sunulduğu bir süreçtir (Dinevski ve Dinevski, 2004; Günüş, Odabaşı ve Kuzu, 2012; Preece, 2011).

Ülkemizde 23 yaş ve üzeri özel gereksinimli bireyler halk eğitim merkezlerine yönlendirilmektedir. Bu bildiri 23-48 yaş arasındaki özel gereksinimli bireylerin hayat boyu öğrenme kurumlarında ilgi ve yeteneklerine uygun bilgi ve beceri kazanmasını sağlayan eğitimini, yaygın eğitimde özel eğitim çalışmalarını, fırsat eşitliği sağlanarak yetişkin özel gereksinimli bireylere sosyal ve günlük yaşam becerileri geliştirme çalışmalarını ve istihdam çalışmalarını içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Yetişkin özel gereksinimli bireylerin eğitimi, yaygın eğitimde özel eğitim, hayat boyu öğrenme

Otizmli Bireylerle Çalışan Eğitimcilerin Otizmli ve Tipik Gelişim Gösteren Bireylere Yönelik Metaforik Algılarının İncelenmesi

EREN ŞAHİN¹, AYLİN BAYRAKTAR²

¹ ÇORUM OTİZM GÖNÜLLÜLERİ DERNEĞİ

² ÇORUM ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA MERKEZİ

erenihas@gmail.com

Araştırma, otizmli bireylerle çalışan eğitimcilerin otizmli bireyler ve tipik gelişim gösteren bireylere yönelik geliştirdikleri metaforik algıların incelenmesini amaçlamıştır. Bu amaçla, eğitimcilere lisans mezuniyet alanı, otizmli bireylerle toplam çalışma süresi ve yaşı ile geliştirdikleri metaforları yazmaları istenmiştir. Araştırmaya toplam 40 eğitimci katılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler bağımsız iki araştırmacı tarafından kategorize edilmiş ve güvenilirliği sağlanmıştır. Araştırma sonucunda, eğitimcilerden elde edilen değişkenlerin metaforik algılarını şekillendirdikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, tipik gelişim, metafor

ULUSLARARASI SÖZLÜ BİLDİRİLER

Kendi Kültürünüze ve Sosyal Sisteminize Dayalı “Başarılı Geçiş ıktıları” Elde Etmek için Neler G z  n nde Bulundurulmalı?

[What to Consider to Make “Successful Transition Outcomes” Based on Your Own Culture and Social System]

MINYOUNG KIM ¹

¹ SEOUL NATIONAL UNIVERSITY OF EDUCATION, KORE CUMHURİYETİ

aadella@daum.net

Kore’de yetersizliğı olan öğrenciler için geçiş hizmetleri, son yirmi yıldır iş eğıtimine odaklanmıştır. İş bulma ve bağımsız bir yaşam alanına sahip olma, Kore kültürü ile ilgili olmasa bile, başarılı bir geçiş için anahtar bileşenlerden biri olarak kabul edilmiştir. Geçişte ulaşılabilir ve pratik hedefler belirlemek, eğıtimsiler öğrencilerin kültürel ve bireysel geçmişlerini göz önüne aldıklarında mümkün olabilmektedir. Bu sunumda, diğ r ülkelerden farklı özel eğıtim sistemlerini benimserken veya uyarlarken neleri g z önünde bulundurmak gerektiğı paylaşılacaktır.

[Korean transition services for students with disabilities has mainly focused on job training for last two decades. Getting a job and having an independent living place have been considered as one of the key components for successful transition even though those are not relevant in Korean culture. Setting achievable and practical goals in transition can only be possible when educators consider students’ cultural and individual background. In this presentation, I would like to share what to consider when we adopt or modify different special education systems from other countries.]

Anahtar Kelimeler: Geiş hizmetleri, kültür, sosyal sistem, Kore

[Transition services, culture, social system, Korea]

Tayvan'da Yetersizliği Olan Öğrenciler için Okulöncesi, İlköğretim ve Ortaöğretimde Geçiş Hizmetleri

[Transition Services in Preschool, Elementary School and Secondary School for Students with Disabilities in Taiwan]

CHEN-CHEN CHENG ¹, YUN-JU HUANG ²

¹ NATIONAL KAOHSIUNG NORMAL UNIVERSITY, TAYVAN

² EDUCATION BUREAU, TAICHUNG CITY GOVERNMENT & NATIONAL TAICHUNG UNIVERSITY OF EDUCATION, TAYVAN

chenchen@mail.nknu.edu.tw

Geçiş hizmetleri yetersizliği olan öğrenciler için önemlidir. İyi planlanmış geçiş hizmetleri yetersizliği olan öğrencileri destekleyebilir ve bir sonraki öğrenim seviyesinde daha iyi bir okul adaptasyonuna sahip olabilir. Bu sunumda Tayvan'ın okulöncesi dönemden ortaöğretim düzeyine kadar geçiş hizmetleri ve yetersizliği olan öğrenciler için geçiş politikaları açıklanacaktır.

[Transition services are significant to students with disabilities. Well-planned transition services can support students with disabilities and they have better school adaptation in next learning level. In this congress on special education, Taiwan's transition services from preschool to secondary school levels and transition policies for students with disabilities will be reported.]

Anahtar Kelimeler: Geçiş hizmetleri, geçiş politikası, okul adaptasyonu, Tayvan

[Transition services, transition policies, school adaptation, Taiwan]

Tayland'da Eğitim Eşitliği ve Kaynaştırma: Erişilebilir İdealler?

[Educational Equity and Inclusion in Thailand: Attainable Ideals?]

TIDA TUBPUN ¹, TIMO T. OJANEN ¹

¹ THAMMASAT UNIVERSITY, TAYLAND

kzaboutu@gmail.com

Sunumumuz Tayland'da kapsayıcı eğitimde politika ve uygulama arasındaki uçurumu ele almaktadır. 1990 yılında Dünya Herkes İçin Eğitim Konferansı'na ev sahipliği yaptığından bu yana Tayland, eğitime erişimi genişletme konusunda önemli bir rol oynamıştır. 2008 yılında Tayland Yetersizliği Olan Bireyler için Eğitim Sağlama Yasası yürürlüğe girmiştir. Bu yasa yetersizliği olan bireyler için ücretsiz eğitimi garanti etmekte ve kapsayıcı eğitimin ilkelerini belirlemektedir. Bununla birlikte, pratikte, Tayland'daki birçok okul yetersizliği olan öğrencilerin başvurularını reddetmekte ya

da öğrenci olarak kabul edilseler bile onlara asgari düzeyde uyarlama sağlamaktadır ve bu durum gerçekten kapsayıcı eğitimin zor bir ideal olduğu anlamına gelmektedir. Eğitim Bilimleri ve Eğitim alanlarındaki lisans ve lisansüstü programlarında eğitimciler olarak rolümüz, eğitimsel eşitliğe ve kaynaştırmaya odaklanan konuları öğretmektir. Daha geniş bir takımın parçası olarak bizler öğrettiğimiz bu derslerde, sadece yetersizliği olan bireyleri değil, diğer dezavantajlı grupları, özellikle de LG-BTİ'li bireyleri, mültecileri ve düşük sosyoekonomik statüye sahip insanları dikkate alarak, öğrencilerimizin eşitlik ve eğitime katılım konusundaki farkındalıklarını arttırmak için aktif, öğrenci merkezli öğretim yöntemlerini kullanıyoruz. Sunumumuzda, yaklaşımımızı tanımlamakta ve bu konuyu öğretirken yaşadığımız başarıları ve zorlukları yansıtmaktayız.

[Our presentation deals with the gap between policy and practice in inclusive education in Thailand. Thailand has played a significant role in broadening access to education since it hosted the World Conference on Education for All in 1990. The Thai Education Provision for Persons with Disabilities Act was enacted in 2008. It guarantees free education for persons with disabilities and enshrines the principle of inclusive education. However, in practice, many Thai schools refuse applicants with disabilities or provide minimal accommodation to them if they are accepted as students, which means that truly inclusive education remains an elusive ideal. In our role as educators in undergraduate and graduate programs in the fields of Learning Sciences and Education, we teach subjects focusing on educational equity and inclusion. In these subjects that we teach as part of a larger team, we use active, learner-centered instruction methods to raise our students' awareness about equity and inclusion in education, considering not only persons with disabilities but also other disadvantaged groups, in particular LGBTI individuals, refugees and people with a low socio-economic status. In our presentation, we describe our approach and reflect on the achievements and challenges of teaching this subject.]

Anahtar Kelimeler: Eğitim eşitliği, kaynaştırma, Dünya Herkes İçin Eğitim Konferansı, Tayland [Educational equity, inclusion, World Conference on Education for All, Thailand]

Porto Riko’da Özel Eğitim Gereksinimi Olan Kişiler için Yetişkinliğe ve Yetişkinlik İçerisinde Geçiş

[Transition to and within Adulthood for People with Special Educational Needs in Puerto Rico]

JANETTE FERRER-MONTES¹

¹ UNIVERSITY OF PUERTO RICO, MAYAGUEZ, PORTO RİKO

janette.ferrer@upr.edu

Liseden sonra, özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin kendilerini topluma başarıyla entegre etmek için farklı beceri ve bilgiye ihtiyaçları olmaktadır. Öncelikle, Porto Riko’da Özel Eğitim hizmetleri alan öğrencilerin sayısı hakkında bazı istatistikleri paylaşacağım ve yetişkinliğe geçişin bu öğrenciler için ne anlama geldiğini açıklayacağım. İkincisi, yetişkinliğe geçişin özel eğitim öğretmenleri tarafından ve geçiş hizmetlerini alan özel eğitim gereksinimi olan devlet okulu öğrencileri tarafından nasıl algılandığını açıklayacağım. Bu algılar nitel bir çalışmaya dayanmaktadır. Sonuçlar, gömülü teori kullanılarak analiz edilmiştir. Son olarak, bu çalışmadan öğrenilenlerin sonuçlarını tartışacağım.

[After high school, students with special educational needs (SEN) require different skills and knowledge to successfully integrate themselves into society. First, I will share some statistics about the number of students that receive Special Education services in Puerto Rico and explain what transition to adulthood means for these students. Second, I will present how transition to adulthood is perceived by special education teachers and by the SEN public school students that received transition services. These perceptions are based on a qualitative study. The results were analyzed using grounded theory. Finally, I will discuss the implications of what was learned from this study.]

Anahtar Kelimeler: Yetişkinliği geçiş, özel eğitim öğretmenleri, gömülü teori, Porto Riko

[Transition to adulthood, special education teachers, grounded theory, Puerto Rico]

PANELLER

Özel Gereksinimli Öğrencilere Eğitim Sunan Öğretmenlerin Mesleki Gelişiminde Öğretmen Koçluğu Yaklaşımı ve Üç Farklı Uygulama Örneği

ELİF TEKİN İFTAR ¹, AHMET FİDAN ², AYŞE TUNÇ-PAFTALI ³, HATİCE DENİZ DEĞİRMENCİ ¹

¹ ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

² SAKARYA ÜNİVERSİTESİ

² ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

eltekin@anadolu.edu.tr

Özel gereksinimli bireylere etkili eğitim sunulabilmesi için bilimsel-dayanaklı uygulamaların gerçek uygulama ortamlarında güvenilir olarak uygulanması oldukça önemlidir (Cook, Landrum, Tankersley ve Kauffman, 2003). Mesleğe devam eden öğretmenlerin etkililiği yüksek nitelikli araştırmalarla ortaya konmuş olan uygulamaları gerçek ortamlarda uygulama konusundaki yeterlikleri beklenen düzeyde değildir. Bu yüzden öğretmenler kendi gereksinimlerine ve koşullarına uygun etkili mesleki gelişim uygulamalarına gereksinim duymaktadır (Greenwood ve Abbott, 2001; Kretlow, Cooke ve Wood, 2012). Mesleki gelişim uygulamalarının okul içinde ya da dışında kurs, çalıştay ya da seminerler, bir etkinlik grubuna ya da topluluğa üye olma, iş birliği, gelişim ve deneyimlerin paylaşıldığı projeler gibi çok çeşitli örnekleri bulunmaktadır. Öğretmenlerin kendi deneyimlerini paylaştığı ve dışarıdan uzman desteğinin sağlandığı modeller daha yaygın kullanılmaktadır (Zhang, Liu ve Wang, 2017). Hizmet-içinde sunulan mesleki gelişim uygulamaları genellikle tek oturumluk ya da birkaç gün süren bir dizi eğitim/çalıştay biçiminde yürütülmektedir (Brock ve Carter, 2013; Bümen, Ateş, Çakar, Ural ve Acar, 2012; Glazer ve Hannafin, 2006). Bu uygulamalar bilgi paylaşımı sağlamada etkili olsa da bu bilgi ve becerilerin öğretmenler tarafından güvenilir biçimde uygulanmasını sağlamada yetersiz kalmaktadır (Yoon, Duncan, Lee, Scarloss ve Shapley, 2007). Eğitim sonrasındaki uygulama sürecinde öğretmenlere destek sunmayı içeren öğretmen koçluğu, alternatif bir mesleki gelişim yaklaşımı olarak kabul edilmektedir (Joyce ve Showers, 2002; Kretlow ve Bartholomew, 2010).

Koçluk uygulamalarının içeriği ve sunuş şeklinde öğretmenlerin koşulları, gereksinimleri ve öğrenme özelliklerine göre düzenlemeler yapılabilmektedir. Koçluk uygulamaları geleneksel olarak yüz yüze yürütülmektedir. Ancak, bu uygulamaların yüksek maliyetli olmaları, çok sayıda uzmana gereksinim duyulması son yıllarda mesleki gelişim için farklı uygulamaların (örn., uzaktan koçluk, web-tabanlı mesleki gelişim) etkilerinin incelenmesine yol açmıştır. Bu panelde, (a) bilimsel dayanaklı uygulamalar ve öğretmenlerin mesleki gelişim gereksinimleri, (b) öğretmen koçluğu ve bu kapsamda geribildirim sunma modelleri ve web-tabanlı mesleki gelişim uygulamaları ve (b) çeşitli eğitim ortamlarında özel gereksinimli öğrencilere eğitim sunan öğretmenlere yönelik koçluk/geribildirim sunarak bilimsel dayanaklı uygulamaları güvenilir olarak kullanma düzeylerinin

ve öğrencilerin hedef davranışları edinme düzeylerinin deneysel olarak sınındığı üç araştırmanın bulguları aktarılacak ve tartışılacaktır.

Birinci çalışmada (Fidan, 2018) panelist branş öğretmenlerine sunulan koçluk uygulamasının öğretmen davranışlarına ve öğrencilerin akademik kazanımlarına etkisini açıklayacaktır. Katılımcı çiftler arası çoklu yoklama modeline göre yürütülen çalışmanın katılımcıları bir ortaokulda görev yapan dört Türkçe Öğretmeni ve altıncı sınıf düzeyindeki zihinsel yetersizliği olan dört öğrencidir. Her uygulama oturumundan sonra sözlü geribildirim, üç uygulama oturumundan sonra grafik ve yazılı geribildirim sunulmuştur. Araştırma bulguları tüm öğretmen katılımcıların ortalama altı oturum sonunda ölçütü karşıladığını göstermektedir. Ayrıca tüm öğretmen katılımcılarda hedef becerilerin kalıcılığı ve beceriler arası genellemesi sağlanmıştır. Öğrenci katılımcılardan üçünde ölçüt karşılanmış, bir öğrenci için uyarlama sonrasında ölçüt karşılanmıştır. Tüm öğrenci katılımcılarda hedef becerilerin kalıcılığı ve farklı kişilere genellemesi sağlanmış, ayrıca yazılı sınav uygulaması yapılmıştır. Sosyal geçerlik bulguları genel olarak olumludur. Sunuda araştırma bulgularının ayrıntılı olarak tartışılması, ayrıca ileri araştırma ve uygulamalara dönük önerilerin paylaşılması planlanmaktadır.

İkinci çalışmada (Tunç-Paftalı, 2018) panelist uzaktan koçluk mesleki gelişim uygulamasının sınıflarında otizm spektrum bozukluğuna (OSB) sahip öğrencileri olan okul öncesi öğretmenlerinin öğretmenlik davranışları ve OSB olan öğrencilerin hedeflenen davranışları öğrenmeleri üzerindeki etkilerini incelemek amaçlanmıştır. Ayrıca, çalışmada uygulamanın sosyal geçerliliği de incelenmiştir. Araştırmaya yaşları 29-35 arasında değişen dört okul öncesi öğretmeni ve bu öğretmenlerin sınıflarında eğitim alan yaşları 4-6 arasında değişen dört OSB olan öğrenci katılmıştır. Uzaktan koçluk mesleki gelişim uygulamasının öğretmen ve öğrenci davranışları üzerindeki etkileri yoklama denemeli katılımcılar arası çoklu yoklama modeli ile sınanmıştır. Araştırma bulguları uzaktan koçluk mesleki gelişim uygulamasıyla okul öncesi öğretmenlerinin eşzamanlı ipucuyla öğretim uygulamasının basamaklarını edindiklerini, uygulama sona erdikten sonra koruduklarını ve öğrencilerine yeni davranışlar öğretmek üzere genelle-yebildiklerini göstermiştir. Aynı zamanda eşzamanlı ipucuyla öğretim uygulamasının otizmlili öğrencilerin hedeflenen davranışları edinmeleri, edindikleri davranışları korumaları ve farklı araç-gereçlere genellemeleri üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Sosyal geçerlik verileri öğretmenlerin uygulamamalar hakkında olumlu görüş bildirdiklerini göstermektedir.

Üçüncü çalışmada (Değirmenci, 2018) panelist koçluk içeren ve içermeyen web-tabanlı mesleki gelişim portalı uygulamalarının (a) OSB olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin sosyal öykülerle öğretim (SÖÖ) ve video modelle öğretim (VMÖ) uygulamalarına yönelik öğretim becerilerinin artırılmasında etkililikleri ve verimlilikleri ve (b) öğretmenlerin öğretim sundukları OSB olan öğrencilere güvenlik becerilerinin kazandırılmasında SÖÖ ve VMÖ uygulamalarının etkililikleri ve verimlilikleri konularını ele alacaktır. Çalışma uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli ile desenlenmiş ve üç katılımcı öğretmen-öğrenci çifti ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcı öğretmenlere ilişkin bulgular her iki web-tabanlı

mesleki gelişim uygulamasının da öğretmenlere hedef öğretim uygulamalarının kazandırılmasında benzer düzeyde etkili ve verimli olduğunu göstermiştir. Katılımcı öğrencilere ilişkin bulgular, SÖÖ ve VMÖ uygulamalarının hedef güvenlik becerilerinin kazandırılmasında benzer düzeyde etkili ve verimli olduğunu göstermektedir. Katılımcı öğretmenlerin ve katılımcı öğrencilerin ebeveynlerinin araştırmanın sosyal geçerliğine ilişkin görüşleri genel olarak oldukça olumludur.

Panel oturumunda söz konusu araştırmalardan elde edilen birikimle meslek gelişim uygulamalarının en ekonomik ve etkili olarak nasıl sunulabileceği tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mesleki gelişim, öğretmen koçluğu, geribildirim sunma modelleri, web-tabanlı mesleki gelişim uygulamaları

Kaynakça

Brock, M. E. ve Carter, E. W. (2013). A systematic review of paraprofessional-delivered educational practices to improve outcomes for students with intellectual and developmental disabilities. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 38, 4, 211-221.

Bümen, N., T., Ateş, A., Çakar, E., Ural, G. ve Acar, V. (2012). Türkiye bağlamında öğretmenlerin mesleki gelişimi: Sorunlar ve öneriler. *Milli Eğitim Dergisi*, 41, 31-49.

Cook, B. G., Landrum, T. J., Tankersley, M. ve Kauffman, J. M. (2003). Bringing research to bear on practice: Effecting evidence-based instruction for students with emotional or behavioral disorders. *Education and Treatment of Children*, 26, 4, 345-361.

Glazer, E. ve Hannafin, M. (2006). The cooperative apprenticeship model: Situated professional development within school settings. *Teaching and Teacher Education*, 22, 2, 179-193.

Greenwood, C. R. ve Abbott, M. (2001). The research to practice gap in special education. *Teacher Education and Special Education*, 24, 4, 276-289.

Joyce, B. ve Showers, B. (2002). *Student achievement through staff development* (3. Baskı). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Kretlow, A. G. ve Bartholomew, C. C. (2010). Using coaching to improve the fidelity of evidence-based practices: A review of studies. *Teacher Education and Special Education*, 33, 4, 279-299. doi:10.1177/0888406410371643

Kretlow, A. G., Cooke, N. L. ve Wood, C. L. (2012). Using in-service and coaching to increase teachers' accurate use of research-based strategies. *Remedial and Special Education*, 33, 348-361.

Yoon, K. S., Duncan, T., Lee, S. W. Y., Scarloss, B. ve Shapley, K. L. (2007). Reviewing the evidence on how teacher professional development affects student achievement. *Issues & Answers. REL 2007-No. 033. Regional Educational Laboratory Southwest* (NJ1).

Zhang, S., Liu, Q. T. ve Wang, Q. Y. (2017). A study of peer coaching in teachers' online professional learning communities. *Universal Access in the Information Society*, 16, 2, 337-347.

Özel Gereksinimli Bireylerde Tanı Süreci

Özel Gereksinimli Bireylerde Duygusal Sorunlar

Özel Gereksinimli Bireylerde Davranışsal Sorunlar

S.TÜLİN FİDAN ¹, DAMLA EYÜPOĞLU ¹, MURAT EYÜPOĞLU ¹

¹ ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

tulincps@hotmail.com

Özel gereksinimli çocuk ve ergenlerin ruhsal hastalıklara yatkın oldukları ve birçoğunda eşlik eden ruhsal hastalıkların var olduğu bilinmektedir. Bu nedenle özel gereksinimli çocuk ve ergenlerin ruhsal olarak değerlendirilmesi kapsamlı ve özenle yapılmalıdır. Anne -Baba ile görüşme, çocukla görüşme, çoklu bilgi kaynağı (aile, öğretmenler, yakın akrabalar), ayrıntılı psikometrik değerlendirme (projektif testler, zekâ testleri, nöropsikolojik testler vb.) sonucunda tanı ve tedavi planı oluşturularak okul ve güncel yaşamdaki işlevsellikleri olabildiğince artırılmaya çalışılmalıdır.

Gelişim gerilikleri genel olarak psikopatoloji için bir risk faktörüdür. Bu çocukların yaşitlarına kıyasla daha fazla yetersiz baş etme yeteneklerinin olması, sosyal ilişkiler ve sosyal yeteneklerindeki kısıtlılık, akranları tarafından kabul görme konusundaki zorlukları, ihmal ve istismara yatkınlık, tekrarlayan başarısızlık deneyimleri ve tüm bunların neticesinde ego gelişiminin olumsuz etkilenmesi duygusal sorunlara ve psikopatolojiye zemin hazırlamaktadır. Gelişim geriliklerinde eş zamanlı görülen nörolojik (epilepsi vb) ve fiziksel hastalıklar psikopatoloji gelişim riskini arttırmaktadır.

Kendini yeterince ifade edemeyen, sosyal etkileşimleri zayıf, düşük benlik saygısı olan bu çocuklarda sosyal izolasyon, çökkün duygudurum, ağlama nöbetleri, sinirlilik, uyku bozuklukları, iştahsızlık, içe kapanma, ebeveyninden ayrılmak istememe, korku hali ve fobiler sık gözlenen sorunlardır. Tüm bu duygusal sorunlar, çocuğun bilişsel kapasitesini ve öğrenme süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle duygusal sorunlar ve mental kısıtlılık arasında kısır bir döngü oluşabilir. Çocuğun özel gereksinimlerine ek olarak duygusal sorunların varlığının tespiti ve buna yönelik müdahaleler çocuğun bütüncül olarak değerlendirilmesine ve iyilik haline katkı sağlayacaktır.

Zihinsel kısıtlılığı olan çocuklarda davranışsal problemler sağlıklı gelişim gösteren çocuklara göre daha fazla oranda gözlenmektedir. Çalışmalarda Mental Retardasyonu (MR) olan çocukların %30-60'ında davranışsal problemler geliştiğini göstermiştir. Bu çocuklarda görülen davranışsal sorunlar başkalarına karşı agresif davranışlar, öfke patlamaları, bağırma, eşyaları fırlatma, hiperaktivite, duygudurumda hızlı değişiklik, uygunsuz cinsel davranış ve kendine zarar verme şeklinde olabilmektedir. Genellikle bu çocuklar çoğu zaman sergiledikleri davranışların veya insanlara verdikleri rahatsızlıkların farkında değildirler. Hem aile hem de çocuğun işlevselliğinde bozulmaya yol açabilen bu sorunlar çocuğun alması gereken davranışçı müdahale programlarını da aksatabilmektedir. Ayrıca

bu davranış çocukların öğretmenleri üzerinde de önemli bir yük oluşturmaktadır. Davranışsal sorunların yanında uyku ile ilgili sorunlar da bu çocuklarda klinik pratikte sıkça karşılaşılan sorunlardandır. Uyku tek başına sorun oluşturabileceği gibi, davranışsal problemlerin şiddetlenmesine de yol açabilir. MR olan çocuklarda görülen bu davranışsal problemler bazı psikiyatrik komorbid bozuklukların belirtici olabilir. Sağlıklı çocuklara göre mental retardasyonu olan çocuklarda psikopatoloji gelişme riski 3-4 kat arttığı düşünüldüğünde klinikte görülen davranışsal sorunların birimler arasında işbirliği yapılarak uygun ele alınması ve gerekli durumlarda tedavi programlarının oluşturulması gerekmektedir

Anahtar Kelimeler: Tanı süreci, duygusal sorunlar, davranışsal sorunlar, işlevsellik, gelişim gerilikleri

ÇALIŞTAYLAR

ÇALIŞTAY #1

Gelişimsel Geriliği Bulunan Çocuklara Yönelik Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı

E. SEMA BATU, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ, esbatu@anadolu.edu.tr

ARZU ÖZEN, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ, aizen@anadolu.edu.tr

SEZGİN KARTAL, ZİHİNSEL ENGELLİLERE DESTEK DERNEĞİ,
sezginkartal@novaegitim.com

Katılımcılar İçin Önkoşullar: Çalıştay, özel eğitimin erken çocukluk döneminde çalışmakta olan öğretmenler ve öğrencilere açıktır.

Açıklama: Çalıştayda 8 kitaptan oluşan Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı seti kullanılacaktır. Katılımcıların seti temin etmiş olmaları ve çalıştay sırasında yanlarında bulundurmaları gerekmektedir.

Çalıştay Özeti: Küçük Adımlar, gelişimsel geriliği olan çocukların anne babalarına yönelik hazırlanmış sekiz ciltlik bir erken eğitim programıdır. Bu program Avustralya'da Macquarie Üniversitesi'nde geliştirilmiş ve Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü öğretim üyeleri tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. 1995 yılından itibaren üniversitelerin özel eğitim bölümlerinde uygulanan program, özel eğitim alanında giderek yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır.

Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı 8 kitaplık bir setten oluşmaktadır.

Kitap 1-Küçük Adımlara Giriş

Kitap 2-Çocuğunuzun Programı

Kitap 3-İletişim Becerileri

Kitap 4-Büyük Kas Becerileri

Kitap 5-Küçük Kas Becerileri

Kitap 6-Alıcı Dil Becerileri

Kitap 7-Kişisel ve Toplumsal Beceriler

Kitap 8-Gelişim Becerileri Envanteri

Bu çalıştaya katılan katılımcılar; a)Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı'nın kapsamı, b)Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı'nın kullanım alanları, c)Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı'na dayalı Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlama konularında detaylı bilgi sahibi olacaklardır.

ÇALIŞTAY #2

Pekiştireç Belirleme ve Sistematik Pekiştireç Değerlendirme Yöntemleri

ÖZLEM TOPER KORKMAZ, ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ,

ozlemtoper@uludag.edu.tr

CEYDA TURHAN, ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ,

ceydaturhan@uludag.edu.tr

FÜSUN ÜNAL, İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ,

fusununal@aydin.edu.tr

Çalıştay Özeti: Bu çalıştayın amacı, etkili pekiştireç belirleme ve olası pekiştireçlerin değerlendirilmesi amacıyla kullanılan yöntemlerin nasıl gerçekleştirileceğine yönelik bilgi vermektir. Bu amaç kapsamında katılımcılara öncelikle pekiştirmenin ve etkili pekiştireçlerin öneminden bahsedilecektir. Ardından pekiştireç belirlemek amacıyla kullanılan geleneksel yöntemler ile pekiştireçlerin değerlendirilmesinde kullanılan dört sistematik pekiştireç değerlendirme yönteminin nasıl uygulanacağı hakkında teorik bilgi paylaşılacaktır. Ayrıca konuyla ilgili örnek videolara ve canlandırma etkinliklerine yer verilecektir. Bu doğrultuda çalıştayda aktarılabilecek olan konu başlıkları şu şekildedir:

Pekiştirme ve etkili pekiştireçlerin önemi

Etkili pekiştireç belirleme yöntemleri

Sistematik pekiştireç değerlendirme yöntemleri

Tek seçenekli pekiştireç değerlendirme yöntemi

Çift seçenekli pekiştireç değerlendirme yöntemi

Çok seçenekli pekiştireç değerlendirme yöntemi

Serbest gözlem

ÇALIŞTAY #3

Çocuk Tanımda Uluslararası Bir Araç: Uluslararası İşlevsellik, Yetiyitimi ve Sağlığın Sınıflandırılması Sistemi

D. MELEK ER-SABUNCUOĞLU, İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ, SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ, ÇOCUK GELİŞİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ & ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMCİLERİ DERNEĞİ, GENEL BAŞKAN YARDIMCISI, melek.sabuncuoglu@gmail.com

Katılımcılar İçin Önkoşullar: Çocuklarla (0-18 Yaş) çalışmış veya halen çalışıyor olmak. Çalıştay sırasında online uygulama yapabilecekleri tablet veya tercihen dizüstü bilgisayarlarının bulundurulması.

Çalıştay Özeti: İşlevsellik, Yetiyitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması (ICF, WHO 2001), sadece yetersizlikler ve kısıtlılıkların tanımlanmasında değil aynı zamanda tipik gelişim gösteren çocukların yeterlilik ve becerilerinin belirlenmesinde de kullanılan bir sınıflandırma sistemidir. Ebeveyn ve farklı alanlardaki profesyonellerin (Okul öncesi Öğretmenleri, Çocuk Gelişimciler, Eğitimciler, Hemşireler, Hekimler, Psikologlar, Terapistler vb.) ortak dil kullanmasını sağlayan bir tamamlayıcıdır. Dünyada özel gereksinimi olan çocuklara verilen eğitim ve rehabilitasyon ile kaynaştırma hizmetlerinde kullanımı gün geçtikçe artmakta olan sınıflandırmaya sayesinde, erken müdahale sürecinde görev alan tüm profesyoneller ile ailenin ortak dil kullanımı ile birlikte çocuğun ve ailenin çevresel değerlendirmesinin hizmetlere katılması mümkün olmaktadır. Aynı zamanda tipik gelişim gösteren çocukların izlemi ve olası risklere yönelik erken fark edilebilmelerini de sağlayabilmektedir. Ayrıca, ICF-CY ebeveynin çocuğun eğitim, tedavi ve terapi programına tam katılımlarına olanak tanır.

Amaç: Erken çocukluk çalışmaları yürüten uygulayıcı, yönetici, akademisyen ve politika yapımcıların, alan uygulamaları ile akademik çalışmalarına yeni bir bakış açısı sunmak,

Uluslararası düzeyde kullanılan bir sınıflandırma aracı olan Uluslararası İşlevsellik, Yetiyitimi Ve Sağlığın Sınıflandırılması Sistemi (ICF) sayesinde alanda kullanılan evrensel dilin kazanımını, disiplinler arası çalışmalarda ortak dil kullanımının sağlanmasını böylelikle çocuğun ve ailenin sunulan hizmetlerden en üst düzeyde yararlanmalarına katkıda bulunmak,

Erken çocukluk alanında yapılan çalışmalar ve sunulan hizmetlerde niteliğin artırılmasını desteklemektir.

Hedef Kitle: Özel gereksinimi olan ve olmayan çocuklar ve aileleri ile çalışan tüm akademisyen, uygulayıcı, yönetici ve politika yapımcılar (Okulöncesi Öğretmenleri, Çocuk Gelişimciler, Özel Eğitimciler, Fizyoterapistler, Psikologlar, Hekimler, Hemşireler vb.).

Çalıştay Süresince Yapılması Planlanan Etkinliklerin Özeti

Birinci Bölüm; ICF hakkında tarihsel süreç ve kavramsal çerçeve ile ilgili bilgiler

İkinci Bölüm; "ICF Uygulama Çevirmeni" katılımcılara tanıtılacak ve online uygulamalar

Üçüncü Bölüm: Katılımcıların bireysel uygulamaları

Çalıştay Kazanımları

Çalıştay katılım belgesi, ICF sertifikalandırma sürecinin başlaması, ICF Eğitici Eğitimi Sürecine katılım ilk aşaması.

ÇALIŞTAY #4

Uygulamalı Aile Eğitimi: Aile Eğitimi Programı Geliştirme ve Uygulama

ATILLA CAVKAYTAR, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖZEL EĞİTİM BÖLÜMÜ, acavkayt@anadolu.edu.tr

Katılımcılar İçin Önkoşullar: Zihin yetersizliği olan bireylerin aileleriyle çalışan idareciler, öğretmenler, yardımcı öğretmenler ve uzmanlar. Katılım için herhangi bir önkoşul bulunmamaktadır.

Çalıştay Özeti: Özel gereksinimi olan çocukların eğitiminde ailelerin katılımı çocukların edinimlerinin kalıcı hale gelmesinde ve genellemesinin sağlanmasında önemli bir gerekliliktir. Aile gereksinimlerini belirlemeye yönelik araştırmalarda ailelerin uzmanlardan yardım alarak okul ve öğretmenlerle işbirliği yapmak istedikleri görülmektedir. Pek çok çalışmada da aile bireylerinin aile eğitimi programlarına katıldıklarında çocuklarıyla olumlu ilişkiler geliştirdikleri, çocuklarının davranışlarını yönetmede ve beceri kazandırmada kendilerini daha yeterli hissettikleri görülmüştür. Bu nedenle aile eğitiminde anne babaları anne baba olarak gören yaklaşımlar, savunucu olarak gören yaklaşımlar ve öğretici olarak gören yaklaşımlar doğrultusunda kurum temelli, ev temelli ya da uzaktan eğitimle aile eğitimi programları ve uygulamaları geliştirilebilmektedir.

Amaç: Bu çalıştayın amacı, zihin yetersizliği olan çocuğa sahip ailelere ve bu alanda çalışan öğretmen ya da yardımcı öğretmenlere aile eğitimi programı geliştirme ve uygulama becerilerinin kazandırılmasıdır.

Konu: Zihin yetersizliği olan çocuğa sahip ailelere ve bu alanda çalışan öğretmen ya da yardımcı öğretmenlere aile eğitimi programı geliştirme ve uygulama becerilerinin kazandırılmasıdır.

Bu çalıştayda bir aile eğitimi programının nasıl geliştirilebileceği, daha önce geliştirilmiş olan zihin yetersizliğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin eğitimine yönelik AİLE BİLGİ VE DESTEK EĞİTİM PROGRAMI (e-ABDEP)'nin ve Bağımsız Yaşam Eğitimi Programının ilişkin bilgilendirme yapılacaktır. Aynı zamanda e-abdep'i bireysel ya da kurumsal olarak kullanmak isteyen katılımcılara uygulama sürecine ilişkin beceriler kazandırılacak ve katılımcılara örnek bir aile eğitimi programı hazırlanacaktır.

Gereken Araç-Gereç, Teçhizat

Bilgisayar ve projeksiyon cihazı yeterli olacaktır. Katılımcılar kişisel bilgisayarlar ya da tablet bilgisayarlarıyla katılırlarsa uygulama yapma şansı elde edeceklerdir. Katılımcılara iki adet internet üzerinden kullanılabilen aile eğitimi programı kullanım eğitimi ve şifresi verilecektir.

Çalıştay Konularını İçeren Ayrıntılı İçerik

Aile eğitimi programlarının kuramsal temelleri

Aile gereksinimlerinin belirlenmesi

Aile eğitimi programlarının amaçları
Aile eğitimi programlarının içeriği
Aile eğitimi programlarının kapsamı
Aile eğitimi programlarının öğrenme öğretme süreçleri
Aile eğitimi programlarının değerlendirilmesi

ÇALIŞTAY #5

Davranışsal Yaklaşım: Özellikler ve Uygulamalar

GÖNÜL KIRCAALİ-İFTAR, MALTEPE ÜNİVERSİTESİ,

giftar@anadolu.edu.tr

Çalıştay Özeti: Davranışsal yaklaşım ve bu yaklaşıma dayalı uygulamalı davranış analizi disiplini, özel eğitim alanında, bilimsel dayanakları en güçlü yöntem, teknik ve programları barındıran yaklaşımlar ve disiplinler arasında yer almaktadır. Bu çalıştayın temel amacı, davranışsal yaklaşımın ve uygulamalı davranış analizinin başlıca özelliklerine ilişkin olarak farkındalık kazandırmaktır.

Çalıştayın ilk bölümünde, öncelikle, bireysel farklılıklara ilişkin kuramsal açıklamalarda bulunan ve uygulama önerileri sunan temel psikoloji yaklaşımları (biyolojik, psikodinamik, insancı, bilişsel ve davranışsal yaklaşımlar) kısaca tanıtılacaktır. Ardından, her bir yaklaşımın ruh sağlığı ve eğitim alanlarında öne sürdüğü görüş ve öneriler tartışılacaktır.

Çalıştayın ikinci bölümünde, davranışsal yaklaşıma dayalı bir disiplin olarak uygulamalı davranış analizi (UDA), şu alt başlıklar çerçevesinde tanıtılacaktır: (1) UDA'nın başlıca çalışma alanları: Klinik ve tıbbi çalışmalar, örgütsel çalışmalar ve eğitsel çalışmalar, (2) UDA'nın tarihçesi, (3) Bir meslek olarak davranış analistliği.

Çalıştayın son bölümündeyse, günlük yaşama ilişkin çeşitli durumları betimleyen gülmecelerden yola çıkarak yapılan davranışsal analizlere ve önerilere yer verilecektir. Bu bölümün alt başlıkları şöyledir: (1) Gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlar üzerinde yoğunlaşmak, (2) Olumlu davranışlara odaklanmak, (3) Olumsuz davranışları söndürmek, (4) Olumlu davranışları cezalandırmaktan kaçınmak, (5) Cezaya son çare olarak başvurmak, (6) Değiştiremeyeceğimiz özellikleri kabul etmek.

Çalıştay, katılımcıların katkılarıyla şekillenecek olan tartışma bölümüyle sona erecektir.

ÇALIŞTAY #6

Geleneksel İşlevsel Analiz Uygulama Oturumlarının Düzenlenmesi

ÖZLEM TOPER KORKMAZ, ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ,

ozlemtoper@uludag.edu.tr

Katılımcılar İçin Önkoşullar: Katılımcıların problem davranışları tanımlanma ve problem davranışlara ilişkin kullanılabilen veri kayıt teknikleri (süre kaydı, olay kaydı, parçalı zaman aralığı kaydı vb.) konusunda bilgi sahibi olmaları gerekmektedir.

Çalıştay Özeti: İşlevsel analiz, betimsel yöntemler kullanılarak problem davranışların işlevlerine yönelik geliştirilen hipotezlerin test edilmesine imkân sağlayan deneysel bir yöntemdir. Günümüzde çeşitli uygulama biçimleri olan işlevsel analiz ilk olarak Iwata ve meslektaşları tarafından (1982/1984) gerçekleştirilmiş olup, günümüzün geleneksel işlevsel analiz uygulamalarından biri olarak kabul edilmektedir. İşlevsel analiz uygulama oturumları dördü test ve biri kontrol olmak üzere toplam beş uygulama oturumundan oluşmaktadır. Bu çalıştayın amacı ise bu uygulama oturumlarının nasıl gerçekleştirilmesi gerektiğine yönelik uygulama basamaklarına ilişkin bilgi sunmaktır.

ÇALIŞTAY #7

Sesli Okuma Becerisi ve Okuduğunu Anlama Testi – II (SOBAT – II) Uygulayıcı Sertifika Eğitimi

ORHAN ÇAKIROĞLU, TRABZON ÜNİVERSİTESİ,

cakirogluorhan@gmail.com

MACİD AYHAN MELEKOĞLU, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ,

macidayhan@gmail.com

Çalıştay Özeti: SOBAT-II'nin amacı özel öğrenme güçlüğü olan 7-14 yaş arası çocukların sesli okuma ve okuduğunu anlama becerilerini değerlendirmektir. SOBAT-II standardizasyonu yapılmış bir testtir ve A ve B formu olmak üzere iki formdan oluşmaktadır. SOBAT-II'de çocukların sesli okuma becerisi okuma hızı ve okuma hataları açısından değerlendirilirken okuduğunu anlama becerisi okuduğunu anlama soruları kullanılarak değerlendirilmektedir. SOBAT-II testi özel öğrenme güçlüğü olan çocukların tıbbi ve eğitsel tanılama süreçlerinde okuma ve okuduğunu anlama becerileri standart bir okuma testiyle değerlendirilmesini sağlamaktadır. Ayrıca SOBAT-II testi, özel öğrenme güçlüğü olsun ya da olmasın, okuma güçlüğü yaşayan çocukların tarama ve tanılmasında kullanılabilen ve okuma güçlüğü olan çocukların eğitimlerinin planlanması ve okuma edinimlerinin izlenmesi aşamalarında kullanılabilir. Bunun yanı sıra, okuma becerilerine ilişkin öğrencilerin durumlarını belirleme, yardımcı okuma programları

geliştirme ve var olan programların etkililiğini ölçme gibi bilimsel çalışmalarda SOBAT-II yaygın olarak kullanılabilir. Bu çalıştayda SOBAT-II testinin kullanımına ilişkin uygulayıcı yeterli sağlanacaktır.

Çalıştay ücretine SOBAT-II uygulama paketi (Test Uygulayıcı El Kitabı, Öğrenci Okuma Kitabı, 5 adet Test Uygulayıcı Formu) dâhildir ve çalıştay başlangıcında katılımcılara dağıtılacaktır.

ÇALIŞTAY #8 (Bu çalıştay İngilizce olarak gerçekleştirilecektir.)

Publishing in American Journals

JOSEPH CALVIN GAGNON, UNIVERSITY OF FLORIDA, AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ (ABD), jgagnon@coe.ufl.edu

Katılımcılar İçin Önkoşullar: Participants should read before the session and bring to the session the Common Guidelines for Education Research and Development.

Participants are encouraged to also review and bring to the session the article that focuses on Quality Indicators, which aligns with their own draft manuscript.

Participants should also bring a draft manuscript. It need not be fully developed, but there should be a significant amount written.

Çalıştay Özeti: In this interactive session, participants will be provided information on ways to increase the chances of getting a manuscript published in American education, special education, and multidisciplinary journals. The discussion will be grounded in a 2013 report from the Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education and the National Science Foundation. Additional resources will include articles from the Council on Exceptional Children series on Quality Indicators for research. Other topics will include, (a) identifying where to submit a manuscript and considering Impact Factor; and (b) fidelity of implementation. During the session, participants will have an opportunity to apply their new knowledge and work with a partner to evaluate and revise one of their current manuscripts.

ÇALIŞTAY #9

EREGÖM (Bir Doğal Öğretim Stratejisi Olarak Gömülü Öğretim)

SALİH RAKAP, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ,

sraptr@gmail.com

SİNAN KALKAN, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ,

snnklkn35@gmail.com

Katılımcılar İçin Önkoşullar: Okulöncesi Öğretmenleri, Özel Eğitim Öğretmenleri, Çocuk Gelişimi Uzmanları, Ebeveynler, Lisans ve Önlisans (Okulöncesi, Özel Eğitim, Çocuk Gelişimi) Öğrencileri.

Çalıştay Özeti: Bu çalıştayın amacı, erken çocukluk döneminde çalışan uzmanlara ve ebeveynlere, ev ve doğal sınıf etkinlikleri, rutinleri ve geçişleri sırasında çocukların öğrenmesini desteklemelerine yardımcı olacak gömülü öğretim yaklaşımını planlama, uygulama ve değerlendirme becerilerini kazandırmaktır.

ÇALIŞTAY #10

Tek Denekli Araştırmalarda Meta Analiz ve Etki Büyüklüğü Hesaplamaları

SALİH RAKAP, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ,

sraptr@gmail.com

ŞERİFE YÜCESOY-ÖZKAN, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ,

syucesoy@anadolu.edu.tr

SİNAN KALKAN, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ,

snnklkn35@gmail.com

Katılımcılar İçin Önkoşullar: Bilimsel Araştırma Teknikleri, Tek Denekli Araştırmalar, Sosyal Bilimlerde Veri Analizi Derslerinden Birisini Almış Olan Lisansüstü Öğrencileri ve Akademisyenler.

Çalıştay Özeti: Son yıllarda eğitim alanında yapılan bilimsel araştırmaların sayısında ve çeşitliliğinde artış olmakta, ilgili alanyazın giderek zenginleşmektedir. Özel eğitim alanında da her yıl farklı yetersizlik grubundan bireylerle, farklı konularda çok sayıda araştırma yapılmakta ve heterojen bir yapı gösteren bu araştırmaların azaltılıp sadeleştirilmesi bir gereklilik haline gelmektedir. Böyle bir sadeleştirme işlemi yapılmadığında, tüm araştırmaların öğretmenler ya da araştırmacılar tarafından incelenmesi, bulgularının gözden geçirilmesi, sonuçlarının ve önerilerinin dikkate alınabilmesi için günler, hatta aylar gerekmektedir ve bu bilgi çokluğunun arasında istenilen bilgiye ulaşmak da oldukça zorlaşmaktadır. Bu nedenle bu bilgilerin tek çatı altında düzenlenmesi, tekrar bir analiz

sürecinden geçirilmesi ve yeni yorum ve kararlara varılması bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu gereksinimi karşılamak üzere de meta-analiz çalışmaları yapılmaktadır.

Meta-analiz, belirli bir konuda yapılmış, birbirinden bağımsız, birden çok çalışmanın sonuçlarını birleştirme ve elde edilen araştırma bulgularının istatistiksel analizini yapma yöntemidir. İyi bir meta-analiz çalışmasında izlenecek basamaklar birincil araştırmalarda izlenen basamaklarla benzerlik göstermektedir. Buna göre öncelikle araştırma gereksinimi belirlenir ve tanımlanır, sonra bu gereksinimi karşılamak için uygun olan araştırma soruları sorulur. Meta-analizde yer alacak araştırmalara ilişkin ölçütler belirlenir ve kapsamlı bir kaynak taraması yapılarak belirlenen ölçütler doğrultusunda meta-analizde yer alacak araştırmalar elde edilir. Elde edilen her bir araştırmanın kodlanması-sınıflandırılması ve her bir araştırmaya ilişkin etki büyüklüklerinin belirlenmesi işlemleri gerçekleştirilir. Daha sonra elde edilen araştırma bulguları birleştirilir ve meta-analiz bulguları rapor edilir.

Bağıntısal ya da grup deneysel araştırmalar için meta-analiz yöntemleri uzun yıllardır yaygın olarak kullanılıyor olmasına karşın tek denekli araştırmalar için meta-analiz yöntemleri hem daha yenidir hem de daha az kullanılmaktadır. Ancak yine de bağıntısal ya da grup deneysel araştırmalar için olduğu gibi tek denekli araştırmalar için de meta analiz yapılması gereği kaçınılmazdır. Bu çalıştayda da katılımcılara; tek denekli araştırmalarda meta analiz yapmak üzere izlenecek basamakları kapsamlı biçimde açıklamak, etki büyüklüğü hesaplama yaklaşımları konusunda farkındalık kazandırmak, örtüşmeyen veriye dayalı etki büyüklüğü hesaplamaları yapma konusunda beceri kazandırmak ve meta analizi raporlaştırırken dikkat edilecek noktalar konusunda bilgi vermek amaçlanmaktadır.

ÇALIŞTAY #11

S.O.S. Erken Müdahale Programı (Küçük Çocuklarda Sosyal-Duygusal Gelişimi Destekleyici ve Problem Davranışları Önleyici Stratejiler)

SALİH RAKAP, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ,

srakaptr@gmail.com

SİNAN KALKAN, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ,

snnklkn35@gmail.com

Katılımcılar İçin Önkoşullar: Okulöncesi Öğretmenleri, Özel Eğitim Öğretmenleri, Çocuk Gelişimi Uzmanları, Ebeveynler, Lisans ve Önlisans (Okulöncesi, Özel Eğitim, Çocuk Gelişimi) Öğrencileri.

Çalıştay Özeti: Okulöncesi dönemi çocukların tüm gelişim alanlarında ilerleme göstermeleri bağlamında kritik bir dönemdir. Çocuklar bu dönemde, ileriki hayatlarında gösterecekleri birçok davranış özelliklerinin temelini oluştururlar. Çocukların davranış özelliklerini biçimlendiren ve öğrenme süreçlerini destekleyen gelişim alanlarından biri de sosyal-duygusal gelişim alanıdır. Araştırmalar, sosyal-duygusal gelişimleri zayıf ya da gelişim yaşına göre geride olan çocukların problem davranış gösterme olasılıklarının yüksek olduğunu, etkinliklere katılım davranışlarında önemli sınırlılıklar gösterdiklerini, yetişkin ve akranlarıyla yeterli iletişim ve etkileşime giremediklerini, erken çocukluk döneminde ağır düzeyde davranış problemi sergileyen çocukların ise okulda başarısızlık ve yetiştinliğe uyum sağlamada problemler yaşadıklarını rapor etmektedir. Bu nedenle okulöncesi öğretmenlerinin sınıflarında, çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini destekleyici ve dolayısıyla davranış problemlerini önleyici stratejiler kullanmaları önemlidir. Bu çalışma, okulöncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının, çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini desteklemek ve davranış problemlerini önlemek amacıyla uygulamalarında kullanabilecekleri stratejileri betimlemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda çalışmada, okulöncesi öğretmenlerinin sınıfın günlük akışında, etkinlik ve ortamlar arası geçişlerde, çocuklar ile girdikleri iletişim ve etkileşim süreçlerinde, çocukların katılım davranışlarını desteklemede, çocuklara verdikleri yönergelerde, davranış beklentilerinin ve sınıf kurallarının öğretiminde, sosyal ve duygusal becerilerin desteklenmesinde, arkadaşlık becerilerinin öğretiminde, çocuklara duygularını ifade etme ve problem çözme becerilerinin kazandırılmasında, davranış problemlerine müdahalede, ekip çalışmalarında ve aileler ile etkileşime geçerken kullanılacak stratejilere yer verilmiştir. Okulöncesi öğretmenlerin, sınıflarında çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini destekleyici stratejileri kullanmaları, çocukların öğretim süreçlerinden daha etkin yararlanmasına, çocuklarda ortaya çıkabilecek problem davranışlarının önlenmesine, gün içerisinde öğretime ayrılan zamanın daha verimli kullanılmasına, çocukların arkadaşları ve diğer yetişkinlerle etkileşimlerinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Bu müdahale programının amacı, erken çocukluk döneminde çalışan uzmanlara, öğretmen adaylarına ve ebeveynlere, küçük çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini desteklemede ve problem davranışlarını önlemede gereksinim duydukları stratejileri kazandırarak, uygulama performanslarını iyileştirmek ve mesleki gelişimlerini desteklemektir

ÇALIŞTAY #12 (Bu çalıştay İngilizce olarak gerçekleştirilecektir.)

Using Social Capital to Strengthen Transitions

AUDREY TRAINOR - NEW YORK UNIVERSITY, AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ (ABD), aat8@nyu.edu

Katılımcılar İçin Önkoşullar: Participants should this paper: Trainor, A. A., Morningstar, M. E., Murray, A., & Kim, H. (2013). Social capital during the postsecondary transition for young adults with high incidence disabilities. *The Prevention Researcher*, 20(2), 7-10.

Çalıştay Özeti: The terms cultural and social capital, conceptualized by education philosopher and researcher Pierre Bourdieu, play an important role in the lives of youth with disabilities during transition into adulthood. Cultural and social capital resources that are established via social networks are essential to successful transitions across all grade levels. This workshop will discuss the origins of capital resources and strategies for increasing transition-related capital through the establishment of social networks and inclusive educational and community settings. We will focus on capital related to school achievement, employment, postsecondary enrollment, and community involvement.

28. ULUSAL ÖZEL EĞİTİM KONGRESİ BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABINDA YER ALAN KATILIMCILAR

Uluslararası Davetli Konuşmacılar

1. AUDREY TRAINOR, NEW YORK UNIVERSITY, AMERİKA BİRLEŞİK DEVLET-
LERİ
2. JOSEPH CALVIN GAGNON, UNIVERSITY OF FLORIDA, AMERİKA BİRLEŞİK
DEVLETLERİ

Uluslararası Katılımcılar

3. MINYOUNG KIM, SEOUL NATIONAL UNIVERSITY OF EDUCATION, KORE
CUMHURİYETİ
4. YUN-JU HUANG - TAICHUNG KENT YÖNETİMİ EĞİTİM BÜROSU / NATIO-
NAL TAICHUNG UNIVERSITY OF EDUCATION, TAYVAN
5. CHEN-CHEN CHENG - NATIONAL KAOHSIUNG NORMAL UNIVERSITY, TAY-
VAN
6. TIDA TUBPUN - THAMMASAT UNIVERSITY, TAYLAND
7. TIMO T. OJANEN - THAMMASAT UNIVERSITY, TAYLAND
8. JANETTE FERRER MONTES - UNIVERSITY OF PUERTO RICO-MAYAGUEZ,
PORTO RİKO

Ulusal Katılımcılar

1. A. BÜŞRA SUBAŞI YURTÇU, İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
2. ADNAN ARI
3. AHMET ALPEREN YAVUZ, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
4. AHMET BİLDİREN, ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
5. AHMET FİDAN, SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
6. AHMET TURAN ACUNGİL, ANKARA ÜNİVERSİTESİ
7. AHMET YIKMIŞ, ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
8. AKIN GÖNEN, SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
9. ALEV GİRLİ, DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
10. ALİ ATLI, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
11. ALİ İHSAN ŞAHİN, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
12. ALİ KAYA, NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
13. ALPER GÜLAY, RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
14. ARZU ÖZEN, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

15. ASUMAN SAĞLAM, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
16. ATILLA CAVKAYTAR, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
17. AVŞAR ARDIÇ, EGE ÜNİVERSİTESİ
18. AYLİN BAYRAKTAR, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
19. AYNUR GICI VATANSEVER, TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
20. AYSUN ÇOLAK, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
21. AYŞE BETÜL BAYIRBAŞI, LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ
22. AYŞE NUR KÜÇÜK, GAZİ ÜNİVERSİTESİ
23. AYŞE SES SAATÇIOĞLU, İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
24. AYŞE TUBA CEYHUN, BİRÜNİ ÜNİVERSİTESİ
25. AYŞE TUNÇ PAFTALI, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
26. AYŞEGÜL ATAMAN, LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ
27. AYŞENUR ŞENTÜRK KEKİÇ, TOHUM OTİZM VAKFI
28. AYŞENUR UZEKMEK, İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
29. AYTEN DÜZKANTAR, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
30. BAHAR ERKAPLAN, İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
31. BARIŞ YILDIZ, HAMİT İBRAHİMİYE ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA MERKEZİ
32. BETÜL KUMAÇAR, TOHUM VAKFI ÖZEL EĞİTİM OKULU
33. BORA AKDEMİR, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
34. BUKET KISAÇ, BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
35. BURAK BOZAK, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
36. BURCU KAPLAN ŞAHİN, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
37. BURCU ÜLKE-KÜRKÇÜOĞLU, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
38. BUSE BORUCU, KKTC ÖZEL EĞİTİM VAKFI-OZEV
39. BÜŞRA SELMAN, BASAMAK ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
40. BÜŞRA YILMAZ, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
41. BÜŞRANUR MALKOÇ, İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
42. CANDAN HASRET ŞAHİN, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
43. CANGÜL DAĞDEVİREN AKKULAK
44. CANER KASAP, KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
45. CANER ÖZBÖKE, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
46. CANSU PARLAK, ÖZEL ARDA ÖZİLKE ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
47. CENGİZ POLAT, ADIYAMAN ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA MERKEZİ

48. CEYDA TURHAN, ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
49. CEYHUN SERVİ, İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
50. ÇİĞDEM KOL, KARAMANOĞLU MEHMET BEY ÜNİVERSİTESİ
51. ÇİĞDEM TIKIROĞLU, PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
52. ÇİĞDEM TÜRKER, ÖZEL GELİŞİM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
53. D. MELEK ER-SABUNCUOĞLU, İSTİNYE ÜNİVERSİTESİ
54. D. MERVE TUNA, NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
55. DAMLA EYÜPOĞLU, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
56. DEMİRALİ YAŞAR ERGİN, TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
57. DENİZ AYŞEGÜL SÖĞÜT, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
58. DENİZ ÖZEN ÜNAL, ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
59. DENİZ ÖZLEM KARA SEZGİN, GÜLBAĞ SELİM SIRRİ TARCAN İLKOKULU
60. DERYA ESEN
61. DERYA GENÇ TOSUN, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
62. DİDEM GÜVEN, MALATYA İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
63. DİLARA ECEM ALTUN
64. DİLEK DURGUTLUOĞLU, GAZİ ÜNİVERSİTESİ
65. EBRU ÜNAY, TRABZON ÜNİVERSİTESİ
66. EDA DEMİRHAN, SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
67. ELİF SANAL ÇALIK, ALGI ABA TERAPİ MERKEZİ
68. ELİF SAZAK, ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
69. ELİF TEKİN-İFTAR, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
70. EMEL ERTÜRK MUSTUL, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
71. EMİNE AHMETOĞLU, TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
72. EMRAH AKKAYA, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
73. EMRAH GÜLBOY, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
74. EMRAH KIRICI, ÖZEL İKLİM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
75. EMRE ÜNLÜ, BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
76. EREN CAN MERMEROĞLU, PARLA ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
77. EREN ŞAHİN, ÇORUM OTİZM GÖNÜLLÜLERİ DERNEĞİ
78. ERKAN EFİLTİ, NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
79. ERMAN KAYIŞDAĞ, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

80. ESRA AKTAR, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
81. ESRA DİLBAZ, İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
82. ESRA ORUM ÇATTIK, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
83. ESRA SEÇGİN, DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
84. EVGİN ÇAY, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
85. EYLEM DAYI, GAZİ ÜNİVERSİTESİ
86. EZGİ ASLAN, İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
87. EZGİ DİDEM MERDAN, İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
88. FATMA KORKMAZ, UNIVERSITY OF BATH - BİRLEŞİK KRALLIK
89. FATMA MERDAN, SEZGİCEM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON
90. FATMA TEZEL ŞAHİN, GAZİ ÜNİVERSİTESİ
91. FEYYAZ ŞENTÜRK, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
92. FİKRET KONCA, TEPEBAŞI REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
93. FİRDEVS ÖZKAYA, ANTALYA BİLGEM BİLİMSEL GELİŞİM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
94. FİSUN YANARDAĞ, GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
95. FURKAN ATMACA, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
96. FÜSUN ÜNAL, İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
97. GAMZE İNCİ, DÜMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
98. GAMZE KAPLAN, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
99. GAMZE KAPLAN, BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
100. GAMZE KARAER, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
101. GALİBİYE ÇETREZ ARICAN, TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
102. GİZEM ERGİN, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
103. GÖKHAN AÇIKGÖZ, GAZİ ÜNİVERSİTESİ
104. GÖKHAN ALKOYAK, TEPEBAŞI REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
105. GÖKHAN BAYKAL, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
106. GÖKSEL CÜRE, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
107. GÖNÜL KIRCAALİ-İFTAR, MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
108. GÖZDE TOMRİS, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
109. GÜL KAHVECİ, LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ
110. GÜZİDENUR YOLCU, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
111. HALİL UYSAL, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
112. HALİME NUR SEZER, FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
113. HAMDİ GÖNÜLDAŞ, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

- 114.HANİFE KESER, ÖZEL BİLGEM ANTALYA BİLİMSEL GELİŞİM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
- 115.HASAN GÜRGÜR, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
- 116.HASAN KÖSE, SİNAN ALAAĞAÇ ORTAOKULU
- 117.HATİCE BAKKALOĞLU, ANKARA ÜNİVERSİTESİ
- 118.HATİCE DENİZ DEĞİRMENCİ, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
- 119.HATİCE ECE GEÇ, TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
- 120.HATİCE ŞENGÜL ERDEM, İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
- 121.HİLAL ATLAR, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
- 122.HİLAL GENGEÇ, HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
- 123.HULUSİ KARTAL, ÖZEL İKLİM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
- 124.HÜLYA KAYGISIZ, TORBALI ŞEHİT TEĞMEN SERDAR GENÇ İLKOKULU
- 125.HÜSEYİN KOÇ, KARAMANOĞLU MEHMET BEY ÜNİVERSİTESİ
- 126.HÜSNE ÖZ ALKOYAK, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
- 127.HÜSNÜ ANIL TEKİN, BOZÜYÜK REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
- 128.İ. FUNDA ACARLAR, HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
- 129.İBRAHİM HALİL DİKEN, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
- 130.İHSAN EVREN AKTÜREL, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
- 131.İLHAN ÇAMURSOY, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
- 132.İLKNUR ÇİFCİ TEKİNARSLAN, ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
- 133.İSMAİL GÜLEC, İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
- 134.İSMAİL OKATAN, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
- 135.KADRIYE YILDIZ, İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
- 136.KUDRET İSPİR, LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ
- 137.MACİD AYHAN MELEKOĞLU, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
- 138.MAHİR UĞURLU, BARTIN ÜNİVERSİTESİ
- 139.MEHMET BIÇAKCI, MİLLİ EĞİTİM VAKFI İLKOKULU
- 140.MEHMET EMİN UPRAK, MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
- 141.MEHMET GÜRBÜZ, BUĞDAYLI İLKOKULU
- 142.MEHMET OKAN KUTLU, MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
- 143.MEHMET YANARDAĞ, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
- 144.MEHMET YAVUZ, TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
- 145.MEHVEŞAN SÜMEYYE BECAN, SAKARYA ERENLER ÇAYBAŞI YENİKÖY İLKOKULU

- 146.MELİKE CENGİZ, REŞAT NURİ GÜNTEKİN ORTAOKULU
- 147.MELTEM ACAR GÜVENDİR, TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
- 148.MELTEM ORAL, ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
- 149.MERAL ÇİLEM ÖKCÜN AKÇAMUŞ, ANKARA ÜNİVERSİTESİ
- 150.MERAL MELEKOĞLU, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
- 151.MERİH YANGIN, PERA ÖZEL EĞİTİM KURUMLARI
- 152.MERVE BARTAN, İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
- 153.MERVE ÇİÇEK, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
- 154.MERVE ÖZ, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
- 155.METİN BUĞDAY, ÖZEL KURUM
- 156.MİNE SÖNMEZ KARTAL, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
- 157.MURAT DOĞAN, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
- 158.MURAT EYÜPOĞLU, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
- 159.MUSTAFA AKÇİL, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
- 160.MUSTAFA BALOĞLU, HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
- 161.MUSTAFA DOĞUŞ, GAZİ ÜNİVERSİTESİ
- 162.MUSTAFA SÜRÜCÜ, ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ
- 163.MUTLU CANTAŞ, TEPEBAŞI REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
- 164.MÜSLÜM YILDIZ, EREĞLİ ÖZEL EĞİTİM İŞ UYGULAMA MERKEZİ (OKULU)
- 165.NAZİM ALAGÖZ, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
- 166.NECLA IŞIKDOĞAN UĞURLU, ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ
- 167.NEFİZE ARACI, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
- 168.NERGİZ KOÇARSLAN, TOHUM OTİZM VAKFI
- 169.NESLİHAN AVCI, GAZİ ÜNİVERSİTESİ
- 170.NİLAY KAYHAN, HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
- 171.NURAY ÖNCÜL, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
- 172.NURCAN KAYA, LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ
- 173.NURGÜL AKMANOĞLU, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
- 174.NURGÜL KARAKURT, ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
- 175.NURULLAH AYBAR, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
- 176.OĞUZ AKKAYA, TEPEBAŞI REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
- 177.OĞUZ GÜRSEL, LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ
- 178.OKAN SIBIÇ, İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
- 179.ONUR KURT, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

180. ORHAN AYDIN, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
181. ORHAN ÇAKIROĞLU, TRABZON ÜNİVERSİTESİ
182. Ö. NEYLAN KOSOVA, LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ
183. ÖZCAN ERKAN AKGÜN, İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
184. ÖZGE SAKARYA ÇINKI, SİMAV ÖZEL EĞİTİM MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ
185. ÖZGE SULTAN BALIKÇI, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
186. ÖZGE ÜNLÜ, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
187. ÖZGÜL ALDEMİR FIRAT, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
188. ÖZGÜR ATLAS, ÖZEL YEDİTEPE ATLAS ÖZEL EĞİTİM MERKEZİ
189. ÖZGÜR KURT
190. ÖZLEM DALGIN EYİP
191. ÖZLEM GÜMÜŞKAYA, SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
192. ÖZLEM TOPER KORKMAZ, ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
193. ÖZLEM TOPRAK, ERENLER REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
194. ÖZNUR TUŞ AVCI, AREL ÜNİVERSİTESİ
195. PELİN PİŞTAV AKMEŞE, EGE ÜNİVERSİTESİ
196. PINAR ŞAFAK, GAZİ ÜNİVERSİTESİ
197. RIZA ÖZDEMİR, BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
198. RİFAT İÇYÜZ, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
199. S. TÜLİN FİDAN, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
200. SAKİNE KOYUNCU, İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
201. SALİH RAKAP, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
202. SAMED YENİOĞLU, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
203. SEMA BATU, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
204. SENA GÜLSÜM ŞEN, ANKARA ETİMESGUT ÖZEL EĞİTİM MESLEKİ EĞİTİM MERKEZİ
205. SELİN GÖKÇE, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
206. SENİHA KURTOĞLU, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
207. SERAP DOĞAN, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
208. SERAY OLÇAY-GÜL, HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
209. SERHAT ODLUYURT, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
210. SEVAL DEVECİLER, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
211. SEVDA GEVŞEK, İLKİŞİK ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA MERKEZİ
212. SEVDA KILIÇ, KAFKAS ÜNİVERSİTESİ

213. SEVİL HIRAOĞLU, FAHRETTİN ULUSOY İLKOKULU
214. SEVİLAY AKSU, İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
215. SEZGİN KARTAL, ZİHİNSEL ENGELLİLERE DESTEK DERNEĞİ
216. SEZGİN VURAN, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
217. SİMA KIRKGÖZ, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
218. SİMGE CEPDİBİ, İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
219. SİNAN KALKAN, ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
220. SUNAGÜL SANİ BOZKURT, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
221. SUNAY YILDIRIM DOĞRU, DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
222. SÜLEYMAN ÇELİK, ÖZEL BESMER ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
223. SÜLEYMAN ERİPEK, LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ
224. ŞAHİN KESİCİ, NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
225. ŞEBNEM GÜMÜŞCÜ TUŞ, KIBRIS SAĞLIK VE TOPLUM BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
226. ŞERİFE ŞAHİN, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
227. ŞERİFE YÜCESOY-ÖZKAN, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
228. ŞEYDA DEMİR, ANKARA ÜNİVERSİTESİ
229. ŞULE YANIK, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
230. TAHİR METE ARTAR, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
231. TUBA HANDEMİR, İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
232. TUĞBA KANMAZ, KÜTAHYA DÜMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
233. TUĞÇE NARMAN, MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
234. TUNCAY TUTUK, ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
235. TURGUT BAĞÇALI, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
236. UĞUR KAYA, ANTALYA BİLGEM BİLİMSEL GELİŞİM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
237. VEYSEL AKSOY, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
238. YAHYA ÇIKILI, NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
239. YASEMİN ERGENEKON, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
240. YASİN KARA, MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
241. YEŞİM FAZLIOĞLU, TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
242. YEŞİM GÜLEÇ ASLAN, İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
243. YILDIZ UZUNER, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
244. YUNUS EMRE BAŞTUĞ, İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA

- 245.YUSUF İSLAM GÜNEŞ, KASIMİYE ORTAOKULU
246.ZEHRA CEVHER, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
247.ZEKERİYA ALPEREN SAĞDIÇ, TOHUM OTİZM VAKFI
248.ZEKİYE HANDE YILMAZ, TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
249.ZERRİN TURAN, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
250.ZEYNEP BAHAP KUDRET, ANKARA ÜNİVERSİTESİ
251.ZÜLAL ÇAKMAK, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

28. ULUSAL ÖZEL EĞİTİM KONGRESİ

TAM METİN BİLDİRİ KİTABI

28. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sunulan bildiriler hakem sürecinden geçtikten sonra tam metin olarak basılacaktır. Bildirinizin tam metin bildiri kitapçığında yer almasını istiyorsanız, bildirinizi aşağıda yer alan Tam Metin Bildiri Yazım Kurallarına göre hazırlayınız ve 22 Ekim 2018 tarihine kadar uoek2018@ogu.edu.tr adresinden Kongre Düzenleme Kuruluna gönderiniz.

Lütfen öncelikle Tam Metin Bildiri Yazım Kurallarını detaylı bir şekilde inceleyiniz.

Tam Metin Bildirinizi hazırlarken <http://uoek2018.ogu.edu.tr/Sayfa/In-dex/43/tam-metin-bildiri> adresinde yer alan Tam Metin Şablonu'nu kullanabilirsiniz.

28. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Tam Metin Bildiri Yazım Kuralları

A. GENEL KURALLAR

Bildiri tam metni ve özeti Microsoft Word üzerinde A4 sayfa boyutunda yazılmalı, yazı tipi Times New Roman, puntosu ise 12 (dipnotlar 10) olmalıdır. Metin iki yana yaslı ve 1,5 satır aralığında yazılmalıdır. Sayfa k sağdan, soldan, üstten ve alttan 2,5 cm sayfa numarası sayfanın altında, ortalı bir şekilde verilmelidir. Metinde gereksiz kısaltmalardan kaçınılmalıdır. Metin içinde paragraflar için girinti kullanılmamalıdır. Her paragraftan sonra enter ile bir satır aralığı boşluk bırakılmalıdır. Bildiri tam metni ilk sayfa (coverpage), tablolar, grafikler ve şekiller dâhil kaynakça hariç en az 5 en fazla 10 sayfa uzunluğunda olmalıdır.

B. YAZAR BİLGİLERİ

Yazar bilgileri bildiri başlığının bulunduğu sayfada başlıktan sonra bir satır boşluk bırakıldıktan sonra yazılmalıdır. Metinler kör hakemlik sürecinden geçeceği için yazar bilgileri ile tam metin aynı sayfada olmamalıdır. Bu nedenle başlık, özet ve yazar bilgileri ilk sayfada (coverpage), tam metin bildiri ikinci sayfada olmalıdır. Yazar(lar)ın isimleri Ad - Soyad sıralamasıyla ilk harfler büyük, kalın ve ortalı yazılmalıdır. Birden fazla yazar olması durumunda yazar isimleri alt alta yazılmalıdır. Yazar(lar)ın bağlı oldukları kurumlara ilişkin bilgiler ve e posta adresleri yazar adlarının hemen altına yazılmalıdır. Birden fazla yazarlı bildirilerde sunum yapan ve iletişim kurulacak yazar dipnotla belirtilmelidir.

C. BAŞLIKLAR

Bildiri başlığı ilk sayfada büyük harfle ve kalın olarak ortadan hizalanarak yazılmalıdır. Bildiride yer alacak başlıklar bildirinin yazıldığı dilde (Türkçe ya da

İngilizce) ve metnin içeriğini açık ve yeterli olarak yansıtacak biçimde olmalıdır. Başlıklarda kısaltma kullanılmamalıdır. Ana başlıkların tümü büyük harflerle ve koyu yazılmalı, bir başlık on beş kelimeyi geçmemelidir. Ana başlıklar GİRİŞ, YÖNTEM, BULGULAR, TARTIŞMA ve KAYNAKÇA şeklinde olmalıdır. Alt başlıkların yalnızca ilk harfleri büyük ve tamamı koyu yazılmalı çalışmanın türüne (Katılımcılar, Veri Toplama Süreci Gibi.) göre yazarlar tarafından belirlenmelidir. Üçüncül başlıklar ise ilk harfleri büyük ve italik yazılmalıdır. Üçten fazla alt başlık kullanılmamalıdır. Başlıkların görünümü aşağıdaki gibidir:

GİRİŞ

YÖNTEM

Başlık

Başlık

BULGULAR

TARTIŞMA

KAYNAKÇA

D. ÖZET VE ANAHTAR KELİMELER

Bildiri özeti yazar bilgilerinin olduğu sayfada yazar bilgilerinden hemen sonra yer almalıdır. Bildiri özeti çalışmanın amacını, kapsamını ve sonuçlarını açıkça yansıtmalıdır. Özet en az 100 en fazla 250 kelimeden oluşmalı ve özet metninde metin içi kaynak kullanımına yer verilmemelidir. Özeti hemen altındaki satıra anahtar sözcükler yazılmalıdır. Anahtar sözcüklerin ilk harfi büyük olmalı ve araya virgül konmalıdır. Anahtar sözcük sayısı en az üç en fazla beş olmalıdır.

E. TABLOLAR VE ŞEKİLLER

Bildiri metninde tablolar ve şekiller kullanılacaksa ilgili yerde bulunan metinden sonra bir satır boşluk bırakılarak yer almalıdır. Tablonun adı numarasıyla beraber tablonun üzerine, şeklin adı ise yine numarasıyla beraber şeklin altına yazılmalıdır. Her iki durumda da tablo ve şekil adlarının ilk harfleri büyük ve koyu olarak yazılmalıdır. Ayrıca kullanılacak olan şekil/görseller çözünürlüğü yüksek jpeg formatında olmalıdır.

F. DİPNOTLAR

Dipnotlar, kaynak gösteriminde kullanılmamalı, sadece metnin içinde yer alması uygun olmadığı düşünülen açıklamalar için kullanılmalıdır. Dipnotlar bildiri metninde ve bildiri özetinde 10 punto ile yazılmalı ve sırayla numaralandırılmalıdır.

G. METİN İÇİ ATIFLAR VE KAYNAKÇA

Bildiri metninde mutlaka metin içi kaynakça verilmelidir. Bildiri metninin içinde ve sonunda verilecek kaynakçalarda APA 6 formatı benimsenmelidir. Metin içi ve sonu kaynakça gösterimi ile ilgili bilgiler aşağıdaki gibidir.

Metin içi gösterim:

Tek yazarlı yayınlar	(Soyadı, 2018)
İki yazarlı yayınlar	(Soyadı ve Soyadı, 2018)
Üç ve daha fazla yazarlı yayınlar	(Soyadı vd., 2018)

Metin sonu gösterim:

Tek yazarlı kitap	Soyadı, A. (Yıl), <i>Kitabın Adı (İtalik)</i> , Şehir: Yayınevi.
Birden çok yazarlı kitap	Soyadı, A., Soyadı, A., Soyadı, A. (Yıl), <i>Kitabın Adı (İtalik)</i> , Şehir: Yayınevi.
Kitap bölümü:	Soyadı,, A. (Yıl), Bölümün başlığı, Editörün A. Soyadı, <i>Kitabın Adı (İtalik)</i> içinde (s. sayfa aralığı) Şehir: Yayınevi.
Makale	Soyadı A. (Yıl), Makalenin başlığı, <i>Derginin adı (İtalik)</i> , Cilt(Sayı), sayfa aralığı.
İnternet Kaynağı	Soyadı, A. (Yıl), <i>Başlık (İtalik)</i> , ... tarihinde ...sitesi: ... adresinden alındı.